

Vallásom.

Irtá: Múlek Lajos dr.

Nem kívánok prédikációt bocsájtani utra jelen soraimmal. Isten látja lelkemet messze vagyok ilyféle szándéktól. De ma, mikor áhitat szállja meg a szíveket, s mikor szegény-gazdag egyaránt ünnepel, mondhatni vallás különbség nélkül, s palotában, kunyhóban felgyuladnak a karácsonyfák gyertyácskái: ma átérzem mélységesen a mit írok, s átérzetten mondhatom: ember s ember között nem tesz különbséget a vallás.

A politika képes ellenséggé tenni a legközelebbi vérköteléket. Pálya, hivatali állás, társadalmi posztó tud választalat emelni. Hir, dicsőség, fény és pompa eltávolíthat rokon lelkeket. A kenyér sokszor botot markoltat a küzdő kezébe. De a vallás — ha a magunkét bensőleg átérzzük s másokét egyenértékkel vesszük — a vallás nem távolít, nem vált ki ellenséges érzést. A vallás összeköt, egymást megbecsülésre oktat, megértésre tanít. A vallás uem fejezhető ki anyagi értékben, önző célokat nem szolgál, pénzzel nem vehető, nem vesztendő. *Ereje nem formában van*, hanem a tiszta öntudatban, a jóért, szépet, nemesért való küzdelemben a tiszta, erkölcsös, egyenes életben: az Istenben, az ő végtelen nagyságában, mélységességében. Ő benne, Ő általa.

A nyelv, a forma, a szertartás, a külsőség, mindezek nem dominálnak. Az ezekben rejlő erő, az azokban élő szó, az ige: ezek vonzanak magukhoz, ezek adják magát a vallást, mely bár különféle, de egyaránt a legfelsőbb lényhez vezet, *egyformán üdvözít*.

Lehetetlen, hogy az aki a maga vallását átérzi, azt vallja: lehetetlen, hogy az ne találja meg a kapesot, bármely más vallásfelekezettel. Mindenik vallás követeli a becsületet, a nemes és jó szeretetét, a tiszta erkölcsöt, az egyéni, családi, társadalmi, polgári, hivatali működés igazságait, a lélek jóságát, a szív nemességét. És ha ez így van — amint kell is lennie — úgy a vallási különbség nem különböztet. Politika, állás, társadalom különíthetnek. A vallás bár külön templomban, de összeköt.

Ne beszéljünk tehát vallási türelmetlenségről, ne hangoztassuk ez „feketelelkű”, ne mondjuk „rendezetlen”, „vastag nyakú”. Ne! Az életben annyi a baj, a nyomor; annyi a küzdés, kétségbeesés. A jólét mellett a szenvedés; a fény nyomában az árny: *mindezeket csakis a vallás nyújtotta erő hidalhatja át*. E hidnak pillérje lehet minden vallás, amely a maga tiszta lényegében gyakoroltatik.

A közélet sivár, a társadalom súlyos bajokkal terhes, a szociális problémák egész raja nehezedik az ember-anyagra; a lélekre vár erőt adni az élet terheinek elviselésére.

A lélek velünk jó a világra *Mit tudja az élet-belépés pillanatában hol zengül meg számára az egyházi zsolozsma?* Nem tudja. Pedig a lélek él. Ember, egyén, első perctől. Az Isten kezében van. Isten kezében, ki mindnyájunkban van, ki az élet ura, valláskülönbség nélkül.

Ez az igazság! És mert egy dologban csak egy az igazság, — igazság: hogy *helytelenül cselekszik az, ki azt hiszi, az ő vallása az egyedül üdvözítő*. Minden vallás üdvözít, ha követjük tiszta tanait, ha szeretjük embertársunkat, mint önmagunkat, ha nem keresünk mindenben hibát és nem hunyunk szemet saját hibánk felett; nem irigyljük másoktól munkájuk gyümölcsét, s mi a magunkét becsülettel állítjuk elő.

Volt, idő, midőn a vallás kinek-kinek a *legbensőbb sejtjébe* volt. Kérdésbe sem jött: minő hitet követ. Szomorú! Ma reá nehezedik a társadalomra e kérdés és fájdalmas tagolással szánt be, a társadalmi a közélet térségeire.

Pedig hát abban rejlik a kérdés megoldása: ki igazán ember, becsületes lélek, ki követője a jónak, nemesnek?!

Nagy, szent ünnepet ültünk. Áldás áradjon különbség nélkül reánk. *Ve'élkedjünk a jót cselekedésben, az egymást megértésben és megbecsülésben*. Akkor leszünk igazán vallásosak, ha mint saját vallásunk hívei, tiszteljük a más vallást követők lelki világát.

Ez nem prédikáció. Ez sok évtizedes mult leszűrődése, melyet e nagy ünnep napon azért mondok el, hogy bizonyosságot tegyen igaz vallásosságomról.

Justh Gyula a telekkönyvben.

(Egy politikai pletyka cáfolata — számmokkal.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, december 24.

Talán egyetlen terület sem ad annyi alkalmat és anyagot a pletykára, a mende-mondára, mint a politikai küzdőtér, meg a színház. (Ez a két metier különben is sokban hasonlít egymáshoz. Mindkét helyen annak van a legnagyobb sikere, aki képességének fogyatékosságát reklámmal és erőszakos érvényesüléssel szinte művészieszen tudja pótolni.) A politikának éppen úgy, mint a színháznak meg van a maga primadonnái. Az ellenzéki színpadon például Apponyi Albert nagyszerű csengésű baritonja gyönyörűen érvényesül, úgy,

hogy tavaly még vendégszereplésre is meghívták Amerikába a tekintélyes szakállu politikai start. Ugyancsak nevezetes, de csöndesebb szereplésű primadonna Kossuth Ferenc is, akinek a hírsága nagyobb, mint Apponyié. *Andrássy Gyula gróf és Károlyi Mihály gróf* csak az utóbbi időben adta magát a színpadi csillagok szokásainak utánczására.

A radikális színpad egyik legkitűnőbb szereplője a szomszédos csanádmegyei földesur: *Justh Gyula*, volt valóságos belső titkos tanácsos. Az ő személye körül keletkezett az utóbbi időben a legtöbb mende-monda. A kemény akaratú, hajthatatlan nyakú bátorságában tiszteltetreméltó kurucvezér bámulatos energiával küzd téveszméiért. A legutóbbi képviselőválasztások idején s azok befejezése után az a hír kelt róla szárnyra, hogy nemcsak erkölcsi vesztesség, de nagy anyagi csapások is érték. Az ő vezérlete alatt álló pártnak ugyanis vannak mellékprimadonnái, akikről mindenki tudja, hogy anyagi szituációjuk rendezésére a bécsi Rothschild vagyona is kevés volna. Azt beszéltek, hogy ezek a finánciális szempontból tönk szélére jutott politikai mellékbolygók magukkal rántják *Justh Gyulát*. Épp az elmúlt hetekben közöttük *Barcsay Andor dr.* dévai *Justh*-párti képviselő ellen elrendelt árverések tömegét. *Barcsay*nak a dévai választás horribilis pénzébe került. Azt hallottuk, hogy már a választás előtt szomorú anyagi viszonyok között volt *Barcsay* és *Justh Gyula* nagy összeggel segélyezte párthívét. Állítólag nagyobb összegű váltókat zsíralt neki, amelyeket lejáratkor betábláztatott nagy értékű csanádmegyei, aradmegyei és békésmegyei földjeire. A magyar politikai körökben azt a hírt is terjesztették, hogy *Justh Gyula* egy egész sereg függetlenségi képviselőnek, közöttük egy sokat szerepelt grófnak anyagi ügyeit is rendezte és ez a megmondolatlan jóakarata temérdek terheket rakott a tornyai földesur vállára.

Mi igaz ezekből a pletykákból? Az alább körölt telekkönyvi kivonatok választ adnak a mende-mondákra. Az *Aradi Közlöny* szerkesztősége megszerelte *Justh Gyula* mintegy 2000 hold terjedelmű földjeinek telekkönyvi kivonatát, amelyből kitétni, hogy a függetlenségi párt vezére nem olyan megmondolatlan, mint hitték s épúgy nem áldozza fel a politikáért vagyonát,

Eléd teszem e kincseket,
Hogy áldd meg őket . . . Ime: vedd!

— Nincsenek halottaim —
Szól az öreg császár —
Országom határain
Nézz körül és lássál:
Csupa élő ember áll
Haborúra készen,
E gúgázi fegyverár
Most tiéd egészen:

Nem indítom hadba el,
Míg ajkad igent nem felel . . .

3.

Osoda történt: a hódolatra
Választ adott a kised ajsza,
Az újszülött beszélni kezdett
Szomorúan, csüggedve, mintha
Már vállán vinné a keresztet:

„— Jaj minden botrányoztatónak,
Jaj a harcos véráldozónak,
Jaj azoknak a fegyvereknek,
Amelyek itt élém peregnék!
Az Ige, melynek szent nevébe
Újból a földre jöttem: Béke!
Béke: és itten hódoltnak
Karddal, vérrel, harccal fogadnak,
Az öldöklésre áldást kérnek...
Áldás és fegyver hogyan jár meg?...
Hiába halnak meg keresetlen,
Nem hozhat itt megváltást veszttem...”

Igy szól búsan az isten gyermek
És a harci kincsek árjából
Ismét a menyegyekben termelt...

(r. e.)

Oregség.

Irtá: Sz. Szigethy Vilmos.

A magunk fajta, könnyebb természetű ember sokáig járja a bolondok tancát és nem akarja sehogysem megérteni, hogy fölötte is épp úgy elszalad az idő, mint más ha andók fölött. Fenéki tejjelnek képzelet a világot — valami titkoszerű paktumot köt a korral, hogy az mindig csak mögötte kullogjon, soha előre nem kerülve. Egy kis hajhullás — borbélyhiba. Ha bizsereg a térde kalácsa, nem a köszvényre, a csúrra, vagy a rokon'ermészetű előzőkenységre gondol, hanem keresi az ajtó repedéseit, amelyeken át befúj a szél. A szírem romlását sem írjuk szívesen ifjúkori — igazi ifjúkori — bűneinek rovására, ellenben mak'cs előszere-ttel panaszkodunk az egyre kisebbé váló betűk ellen.

Edes, örök álmodásszerű magabizonyítások után jön aztán egyszer valami más. Egy kis leány fordul felénk, agg dő a tekintete, száz gond ég benne, a haja szét van zúlván, mert nyilván nagy munka ves' körül, a szája, gömbölyűre durcsódó édes szája csupa bizonytalanság.

— Edes apuskám, tudod te ezézen biztosan, hogy mit mondott a Hogyhiják angyal szűz Máriának, mikor köszönté vala őt?

Hogy először hangzott felém ez a kérdés, hirtelenében látva felejtettem a szöveget s a fejemhez kaptam, melynek dus erdejét igen szigorú irdásba fogta az idő, ez a kellemetlen nagybé-lő.

Most már hasztalan igyekeztem méla memessékekkel elaltatni a rám törő valót, hiábavaló minden. Itt ez az iskolás nagy lány, akit nem lehet letagadni, ámbátor mely oktalanság bírná rá ilyesmire a kincseivel dicsekedőt!

Itt van, magasabb iskolába jár, legalább is olyanba, ahonnan le lehet nézni az első osztályosokat. A tekintetében ezer kíváncsiság, az ajkán ezer kérdés, mindre felelni kell, még hozzá aránylag okosan, hogy az apai tekintély ne szenvedjen semmi csorbát.

Mert hiszen ő az, aki az iskolában kifeszített könyvekkel kakaskodik, mikor annak a nagy horderejű kérdésnek az eldöntéséről van szó, hogy kinek az apja erősebb! És összehasonlító emberi tudásokat véve a vita alapjának, ugyancsak ő jelenti ki, ellentmondást nem tűrve, hogy én mindent tudok, még azt is, ami nincs. Ezért keil elővenni mindama tudományokat, amiket gőgös magasságból nézünk le immár, hiszen gyerekeknek valók azok, rég tustünk rajtuk, Istenem, milyen messze járnak tőlük. És ilyenkor jövünk rá, megkopottan az élet iskolájában, hogy nem tudunk semmit, legalább is igen furcsa szemmel néz ránk a lányunk egy-egy fejtegetésünk kiizsá-dásánál.

— Az ám, ez nem így van, ezt a tanító-néni, vagy a tisztelendő ur, másképpen mondta. Azok pedig olyan tekintélyek, hogy lehetetlen velük porbe szállani.

mint például a kitüntetésekért ama téveszméit, amelyek sohasem valósulnak meg.

A *battonyai* 507. számú telekjegyzőkönyvben szerepel Justh Gyula tornyai *ési birtoka*, amely 302 hold és 387 négyszögöl tehermentes. Az 508. számú telekjegyzőkönyvben van 12 hold és 367 négyszögöl szántó, amelyen a Magyar Országos központi takarékpénztár javára ötezer négyszáz koronát kebeleztek be. Ugyancsak ennek a pénzügyintézetnek javára szintén 5400 korona erejéig terheltek meg mellékjelzálogként az 509. sz. telekjegyzőkönyvben szereplő 12 hold és 367 négyszögöl szántót. Az 557. sz. telekjegyzőkönyvben szerepel a kastély és a park 17 hold és 1521 négyszögöl területen. Ezt a kincstár javára 1020 korona illetékekkel terheltek meg. A 884. számú telekjegyzőkönyvben van felvéve 12 hold és 672 négyszögöl tehermentes szántó. Ezen 107 korona honvédelmi kincstári illeték van bekebelezve. Végül a 944. számú telekjegyzőkönyvben van a 304 hold területű tehermentes legelő.

Az *orosházi* 1000. számú telekjegyzőkönyvben 87 hold és 667 négyszögöl van Justh Gyula nevében. Ezen 104.000 korona amortizációs kölcsöntéher van bekebelezve. Az 1167. számú telekjegyzőkönyvben 144 hold 1295 négyszögöl van felvéve, amelyen az előbbi kölcsön áll mellékjelzálogként bekebelezve. Ezek a *szenteltornyai birtokok*.

A *szarvasi* telekkönyvben vannak a szent-andrási és csabacsüdi birtokrészek. A 24. számú telekjegyzőkönyvben szerepel 154 hold, amely tehermentes.

Ezenkívül a *magyarpecskai* telekkönyvben két tagban szerepel mintegy ezerszáz hold szántó és legelő. Ez is teljesen tehermentes.

Justh Gyula anyagi viszonyai tehát a lehető legjobban állanak. Nemcsak ez a közel 2000 hold föld van a birtokában, hanem rengeteg készpénze is. Jó forrásból tudjuk, hogy évtizedekkel ezelőtt, amikor Justh Gyula megházasodott, kétszázezer korona hozományt kapott a feleségével. Ezt az összeget azonnal betette egy *makói* pénzügyintézetbe és ez a tekintélyes összeg azóta érintetlenül fekszik a *makói* bankban. Könnyen kiszámítható, hogy mennyire szaporodott kamatoskamataival együtt ez a szép tekintélyes hozomány. Justh Gyulának különben a Pesti Hazai Első Takarékpénztárnál is jelentékeny értékű betétjei vannak és hír szerint két millió korona értékű azaz összeg, amely felett Justh Gyula készpénzben rennelkezik.

Az a forrás, amely nekünk ezeket az adatokat rendelkezésükre bocsátotta, azt a titkot is felfedezte előttünk, hogy néhány független-

segi álmágnás kísérletet tett Justh Gyulánál az anyagi viharoktól megrozsolt hajójának renováálására. A következetes vezér politikus azonban hallani sem akart erről.

— Nem azért dolgoztam egy életen keresztül, mondotta, hogy a politikának feláldozzam a vagyonomat, ha már az egészségem tönkrement a küzdelemben.

Akik tehát Justh Gyula anyagi romlása felett elszontyolodtak, azok nyugodtan alhatnak, legalább is olyan nyugodtan, mint Tornyai hárags ura...

Férfiaknak tilos a bemenet.

(Milyen az élet a lippai zárdában?)

— Kiküldött tudósítónktól. —

Arad, december 24.

Egyszerű, minden építészeti stílus nélkül való egyemeletes épület nézegeti magát a lippai Marospartról a folyó tükreben két hosszú sor ablakszemével. Az ódon, egyforma disztelen ablakok úgy sorakoznak, hogy kaszárnyát, kórházat, régi iskolát egyaránt lehet sejtetni a falak mögött. A megkopaszodott faágak közül keskeny tetőgerincen emelkedő cizellált érc-kereszt: ez a hirdetője, hogy az az egyszerű, igénytelen külsejű régi ház a kereszt jegyében és szellemében folytatott lélek-hódítás vára: a Miasszonyunkról nevezett iskolanővérek lippai leányiskolája és internátusa.

A lippai zárdá! Amint egy másik hitfelekezet jómódu gyermekei Aradról és környékéről drezdai és más német leány-penzionátusok felé gravitálnak, úgy a buzgó katolikus családoknál évtizedek óta nem is művelt leány az, akit nem a lippai iskolanővérek tanítottak. A rendes tanításon kívül — elemi és polgári leányiskolája van a lippai apácázárdának — bizonyos, iskolajelleg nélküli továbbképző oktatást is adnak az iskolanővérek és — talán mondani sem kell — nem utolsósorban, hanem mindenek felett álló szempont az intézetben, hogy hűséges női harcosokat neveljenek az egyháznak, hitben megerősített, sőt ha lehet ujjonnan megnyert hívőket. Hogy milyen ennek a kisleányok lelkét hódító öröklomáshoz, a lippai

zárdának az élete, a növendékeké és a nevelőké, arról keveset tud a világ. A zárdáépület két kapuja közül az egyik csak a tantermekhez vezet és a kis iskolaleányok számára áll tárva-nyitva szeptemberből júniusig. A másik, nehéz tölgyfakapun belül pedig szűkre szabott előcsarnokig nyílik csupán ut és ezen belül újabb, vaspántos, faragásos kapu zárja el a zárdá világát. Sárgarézből készült hatalmas kémlelőablak kandikál a második kapuról az előcsarnokba. Ezen keresztül vizsgálják meg a behocsátást kérőt, hogy van-e joga, megengedhető-e neki a beljebb hatolás. Férfiembernek, hacsak nem a zárdá gyóntatója és hittanárja, nem nyílik meg soha ez a kapu, amelynek még a portása is asszony: öreg, kövér, nehezen mozgó asszony, aminők csak a vallás árnyékában élnek.

A két kapu közé szorult előcsarnokból egyetlen ajtó nyílik még: a társalgó ajtaja. Ez a kis szoba — amolyan fogorvosi váróteremhez hasonló butorizzattal — az egyetlen, ahová szabad a bejáró, legalább is azoknak, akiknek kisleányuk, hozzátartozójuk van a zárdában. Zongora mellett ülő kisleány szórakoztatja a türelmetlen apákat, anyákat, a szügleiben az ismeretes egyenruhában sötét és bő posztóruhában, fehér, keményített vászonnőket az inspekciós nővér. Várják a kisleányokat, akiket a belső kapun túl elvonuló hosszú, tágas, szinte légmentesen elzárt folyosóról hoznak látogató szüleikhez. Ez a társalgószoba a profán világnak megnyíló terület. A többi titok és rejtelem anélkül, hogy igazi titkot és rejtelmet lehelne benne — akinek úgy, mint az Aradi Közlöny alkalmi női munkatársának — módja nyílik a bepillantásra a vaspántos kapun túlra is.

— Tulajdonképpen nem szabadna így látogatót fogadni nekünk — mondotta az egyik iskola nővér, akit éppen a zárdá belső folyosóján találtam.

Tudni való, hogy a szerzet szabályai értelmében az apácákat csak bizonyos időben és előírt formákban betartásával kereshetik fel még a legközelebbi hozzátartozók is. Azonban ha már bejutottam, a kedves testvér, akinek, déli szünet alatt éppen volt ideje, szívesen elbeszélgetett velem az egyik üres tanteremben. Attól sem vonakodott, hogy egy-két kérdésre életéről és sorsáról elmondjon egyet mást.

— Nagyon csalódnak azok — szölt nevetve a fiatal és nagyműveltségű apáca — a kik valami nagyon érdekesnek találják a mi életünket. Komoly és vallásos munkát végzünk, a mit megvidámit a fiatal leányokkal való foglalkozás. Ami rendünk szabályai még nem a legszigorubbak. Például van egy francia eredetű, ugyancsak a Miasszonyunkról elnevezett iskolanővér szerzett a melynek a szabályai olyan szigorúak, hogy még azt sem engedik meg a rend tagjainak, hogy a zárdá küszöbét átlépjék.

Elmondta ezután, hogy a lippai rendházban állandóan husz apáca van, akik különféle munkára vannak beosztva. — A zárdá elemi iskolájában tanítónői, a polgári leányiskolában pedig tanárnői képesítéssel bíró apácák tanítanak. Más apácák kizárólag kézimunka tanítással foglalkoznak, végül vannak munkás apácák, ezektől nem kívánnak semmi különösebb képesítést, csak a kézi dolgok elvégzését. Az apácák reggel ötkor kelnek minden nap, hat órákor mise van, amelyen a belakó növendékek is részt vesznek. Nyolc órákor kezdődik a tanítás, amely délig és ebéd után 5—6 óráig tart. Este ismét imádság fejezi be a napot, amelynek ez a programja csak bőjt idején változik. Minden évben egy bizonyos nyári napon szigorú önmegtartóztatásnak vannak alávetve, egész nap nem esznek nem isznak egy szót sem beszélnek hanem kora reggeltől késő estig buzgón imádkoznak a házi kápolnájukban össze gyülekezve.

Arra kérdésre, hogy nem vágyódik-e ki a zárdából így válaszolt jókedvűen az apáca:

— Nekem még megvan arra a módom, hogy kiléphessek a rendből de ez bizony az eszembe sem jut. Amikor oklevelemet megszereztem és fel-

Mindennek aztán a vége, hogy kezd alább hagyni a legénykedő hiuság, amit idegen fogalmak rovására szeretnénk írni, azt a saját vérünk leplezi le. Ravaszul csinálja, messziről kezd.

— Ma láttam egy öreg embert, olyan egészen öreg volt.

— Milyen az?

— Fehér volt a haja. Meg egy másik öreget is láttam.

Az is fehér!

— Az nem. De már nem volt haja. Ugy-e, mikor valaki öreg lesz, akkor vagy fehér a haja, vagy kihull?

A világ legártatlanabbja gyanánt ugrom be neki. Ráhagyom, hogy úgy van. Arra hallgat egy sort és így folytatja:

— Hát te?

Mi van én velem?

— Neked is kevés a hajad?

Egyszerre észbe kapok s igyekszem a fejemet olyan világításba helyezni... hogy is mondjam csak... igen, hogy ne jusson világításba.

De ez is csak mulattatja.

— Hiába forgolódsz, apu.

A hangja szinte szigorú lesz.

— Apu? Én látom, mikor reggel fésülködös, hogy úgy csinálod csak, mintha nem volna kopasz. De ez öregség!

— Öreg a nagyapád, de nem én! — vágok akaratlanul is vissza.

Mit csináljon ilyenkor az ember? Azt, amit — úgy gondolom — az élet ezer változatában. Itt cáfolni kell, óh, isten látja a lelkemet, tul immár mindenben, amit hiuságnak lehet nevezni. Mert nem az a tulajdonképeni öregség, ami a korrál jön meg. Az szelid, mindennel kiengesztelő

állapot, akkor az ember már áthajtott nagy országutakon, maga mögött hagyta a meggyeket, filozófiai magaslától nézi a fickándozó bohó ifjúságot, megérti a lehetetlent, hallja az érhetetlennek felvilágosító szavát. Ez nem öregség, hanem szelid alkony, amire csak jótékony éjszaka borulhat. Sokkal súlyosabb a másik, amikor valaki csak annyi esztendővel, amennyivel sokan nekikezdenek az életnek, úgy érzi, hogy már ki is fáradt; ólomsúlyúval nehezedik rá minden robotos kötelesség; amikor képtelen nekilendülni a nagyobb légi utnak, mert ezer apró kapocs, kicsinyesen hitvány körülmény tartja vissza az esetleges lebukástól; amikor érzéketlen, hideg maradt a nagy élet állítólagos mindent szépséggel szemben, mert bolondul toladódik elő a jövő, még csak délbábot sem mutatva s megkérdezi:

— Hát aztán!

Eh, ostobaság az egész, egyetlen szépsége van a világnak: a gyerek. Annak lelkét kell kitapátázni színes rózsaszírnokkal, az a csöpp artatlanság pedig azt hiszi, hogy aki öreg, az rögtön meg is hal.

Hát cáfolni kell, még pedig tettekkel. Az önök szegény szolgálja következőleg négykézlábra ereszkedik s miközben feltűnő élet-hűséggel sceniroz egy kutya-macska jelenetet, nem riad vissza holmi bukféncerektől sem, jól lehet a munkától kissé fáradt dereka viharosan tiltakozik az ilyen erőpróbák ellen.

A cél azonban el van érve, mert mikor megkérdezi a legfelsőbb fórumot, a kis leányt, az részint hízogó hozzásimulással, részint mégtérve jelenti ki:

— Nem, apukám, te nem vagy öreg.

szeneteltek, szabályaink értelmében három évre tettem fogadalmat. Letelt a három év és megkérdeztek, hogy továbbra is tagja maradok-e a rendnek. Igennel feleltem, erre újabb fogadalmat kellett letennem, amely hét évre szól. Ez a hét év még nem múlt el és így van időm meggondolni, hogy azután letegyek-e a végső fogadalmat. Persze eszemben sincs eddigi elhatározásomon változtatni, mert teljes hittel élek szép hivatásomnak.

Nem titkolta el azért, hogy bizony nemcsak olyanok akadnak időről időre, akik a próba idő leteltével kilépnek, hanem arra is van példa, hogy az első tíz év után végleg beöltözött apácák eltávoznak a rendből.

Ennek legtöbbször a szív az oka. Férfiembert ugyan nem tűrnek meg a zárdában, még a gazdasági udvar munkáira is csak valamelyik kedves testvér öcsését, bátyját alkalmazzák. Azért mégis meg találja az utat a zárdá falai közé szív szava. Nem egyszer szokatlan módon. Néhány esztendő előtt fiatal és feltűnő szép gyónatője volt a lippai zárdának. Egyszerre csak áthelyezték az ifjú papot, a rendből pedig nagy titokban több kilépés történt állítólag felsőbb kívánságra.

Mialatt a beszédes kedvű iskolanővért kihívták a teremből és visszatérése kissé hosszú ideig tartott, alkalmam kínálkozott betekinteni az egyik hálóterembe. Husz egyszerű vaságy sorakozik egymás mellett a falaknál az egyik szögletben pedig a menyezettől földigérő hófehér függönyökkel elkerítve áll a teremben alvó növendékekre felügyelő kedves testvér ágya. Kissé távolabb az apácák cellaszerű hálószobái vannak: az egyik nyitott ajtaján láthatom a három szögletet — a negyedikben kályha van — elfoglaló három vakítóan tiszta ágyfüggönyt, amely mögött elrejtőzik a három ágy. Keményített vastag fehér vászonfüggöny van az ablakon is, egyszerű fehérre meszelt a szoba fala is. Csupa tisztaság, fehérség. Butorzat nincsen sehol. Ebben a nagy ürességben, nagy tisztaságban folyik le az apácák életének itt is csak imádkozásra rendeltetett rejtett ideje.

Mária nővér — ezt a nevet bátran elárulhatom, mert minden Miasszonyunk-rendi nővér Mária nevet is kap a felszentelésnél — kissé ijedten tiltakozott e kíváncsiaskodás miatt, mert a szobában, az ő szobáikban nincs bejárása idegeneknek, még a bennlakó leánynövendékeknek sem.

Amilyen imádkozásnak, vallásos buzgalomnak szentelt az iskola nővérek élete, olyan a bennlakó növendékeké is. Három nagy teremben körülbelül életkor szerint szétosztva mintegy hetven-nyolcvan bennlakó elemibe és polgariba járó kisleány alszik éjjel egy-egy apáca felügyelete alatt. A hat órai reggeli misén már ott vannak a zárdá kápolnájában ezek a kis leányok is, akiket minden tekintetben buzgó vallásosságra nevelnek. Még pedig buzgó katolikus hitet hintenek az intézetbe kerülő református kis lányok lelkébe is, akik együtt imádkozzák a rendes reggeli, esti imákat katolikus társnőikkel és épúgy megkapják az iskolanővérek karácsonyi ajándékát: egy imakönyvet és egy viasz Jézust.

A bennlakó növendék életét különben zárdához illően szigorú szabályok szerint igazgatják. A tanítási év tíz hónapjára hatszáznegyven korona díjat szed a rend és külön még a tánc és francia-oktatásért. Szülők csak vasarnapokon látogathatják meg az internátusban levő gyermekeiket, akiket tilos ajándékokkal elhalmozni — ha valamelyik növendék két különül súlyosabb süteményes, gyümölcsös csomagot kap hazulról, akkor meg kell osztania társnőivel. Szigorúan tilos persze a fényezés, kivágott, tulróvid ruhák, selyem- és bársonyruhák, csipkék és diszek, a fülbevaló kivételével ékszerek használata. Ebben a tilalomban annyira mennek, hogy kivágott cipőt sem szabad hordani a kisleányoknak. Époly érdekes rendszabály az is, hogy kalapot nem szabad behozni a bennlakóknak, hanem a rend szerzi be számukra a lehető leg-egyszerűbb egyforma kalapot.

R. E.-né.

Levél az Aradi Közlönynek

a montenegrói királyi udvarból.

Miklós cár üzenete.

Az első karácsony után 1912 esztendővel történt, hogy ismét csodákról beszéltek az emberek. Azt mesélték a Fekete Hegyek országában az anyák a handzsárforgató és céllövő gyakorlatokról a faházakba hazatérő gyermekeiknek az uzsonna után, hogy ismét jön Dávid az ő parittyájával és földre teríti a Goliátot, akinek akkorák a lábai, hogy egyikkel Konstantinápolyban, a másikkal a kisázsiai Brüsszában áll. A Dávid parittyáját gyártja a francia Creusot gyár, a köveit a csepeli Weisz Manfréd, az árát fizeti a fehér cár. A balkáni népek hittek ebben a karácsonyi csodában és mert erős volt a hitük, mert erős volt a bizodalomuk, a csoda be is teljesedett. A Goliát végig terült a földön és a Dávidok nekifeküdtek, hogy az irdatlan tömeget eltakarítsák az utból. Ez a londoni békekonferencia, melyen a Balkán szövetség tagjai a földrajzból megbukott Törökországot új geográfiára tanítják.

Ez nagyon szép látvány, aki abban a szerencsés helyzetben van, hogy messziről szemlélheti a dolgokat, de bennünket, akiknek a tözsomszédságában hajigálták a parittyaköveket a Goliát halántékához, rázott a hideg annak feltétele, hogy irányt téveszthet egy kavics és kiüti a szemünket, mellyel pedig éppen — az Adriára akarunk kinézni.

A szemünknek nincs bántódása, de mi az ország déli határaihoz közel lakó aradiak élénk érdeklődéssel viseltetünk a négy fejjel meg-nőtt új földesurak tervei, gondolatai iránt is. Azt tudjuk, hogy mit akartak a háboruban! Vajon mit akarnak a békében? Ez még titok, melyet egyik Balkánország diplomáciája sem árul el a másik ország diplomáciájának.

Talán ami nem sikerül a gondolataikat sima szavak mögé rejtő diplomataknak, sikerül az ujságnak. Megpróbáltuk. Az Aradi Közlöny szerkesztősége levelet írt a Fekete Hegyek királyának, Miklósnak, a montenegróiak cárijának. Határozottan a legérdekesebb egyéniség a négy királyok között, akik most karácsony előtt megváltoztatták a mitológiát és a helyett, hogy a Megváltó imáadására eljöttek volna a messze Keletről a bethlehemi jászolhoz, ők maguk játszik a Megváltó szerepét. A hős Nikitához küldöttünk tiszteletteljes levelet és egész őszintén, csupán egy protektorra: olvasó közönségünk jogos kíváncsiságára hivatkozva, megkérdeztük ő felségét, hogy bennünket, a déli

magyarságot, de különösen aradiakat érdeklő gazdasági kérdéseket mikép szándékozik rendezni?

A montenegrói hadsereg volt az első, mely hadra kelt és a kulturnépek elismerésére is méltóan viselkedett. Vitézül verekedett, gyorsan hódított és egyáltalában nem kegyetlenkedett. Ennek a jutalma nem maradhat el. Montenegro területi gyarapodása természetes következménye a véres győzelmeknek. Délmagyarországnak, de különösen Aradnak virágzó gyáripára főleg a balkáni piac részére dolgozik és remélhető, hogy a Balkáni államok ezeket az érdekeket a jövőben is respektálni fogják. A diplomáciában az a vélemény kerekedett felül, mely azt vallja, hogy nekünk csak az az érdekünk a Balkánon, hogy okos és minél több hasznot hajtó kereskedelmi szerződéseket kössünk a győzelmes országok kormányaival. Magyarország déli részein lakó nagy számú szlávosság érdekeiről van szó első sorban.

Meggyőződésünk, hogy a nagyszerű diplomatainak bizonyult Miklós montenegrói király és kormánya megteszi azokat az intézkedéseket, melyek a monarchia érdekeinek kielégítésére szükségesek.

Igy irtunk teljes őszinteséggel a Fekete Hegyek országa urának, akiről tudjuk, hogy modern ember és ismeri azt a bűvös erőt, mely a sajtóban rejlik és mint első sorban neki hasznosít fel is használja.

Azzal tisztelte meg Miklós cár az Aradi Közlöny szerkesztőségét, hogy udvarmestere által a következő választ küldötte:

Rieka, nov. 26.

Öfelsége, a montenegrói király
udvarmesteri hivatalától.

Uram!

Öfelsége, a király, az én dicső uralkodóm köszöni az ön jókívánságait a felszabadítás nehéz művének sikeres befejezéséhez, amelyre ő balkáni szövetségeseivel együtt vállalkozott.

A nemzeteknek ama kétségbevonhatatlanul elismert joga, hogy politikailag és gazdaságilag legelőkeltebb módon fejlődhessenek, — mindenkor a legjobb biztosítéka lesz a nagy termelő államok, tehát Ausztria-Magyarország iparának és kereskedelmének kedvező fejlődésére.

Fogadja Szerkesztő ur tisztelő üdvözlőmet:

D. Gregovitch,
udvarmester.

Ex offo

Monsieur

*Le Rédacteur en chef
du journal "Aradi Közlöny."*

Arad

Hongrie

Marichat de la Cour
de Sa Majesté le Roi
de Monténégro

Rieka, 26 Nov.
Lettigau 1912

Monsieur,

S. M. le Roi, mon Auguste Souverain,
Vous remercie de Vos bons vœux
pour le succès final de la Grande
Œuvre d'émancipation et il a
entrepris avec Ses alliés balca-
niques.

Le respect absolu des droits
en ont toutes les nations à leur
développement intégral, politique
et économique, sera toujours la
meilleure garantie pour le développ-
ment favorable de toute industrie

et de tout Commerce, que ce soit
celui de l'Autriche-Hongrie ou de
tout autre grand pays producteur.

Veuillez agréer, Monsieur,
l'assurance de mes sentiments
très distingués

Le Marichat de la Cour
Gregoritch

Aradi korzó-tipusok.

Üzleti parancsolatok.

Egy aradi kereskedő házbán táblát ta-
lálunk a falon, amelyre a híres Jefferson
szabályai vannak írva. A kereskedő paran-
csai a következők:

Amit ma megtehetsz, ne halaszd hol-
napra.

Soh'se fárassz mást azzal, amit magad is
elvégezhetesz.

Ne rendelkezél soha azzal a pénzeddel,
amely még nincs birtokodban.

Soh'se bánjuk meg azt, ha kevesebbet
ettünk, mint amennyit ehettünk volna.

Semmi sem okoz fáradságot, ha kedvvel
végezzük.

Mindent a jobbik oldalról fogj föl.

Ha haragszol, számlálj tizig, még mielőtt
szóltál volna, de ha nagyon haragszol, akkor
százig számlálj előbb.

A szerelem gyerekei.

Érdekes számok és adatok az aradi tör-
vénytelen gyerekekről és az anyákról.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, december 24.

A szabad gondolkodásban oly annyira előt-
tünk járó Franciaország csak most tudott el-
térni a Code Napoleon merov álláspontjától, a
mely nem adott módot arra, hogy a gyermek
apját keressék. Aki nem született a maire előtt
megkötött házasságból, az csak az anyja neve-
lésére, segítségére számíthatott. A törvény azt
a természetellenes álláspontot foglalta el, hogy
apja — nincs. Ha maga nem vállalta, nem
ismerte el önként az apaságot, kutatni nem
lehetett.

A francia reform mindenütt ráterelte a
figyelmet arra a társadalmi problémára, amely-
nek a törvénytelen gyerek a magja. A míg hi-
vatalosan megkülönböztetést tesznek házassá-
gon belül és házasságon kívül — vagy talán
szabatosabban: házasság nélkül — született
gyerekek között, a míg az utóbbiakat nemcsak
a társadalom, hanem az objektív hivatalos el-
járás is a törvénytelen szóval bélyegzi, s amíg
ez a jelző nemcsak akadály a érvényesülés-
nek, az előrejutásnak, a megbecsülésnek, ha-
nem gyakran a bűn ösvényére tuszkoló örök-
ség: addig bizony ez nagy probléma, tele
igazságtalansággal, amelyet meg kell oldani,
amely fölött gondolkodni kell.

Kik a szerelem gyermekei? (A köznyelv
talán azért nevezte őket ilyen romantikus név-
vel, hogy kárpótolja azokat a kellemetlensége-
kért, amelyek a származásuk révén érik őket)
Hányan vannak, milyen sorsban születnek?
Akinak a törvénytelen gyermekek sorsával fog-
lalkozni kell, annak előbb a való életet kell
ismerni, azon a szemlélve, amely ridegnek
tetszik, de igazat mutat: — a statisztikán ke-
resztül.

Hát egy ilyen, nagy fáradtsággal készült
statisztika adatait dolgozzuk föl az alábbiakban.
Hiuság nélkül szólva: egy város társadalmi
rajzának egyik legjelentősebb részletét tudjuk
ebben megadni, és ez annál érdekesebb, mert
a város véletlenül a mi városunk: Arad.

Az adatok azokról a törvénytelen gyere-
kekről szólnak, akik az utolsó tíz évben Aradon
születtek. Az anyakönyvi statisztika így kezelt
őket anyafelé csoportosítani, ahány felé lehe-
tett. Mi meg kivesszük azokat az adatokat,
amelyek révén a társadalmi megfigyeléseket a
kevésbé mélyen járó olvasók előtt is kedves
olvasmányává tehetjük.

Tíz év: — 1902-től 1912-ig — a kerete az
adatoknak. (Aki az idén karácsony után szület-
nek törvénytelenül, már kiesnek a statisztika-
kából.) Az első érdekes kérdés

a törvénytelenek között a fiu
több-e, vagy a leány?

Ez természetesen véletlen és ebből nem
lehet semminő morált lehozni, de azért érdemes
megfigyelni. Itt sajátságos, hogy a míg átlag-
ban több lány születik, mint fiu, a törvényt-
lenek között a fiu a több: Aradon az utolsó
tíz év alatt 1196 fiu és 108 leány született
„törvénytelenül.”

Mekkora a forgalom?

Már ebből a számból is megállapítható,
hogy mennyi nülünk a törvénytelen gyerekek
átlag száma: 228. Az utolsó tíz évben a leg-
kevesebb volt 1908-ban 199, a legtöbb 1907-ben
és 1910-ben: 215. Következetesen lehetne, hogy
nincs-e hatással a rossz gazdasági állapot a
törvénytelenek szaporodására, de határozott
elméletet bajos fölállítani.

Azt már fontosabb megtudni, hogy a tör-
vénytelenek hogy helyezkedtek el a náluk bol-

dogabb és rendezettebb körülmények között születettek: a törvényesek mellett Aradon az utolsó tíz év alatt volt 14873 születés: tehát az összes születések közül

15.3 százalék

esik a törvénytelenekre, amit elég tekintélyes százaléknak, szinte megdöbbentő adatnak lehet tekinteni. Hiszen a törvénytelen születések túlnyomó részét az előzi meg, hogy az anya meg az apa nincsenek olyan anyagi vagy társadalmi körülmények között, hogy a szerelem és többnyire átmenő együttélés helyett házasságot folytassanak...

Mi lesz velük?

Megszületnek, — s a mi másutt öröm, itt többnyire baj, gond, néha szegény is. Megesik, ha ritkábban is, hogy az anya maga pusztítja el a szerelem gyereket, hogy ne legyen se neki terhére, se pedig később az élet a „zabi” gyerekeknek. De a legelső persze megmarad. Ezokról szóljon a statisztika, hogy mi lett velük?

Hát egy évet veszünk ki a számtömegből. Például 1906-ban, a millenium dicsőségére született Aradon 219 törvénytelen gyerek. Ezek közül: a születés után meghalt: 87, a kórházban született 45, törvényesítették 21, örökbe fogadtak 9 gyereket, a többinek sorsa ismeretlen. A többi években hasonló változást mutat a törvénytelen gyerekek karrierjének legkezdetek.

Felekezet szerint.

A gyerekekről a statisztika természetesen keveset tud. Vallás szerint még megkülönbözteti őket a természetesen a törvénytelen gyerekek minden vallásban egyformán jelennek meg és jobbára a lakosság vallás szerint való számarányában. A legtöbbben római katolikusok (tiz év alatt: 1227) azután görög-keletiek (512) reformátusok (811), zsidók (49), az evangélikusok, a görög katolikusok és végül az unitáriusok, a kiknél tíz év alatt: két törvénytelen gyerek volt.

A felekezet szerint való arányt nem annyira az aradi lakosság megoszlása irányítja. A mint alább ki fog derülni, a törvénytelen gyerek többnyire cselédektől származnak, a kik többnyire a vidékről jönnek be, és miután ezek között legtöbb a katolikus, a törvénytelenek is ebben a vallásban szaporodtak el.

Kik az anyák?

A legérdekesebb fejezett, természetesen az anyákról szól. Az anya a hőse: többnyire szomorú hőse a regénynek, a melynek a törvénytelen gyerek a folytatása.

De csakugyan regény-e az? Az anyák foglalkozása feleletet ad erre a kérdésre. A legtöbb törvénytelen gyerekeknek cseléd az anyja. A Katik, a Marik, a Treszkák kapu alatti flörtjéből, konyhai csókjaiból születnek a legtöbb törvénytelen. Az utolsó tíz év közül, például törvénytelen anya volt a cselédek közül 1910-ben 138, 1911-ben 133. Utánuk következnek a napszámosnők (1910-ben 87, 1911-ben 46) akiknek gyakran nem ilyen regény, hanem a törvényesen meg nem esketett házasság a háttérre az ily születésnek. Pikánsabb a házvezetőnői és gazdasszonyi sort betöltő törvénytelen anyák fogalma; tavaly volt ilyen 10, tavaly előtt 15.

A szülői házból maradt apró regényekre mutat a statisztikának az a rovata, a mely a „családtag” címet viseli. Tíz év alatt meglehetősen hullámzik ezek száma: 12, 8, 5, 6, 10, 4, 9, 10, 2, 2, és végül az idén három. Ugy látszik mégis csökken azoknak a lányoknak száma, a kikre a szüleik nem eléggé vigyáztak.

Térjünk a bohém pályákra, a hol a könnyen gyuladó nők hamar odadobják magukat az első csábításnak, s a hol a szerelemnek sürű alkalmi gyakran idézik a törvénytelen gólyát is. Ebben a rubrikában a varrónők vezetnek. A kik úgy látszik nem maradnak vissza a francia midinettek és az olasz sarorellók mögött. Varrónő volt a törvénytelen anyák között az utolsó 10 évben 156, egy évben tehát átlag 15; ezekhez jött a tíz év alatt 4 himzónő, 2 dívatáruzó, 2 tűző. Utánuk a kávéházak levegője hozza a számot; a tíz év alatt 11 kassza-kassasszony (hivatalosan: kávéházi felirónő) 6 kávéslányrai.

És egy sor regényt rejt megint a nevelőnők rovata. A Steiermarkból, Poroszországból, Svájcban jött teremtetek, akik nem kerülhették el a szerelmi örvényeket és idegen nőkből

magyar anyákká lettek. Évente 1—2—3 ilyen regény esik meg nálunk, a tíz év alatt a törvénytelen anyák száma a nevelőnők között 15. Az irodák levegője se tudja teljesen megvédeni a bennük dolgozókat a veszedelemtől, igaz, hogy itt a baleset már szörvényszerű. Az utolsó tíz év alatt volt a törvénytelen anyák között 2 könyvelőnő, 1 gépirónő, 1 magántisztviselő, 1 postatisztelő 1 posta- és távirtdakezelőnő.

Bujanak össze, hölgyeim. A művészet következik, a kulisszák világa, ahol ez nem meglepő, szintén szokott kéretlenül jönni az apátlan gyerekek. 1907-ig ezen a téren, úgy látszik erkölcsösebb állapotok voltak; 1908-ban azonban volt már 1, 1909-ben szintén 1, 1911-ben 2 és az idén azonban már három leányasszony, esketetlen anyja a művésznők között. Sőt — a min már gondolkodni lehet — egy „templomi énekesnő” jámbor bivatása ellenére erre a sorsra jutott, de még 1902-ben.

Hogy pedig a kenyérkereső nők pályája általában több módot nyújt arra, amit a mai erkölcs tan megtevélyedésnek nevez, mutatja, hogy a statisztikában, bár ezek egyesével elszórva, a következő női foglalkozások fedezhetők föl: tanítónő, óvónő, fodrásznő, nyomdásznő, vasalónő és — szülész. Ilyen három akadt a tíz év alatt. Gólya néni, annyit járnak a balesetes szerelmek világában, hogy annak bacilusa végül rajtuk is fogott.

Tavaszi ébredése.

Benne vagyunk a romanticizmusban; használjuk ezt a címet annak a kornak megjelölésére, a mikor a törvénytelen gyerek, legtöbbször az első szerelem járulékaül születik. A törvénytelen gyerekeket szülő anyák életkoráról van szó.

Ez is sok érdekeset mutat a statisztikában. A tíz esztendő közül háromban voltak tizenéves anyák is, 1902-ben, 1907-ben és 1908-ban egy-egy, tizenöt éves már több volt a törvénytelen anyák között (a tíz év alatt: 14) azután az életkor szerint fokozatos a gyarapodás egész a husz éves életkorig. Tizenhét éves volt a tíz év alatt 182, tizenkilenc éves 199, husz éves 216 huszonegy éves 185.

Azán lejtőre jut a szám és csökken a negyven éven tulig. A „veszedelmes életkor”, Karin Michaelis f galma, a törvénytelen születésekben is eléggé meglátszik. Negyven éves, vagy ennél idősebb törvénytelen anya volt Aradon az utolsó tíz év alatt: 56. A legvégső korhatár a statisztikában a negyvenötödik év. Ilyen kora törvénytelen anya volt 1908-ban kettő és az idén egy. Anélkül, hogy a személyekre nézve közelebbi adatok lennének a birtokukba, föl lehet tenni, hogy ez utóbbi esetekben a törvénytelen gyerekek nem az első szerelem gyümölcsei voltak.

Amint hogy — és ez a próza — az esetek túlnyomó részében sem az. A statisztikának jellemző adata világít erre. A tíz év alatt született 2285 törvénytelen gyerek anyja közül özvegy volt: 128. Itt tehát a magányos életnek megvigasztalódása, vagy az új házasság esketetlenül maradása nyilatkozik meg a törvénytelen gyerekekben.

— A baj nem jön egyedül, a törvénytelen gyerek se mindig. A statisztika a tíz év alatt huszonegy esetről tud, amikor

törvénytelen ikrek

születtek. Könnyű elképzelni ilyen esetekben az anyák lelkiállapotát, esetleg az apákét, akiket a járásbíró két gyerek után járó tartásdíj megfizetésére kötelez...

Végző.

Lehetne még további érdekességeket kihozni a számhalmazból, de már aligha nem eddig is fárasztó volt. A legérdekesebb, legfontosabb kérdéssel szemben azonban adós a statisztika.

Tíz év alatt 2285 törvénytelen gyerek született Aradon. Egy évre átlag 228 esik. Mi lesz ezekkel? Egy részüket gondjába veszi a jobb érzésű apa. Egy részük a közös háztartásból születik, s ott is nevelődik föl. Sokat az árvaházak, gyermekmenhelyek vesznek gondjaikba. Egy részük pedig...

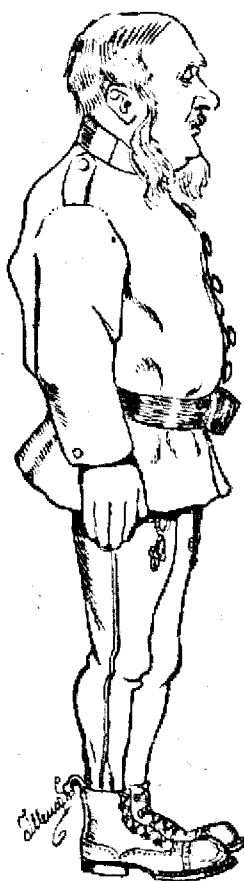
Ez az egy rész bizony a zülöttek dan-darába jut. De a melyik a tisztességes pá-

lyán van, főként az értelmiség mezőin, lépten-nyomon érzi a bűnnek kölöncét, akadályát, amely bünt nem ő követte el, a következményeit mégis rajta éreztetik meg. Ma az ember el tudott térni a bibliai hagyománytól és az apák bűneit már nem torolja meg a fiakon, unokákon, — a törvénytelen gyereken se szabad a megkülönböztető bélyeget rajta hagyni. A törvénytelen gyerekek problémájának két morálja, parancsa van: a köznek gondjaiba kell venni minden gyereket, a kiról az apja nem akar tudni, az anya meg nem tud gondoskodni; — a másik pedig, hogy minden hivatalos és nem hivatalos eljárásnál el kell hagyni azt, hogy ki törvényes, ki nem az. Az életre egyforma joga van mindakettőnek; bánják velük egyenlően az élet.

F. R.

Aradi korzó-tipusok.

Aradi népfelkelők.

Látogatás Ferenc Ferdinánd háziasszonyánál.

(A trónörökös magánlevele. — Egy uriaszony a főhercegről. — Huszonöt éves emlékek.)

(Kiküldött munkatársunktól.)

Déva, 1912. december hó.

Déván a Viz-utcában egyszerű festésű öreg sárgaházban egy őszülő haju, nagy intelligenciájú, szellemes román urinő becses emlékeket őriz Magyarország jövődó uralkodójáról. Ezek a kedves reminiscenciák és a fakultásukban is verőfényes emlékek még abból az időből valók, amikor Ferenc Ferdinánd izmos vállát nem nyomták a népek sorsának gondjai, amikor még nem tudta, hogy a végzet véres kezének intésére övé lesz Magyarország koronája, ezek az emlékek abból a mosolygó időből valók, amikor a főherceg fiatal volt. Lehetetlen, hogy a fenség megfedekezett volna ama szép napokról, amikor ifjúsága póz nélkül való nagyszerűségben pompázott, lehetetlen, hogy a kedves emlékeket már elmosta volna az a negyedszázad vihára, amely végighullámozott az életén. Az alább olvasható levél, amelyet a dévai uritársaságok egyik legkiválóbbjának: Nikora Ágostonne Costa Lukrécia urnőnek írt Ferenc Ferdinánd, azt dokumentálja, hogy a kék romantikájú dévai várrom alatt eltöltött nyolc nap nehezen elfutó emlékeket hagyott a Belveder titokzatos lelkű lakójánál. Az ifjúság emlékei a legerősebbek.

Azt hallottam, hogy Nikora Ágoston dévai bankigazgató nejének becses emberi dokumentumok vannak a birtokában, amelyekhez negyedszázaddal ezelőtt jutott, amikor Ferenc Ferdinánd a hunyadi királygyakorlat alatt az ő házában lakott egy hétig. Fölkerestem az urnőt, hogy most, e látogatás huszonöt éves fordulójára alkalmából átadhasuk a nyilvánosságnak jövődó királyunk egyéniségét jellemző adatokat a dévai hölgy engedelmével. Nikoráné valóban lekötő előzékenységgel teljesítette kívánságunkat s ide adta ama sárgult gondosan, őrzött értékes leveleket, amelyeket részint a főherceg megbízásából Wurmbrand gróf akkori szárnysegéd, részint maga a fenség írt.

— Elképzelheti, hogy milyen boldog voltam, — mondta nekem Costa Lukrécia urnő — amikor megtudtam, hogy Ferenc Ferdinándot az én lakásomban fogják elszállásolni. Akkor, huszonöt évvel ezelőtt még élt az első férjem Oláriu Elek ügyvéd, aki vezető tagja volt Déván nemcsak a román, hanem a magyar társadalomnak is, én pedig a dévai román nőegyesületben mint elnök fejtettem ki humánus tevékenységet. Nem dicsekvésképpen mondom, de nyolc szobás lakásunk egyike volt Déván a legszebbeknek. Sajnos, ez a ház már erősen renoválásra szorul és ma nem árulja el: milyen kellemesen szép volt akkor. A királyt a megyeházán szállásolták el a későbbben megérkezett boldogtalan emlékü Rudolf királyfival együtt, Ferenc Ferdinánd prezumtiv trónörökös Wurmbrand gróffal együtt hozzánk került. Természetesen mi egy szobában huzzuk meg magunkat, s az egész lakást a fenségnek engedjük át.

A barna arcú, barátságos tekintetű, élénk gesztusu urnő a dolgozó szobája mellett lévő hatalmas terembe vezetett most, amely kisebb városokban hangversenytérnek is alkalmas lehetne. A szalonberendezés az egykori pompa még mindig ragyogó nyomain láthatók. A falakon kéziszövésű szőnyegek és faldiszek színei pompáznak, az asztalokon arcképgyűjtemények az időtől fakult rámaiban (A szürkév állott fotográfiák között van Ferenc Ferdinánd-

nak huszonöt éves korabeli (dus oldalszakállas) arcképe is, amelyet saját aláírásával el látva ajándékozott vendégszerető házi asszonyának. Századosi rangban ábrázolja őt ez a makart kép) Ime itt töltött nyolc napot Ferenc Ferdinánd — huszonöt év előtt.

— Ez volt akkor az ő társalgó szobája — magyarázza Nikoráné készséges ambícióival. — Szép szeptemveri nap volt — sose felejttem el, amikor megérkezett Wurmbrand gróffal együtt, aki ma Prágában tábornok. Néhány órára rá, hogy megjöttek a fenségek, kísérték őt és a gróf a kapuba.

— Nézzük meg a várost — mondotta Wurmbrand grófnak.

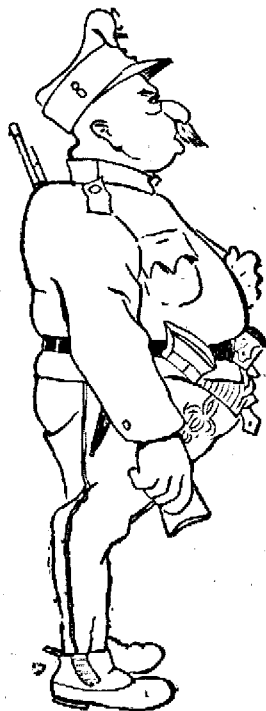
A kapuban megállottak. Ugyanekkor jött hozzám B. A-né előkelő dévai urhölgy, aki a bevonulást egy emeletes ház ablakából nézte gukkeren át. A látcső még a kezében volt amikor befordult a kapun és véletlenül összeütközött az előkelő urakkal. A látcső kihullott a barátom kezéből. A főherceg udvariasan felemelte a földről, átnyújtotta a grófnak, hogy az törölje meg, azután ismét elvette és az így megtisztogatott gyöngyház gukkert átnyújtotta a hölgynek előkelő meghajlással.

Általában rendkívül közvetlen, egyszerű, s előzékeny urnak ismertem meg; akkori fiatalkorához mérten talán kissé komoly is volt. Kevés szavu, mérsékelt érdeklődő, de mindig barátságosan néző férfi volt fiatal korában a mi trónörökösünk. Tőlem mindössze annyit kérdezett: milyen nemzetiségű és honnét való vagyok? „A város csinos,” — mondotta egyszer. — Azután a szalonomban lévő háziszövésű falfutók és függönyök érdekelték.

— Nagyon szépek, — mondta — úgy-e hazai készítmények?

Érdekes mennyire röstellte, hogy nekünk, házbelieknek talán terhünk van. Mi ugyanis mindig visszavonultunk, ha tudtuk, hogy itthon van. Egyszer meg is kérdezte:

— Talán alkalmatlan vagyok önöknek, hogy úgy elvonuljak a lakásból. Nem szeretném, ha terhükre lennék, — szolt a főherceg, aki franciául beszélt velem, amikor kikerülhetetlen volt a vele való érintkezés. Persze nem sok ideje volt arra, hogy itt tartózkodjék, mert hiszen a nagygyakorlat lefoglalta a fenséges kapitányt.

Aradi népfelkelők.

Mi biztosítottuk, hogy örömmel látjuk bármédig is. De én nem akartam, hogy azt higgye, mintha mi észre akarnók vele vétetni magunkat. Még a magam és ismerőseim fényképét is elraktam az asztalról a falon lévő arcképtartókba. Az üvegajtaju könyvszekrényemet is beakartam zárni. De ő kért, hogy hagyjam nyitva s gyakran keresgél is benne. Különben ő is hozott magával könyvet: *Heine költeményeit*. Néhányszor nyitva felelte a szarvasbörkötésű könyvecskét. Megfigyeltem mindig ugyanazon a lapon, amelyen egy rendkívül bájos szerelmi dalocska volt...

Egyszer haragosan konstatáltam, hogy a fényképek közül egyet levettek a fali tartókból és a főherceg asztalára tették. Azt hittem, valamelyik cselédem tette ezt s már visszakartam helyezni, amikor lakája mulatságos udvari prepotenciával rám szolt:

— Azt nem szabad eltenni Azt a fényképet a fenséges ur vette le a falról. Mindent úgy kell hagyni, ahogy ő tette.

A fotográfiát ott hagytam. Ott is maradt amíg csak Ferenc Ferdinánd végleg el nem hagyta házunkat.

Nikoráné urnő tükrösfalli, ébenfából készült kicsi asztalhoz vezetett: és rajta volt az a fénykép, amelyet mostani trónörökösünk a sok hölgy-fotográfia közül érdemesnek tartott arra, hogy napokig nézegesse. A ma már éfakult karton lapról a mosolygó, diadalmas meleg élet függeszette rám csodálatosága kék szemét: fiatal, dushaju, kackiásan fru-frus asszony volt.

— Ki ez a szép asszony? — kérdeztem a ház urnőjétől.

— Nem mondom meg. Ma már őszül a haja. Déván lakik. Tetszik önnek?

— Nyolc nap múlva itt hagyott bennünket előkelő lakónk. Közben — elutazás előtt — megérkezett Dévára Rudolf akkori trónörökös is. Ferenc József *gyalog ment* ki a fia elé a vasuti állomáshoz. Ferenc Ferdinánd azonban a lakása ablakából nézte a bevonulást. Amikor a vármegyeházára szállásolt Rudolf a házunkhoz jutott, vidáman intett mostani trónörökösünknek:

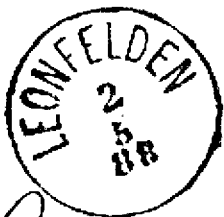
— *Szervusz Franci!* — mondta a mosolygó szép királyfi meleg barátsággal, amiből arra következtettünk, hogy nem lehetett igaz az a pletyka, amely szerint közöttük feszült viszony uralkodott.

Amikor elutazott Ferenc Ferdinánd, minden szolgának ötven-ötven forintot adott aranyban. Én pedig néhány nap múlva Wurmbrand gróftól köszönő levelet kaptam.

— Elutazása után arra gondoltam, hogy ő fenségét, meglepem valami ajándékkal. Nem tudtam elfelejteni ama lebilincselő kedvességet, amely a lényéből úgy sugárzott felém, mintha nem is ember, hanem valami földöntuli lény volna. Emlékeztem, hogy a kézi szövésű függönyök mennyire tetszettek neki. Elhatároztam, hogy ilyen csinos fali diszeket, függönyöket csináltatok neki. Hónapokig tanítottam a járatlan román parasztasszonyokat az ilyen függönyszövésre. Végre hosszú hetek múlva ráakadtam két román parasztnőre, akik nagy kezűgyességgel elkészítették a háziipari remeket. Az 1888. év májusában bátorságot vettem és elküldtem Emsbe a fenséges urnak. Rövid idő múlva sajátkezű levelet küldött nekem.

Hallgassa csak meg. S a kedves szavu hölgy szinte átszellemült hévvel, csodás szenvedéllyel és meleg közvetlenséggel olvasta a főherceg ama levelét, amelyet akkor írt, amikor még a tollára nem rakott bíncseket az a gondolat, hogy ő lesz két állam népének királya s amikor még fejedelmi gesztus nélkül szabad volt köszönetet mondani egy-egy kedves meglepetésért:

Ihre Hoheborn.

Frau Lucretia Costa Olarini.

Vice-Präsidentin des Frauen-Vereins

DECEMBER 25 1888

Déva

Siebenbürgen

Sehr geehrte Frau!

Sie haben mir durch
Übermittlung der charmant aus-
fallenden Briefe eine große
Freude bereitet und ich spreche
Ihren warmen Worten dank
für Ihre so freundliche Hilfs-
bereitschaft.

Sie haben bilden eine große Freude

Ünagsága

Olarini Costa Lucrétia urhölgynék,
a Nőegylet elnöknőjének,

Déva, Erdély.

Tisztelt Nagyságos Asszonyom!

Nagy örömet okozott nekem az által,
hogy beküldötte a bájosan sikerült füg-
gönyöket és a legmelegebb köszönetemet
fejezem ki önnek ezért a barátságos fá-
radozásért. A függönyök kastélyomnak
igen nagy díszet alkotják és úgy ven-
dégeim, mint én a legnagyobb élvezet-
tel szemléljük azokat, különösen annak
takaros és kedves kivitelét. De legin-
kább azzal okozott nekem örömet Ön,
hogy mint alelnőknő egy olyan hazafias
vállalkozást támogat és fejleszt, ami ál-
tal talán szép Erdélyországnak, eddig,
sajnos, ismeretlen háziipara virágzásnak
indul és a legszélesebb körökben figyel-
met és méltánylást nyer. Még mindig

élvezettel gondolok azokra a dévai na-
pokra, amelyek alatt az ön jósága kö-
vetkeztében olyan kellemes szállást ta-
láltam.

Amikor önnek, nagyságos Asszo-
nyom mégegyszer legmelegebb köszö-
netemet fejezem ki, maradtam őszinte
tisztelettel készséges hive

FERENCZ FŐHERCEG.

Ugyanez úgyben, írta a trónörökös fő-
udvarmestere a következő közvetlen hangu
levelet:

Tisztelt Nagyságos Asszonyom!

Élénken elképzelem, hogy mennyire harag-
szik rám és milyen faragatlan és csiszolatlan
embernek tart engem, de azt hiszem Nagysá-
gos Asszonyom, megkegyelmez nekem, nem
lesz szigorú, ha a való tényállást megismeri.
Mikor a függönyök megérkeztek, szemle uton
voltam Csehországban. Betegen érkeztem meg
Bécsbe, a húsvéti ünnepekre és csak négy
napja, hogy felkeltem az ágyból. Kérem nagy-
becsű felmentését. A nagyszerű munkáért járó
tulajdonképpen köszönetet azonban én szemé-

minál először és minden Gáste
paroch, all ich betraute mich
mit großem Vergnügen die
nette und feine Ausstattung.
Besonders freut mich, daß Sie
all die großartigen, wie so patrioti-
sche Unternehmung fördern und
unterstützen, indem ich hoffe, die
Leider wenig bekannte heimische
Industrie der feinen Siebenbürgen

seiner Ausstattung gefördert zu wissen
an Ihnen besteht in gewissem Sinne.
Ich danke mich immer mit Vergnügen
an die Tage von Déva, wo ich durch
Ihre Güte eine so angenehme Unter-
kunft gefunden habe

Jedem ich Ihnen herzlichsten Dank
wünscht und danke Ihnen für die
größte Gefügung Ihr ergebener

Emo 30/4 88

Ferencz Főherceg

lyesen nem fejeztem ki. Ő császári királyi
Fensége határozottan azt mondta nekem,
hogy ennyi szeretetreméltóságért és előzékeny-
ségért levéllileg ő legmagasabb személyében
akar köszönetet mondani. Csak arról biztosít-
hatom, hogy a függönyök nagyszerűen sike-
rültek. Ön, Nagyságos Asszonyom, valóságos
csodát művelt, és bárkinek mutattuk is meg,
általános csodálatot és elismerést keltett.

Amikor mégegyszer, mint alázatos bűnös
felmentésért könyörgöm, maradok kitüntető
tisztelettel az ön őszinte Wurmbbrandja, császári
és királyi ezredes.

Nikora Agostonné nehezen adta ki a ke-
zéből a leveleket, még egy napra is. Csak úgy
tudtam elhozni tőle, hogy szent fogadalmat
tettem a gyors visszaküldésre. De mégis ide-
adta. Fájdalmas tekintettel követte, amikor a
zsebemben elsüllyedtek. Mintha bucsuzott volna
olyan varázssos emlékektől, amelyek eddig csak
az övéi voltak, de amiket íme most nagylel-
kően megoszt sok-sok ezer kíváncsi emberrel:
a közönséggel.

Még valamit, még egy szemecskét abból
a mozaikból, amely a trónörökös dévai napjait
elénk varázsolja. Ferenc Ferdinánd, aki az egész
idő alatt szinte leheletszerű finomsággal s igazi

főhercegi előkelőséggel megtartotta a vendég-házban az ettiket szabályokat, ott tartózkodásának harmadik napján amaz óhajának adott kifejezést, hogy szeretné megtenni a ház ur-nőjénél köteles vizitét. Az urhölgy, aki a nagy lakásból, mint említettem, csak egyetlen szobát tartott meg önmagának, ezt válaszolta az üzenetet hozó udvari követnek:

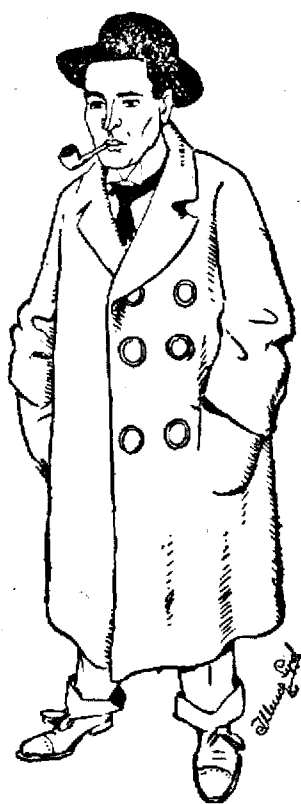
— A legnagyobb örömmel fogadom öfensége előzékeny óhaját, azonban ez a szoba, ahol most megvontuk magunkat, nem alkalmas arra, hogy egy főherceget vendégül lássak benne. Ha a fenséges ur lesz olyan kegyes és átengedi nekem a lakosztályom — most az ő lakosztálya — szalonját, úgy félóra múlva elfogadhatom kitüntető látogatását.

Két perc múlva jött a válasz:

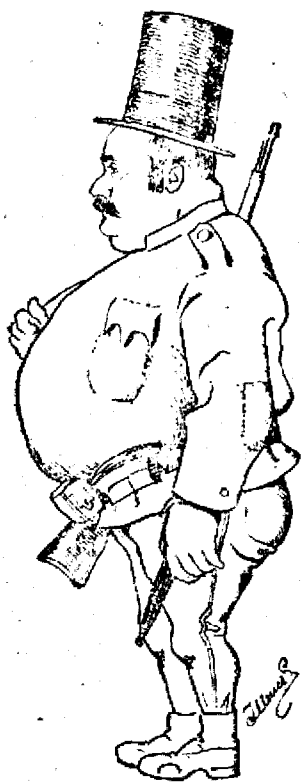
— Igen.

Nikoráné őnagysága toalettet csinált és félóra múlva egy-két perces viziten üdvözölhette őt a főherceg — Ferenc Ferdinánd szalonjában. Így lett vendég a trónörökös — a saját szalonjában.

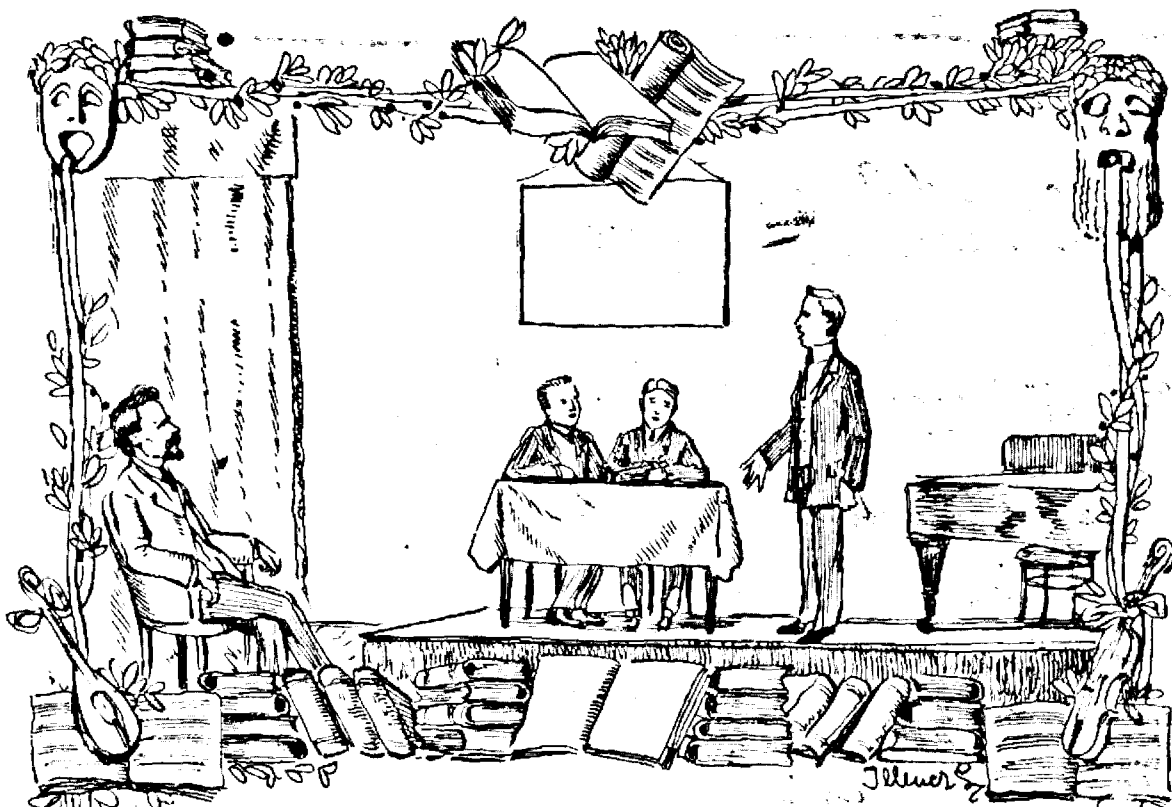
Bolgar Lajos.

Aradi korzó-típusok.

Aradi népfelkelők.

IFJUKORI BÜNÖK.

— Az aradi társadalom szereplői az önképző-körben. —

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Séta közben, véletlenül vetődtem el a Petőfi utcán végig, egész a Maros partig. És egyszerre előttem egy nagy sárga épület, előtttem a letört karu Apolló, a nagy, felül legömbölyített ablakok, a sok kapu, az arkádok, a folyosók labirintusa, a kövezett udvarok, az óra, amely a negyedeket verte, a csengő, amelynek éles hangjai oly kedvesek voltak, egy csomó emlék, a felhajtható padok, amelyekbe nevek vannak írva, vésve — a szépen kicifrázott An-

ciért osztálykönyvi rovács is járt — Achilles gipsz-pajzsa ott a szekrény üvegajtaja mögött, a Galleria dei lanci képe s rajta az oszlop, amelynél Savonarolát megégették, a történelemóra, amelyből amelyből husz boldog percet, vett el a kép megtekintése a felelés elől...

A Lyceum! Most egyszerre rohannak meg az emlékek, az öröm és bánat, az ambíció és kétségbeesés képei khaotikus összevisszaságban. A hideg őszi eső kiméretlen egyhangúsággal paskol. Felhajtott gallérral dideregve állok a kapu előtt. Most nyitva van, de hányszor, hány-szor álltunk itt fél nyolckor várva a hidegben-esőben, hogy belülről a léptek kopogását, a kulcs csikorgását halljuk, hogy aztán versenyezzünk; ki lesz az első az osztályban. Ott, az a nagy ablak: amellett egy évig ültem összeszetintázott padomban kikönyökölt kabátban, kitérdelt nadrágban. Ott abban a szűk padban még másként, még szebbnek, még jobbnak láttunk mindent s volt valami még előttünk, amitől akkor még annyit vártunk, ami most már elmúlt: a jövő...

Most csendes az épület. Csak a saját lépésem kopogása zavarja fel a nagy folyosó mély csendjét. Tíz perccel múlt négy óra — istenem! a tanár ur már bent lesz, — most, ha vannak is az épületben fiúk, már benne ülnek az osztályban énekórán, gyorsíráson.

Ez itt az óra... a negyedikbe, ha az ajtó nyitva van, még a ketyegése is behallatszik. Itt a természetrajzi szertár... ha most az ajtó kinyílna, újra megláthatnám „Jánost”, a mi vigyorgó képű, szétesett csontvázsunkat. A díszterem... az ünrepélyek, amelyeken a tanár urak olyan szép, de olyan hosszú beszédekkel mondtak (és Gál professzor bele is

sült egyszer). Itt a görögpótló terem, itt gubbaszt az üvegszekrényben a belvedere-i Apolló a diszkoszvető mellett, itt tartották az önképző-köri üléseket...

Az önképzőkör. Azok a kedves vasárnap délelőttök, vagy szombatdelutánok, a nemes ambícióval megírt felolvasások: Arany és Toldi trilógia, „Vörösmarty, mint diámaíró”, „Erkölc és tudomány”, a nagyszerű szavazások, a „Vén cigány”, a „Fülemüle”, nemes Nagy Zsuzsanna szomorú históriája, az ezüsfátyol romantikus legendája...

Az önképzőkör... Istenem, milyen nagy és szép dolog, mennyi kedv, ambíció, mennyi akarás, nemes vetélkedés! Szerkesztői üzenetek közt olvasva néha az ember: „verse (vagy novellája) önképzőköri nivón áll”. És én azt hiszem, hogy ez nem lebecsülés, inkább dicséret. Mert az önképzőkörben (a mi önképzőkörünkben) minden olyan szép, nívós, hangulatos, kedves, nagyszerű volt. Oda talán rossz verset sohasem nyújtottak be, mert félek a fiúk, hogy a többiek, a társaik, akikkel nap-nap után együtt van, hogy azok kinevetik.

... a fiúk most is itt vannak, a táblára fel van írva a „Tárgysorozat”, az asztalon ott a csengő, a padok között ujongva nevető arcok, mint azelőtt. Csak a pillangó-láng tűnt el, most már Auerlámpa ég. És a sarokban ott a nagy barna szekrény, a szemefényünk, amely magában rejtli az aradi királyi főgimnázium Petőfi önképzőkörének irattárát és könyvtárát.

Bent ijesztően komoly könyvek, a Tudományos Akadémia, a Természettudományi Társaság, a Történettudományi Társulat „kiadványai”, lent, a legalsó polcon a legértékesebb dolgok, a kincsek: a régi jegyzőkönyvek, érdemkönyvek.

Találomra kihuzok egy feliót: Nagy, aranyos betűkkel van beleprésselve:

Petőfi
Önképzőkör
Érdemkönyve
1885—86.

Az első megsárgult lapon szép, lapidaris betűkkel (a tinta is ár megfakult) az előző meggyitő, amelyet abban az évben Gergely Mihály reáliskolai VIII oszt. tan. tartott. A beszéd végén a tanulság, a morál, amelyet a szépirású jegyző hatalmas, ökölnyi betűkkel írt le: az önmegelégedés pedig a legszebb jutalmak közé tartozik...

Az első vers! Wolf Ferenc VIII. reálisk. tan. írta E... bez. Vajon emlékszik-e még a jószágigazgatósági számok ellenőre, hogy ki volt az az E..., akinek hidegsége miatt valamikor oly nagy volt fájdalma, hogy — hite szerint — az csak akkor fog majd enyészni, ha föléje borul a sírhalom?

Gyönyörű illusztrációk ékesítik az érdemkönyvet. Nyilván az akkori jegyző volt az a tehetséges fiú, aki sírhantokat, szomorú fűzeteket, várromokat rajzolt iniciáléknak *Pekár Károly*, *Vagdas Ödön*, *Kövér Lajos* versei elé.

A negyedik lapon így tűzeli versírásra a honfihév az egyik nyolcadikost:

Várna.

1. Várna te rólad zengi dalát most honfi ajakkal
Egy szív mely téged látni nem óh soha sem
2. Ohajt, ámde feledni emléked ha lehetne
S mily botrány hogy nem — nem tehet sehogy
3. Mert oly mélyen van szívébe bevésve hied hogy
El nem törölheti ott semminemű gyönyör azt
4. Így lón, hogy dalolád bus most és bus leszen
addig

Mig gondolni tudand a gondolata te feléd

5. Lesz fordítva, vagyis mig el nem hal puha teste
Elméjének gyász gondolatával együtt.

Nem kevesebb, mint huszonöt ilyen distichonon keresztül örökíti meg többé-kevésbé csengő hexaméterekben az ifjú költő a gyászos Várnát. A költő ma már nem fiatal, ma már hosszú, közhasznú tevékenységben töltött évek nyugalmát élvezi. Valószínű azonban, hogy *Szathmáry Gyula*, *Aradmegye* volt alispánja szívesen gondol arra az időre, midőn abban a kitüntetésben részesült, hogy versét az érdemkönyvbe írták.

Osztálytársát, *Avarffy Ferencet* szintén a klasszikus versforma ihleté meg. A „Vigasztaláshoz” énekel eképen:

Vigasztalás, óh szent vigasztalás!

Jöjj hozzám lakni, — szívembe,
Jöjj és enyhítsd ha lelkem olykoron
Undok bánat hálózta be.

Óh jöjj! s akkor tépd szét a szálakat
Szójj helyettük örömfonált.
Mely hosszú, de nagyon hosszú legyen,
Hogy egész élted érje át.

S már ha eljövend az óra, melyben
— Tőled elbucszom világ!
Akkor is légy nálam s végül te légy
Hervadt szívemen egy zöld ág.

Műlek Lajos közjegyző korában sem lett hűlen a poezishez. Ezernyolcszázhatvanhétben talán kevesebb routinnal, de nagy lelkesedéssel így verselt:

Világos. (Alagya.)

Csendes szellő lengedez át a világosi téren.
Mintha az is tudná: a temetőt, a halált.
A temetőt, a halált, mellyel sujtotta az Isten
Honszerző Árpád, honszerető fiait
Ah mit vétet ellened e nép égi Atyánk? hogy
Ennyi csapást sujtasz már ezer éve reá
Alkotmányától akarék megfosztani őt és
Nem tűrhette el est; felkele küzdeni ezért.

Másfel iven folytatja így tovább a költő a költeményt, mely teljes terjedelemben majd „*Műlek Lajos elegyes alagya*” című kötetben fog napvilágot látni.

Idősebb *Bogdánffy Gyula*, a következő — 1868. — év önképzőkori poetája a népiesebb áramlatnak hiva. Ime:

Ki szeretnék én...

Ki szeretnék én, ha téged nem kincsem,
Mozzad hason leány e világon nincsen
Tied élted, tied keblem szerelme,
Csak érted ver a szív, rád gondol az elme

Földhöz van a tölgyfa gyökével láncolva
Ha gyökét kivágod, elfonnyad zöld lombja

Szerelmem zöld fája, kebledben gyökerik
Elhervad és elhal, ha abból kitépik...

Néhány lappal később egy vers alatt *Tenner Pál* neve. Később, ügyvédkorában sem hagyta el a poezist *Tenner*, akinek formái *Heine* fordításai nem kis tehetséget árultak el. Ifjúkori verse a következő:

Egy fiatal leány sírjándl.

Byron után.

Komor az éj, minden elcsendesül
Szellő sem susong a holtak kertjénél
Lilla magányos sírjához lépek
Rideg szárnyin közelg az éjféli

Virágot hintek szent sírdombjára
E szűk falak közt nyugszik a becses por
E por egykor bájképet alkot
Elhervadt mindez kora lehunyttakor

A VIII. gimnázista *Nikolits Döme* így verselt:

A beteg költő.

Eltűntek a természetnek
Elragadó bájai,
S beállottak a költőnek
Gonddal teljes napjai.

Tört ablakán köszönt be az
Üvöltöző téli szél,
Hol a hidegtől szegény
Resszket, mint a falevél.

Lantja néma, Busan néz a
Nyomorteljes jövőbe
S kályha helyett a pislogó
Gyertya felett van keze

Néhány lappal később újra egy ismerős név:

Temetőben.

Itt a sírhant, melyben nyugszik
Szeretóm,
Vele leszálit boldogságom
S örömmem,
Azóta szívem bánattal van tele,
S hogy másképp legyen, nincs arra
Reménye.

Esi szellő lengi körül
A sírját,
Csókolgatva annak minden
Szem porát.
Enyhe szellő ne illesd azt
Hadd nekem,
Ne érintse más e földön
Mint könyvem.

Hudetz Károly.

A melankolikus diák később a megye egyik legkedveltebb — s legszeretetre méltóbb — orvosa lett. Ma már őt is a sírhant fedi, de nevét fentartja övegye, aki évtizedek óta önfeláldozó munkálkodással dolgozik a szegények, a jótékonyok érdekében.

Zadraváz (Záray) Károly pécsi iparkamara-titkár most valószínűleg elég prózai munkában tölti napjait, de 1869-ben még egy barna kis lányhoz írta a következő verset:

Kibékülés.

Jer te hozzám barna kis lány
Jer te ide kis csalogány
Karjaimba jöjj csak, jöjj csak

Miért nézsz oly busan rám?
Mond meg nekem kedves babám!
Ez oly rosszul esik nekem
Haragszol rám? mond meg szépen.

Aki *Schuster* drnak, a nagytudásu, kiváló belgyógyásznak azt mondaná, hogy ő valamikor aktíve foglalkozott a költészettel, annak talán szemébe nevetne, de semmiesetre sem hinné el. Pedig ime itt a bizonyosság:

Bucsu.

Egy gondolat — s a néma köny
Már itt ragyog pilláimon
Ne kérd mi bánja lelkemet
Ugy is fáj kimondanom;
Kedves leány, Isten veled.

Mit érez a nyíló virág,
Ha gyöngyeit veszi el?

Azt érzem én, szerelmedet,
Midőn siratja o kebel
Kedves leány, Isten veled.

Elhagylak óh! de itt marad,
Mitől nem tilthat el végzetem:
Lelkem örökre a tied,
Bár szenvedés marad nekem
Kedves leány: Isten veled,

Az óra int, én távozom
Fogadd legszentebb bucsumat:
S te add viszont hűségedet
Amely kísérje utamat
Kedves leány, Isten veled

Schusztter Henrik.

Ezernyolcszáznyolcvanötben még *Deutsch Andor*, az aradi társaság kedvelt tagja is verselt: a hazafias költészet tűzelte őt is. Ha újságíró lenne, nem lehetne vele konkurálni, mert — amint a vers mutatja — 6 már 1885-ben, tizenhárom kis esztendővel előre felhasználta a millenium aktualitását:

Apotheosis.

Jelige: Megfogyva bár, de törve
nem, él nemzet a hazán.

Deutsch Andor.

Még néhány év és ezred éve lesz
Hogy a három bérnek hazája áll,
S tábori ütöttek Álmós hadai
A négy folyó virágos partinál.

Meteoroként az enyészethez tünt
Egy ezred év alatt nép nép után
De sulya alatt sok csapásnak is
A magyar él a világ szinpadán

A földet vad bérénchad dulta fel
Melyet az ósók vére öntöze
Pusztított mindent, mit pusztíthatott
Pogány török szentségtelen keze

A kötet vége felé még egy érdekes vers:

A havasi pásztor (Pályamű).

Schill József VII. gy. o. t.

Magas havas az én legkedvesebb helyem,
Hol élttem minden boldogságát fölfelelem
Itt csergedzik a patak, virág nyílik
Itt hallok csengeni a nyáj kolompjait

Innen látom a köddel borított falvakat
Hűs éltető léggel frissítem magamat
Nem ismerem soha zajt sem zenébonát
S eljászom sípomon egy kedves vig danát

Hadd üzzön zord hideggel völgybe le a tél
A biztató remény szívemben mégis él:
Hogy lesz nyár s ismét visszatérek majd oda
Mert boldog ott vagyok csak, máshol nem, soha.
Vajon a vármegyei főjegyzőt is hevíti-e
költői ambíció?

Ezernyolcszáznyolcvankilencben szünetelt az önképzőkör: a tanári kar nem engedélyezte a működést.

A következő generáció már a fiatalabbaké, *Martos (Mittelmann) Ferencnek* Judit című költeménye felett a Petőfi önképzőkörben még vita volt: ma már ez a név kinyitja a színházak kapuit az — operett librettok előtt. *Ranschburg Sándor* a szaválásban tünt ki, *Jankó Gyula* tanár főjegyzője volt a körnek, *Kintzig Béla* műbíró, *Zubor Andor* szaválatai ellenben nem mindig tetszettek a körnek. *Darányi János* a zenét kultiválta, *Szöllősi Zsigmond* szigorú kritikus volt, *Dobrosszláv Péter*, *Temesváregyik* legtekintélyesebb ügyvéde költői babérokra vágyott. Kilencvenkettőben *Vásárhelyi János*, *Parecz István*, *Habereger György*, *Grossmann Emil*, *Angel István*, *Reisinger Ferenc*, *Tabakovits György* voltak az agilisabb tagok, közülük 98-ban *Tabakovits* elnök, *Parecz István* főjegyző, *Kintzig Ferenc* pedig aljegyző lett. A következő évben *Losonczy Zoltán* és *Faragó Gyula* nevei szerepelnek sürűben, 95-ben *Jegessy Károly* elnök, *Éles Béla* aljegyző. Az elnöki széket 96-ban *Varjassy Lajos* vette át, akinek vezetésével *Zima Tibor*, *Momák Döme*, *Deutsch István*, *Köpi János*, *Szathmáry Károly*, *Éles Béla*, *Monnay Ferenc* fejtette ki a tevékeny működést.

Zádor Jenő.

Főuri hölgyek a vidéken.

(Hogyan élnek, mit dolgoznak? — Látogatás grófnénál, bárónénál.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Két hivatalnok felesége találkozik az utcán:
— Magát, Kovácsné, soha se lehet látni. Se a korszón, se a színházban, se a kávéházban.

— Nem vagyok én se grófné, se báróné, nekem dolgom van otthon.

Ilyen párbeszédet gyakran hallhatunk, amiből elfogulatlanul és őszintén megállapíthatjuk, hogy a polgári osztály általában azt hiszi: a főrangú hölgyek minden munka nélkül, bársony-puha kényelemben, gondtalanul élik végig azt az életet, amely a közönséges halandók számára telve van gyakran átugorhatatlan akadályokkal. Lássuk: csakugyan igaz-e ez a meggyőződésünk? Legközvetlenebbül természetesen a mi főuri hölgyeinknél figyelhetjük meg mindazokat a jelenségeket, amelyek alapján ítéletet mondhatunk arról: igaza van-e a közhitnek? A mi főuri hölgyeink — az aradi és környékbeli arisztokraták — azt dokumentálják, hogy a grófnék, bárónék se töltik el napjaikat a dolce far niente karjai között. A fényűző, gondtalan semmittevés inkább azoknak a világvárosiaknak jutott ki, akik az esztendő minden napját kacagó vidámság közepette töltik, akik egyik estélyről a másikra, a színházból fejedelmeket szórakoztató művészi koncertekre járnak s akiknek a csodás Budapest csak a legkisebb gyönyörűségeket nyújtja.

A körünkben lakó főuri hölgyeknek — ők maguk mondják — ép úgy megvannak a maguk apró és nagy gondjaik, mint akármelyik kis hivatalnok feleségének, akinél nagy esemény az, ha „megint” téli kalapot kell venni. De persze a grófnék gondjai a téli kalapokon túl terjednek.

Hát lássuk: nincs-e elég gondja és dolga például *Zelenksi* Róbertné grófnének, akiről a minap írtuk meg: milyen jelentős eredménnyel vezeti a Katholikus Háziasszonyok lippai fiókjának ügyeit. *Károlyi* Gyuláné grófnőről már nem egyszer megírtuk: mennyire elfoglalják őt ama teendők, amelyek a mácsai kastély urnőjének kijutnak. Épen e nagy elfoglaltság miatt az esztendő legnagyobb részét Mácsán tölti a grófi család. A báró *Bohus*-család ama hölgytagjai, akik az év bizonyos szakában Aradon laknak, szintén a munkában, házi gondjaik fogyasztásában találják örömeiket.

Bréda grófné és mindama főuri hölgyek, akik a mi előkelő társadalmunknak adnak különös diszt, több időt töltenek el a munkában, mint a szórakozásban, vigalomban.

Akik itt alább szívesek voltak a közönséghez szólni az *Aradi Közlöny*ön keresztül, azok bizonyítják emez állításunkat:

Andrényi Károlyné báróné.

A bárónét sehogy se lehetett nyilatkozatra bírni. Andrényi báróné teljesen a családjának él, a maga kellemes körében találja meg mindama gyönyörűségeket, amelyekért a főrangú hölgyek némelyike vagyont áldozhatna — cél nélkül. Andrényi bárónénak hozzánk intézett szíves soraiból csak azt a mondatkát ragadjuk ki, amely legjobban jellemzi az ő munkás egyéniségét.

„Én olyan visszavonultam élek, hogy semmiképpen sem vagyok hivatva ama dolgokról nyilatkozni, amelyeket önök tudni kívánnak.”

Bánhidy Antalné báróné.

Különös adomány, és csak a legelőkelőbb körökben találunk rá példákat, hogy minden szituációban tökéletes harmóniában nyilatkozzék meg az egyéni kiválóság. Ilyen ritka tulajdonságokkal rendelkezik az aradi társadalom

egyik nagy tisztelőjében álló tagja, *Bánhidy* Antalné báróné. Egyképen számottevő tagja a szezon a fővárosban töltő arisztokráciának, az udvari életnek, valamint Arad társadalmának, ha jótékonyról vagy kulturációról van szó. A Deák Ferenc-utcai ősi Bánhidy kuria intim szalonjában fogadott a báróné.

— Ugyan, ugyan, mi érdekeset is tudnék, legkivált magamról mondani? — védekezett a nem mindig kellemes interjú elől a méltóságos asszony. — A mi életünkről aligha érdemes még az újságban is megemlékeznie.

— Méltóságos asszonyom nem tudja azt, hogy a társadalom más klasszisában élő embereknek milyen ferde fogalmaik vannak az arisztokrata asszonyok életmódjáról. Azt hiszik az emberek, hogy pusztán szórakozásban és ünnepegekben merül ki az életük.

— No hát ez nagy tévedés. Ép annyira asszonyok vagyunk, mint minden más asszony. Szeretjük a családjunkat, aggodunk a gyermekeinkért, neveljük őket és örülünk a boldogságuknak. Aztán épen annyira szívünkön viseljük embertársaink baját, gondját, mint mindenki, akinek felesleget is juttatott az élet. Én tagja vagyok a legtöbb budapesti jótékony egyletnek. A Vöröskeresztnek, a Fehérkeresztnek, Bölcsőde egyletnek és még sok más egyesületnek, amelyek mind jótékonytársulatokat gyakorolnak.

Tagja vagyok a legtöbb aradi egyletnek is. Az csak természetes, hogy a titokban gyakorolt jótékonytársulatok jobban megfelel az izlésemnek, mintha azt hirdetnék, és igazán nem is szeretek beszélni róla. Itt is meg vannak a házi szegényeim, akik megkapják rendes járandóságukat és boldog vagyok, hogy senkit sem kell üres kézzel elküldenem. De beszéljen inkább maga valamit. Lesz-e háború?

— Jelentkeztem én is az ápolónői tanfolyamra és ha, ne adj isten, háború lesz, a harctérre is lemegyek. Végtelenül sajnálom azokat, a szerencsétlen katonákat, akik minden különösebb lelkesedés nélkül, ismeretlen célért mennek a háborúba. Az intelligens ember kevésbé szánalomra méltó, mint az az egyszerű katona, aki pusztán életösztönből hadakozik. Az elméleti oktatásban nagy örömet találok, de nem tudom hogyan állom kezdetben a kórházi demonstrációt? No, de ez is fog menni és ha sor kerülne rá, hiszem, hogy hasznomat veszik, *lassa most karácsonyi ajándékom dolgozom a katonáknak.*

Nagy halomban hevert egy asztalon már kész kötött harisnya, csuklódó, meleg sapka, mind a báróné kezemunkája. Beszélgetés közben is serényen szaporodtak a kötés szálai és a báróné ajándékának növeli az értékét az a szeretet, mellyel az készül és a jó szív, mellyel adja azokat. Sok érdekeset mondott el Bánhidy báróné a budapesti szocietás szórakozásaiból.

— Az utolsó farsang nagyon szép volt. Minden napra esett egy zsur, egy estély, valami corrousselle, a főhercegi párnak felejtethetetlen szép fogadásai. Kellemes összetartás jellemzi a fővárosi arisztokrata társaságot, melyben mindig örömmel töltjük az időnket. Sokat utazunk külföldön is. Ugy-e a munka és szórakozás mellett szinte rejtélyes, hogyan kerül idő az utazásra? A nyár egy részét lőkösházi birtokunkon, a többi pedig az idén Ischben és Angliában töltöttük.

Színház, zene, irodalom, mind kultiváló lélekre találnak a méltóságos asszonynál, akinek ezek után a legtermészetesebbnek találtam azt a kijelentését, melyet annyi mánásasszonytól hallottam.

— *Igazán nem értem, hogyan lehet unatkozni?* Akik ennnyire és így ki tudják tölteni idejüket, azok igazán nem unatkozhatnak.

Báró Bohus Lajosné

Vasárnap délelőtt tizenegy óra. Bohus Lajos báró nagy családja most oszlik szét a reggelizéstől. A méltóságos asszony a férje dolgozó szobájában áll rendelkezésünkre.

— A mi életünk? Istenem, mi olyan egyszerűen, olyan visszavonultan élünk. Bálakba, estélyekre nem járunk, egyetlen szórakozásunk a színház. Az esztendő legnagyobb részét itthon tölt-

juk, néha Világosra birtokunkra is kimegyünk. Amíg a gyermekeim kicsinyek voltak, addig egészen kinnt laktunk, a falun. Az aradi társaságok az itteni élet — már amennyiben én abban részt veszek — kielégít engem, nem vágyom a világvárosokba. Fürdőzni is csak akkor megyünk, amikor az egészségünk megkívánja. Hát még mit mondjak? Karácsonyra se megyünk sehova. Hazajöttek a gyerekeim, az unokáim, — hát van ennél nagyobb öröm?

Gyürky Lászlóné grófné

A temesmegyei legismertebb mánásasszonyok között tartozik *Gyürky*

László gróf, aki a grófnéval együtt valóban önzetlen, lelkes szereplője a közügyeknek.

A grófné a jótékonytársulat terén nagy ambícióval veszi ki részét a munkából. Az esztendő legnagyobb részét Vingán töltik, ahol harmonikusan osztják meg egymás között azt a munkát, amelyet maguk és embertársaik javára kell végezniük.

— Kérem, — hangzott ki a grófné csengő hangja a telefonból — szívesen felelek a kérdéseire.

— Az esztendő nagy részét falun töltik méltóságos asszonyomok?

— Igen, itt élünk Vingán, még télen is, de azért néha folszaladunk Budapestre.

— Szeretnek falun lakni?

— Hogyne; különösen a férjem szereti ezt a kedves csendet, ami körülvesz bennünket. De azért ne gondolja, hogy unjuk itt magunkat. A gróf minden közügyért lelkesedik. Benne van a megyei törvényhatóságban és a legtöbb bizottságban, választmányban. Maguk tudják már: mik azok a bizottságok. Sokat dolgozik a gróf.

— És méltóságos asszonyom?

— Én is tagja vagyok a Vörös Kereszt egyletnek és egyéb jótékonytársulat mozgalmakban is szívesen részt veszek.

— Nem egyhangú, nem szokatlan a falusi élet és nem gondol néha arra, hogy a legtöbb mánásasszony a világvárosokban szórakozik, amíg önök falun szépen beleilleszkednek a vidéki társadalomba?

— A vidéki élet nem szokatlan, nekem. Én felig-meddig vidéki vagyok, azaz hogy pesti nő, de leánykoromban is vidéken töltöttem legalább hat hónapot évenként. A világvárosokat magam is imádom, de legfontosabb, mindenekelőtt való mégis a munka.

Ugy képelem, hogy az embernek legfőbb kötelessége a közjóért dolgozni.

Gróf Hunyady

Károlyné

Mánásasszony, akit mindennel elhalmozott a sors. Kivételes a születésénél fogva, kivételes lelkének

nemessége, gondolkodásának kivételességénél fogva. Arisztokrata lenne akkor is, ha nem ennek születik. Egy asszonyi lélek, aki mindenben a szépet, a fenköltet és a humánust keresi. Egész asszony, aki első sorban feleség s anya, emellett tizezrek örökös jötevője, gyámoltója és reménysége.

A sors megadta mindazt, ami nyugalmat, ragyogást és szerepléssel hírnevet biztosíthat egy nagy név viselőjének. Hunyady Károlyné grófné ebből semmit sem vesz ki magának. Ha van a történelmi névnek nimbusza, — és a Hunyady névnek van — ebből a nimbuszból Soborsin hegyei között tizezrekre jut egy-egy sugár. Nincsen olyan jótékony akció, melynek élén ne állana ez a kivételes asszony. Az ő páratlan agilitása már eddig is *nyolcvanezer* koronát hozott össze a soborsini Vörös kereszt kórház céljaira. A páratlan szépségű grófi park minden évben megismétlődő ünnepélyéből került ki java részben ez a tekintélyes összeg és Hunyady grófné minden vágya, hogy a soborsini Vörös kereszt a saját erejéből állítsa fel az ottani közkórházat. És, ha ez a vágy Hunyady grófné lelkében él, akkor ez egy a megvalósítással. Soborsinnak néhány év alatt meg lesz a kórháza.

— És kegyelmes asszonyt kielégíti, illetőleg nem untatja a vidéki élet egyhangúsága? — kérdezte munkatársunk.

— Unalom, egyhangúság, ezek ismeretlen fogalmak előttem. Sokan a zajos, csillogó életben

keresik a boldogságot, nekem *tizenhatsz év óta* a mi csendes, zajtalan, a világtól elvont boldogságunk megad minden szépet, ami egy feleséget és anyát boldogíthat... Aztán meg sok, nagyon sok dolgom van én nekem — folytatta a kegyelmes asszony. — Itt van a Vörös kereszt egyesület, melynek évek óta védnöke vagyok. Négy szegény gyereket, két katolikust és két románt teljes ruházattal látunk el, nagyon soknak adunk télire meleg cipőt, kabátot, kendőt. Aztán gyűjtünk a karácsonyfájukra, meg a mi legnagyobb tervünk megvalósítására, a közközházra. Van már nyolcvanezer koronánk, és öt hat év múlva lesz annyink, hogy egy modern berendezésű kis kórházat építhetünk és külön orvost tarthatunk.

— Az év tizenkét hónapból áll kegyelmes asszonyom, a jótékonyosság mellett marad még idő sok egyébre is.

— Oh hogyné. A férjem szenvedélyes vadász. Nagy erdőseink vannak itt Soborsinban és a környéken. Ő mindennap kimegy vadászni és ha más elfoglaltságom nincs, magam is vele megyek. Gyakran vannak vendégeink, például most is van egy kedves angol vendégünk, aki művészileg hagedül és akit nagy passzióval kísérek zongorán. Évenként négy-öt hétre elmegyünk a férjem pozsonymegyei majorátusára Inkere. Szóval ugye van változatosság a mi életünkben is?

— És a főváros?

— Legfeljebb átutazóban töltünk ott egy két napot, nagymamánál, Zichy grófnénál. Az Uri-utcai palotánkban azelőtt Apponyi Albert gróf lakott, most pedig Wekerle Sándor bérlé. Én már nagyon nagyon régen nem is láttam. Az udvarnál egyáltalán nem fordulunk meg, az udvari életben nem veszünk részt.

— Utazni nem szeret a kegyelmes asszony?

— Most már nem. Nagy utazásokat tettem megholdogult édesatyámmal. Amerikában is voltam a chicágói kiállításon, de most mindennél jobban szeretem a soborsini kastély csendjét, a parkunkat és azt a ragaszkodó hálás népet, akiért szívesen töltöm el itt egyik évet a másik után. Látja most, hogyha nem kellene számolnunk a háború izgalmával, a rossz gazdasági évvel már készen lenne a téli hangversenyünk programja. Azután hozzálátunk a nyári park-ünnepély előkészítéséhez. Ez mindig fényesen sikerült. Az idén *hatszer* korona jutott belőle a Vörös Keresztnek. Sokat köszönhetünk a sikerből az Aradi Közlönynek is. És nagyon kérem támogassanak bennünket továbbra is.

— Kegyelmes asszony munkáját kötelességünk támogatni.

— Még jobban örülnek, ha egyszer el is jönnek az ünnepélyünkre. Külön személyre szóló meghívókat fogok küldeni és biztosan számítok az urakra.

Elbucuszta Hunyady grófnétől. Megismertem egy mánásasszonyt, aki a hívságos szereplés helyett csendes jótékonyágával áldása sok-sok ezer szenvedő embernek, pedig szépségben, gazdagságban, műveltségben bőkezű pazarlással juttatott számára a sors mindent, ami a legtöbb embert a zajos nyilvánosság elé csábítaná.

Nopcsa Elekné

báróné

Báró Nopcsa Elekné

egy él a közvilágban,

mint a legbámulatremél-

több arisztokraták egyike: egy *mánás hölgy, aki dolgozik*. Nagy szó ez, ha mindjárt nem is hisszük azt, hogy a mánásasszonyok, mánáshölgyek az egész napot a chaise-longue on heverve töltik. Jól tudjuk, hogy lelekölő tétlenségben ma már senki sem tölti élet t. de Nopcsa báróné bámulatos energiája, férfiakat megszégyenítő agilitása mégis feltűnő dolog. Néhány éve, hogy Nopcsa báróné átvette birtokainak, vagyonának kezelését. A nagy vagyon kezelése nagy és bonyolult feladat s íme, ez a csodálatos asszony ezt a penzumot, mely egy ember képességei számára talán sok is, megoldotta, sikerrel oldotta meg, amit a vagyon szaporodása mutat a legjobban. És Nopcsa báróné modern nő minden ízében, de legfőképpen modern a gondolkodása. Egyik öséről, a híres Nopcsa Ferenc báróról, azt mondják, hogy méltóságos viselkedése, arisztokratikus gögje olyan volt, mint egy skót than-e. Nopcsa Elek báróné, össze tudta egyeztetni — okosan, modern emberhez méltóan — a vagyoni érdekeket a külső méltósággal is. Íme: a híres Nopcsa park ma „Tündérkert”, ahol derék polgári emberek isszák vasárnapi délután „Bika-sört”. Mert Nopcsa Elek bárónénak jól jövedelmező vállalkozása, sörgyára is van s most konkurrál több nem ké-

vérű gyárossal. A sörgyár élére termézetesen szakembert állított, de ő maga is megismertkedett a sörgyártás processzusának minden csínjával-bíjával s személyesen is ellenőrzi a gyárat, a gyártást, az üzemet, alkalmazottait. Az ujaradiak előtt nem titok, hogy a méltóságos asszony már reggel hét órakor fent van, s a gyári, az ur dalmi irodákban utasításokat ad s ellenőrzi, hogy mindenütt mindent az ő in'enciói, parancsai szerint végezzenek. Nopcsa Elekné: a jövő arisztokratája, aktív, energikus, öntudatos asszony, egy *mánás-asszony, aki dolgozik!*

Ujarad vigasztalanul egyhangu utcáin bokáig érő sáron keresztül kell átvándorolni a fehérre meszelt pompás barokk stílusban épült Nopcsa kastélyig. A kapuba egy kisebb ajtó van vágva, ezt nyitja ki a kávébarna libériába bujtatott portás.

— Was wollen's? — kérdi hamisítatlan ujaradi dialektusban. Aki a regények alapján ragyogó térdnadrágos uniformisba bujtatott borotvált arcú fiók-dipomatáknak képzelte volna a főuri inasokat — vagy pardon — lakájokat, azt most mindjárt ennél az első lépésnél csalódás érné.

Kissé bizalmatlanul nézi a névjegyet. Erősítgetem: Ihre Hochgeboren megígérte már, hogy három órákor fogad; erre aztán elszánja magát s elindul, hogy megkeresse az inast. Eltelik öt perc. A portás az épület egyik szárnyából a másikba szalad át.

— Gleich, gleich! — biztat, de az inas még mindig nem kerül elő. Végre az utcáról siet be. Ugyanaz a kávébarna libéria, ugyanaz az ujaradi dialektus. A portástól átveszi a névjegyet s elviszi. Két perc múlva kinyitja a lépcsőház ajtaját:

— Ich bitte, mich zu folgen!

Mig felérünk az emeletre megkérdelem tőle:

— Spricht ihre Hochgeboren auch ungarisch?

— Ja wohl, aber deutsch, französisch, oder englisch besser!

Kellemes meglepetés! El voltam rá készülve, hogy összekapartatva kis tudásomat a német nyelvvel kell majd megbirkóznom.

Három-négy angolos kényelemmel, angolos butorokkal berendezett szobán haladunk keresztül. Most egy színpadias mozdulattal nyitja ki előttem az inas az ajtót. Kis, meleg, intim szalon. A báróné az ablak mellett ül s kinéz a vigasztalan, sáros ujaradi korszóra, a Rákóczi utra, ahol most apró buborékokban oldódnak szét az esőcseppek a pocso-lyákban.

Üdvözlés, néhány konvencionálisan udvarias szó, A báróné felemelkedik helyéről, egy, nagy, kandalló-szerű kályha mellett ül le s egy kényelmes, kis karosszékre mutatott:

— Foglaljon helyet! De azt kijelentem előre, hogy semmiféle nyilatkozatot nem teszek! A nők nem valók az újságokba, a nők csak az otthonukkal törődjenek! Hagyják az újságot a férfiaknak, akik szerepet játszanak a közéletben. Különben is, mit érdeklí mindez a közönséget? Az én magánéletem nem érdekelhet senkit, én sem érdeklődöm senki magánélete iránt.

— Csupán csak egy kis kíváncsiság kielégítéséről van szó, méltóságos asszonyom. Méltóságos asszony egész idejét Ujaradon tölti s még a szezonban sem hagyja el a községet. Mi birta arra, hogy otthagyja Bécsbe s mi annak az oka, hogy Ujaradra jött le lakni?

— Nem elég ok az, hogy itt van a birtokom? Annak a vezetésével vagyok elfoglalva...

— Igen, de a birtok kezelését jószágkormányzóra lehetne bízni! Aradon és Ujaradon nem sok szórakozás kínálkozik, sőt megfelelő társaság...

— Oh, társaság az akadna, de én nem vágyom társaság után. Nem vagyok már fiatal és... No, de nem akarok tovább beszélni! Így diskurzus közben nem mondanám... De újságírókkal veszedelmes beszélni...

— Nem akarok semmi esetre sem indiszkrét lenni méltóságos asszonyom. De az a kérdés

olyan általános, hogy nem is lehetnék indiszkrét!

— Nem szeretek a lapokban szerepelni és kérem, hogy a leányomról és rólam ne tegyen említést...

— De kérem méltóságos asszonyom gróf Zselenskiné excellenciája, báró Bánhidyné gróf Hunyadyné ömoltóságáék...

— Hunyadyné?

— Igen. Ők már szívesek voltak nyilatkozni!

— Az, hogy én miért vonultam vissza Ujaradra, nem tartozik a közönségre. Nem vágyom társaságba, ebben a szórakozásban volt már elég részem, de nem vágyom más szórakozások után sem. Szerettem ezt az otthonomat s időmet lekötö birtokomnak igazgatása. Lányom és vőm társaságába töltöm időmet s az természetes, hogy a színházba, amely oly közel van, eljárunk. Kérem, hogy ha a többi mánáshölgyek nyilatkoztak is, rólam ne írjon semmit!

Örgróf Pallavicini

Alfrédné.

Egy fiatal, szép, meleg tekintetű főuri hölgy, aki a kicsi és sáros Ujarad társadalmába beleilleszkedik, aki zongora produkcióval szerepel az ujaradi templom orgonája javára rendezett műkedvelő előadáson, — hát nem különös, nem szokatlanul kedves és érdekes jelenség ez? És természetesen nem kényszerűségből, hanem a saját maga legsajátosabb elhatározásából teszi, mert jól érzi magát Ujarad egyszerű és intim falusi köreiben. A főuri világ e kivételes elhatározású hölgyét nézzük meg otthonában.

Három-négy bémészködő iskolás gyereket kerget el a portás, szétnyitja az ajtót. A grófné és a gróf visszaérkeztek a sételovaglásról. Egy két pillanattal később megérkezik fehér lován a lovász is s a kapu újból bezárul. A lovász lesegíti a grófnét és a gróft. A szőke haju grófné egyenesen felsiet, a gróf pedig elem fordul és kissé ráccsolva kérdi:

— Parancsol kérem?

Bemutatkozom.

— Pallavicini — mondja a gróf kezét nyujtva — Ja igen, tudom már! Tessék csak erre...

Előreenged a lépcsőházba és felszól:

— Hona kérlek! Ez az ur az Aradi Közlöny munkatársa, beszélni akar veled.

— ...

— Igazán nem tudom, hogy miért kérdezik ezt az urak! — feleli a grófné. A fekete lovaglókosztüm erősen akcentuálja haja gyönyörű szőkeségét, arca kipirult a lovaglástól, kifejezésének különös vonást kölcsönöz a homlokán lévő nagy keménykalap, amely a hajkoronát ugyyszólván egészen betakarja.

— Az érthető, ha Hunyadynétól, vagy Károlyi grófnétól kérdeznék ilyesmit, ők már hosszú idő óta laknak itt állandóan. De én nem vagyok még hosszú ideje itt a birtokon s nem is tartózkodom itt állandóan. Amikor nekünk úgy tetszik, elutazunk.

— Azt hiszem méltóságos asszonyom, nagyon egyhangu lehet itt az élet, vagy legalább is nem kínálkozik annyi szórakozás, mint Bécsben, vagy Budapesten!

— Oh, én már sokszor hallottam olyanoktól, akik állandóan Budapesten, vagy Bécsben élnek, hogy ott nem érik jól magukat! Ez egyéni dolog! És azok is, akik Budapesten élnek, nem az egész évet töltik ott!

— De a szezonban mégis fent vannak a méltóságos asszonyom még a szezont is itt tölti!

— Azt nem mondhatnám! Hisz azok, akik farsangolni akarnak, csak januárban mennek fel, csak akkor kezdődik a szezon.

— És a társaság nem hiányzik méltóságos asszonyomnak?

— De ki mondta, hogy nincs társaságunk? Önök talán azt hiszik, hogy ahhoz valami különös elhatározás kell, hogy valaki az év egy részét Ujaradon töltsen? Itt ép úgy megvan a társaságunk és minden szórakozásunk, mint bárhol másutt.

Gróf Porcia Lajosné: megtestesülése a köz-
tudat mágnásasszonyának
Bajos, gyönyörű természetű,
elegánsan egyszerű, közvetlen, beszédében, vi-
selkedésében, sallang nélküli, finom és arisztokratikus.

Mosolyogva tiltakozik, amikor felteszem a két kérdést (amelyről tulajdonképpen a riport szól), hogy mi köti Aradhoz és — istenem, hogy is mondjuk csak — mivel szokta idejét tölteni. Nevetve mondja:

— Nem gondolja kérem, hogy a második kérdés kissé indiszkrét? Vagy azt gondolja, hogy a kérdés nem lehet indiszkrét, csak a felelet?

— Méltóságos asszonyom, nem szeretnék és nem akarok indiszkrét lenni, de a köztudatban — hisz ezt méltóztatik tudni — azt tudják, hogy a mágnáshölgyek élete a legideálisabb: nekik semmi gondjuk, sem dolguk, semmi bajuk nincs, ha csak nem — unatkoznak. A publikumnak valami képet akarunk nyújtani a vidéki arisztokrata hölgyek életéről, talán épen azért, hogy ezt a hitet kissé eloszlassuk. Ez az intenciónk s ha így állítjuk be a kérdést, akkor talán nem indiszkrét.

Kedvesen és részletesen válaszolt ezután a grófné a kérdésekre.

De az újság veszedelmes holmi: ha egyszer abban valami napvilágot látott, azt nehéz korrigálni. Pedig Shaw — aki nem nagyon szereti a mi métiér-nket — azt tartja, hogy az újságírók olyan emberek, akik képtelenek a történeteket jól megfigyelni, a mondottakat jól megjegyezni, valamit jól visszaadni. Nehogy hibába essünk, hogy valóban csak azt írjuk, amit a meginterjúvált mondott és mondani akart, a beszélgetés helyett közöljük azt a levelet, amelyet a grófné írt hozzánk — a beszélgetés után:

A mai napon hozzám intézett kérdéseire adott válaszomat vagyok bátor kiegészítve következőkben összegezni. Aradhoz elsősorban az a szeretet fűz, mellyel többé-kevésbé minden ember szülőhelye iránt viseltetik. Azonkívül gyermekkorom s leányéveim kedves emlékei s családi köteleink. Mostanában nem töltünk ugyan sok időt Aradon, miután tavasztól őszig falun tartózkodunk, hol a gazdaságnak minden ága érdekel s a háztartás mellett, egy a növény, mint az állatvilág lekötik időmet s figyelmemet. Eltekintve attól a 6—8 héttől, melyet évente részint Bécsben való időzésre, részint külföldi utazgatásra szánunk, a tél nagy részét Aradon töltjük, hová mindenkor s mindenhol szívesen térünk vissza. Szabad óráimat itt zenével, kézimunkával s az újabb irodalmi művek megismerésével foglalom el. A jótékonyági mozgalmakat anyagilag tölem telhetőleg készséggel támogatom, de aktív részt nem veszek bennük, miután a nyilvános szereplést nem kedvelem. Tisztelettel Porcia Lajosné.

Báró Urbán Ivánné. A legfiatalabb s egyúttal legidősebb báróné kedves tiltakozással fogadta munkatársunkat:

— Kérem, ne írjanak rólam semmit! Nem szeretem a nyilvánosságot, a feltűnést, a családomban élek csendben s azt hiszem nem is írhatnának rólam semmit!

A kitüntetés egész váratlanul ért bennünket. Mi nem folyamodtunk érte s nem is vágyódtunk a méltóságra, címre. De nagy örömmel töltött el az az ünnepség, amelyben férjemnek része volt. Tudtam, hogy férjemet szeretik, hisz egy egész életen át dolgozott fáradhatatlanul a köz érdekében, hogy kiérdemelje az emberek becsülését és szeretetét. De most ez a szeretet impozáns módon nyilvánult meg. Azt hiszem nincsen annál nagyobb boldogság, mint mikor az ember láthatja, hogy élettársát mindenütt, mindenki szereti, megbecsüli. Ezt még a kitüntetésnél is többre értékelem.

Ezután a jótékony mozgalomra terelte a báróné a beszélgetést:

— Az utóbbi időben gyengélkedtem s így sajnálatomra nem vehettem aktív részt a Vörös Kereszt egyesület által kezdeményezett mozgalomban, de most már megint kijárhatok s részt veszek az ápolónői kurzuson is. Mozgalmat indítottam különben az iránt is, hogy ha háboru esetén sebesülteket hoznának ide, azokat kellőképpen elláthassuk élelmiszerekkel. Azt indítványoztam — azt hiszem, ez a legcélszerűbb is — hogy a hölgyekkel járjunk végig minden házat s minden háziasszony kötelezze magát, hogy szükség esetén egy kanálnyi levessel, egy darabka hussal hozzájárul a célhoz. Azt hiszem így lehet a legjobban megoldani az élelmezés kérdését, amely épen olyan fontos, mint az ápolás. Különben épen ma Károlyi Gyuláné is tudomra adta, hogy csatlakozik ehhez a mozgalomhoz.

Gróf Zelenski László, hogyan él Magyarországon egyik leggyarországi egyik leggyarországi főúrnak, a csaknem százmillióval rendelkező Zelenski Róbert grófnak hitvese. A zsellérnépek, de talán még a középosztály körében is az a hit uralkodik, hogy az az arisztokrata hölgy, akinek birtokában sok-sok millió gyűlt össze, egész nap egyebet se csinál, csak kocsikázik, naponta tízszer toalettet változtat és órákat tölt el egy-egy nap azzal a gondolattal, melyik butónnal ékesítse föl becses személyét? Akik az ötvenes és temesújfalui uradalom birtokosnőjét, Zelenski Róbertnét csak kicsit is ismerik, azok tudják, hogy ez a hit téves. A középbirtokos felesége se dolgozik többet, mint a temesújfalui kegyelmes asszony. Akik ismerik az életmódját, azt mondják, hogy már korán reggel kint van a tehenészetnél és ellenőrzi az ott folyó munkát. Beteg embert nem enged a tehenek közé. Amíg az ő birtokukról kikerülő tejet nem vette meg az Aradi Tejcsarnok, hanem direkt a fogyasztóknak adták el, ő számolt el az összes tejesasszonyokkal is.

Egyik másik asszony néhány krajcárral adós maradt.

— Majd elhozom holnap — mondta.

Zelenskiné várt egy hétig. A tejes asszony azt gondolta: na a kegyelmes grófné biztosan elfelejtkezett már arról a pár krajcárról. De egy hét múlva ezzel fogadta őt a jó memoriájú grófnő:

— Egy hétig vártam. Ha holnap el nem hozza a tartozását, nem kap tejet.

De ő nemcsak a tejgazdaságban takarékos — amelynek jövedelme különben a grófné privát kasszáját gyarapítja — hanem az okszerű spórolás elve nyilvánul meg minden tetteiben. Az összes ruhákat a temesújfalui női személyzet készíti. Régi hagyomány a birtokon, hogy a cselédségnek karácsonyfákat állítanak. A zsellérek gyerekeinek szánt babákat és egyéb játékszereket is a kastélyban készítik el. Ebben a kegyelmes asszonynak segítségére vannak azok a grófnők és bárónők, akiket gyakran hetekig lát vendégül Temesújfalun. A lippai cselédthor karácsony ünnepére szállított uszályos babákat is a kastélyban készítették.

Ha a cselédek, zsellérek közül valaki megbetegszik, a kegyelmes asszony maga megy ki Masznyik Márton dr. lippai orvossal együtt a beteghez és ellenőrzi, vajon végrahajtották-e az orvosi utasítást. Nagyon kevés időt tölt a grófi pár Budapesten és egy évben egyszer külföldre utaznak. A grófnénak reumája van és azt gyógyítandó, Egyiptomba mennek néhány hétre.

Mintegy két héttel ezelőtt felhívtuk tele-

fonon a grófnét és megkértük: nyilatkozzék a karácsonyi lapunk számára.

— Majd inkább írásban válaszolok — mondta. — Három nap múlva meglesz a cikk.

Három nap múlva újból bátorságot vettünk arra, hogy zavarjuk.

— Jaj istenem, — szólt panaszosan a grófné — majd szétszakadok a sok munkától. Hát meddig is ér rá az a cikk?

— Ne méltóztassék fáradni, talán telefonon is elintézhetőnk a nyilatkozatot.

— Nem, nem, — szólt — magam akarom megírni azt a kis cikket az Aradi Közlöny számára.

Ujabb három nap múlva.

— Kegyelmes asszonyom, elkésünk.

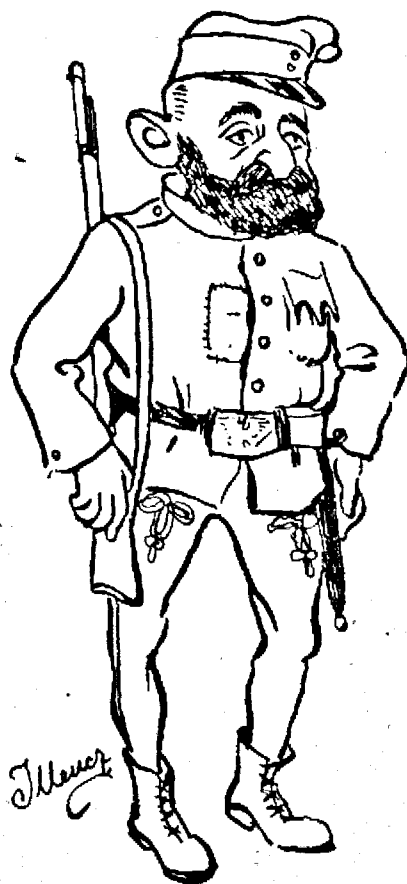
— Kérem, borzasztó sok a dolgom. De azért meglesz a cikk.

És csakugyan meglett. Kedvelt alapításáról, a lippai cselédthorról akart nekünk írni s ezért félretette a házimunkát. A levél ma megjött. Ime:

Tisztelt Főszerkesztő ur! Először is fogadja köszönetemet, hogy oly szépen méltóztattak megemlékezni a lippai karácsony-ünnepéről, mely várakozásom fölött sikerült úgy erkölcsileg, mint anyagiakban. Miért alapítottam a lippai Cselédthort? Fel lettem erre kérve rokonom, gróf Károlyi Lászlóné által, aki a K. H. O. Sz.-nek elnöknője; melegen felkaroltam az ügyet, mert égető szükségük van a háziasszonyoknak jobb cselédekre, kik gyenge koruknál fogva át lesznek hatva azon tudattól, hogy életcéljuk, pályájuk ugyszólván cselédnek lenniök, és nem fogják ezen állapotot kényszer helyzetnek tekinteni, de pályának és reményem az Otthon vezetői ezen célt szem előtt tartva idővel egy megbízható gárdát fognak nevelni, kikre kenyéradójuk legföltettebb kincseit, gyerekeiket is fogják bízhatni és nem mint jelenleg (dicséret a kivételnek) csak aggódva távozhathat egy anya tüzhelyétől, mert félti gyermekét, kit kénytelen a piperező, csevegő, kacérkodó többnyire lelkiismeretlen cselédre bízni. Sokat írhatnék erről, de így is hosszúra huzódnak soraim, csak egyet kell még felemlítenem, hogy a K. H. O. Sz. otthona alapításával egyaránt kíván segíteni a házi asszonyokon és a szegény leányokon, kiket az állam vesz gondozásba, mert természetes gyámjai nem akarják, képtelenek erre, vagy csakis rossz nevelésben részesíthetnék! Szívesen üdvözléssel igaz hive

T. Ujfalu december 21.

Gróf Zelenski Róbertné.

Aradi népfelkelők.

Aradi népfelkelők.

Egy aradi uri fiu kalandjai

— Az ál-Apponyi gróf Bécsben. — Apor Elek viselt dolgai. —

(Saját levelezőnkől.)

Bécs, december 24.

Az Augartenbrücke szomszédságában álló hatalmas rendőrpalotában már rég óta és bizonyára még nagyon sokáig Stuckart Mór kormánytanácsos, a „Sicherheitskureau“ (nálunk: detektívtestület) főnöke fog parancsnokolni. Aki már járt a bécsi IX. kerületbeli Elisabethpromenade 5—9. számú ház első emeletén, az tudja, hogy a detektívönök tágas dolgozótermében kizárólag csak egy fotel van. Ott áll a nagy, széles üveglappal borított pirosfajú íróasztal jobb oldalán. Nagyon kényelmes, puhán ütpedő zöld bőrszék ez, amelyre a mindig barátságos pillantású, ősz macskabajuszu „háziúr“ nem mindenik vendégét tilteti le. A sűrűn be a lifatkosó rendőrtisztviselők és a ritka látogatók számára jövő „benfentes“ újságírók egyik más alkalommal foglalnak helyet, ha a szolgálatot tevő detektív kitarja a vastagon párnázott széknyakpártyát és jelenti:

— Der Herr Registrationsrat lässt bitten!

Mert a kényelmes bőrfotel nem az önként idejöttek, de az „előállítottak“ számára áll itt. Azaz, pardon! ezek közül is csak azok foglalnak helyet, akik még „urak“...

Mint a hangyaboly, olyan ez a rendőrpalota, amelynek a tulajdonképeni neve: „A rendőrigazgatóság fogháza.“ E ház kapuján szakadatlan folyamként nyüzsgönek ki és be az emberek. Prezeibenben szólva: „befelé“ nyüzsgönek, kifelé bizony jóval kevesebben lépnek ki. Benntartották őket...

Irunk részletesen nem régiben egy esetről, amelynek aradi ember a főszereplője, akit szintén a bécsi detektívek vittek főnökük elé és akit ugyancsak ottmarasztaltak, de nem barátságos invitálással.

Apor Elekről van szó. A 30 éves, alacsony, törött fiatalemberre nem kisebb személyiség, mint ő felsége, a király főudvarmestere, Montenuovo Alfréd herceg hívta fel Stuckart kormánytanácsos: a rendőrség figyelmét. Röviden ismételve, elmondjuk, hogy és mint történt az eset, amelynek szereplői és előzményei szenzációsan érdekesek annál is inkább, mert a feljelentett fiatalember ezáltal megmenekült. Maguk a bécsi lapok csak pár sorban emlékeztek meg a bűnügyről, nem mintha lekicsinyelték volna az esetet, hiszen elég riportert koptatta a lábát a hírszerzésnek megszerzésében, hanem, mert maga

a rendőrség titkolta a legjobban Apor Elek históriáját.

Ugy történt, hogy nemes H. József főmérnök, aki a IX. kerületi Lichtensteinstrasseben lakik, november utolsó napjaiban különös kéréssel kereste fel Montenuovo herceget. Elmondta, hogy szótára, Apponyi Gyula gróf nem akarja elvinni London egyik előkelő árvaanyját, Cunningham hercegnőt, akinek több millió a vagyona. Az angol leányt a „őreg Apponyi gróf“ szerette volna menyének tudni, de a fiu fülig szerelmes volt egy polgári származású leányba, amiért viszont apja kitagadta a grófi fiut.

— Hercegi fenség! — kérte a főmérnök a főudvarmestert, — békítse ki az apát a fiuval. Nincs szebb, mint a családi béke, no meg mert 9000 koronám bánja a grófi viszályt...

A herceg bamulva hallgatta a mérnök közvetítését és csakhamar látta, hogy itt valami nagytitkú szélhámosról lehet szó, aki a mágnes és jóhangzású Apponyi nevet használja „kölcsonpézek“ megszerzésénél... Montenuovo azonnal értesítette a detektívönöket tapasztalatáról is másnap már titkosrendőrök vitték „ifj. Apponyi Gyula grófot“ Stuckart ur elé. A fiu rögtön megmondta, hogy a neve Apor Elek. Kihallgatása több órát vett igénybe. Tagadta az ellene felhozott súlyos vádak. Nem esett ő meg senkit, csak adósságot csinált, több mint 24.000 koronányit. A nyomozás és a rendőri eljárás megindult Apor Elek ellen, akit egyelőre átvittek azon a bizonyos vasszót. Mondjuk: talán „szerencsése“ volt Apornak. Ez uttal elkerülte azt a szegyenletes és veszélyt magában rejtő utazást a „zöld kocsi“ odaát az Alserstrasseba, amely kocsihúzósnak hivatalos német neve nálunk „Arrestantentransport“. Tavirati értesítésre csakhamar fenntermett a szerencsétlen apa is Bécsben Pécsről, ahol Apor Lipót közbecsülésnek és tekintélynek örvendő törvényszéki bíró.

Mi és hogyan történt tovább, ki tudja!... Ugy tudjuk, előkelő és befolyásos emberek vetették latba tekintélyüket, hogy Apor Eleket ez alkalommal még kimentessék a fenyegető örvényből. Sikert is ez nekik, mert az algróf Apponyi ma már ismét szabad ember.

Alkalmunk volt Apor Elek multjából egyet-mást meg tudni. Apróságok, de minden esetre jellemző mozaik kövek ezek. Az aradiakat annál is inkább érdekelték Apor Elek fotográfiája, mert hiszen ott született a Maros mellett és több évet töltött el Aradon.

Váratlanul merült fel Apor Elek az osztrák főváros hullámain. Budapestről jött, ahol már nagyon eghetett talpa alatt a föld. A hotelből, ahol először meg szállt, csak hosszabb idő után kellett távoznia. Ekkor már hivatalnok volt a császár és királyi külügyi hivatalnak, igaz ugyan, hogy csak ügyvezető „Verwaltungsbeamter“, de legalább volt foglalkozása. Állandó lakást is vett fel: a VI. kerületbeli Stiegenasse 5. számú ház felemelén, az 5. és 6. ajtószám alatt lakó Zimmermann Maximilians nevű hölgnél havi 70 koronáért bérlet egy udvari, de igen elegáns berendezésű szobát. A bérösszeggel nem maradt hátralékban itt soha, mert a 70 koronák — posta utalványon érkeztek Pécsről; az édesapja küldte pontosan. A fiu szerényen viselkedett az új otthonában. Híziósepei szerették és gyakorta hívták meg vacsorára, ünnepi ebédre és karácsonyestére is.

Feltűnt a még aránylag fiatal, barna bajuszos férfi mesés eleganciája. Olyan garderobjá, olyan vakító szépségű fehérnemű álmánya volt, mint akár egy — Apponyi grófnak. Lassan lassan szilárdnak kezdte érezni maga alatt a talajt. Felépése tisztelgetet paraacsozó volt. Votak szép szeretői, ragyogó asszonyok, szerelemsváró urileányok, akik boldog órákat töltöttek pezsgős vacsorák után Apor Elek hálozájában.

Tudjuk, hogy nem nagyon lehet a fiatal ur bővében a felesleges pénznek, mert minden isten áldotta nap tömegesen jöttek őt keresni Bécs legelőrangú szabói és fehérneműsei a ki fizetetlen számlákkal. De a felépése — mindig mondogattuk — olyan volt, mint aki legalább is

„der Herr Graf Pamfity“... Ezeket a szavakat mondotta Apor Elekről egykori szállásadónője a csendes Stiegenasseban.

Apor Elek különös előszeretettel kereste katonatisztek társaságát is. Ejjélig is elődögelt a Kärntnerstrassei „Fenstergucker“ kávéház ragyogó ablaktüvegei mögött és csinálta azt, amit a többi hozzá hasonló előkelő alitörökkel bíró gavalier: adósságot — ha a kártya nem jól fordult.

A „Herr Ministerialbeamter“ egy darabig csak uszott az árral. Az örvény ott kezdődött újra, amikor a hitelezők tömege mára Ballp'at-ra, a külügyminisztériumba is eljártogatótt és ott ostromolta Apor Eleket. Hivatali telebbvalói végre is megunták a fiu kiadéj jáékait és kitették a hivatalból.

Ez év márciusában el kellett költöznie eddigi lakásából. A VIII. kerületbe, valahová a Piaristengasseba ment. Ekkor már régen nem volt miniszteri tisztviselő; felesapott magyar nyelvű fordító-nak. A bécsi nagy cím- és névtár 1912-re ezt az adatot közli mégis:

— Apor Alexius, Translator im Ministerium des Aeussern. (Apor Elek, fordító a külügyek minisztériumában)

A Piaristengasseból elburcolkodott a IX. kerületbe, az Alserbachstrasseba. Érdekes véletlen, hogy e sorok írójának figyelmét és gyanuját már akkor keltette fel Apor személye. A napi, óriási halmazt képező posta között többször fordult elő egy idegen, de meglehetősen jól hangzó név, amely a „Magyar Hírlap“ című újság címszalagján állott nyomtatva:

„Seiner Excellenz, dem Herrn Grafen Julius von Apponyi, Wien IX/4. Alserbachstrasse 26.“

— Ejnye, ejnye, — gondoltuk magunkban, — furcsa eset, hogy Apponyi gróf egy nem is nagyon előkelő bérkaszárnnyában húzódik meg Bécsben...

De az embernek sok ügyes-bajos dolga van amugy is egész napon át, hát rövidesen megfellekedtünk a Magyar Hírlapot járató Apponyi grórról, miután az eltévedt újságot visszaadtuk a postásembernek...

Tehát Apor Elekből ekkoriban már gróf lett. A következő lakása már néhány házzal odább, — mint már említettük — a Lichtensteinstrasseben volt a főmérnöknel.

„Apponyi gróf“ mint a méhecske a mézet, szorgalmasan gyűjtötte, halmozta az adósságok. Hogy az elapadással fenyegető hitelorrást fenn-tarthassa, az önmagának ányujtott bu.yabőr mellé kitűzte a „Cunningham grófnő“ vizitkártyáját is, a „reáeroszakolt“ milliomos „menyasszonyét“ is. Szépén kamatozott ez is, mint a tények bizonyítják: von H. főmérnök 9000 koronája siratja. Azonban Apor még is kiszabadult a hinárból.

Az egykori, gavalier fénykorában szerzett ismerősök és előkelő barátok odadobták az elmerülni készülő fiúnak a mentőövet. Talán nem egészen önzetlentül tették ezt, bizonyára volt okuk tartani az esetleg kipattanható „társadalmi skandalumoktól.“ Hogyan és mi történt — most még nem érett a nyilvánosságra.

A „fotelből“ tehát szabad volt Apor—Apponyinak újra kilépni a levegőre. A bécsi rendőrség néhány napi előzetes letartóztatási fogság után szabadon bocsájtotta Apor Eleket. Beszélgettünk Stuckart kormánytanácsossal a megtévedt fiatalemberről. A különben mindig barátságos mosolyú fődetektív ez alkalommal nagyon savanyu arcot vágott, mint akinek éretlen almban vásott el a foga, vagy pedig egy „jó fogást“ volt kénytelen kezeiből kiszalasztani. Ezeket mondta:

— Kérem, no igen... Apor Eleket letartóztattuk. De azután elbocsájtottuk, mert először is: visszavonult az ellene tett bűnügyi feljelentést, másodszor is: az esetleges vád csak magán uton üldözendő és végül: az emelt vád — nélkülözhetetlen büntetendő cselekmény tényét... (Entbeht jedweden strafbaren Tatbestand.)

Kíváncsiak voltunk, a krónikás pontossága kedvéért, megtudni: hol van Apor Elek most, mi történt vele? Kinyomoztuk, hogy jelenleg Bécsben, a II. kerületbeli „Hotel Central“ IV. emeletén, egy kis szobában húzódik meg, amelyért jószágos atyja, Apor Lipót fizeti a havi bért. Az Ezer napközben vedőjéhez, dr. Morgenstern György volt aradi kriminalistához járogat fel és napjósza érkezik haza, szállására... L. A.

Aradi népfelkelők.

IRODALOM ÉS MŰVESZET

Heti műsor:

Szerda: Délután: *Ábrahám a menyországbán*, operette. Este: *Eva*, operette. (A címszerepben *Dióssy Nusi*.)

Csütörtök: Délután: *Cigányszerelem*, operette.

Este: *A farkas*, vígjáték. (Előszőr.)

Péntek: *A farkas*, vígjáték.

Szombat: *A farkas*, vígjáték.

Vasárnap: Délután: *Az asszonyfaló*, operette.

Este: *A farkas*, vígjáték.

Hétfő: *A farkas*, vígjáték.

Kedd: *Eva*, operette. (A címszerepben *Kállay Jolán*.)

Szerda: Délután: *Limonádé ezredes*, operette.

Este: *A sarkantyú*, vígjáték. (Előszőr.)

* **Karácsony az Urániában.** Szerdán az ünnep első napján kerül színre az a nagyszabású műsor, melynek elementáris hatását már kipróbálta az Uránia igazgatósága. A legfenomenálisabb magyar film mellett, melyet Vendrey, Szerémi és Sarkadi ellenállhatatlan humora tesz utólréteget, és amelyen a szó szoros értelmében halálra kacagja magát az ember, színre kerül még a Földalatti börtön című mesteri Gaumont kép, mely a legidegrázóbb szituációk egész sorozatából szövődött. Olyan műsort nyújt tehát az Uránia, mely a legmélyebb érdeklődésre érdemesít. Az előadások mindkét napon már délután két órakor kezdődnek. 175

* **A Marconi távirótiszt.** (Az Uránia csütörtöki bemutatója.) Új, mindenekelőtt felülmúló látványosságról gondoskodott ünnep másodnapjára az Uránia. Ekkor kerül színre a legújabb és az eddigieknél is mesésőbb horror film a marconitiszt című három felvonásos dráma bemutatóra. Hamen marconista állást kap Wahrmum gyáros yachtján. A gyáros leánya elcsavarja a fejét. Ugy, hogy megfélemledik menyasszonyáról Ellenről. A lány bátyja boszúból egy pokolgépet csempész Hansen utazótáskájába. Ellen, hogy megmentsen szerelmét. Megkéri vőlegénye barátját, hogy szikra távirattal figyelmeztesse Hansent a halálos veszedelemre. Hansen még kellő időben kapja meg a figyelmeztetést, hogy a veszedelmes csomagot a tengerbe dobhassa, amely szörnyű robbanással veri fel a habokat, aztán megtérve siet Ellen ölelő karjaiba. Óriási kép ez, mely a műsor másik két brilliáns számával felejtethetetlen szórakozást fog nyújtani a közönségnek. Ugyanez a fényes műsor kerül színpadra pénteken is. 175

* **Karácsony az Apolló-színházban.** (Szenczi Zoltán ünnepi műsorok.) Az Apolló színház igazgatósága kellemes meglepetésben részesíti publikumát a karácsonyi ünnepekre. Az ünnep első napján, szerdán gyönyörű háromfelvonásos Nordisk-dráma kerül vetítésre több érdekes mellékkel együtt. A Nordisk képeket mindig nagy szeretettel

fogadja a közönség, mert azok egytől-egyig remekei a filmgyártásnak. A mellékképek közül különösen megemlíthető az az amerikai dráma, amely az indiánokkal való idegizgató harcokat mutatja be. Csütörtökön, az ünnep másodnapján teljesen új képek kerülnek műsorra. Ezek között van a mozijac legfrissebb szenzációja a „482. számú fegyenc” című nagyvilági bűnügyi dráma. A dráma cselekménye abban kulminál, hogy egy Pataky nevű földesurat hamiskártyázáson érik. Pataky otthagya a családját a Párisba menekül. Közben Pataky Párisban több szélhámosszal való az esküdtsek előtt áll, mely 10 évi száműzetésre Guayana ítéli. Oda való szállítás alkalmával egy másik fegyencel elhatározzák a szökést. Egy őrizetlen pillanatban megszöknek a csoporttól egy barlangba. Ott civilruhát találtak. Egy uszályon eljutnak a kontinensre. Később egy hajón mint szénhordók Hamburgba érkeznek, ahol elválnak. A csütörtöki új műsoron a balkáni háború eredeti mozgóképeit is vetíti az Apolló. 177

* **Új mozi Pankotán.** Holnap nyílik meg Pankotán az Uránia mozgókép-színház, amelynek *Hehs* tulajdonosa Márton, a pankotai Gazdasági Bank titkára.

* **Állandó képkiallítás Nagy Géza fényképész kapualjában.** Műtermi felvételek naponta d. e. fél 9-től d. n. 4-ig. Interieur felvételek saját laboron, ugyancsak kis kép után Platin, Sepie Aquarel, Pastel nagyítás és egyéb külső felvételek szolid árak mellett eszközöltetnek Arad, Andrassy-tér 22. sz. Polgári takarékpénztár épületében. Telefon 922.

* **60 kötet könyv 1 kor. 40 fill.-ért, 180 hangjegy 2 kor. 40 fill.-ért kaphatók kölcsönzésre Kerpel László kölcsönzőintézetében, Aradon.**

Az elferdített választóreform.

— Fontos nyilatkozat. —

Távirati tudósítás.

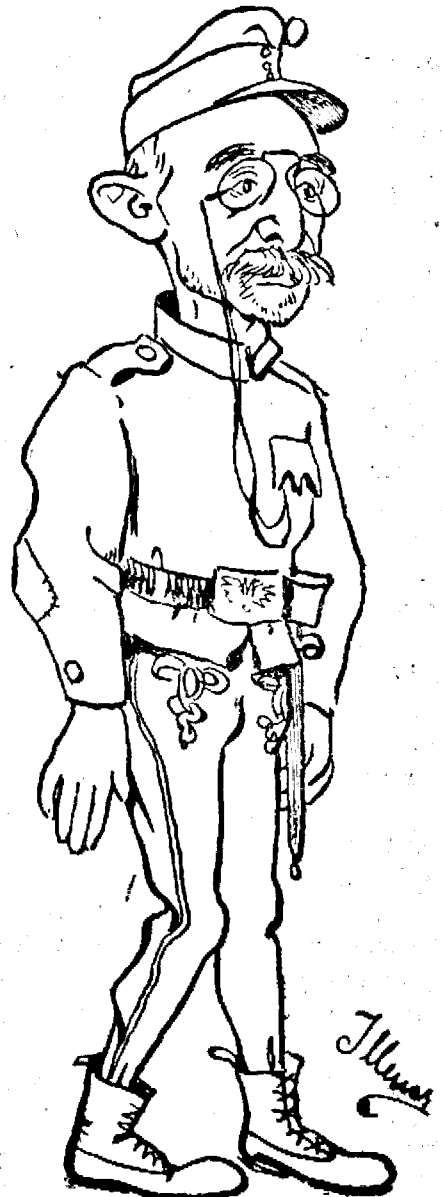
Budapest, december 24.

A *Népszava*, mely néhány nap előtt a jogtalan módon birtokába került választójogi törvényjavaslat egyes részleteit teljesen önkényes beállításban közölte a nyilvánossággal, következetesen folytatja félrevezető akcióját, hogy a köztelfogást a tervezett reform valódi tartalmát illetőleg megzavarja. Megállapítható, hogy a szociálisták ujságjának a választójogi törvényjavaslatához fűzött eddigi összes kommentárjai részben tévedés, részben pedig megtévesztésre irányulnak. Epen azért illetékes helyről rámutatnak arra, hogy mindazok, akik a parlamenti reform nagy horderejű problémáját tárgyilagosan és nem bizonyos tendenciától vezetve akarják megítélni, akkor járnak el helyesen, ha a *Népszava* célzatos ferdítéseinek hitelt nem adnak, hanem magának a törvényjavaslatnak hivatalos publikálását bevárják. A törvényjavaslat hiteles szövegéből és annak indoklásából a közvélemény meg fog arról győződni, hogy merőben ellenkezik a való tényekkel az a ráfogás, mintha a kormány munkálata az alsóbb néposztályokkal szemben szűkkeblűséggel, vagy jogfosztással volna vádolható. Az előterjesztendő törvényjavaslat liberális és demokratikus intézkedéseivel elmegy addig a legvégső határig, melyen túl már nem az állam egyetemes érdekeinek, hanem önző osztály érdekeknek és a demagógia felforgató irányzatának tenne szolgálatot. Lehet, hogy a *Népszava* azt fájlatja, de ha így van, akkor az állami és társadalmi rend minden barátja maga megítélheti, hogy a *Népszavának* azt a destruktív irányt szolgáló vádjai mennyire jogosak.

A „*Budapesti Tudósító*” egy munkatársa a nemzeti munkapárt egy kiváló tagjával beszélgetést folytatott az előterjesztendő választójogi törvényjavaslatról. Az illető politikus a többi közt ezeket mondta:

— A *Népszavának* a választójogi reformról hozott közlése érdekes tüneteket váltott ki mind a sajtóban, mind a közvéleményben. A szocialista organum időelőtti közlése, talán épen azért, mert sem a statisztikai kísérő adatokat, sem a részletes indokolást közléseihez hozzá nem fűzhette, a politikai körök feszültségét és az általános várakozást nemcsak hogy nem elégítette ki, de sőt ellenkezőben fokozta azt. Azoknak, akik indulat nélkül és csupán a valódi közérdek szempontjából mérlegelik a kérdést, osztaniok kell a kormánynak azt a felfogását, amelyet a *Népszava* indiszkrécioja után egy hivatalos közleményben hangoztatott, hogy tudniillik a reformjavaslatok értékéről az adatok teljes ismerete nélkül ítéletet alkotni nem lehet. Meg lehet állapítani azt is, hogy az a lármás felháborodás, amelylyel a szocialista ujság adatait ellenzéki oldalon fogadták, félreismerhetlenül erőszakolt és egyáltalán nem olyan mélyenjáró, mint a milyenre el lehetett volna készülvén a közvélemény, ha a kormány javaslata olyan nagyon messze járna az ellenzék választójogi felfogásától. Nemsokára ki fog tűnni, hogy a kormány javaslatát ugyszólván csak árnyalatok különbsége választják el az ellenzéknek különböző ismert elaborátumaitól s attól a választójogi felfogástól, amelyet az ellenzéki vezetőknek a legutolsó esztendő folyamán hangoztatott nézeteiből megalkotni lehet. Más szóval: ki fog tűnni, hogy a kormány javaslata feltétlenül életképes és alkalmas arra, hogy a komoly és hazafias közvélemény ellenőrzése mellett a különböző felfogások képviselőinek komoly vita és tárgyalás alapjául szolgáljon.

A Magyar Távirati Iroda jelenti: A *Nap* ma esti kiadásában azt ujságolja, hogy a kormány választójogi törvényjavaslatát legfelsőbb helyen félreértették és attól az előzetes szankciót megtagadták. Illetékes körökben nagy feltűnést keltett a lapnak eme híre, amely nyilvánvalóan radikális felfogású olvasóinak karácsonyi kedveskedésül van szánva és csak azért nem kívánják a lapnak és olvasóinak ezt az ártatlan örömet megzavarni, mert különben kétségbe kellene vonni azt is, hogy a lap közvetlenül a kabinet irodából nyeri értesüléseit és nem fenyegetheti a nevezett lapot a meghazudtoltság veszélye sem karácsonykor, sem április elsején.

Aradi népfelkelők.

HIREK.

Mennyei levél az egyeztetőhöz.

Uram!

A magasságban bus felhők felett
Kapám, szél szárnyán, a körlevelet,
Hogy a boltos, ki a holnaptól retteg
S bárhogy akarna, szegény nem fizethet.
Feje fölött hajszálon csüng a csod:
Keresse föl a kiegyeztetőt.

Csodatevő, derék egyeztetőkém
Adósságom nagy s elfogyott a tőkém.
A hitelezők nagy serege présel,
Ó siessen hamar a segítséssel.

Karácsony estén az egész világon
Esendő az én tenger adósságom,
Máskor e tájt pontosan viszem el
Amit a jó gyerek megérdemel,
(Rossztól se lehet megtagadni épen
A megjavulás biztos reményében)
Egy éven át a bizó kicsinyek
Hiteleznek szeretettel, hitet.
S mit gondolnak, csupasz fenyő alatt,
Ha a Jézuska adósuk marad?

A fontiekból kitalálja félig:
A viszonyok az eget se kímélik.
Hol a percentet égig emelik
Ott hintalóra, bábra nem telik.
A háboru, az inség, meg a válság...
Jézuska hitelét is redukálták.
S hiába vár Péter, Bözei, Jani:
Az ajándékról le kell mondani!
Képeskönyvekből nem jut egy csipetnyi,
A Mikulás se tudott már fizetni,
S mi lesz, ha hasztalan lesik megint
Mi kijár nekik igazság szerint?

Mint ön, a bajom, úgy nem érti senki
Millió gyerekkel, nos egyeztessen ki.
Engedjenek el vagy ötven percentet,
A kezeseim: valamennyi szentek
S mivel az állapot olyan nyomott,
Adjának kis — moratóriumot.
S ha helyzetem méltányolva megértik,
Várjanak hittel tíz, tizenkét hétig.
És akkor mindent hűen letörlesztetek,
(Akármint erőfeszítés árán)
S mit az idén a karácsonyfa vesztett
Megtéríti azt a — husvétit bárány.

Leirta: Robotos.

— Az Aradi Közlöny mai száma 116 oldal. Legközelebbi számunk a kettős ünnep miatt szombaton reggel jelenik meg.

— Az idő. Jelentéktelen hőváltozás és helyenkint csapadék várható. A hőmérséklet délelőtt 3.2 C. fok.

— Az Aradi Közlöny naptárának szétküldése az arra jogosult helybeli előfizetők része a mai nappal befejezést nyer. December 25 én szerdán kapják meg a naptárt a Vécsei-, Török Ignác-, Schweidel József-, Kasza-, Illés-, Sarló-, Nagy Sándor-, Borona-, Mihály-, Vágóhid-, br. Andrányi Károly-, Demeter-, Csiky Gergely-, gr. Károlyi-, Magyar utcákban, Deák Ferenc-, Pöstenberg Ernő-, Teleky-, Kana-, György-, Urbán Iván utcákban, Tökölly Imre-, Vadász-, Határ-, Rákóczi-, Szent Pál-, Alsómarospart-, Bercsényi Miklós-, Hajó-, Part-, Árok-, Virág-, Angyal-, Trombita-, Péter-, Fűrj-, Akác-, Fácán-utcákban, Szent Péter téren, Ilona-, Szarvas-, Gyár-, Demeter-, Választó-, Csutora-, György-, Vilmos- és Bolond-utcákban lakó előfizetők az Aradi Közlönynek. — Az Aradi Közlöny kiadóhivatala ezúton kéri azon t. előfizetőit, akiknek előfizetési hátralékuk nincs és így nap tárra igényt tarthatnak, de azt tévedésből nem kapnák meg, ezen körülményt közöljük az Aradi Közlöny kiadóhivatalával, (Telefon 151.) hol panaszkodhat azonnal elintézetést nyer.

— Sikertelen akció a közkörházért? Emlékeztet, hogy Urbán Iván báró főispán Arad város törvényhatósági-bizottságának október hónapban tartott közgyűlésén azzal a kéréssel fordult a törvényhatósági bizottsághoz, hogy kövessen el mindent és tegye lehetővé, hogy Aradon az új közkörház mielőbb felépíthető legyen. A törvényhatósági bizottság tudva azt, hogy a főispán eme nemes törekvése egy régóta égető kérdésnek megoldását jelenti, a maga részéről nyomban eleget is tett ennek a kérésnek és a szükséges telken kívül a Spitzer féle hagyatékot ajánlotta fel a közkörház építési céljaira. Egyszersmind kimondta, hogy a Spitzer örököseivel tárgyalásokat kezd abból a célból, hogy ezek mondjanak le a részükre a végrendeletben biztosított évjáradékról, ha őket Aradvármegye kellőképp kártalanítja. A közgyűlés eme határozatának eleget teendő, Bécsbe utazott Mittler Izidor dr., Aradvármegye törvényhatósági-bizottsági tagja, valamint Jegessy Károly dr., Arad város tb. főügyésze, hogy Geiringer született Spitzer Betti asszonynyal közvetlen érintkezésbe lépve tőle olyan nyilatkozatot kérjenek, amelyben ez az említett feltétel mellett az örökséget terhelő járadék fizetés alól felmentse a várost és lehetővé tegye, hogy a közkörház építésére a hagyaték felhasználható legyen. Mint értesülünk, Mittler dr. és Jegessy dr. táradozásai ezidőig pozitív eredményt nem jártak, mert Geiringer né ragaszkodik ahhoz, hogy ő a hagyatékot kezelő város pénztárából kapja az évjáradékot, azonban a város kérésének elutasítása nem történt meg határozott formában és nem lehetetlen, hogy néhány hét múlva kedvező fordulat történik.

Másrészt Aradvármegye intéző köreinek az a véleménye, hogy helytelen irányba terelődött a Spitzer-alapítvány ügye.

— Jogi képtelenség — mondotta a vármegye egyik főtisztviselője — azt kívánni, hogy alapítványt addig felhasználjanak, amíg az alapítvány élvezői élnek. A vármegye azonban ezt nem is kívánta. A mi proposíciónk az volt, hogy Arad városa addig, amíg a Spitzer alapítvány felszabadul, vegye fel kölcsön és bocsássa a kórházépítés céljára az alapnak megfelelő összeget. Ez a kölcsön csak az alap felszabadulásáig volna, szükséges. Most oly kedvező helyzetben volnánk, hogy Tisza István gróf támogatásával megkapnók a szükséges ötnegyed millió koronás államsegélyt a kórházépítésre. Minden halogatás csak káros az ügyre. Nem szabad elfeledni, hogy a városnak éppoly nagy érdeke és szüksége a modern kórház, mint a vármegyének. A betegek tekintélyes része állandó aradi lakos.

— Változások a tábornoki karban. Bécsből jelentik: A tábornoki karban nagy változások lesznek. Schödler Ferenc gyalogsági tábornok hadsereg-főfelügyelő, a 6 ik hadtest volt parancsnoka nyugalmába vonul, ugyisintén Borovics Szvetozár gyalogsági tábornok, a kassai hadtest parancsnoka is és Bornstein lovag, a 16 ik hadtest parancsnoka. Schödler hadsereg-főfelügyelő helyére Auffenberg lovag volt hadügyminiszter kerül, míg a 6 ik hadtest parancsnokságát Schein Balázs volt vezérkari főnök veszi át. Langer Rudolf altábornagy, aki a vezérkari főnökkel együtt távozott helyettes vezérkari főnöki állásából, szintén hadtestparancsnokságot kap.

— Kinevezések az aradi jószágigazgató ságnál. A földmívelésügyi miniszter ma Szemes Árpád, Széplaky Andor, Nádasz Emil, Herszényi Imre, Békeffy István gazdasági segédusztákat kincstári ispánokká, Wass Endre gróf és Csiky Sándor fizetéstelen gazdasági segédusztákat fizetesen segédusztákká nevezte ki.

— Adományok. A „Domány Stefánia” alapítvány ez évi kamatait 170 koronát, ma délután osztotta ki Varjassy Lajos polgármester öt árva gyermeknek, Ladics Teréznek, Pulya Zseninek, Vanka Juliannának, Árgyelán Flórának és Dercsovics Józsefnek. — Ugyancsak ma osztotta ki a polgármester a Spitzer Ignác segélyalapítványból beszerzett ruhaneműket is az árva gyermekeknek.

— A király karácsonya. Bécsből jelentik: A király, mint magirtuk, kivételesen ez évben a karácsonyi ünnepeket nem Wallsee ben, hanem schönbrunni kastélyában tölti el leánya, Mária Valéria főhercegnő családja körében. A karácsonyt abban a szobában állították fel, amelyben a főhercegnő felnévelkedett. — A szobát valószínűleg erdővé alakították át, a melyben sziklatetőn áll a szeretet fája. Körülötte a jászol a gyermek Jézussal, a háttérben Betlehem látképe. Két napig dolgoztak az udvari cukrászok a fa díszítésével, az ajándékokat maga Mária Valéria főhercegnő aggatta az ágakra. A király a szoba kulcsát magánál hordotta ma estig és az ő jelenlétében kellett kinyitni az ajtót. Amikor a főhercegi család együtt volt, a király saját kezűleg kiosztotta az ajándékokat unokáinak, gyermekeinek.

— Mi történt Prochaskával? Bécsből jelentik: A sok port fölvert konzuli ügy végleges elintézéséről számolhatok be. A Pasic által önként följárolt elégtétel az lesz, hogy mielőtt Prochaska és Tahy konzuljaink prizrendi, illetőleg mitrovicai állomáshelyükre visszatérnek, a konzulatusi épületekre fölhúzzák a lobogót, amit egy tiszt vezetése alatt álló szerb katonai csapat katonai tisztelgessel fog köszönteni. — Prágából jelentik: A Cas mai számában Massaryk reichsrati képviselő elmondja Prochaska prizrendi konzulon ejtett sérelmeket, amelyeket magától a konzultól hallott. Prochaska Massaryknak azt adta elő, hogy a szerb katonák berontották a konzulatus épületébe és ott szidalmazták, de tetteleg nem inzultáltak. A konzulatusi épületben több fiatal hölgy is volt, akik az ellenség elől menekültek oda. A durva szerb katonák azokat is szidalmazták.

— A Kálvineum-est rendező-bizottsága a hangverseny összes közreműködőinek, valamint Szendrey Mihály színgazgató urnak úgy előszóban, mint írásban kifejezte már a magasztos ügy iránt tanúsított jószágukért legáltalánosabb köszönetét. A hangverseny alkalmából a következő felállítések és adományok folytak be: Arad Csanádi Egyesült Vasutak, Arad Csanádi gazd. Takarékpénztár, Aradi Első Takarékpénztár, Aradmegyei Takarékpénztár 100—100 kor., Szántay Lajos, Aradi Polgári Takarékpénztár, Andrányi Károly báró, Aradi Ipar- és Népbank, Aradi Központi Takarékpénztár, Neuman Testvérek 50—50 kor., Szántay Béla, Winckler József 30—30 kor., Ottenberg Tivadar, Adler Andor, Funkelstein József, Halnay Andor, Weisz Mór és fiai, Viktoria takarékszövetkezet, Mittler Izidor dr. Leopold Zsigmond, Aradi tetsző keresk. iskola tanárai, Montag Manó, Vajda Zsigmond, Fábian Lajos dr. 20—20 kor., Aradi Villamosági Részvénytársaság 16 kor., Szabó Zoltán 15 kor., Dávid Nagy Lajos, Aradi Takarékszövetkezet, Ipolyi-Keller Iván, Kueftel Lajos, Balogh Dávid, Maresch Gyula, Hoffmann Antal, Steiner Ferenc, Kell Lipót dr., Palmi Lajos dr., Seidner Bernát, Goldschmidt Sándor, Domany József, Katona Béla, Rozsnyay Kálmán 10—10 kor., Weisz Mór (Arad vár), Rosenberg Miksa dr., Kemény Manó, Mairóitz Emil, Lustig Andor, Vörös Henrik, Vajda Iván 5—5 kor. Az áldozatkészségre valló és a legnemesebb célt támogató adományokért hálás köszönetet nyilvánít az ügyet megértő igentisztelt adakozóknak az egyház elnöksége.

— Az aradi új rendőrlaktanya. Megirtuk, hogy az aradi mérnöki hivatal előterjesztésére a tanács elállott attól a tervétől, hogy a városházának az Erzsébet körutra nyíló árszen álló telkét beépíti s úgy döntött, hogy 140.000 korona költséggel önálló rendőrlaktanyát épít, amelyben modern fogdak is lesznek. A mérnöki hivatal elkészítette a tervet és a rendőrpalota részére a Maros utca végén, a királyi ügyészség házával szemben levő üres telket jelöli meg, amelyet ma Reiniger Zsigmond cég bérel a várostól.

— A mozi ügy. Nemes Zsigmond dr. törvényhatósági bizottsági tag ma felelősséget adott be a törvényhatósági bizottság ama határozata ellen, amellyel a harmadik mozgókép-házat bérbe adia évi 15.000 koronáért Kalmár József és társainak.

— Megmentett család. Pöstyénből jelentik: Érsek Vince rendőr saját élete veszélyeztetésével mentett meg egy tíz tagú cigánycsaládot egyik szigetről, amelyet a víz több méter magasságban elöntött és nem tudtak menekülni. Érsek csónakba szállt és egyenként vitte csónakjába a cigányokat, akik között volt egy hat hónapos csecsemő is.

— Gyanus emberek alőportorony-nál. Mihók Géza honvédfőhadnagy ma telefonon azt jelentette az aradi rendőrségnek, hogy az éjszaka két gyanus idegen közeledett a honvédhuszáraktanya mögött lévő honvédségi lőportoronyhoz s magaviseletük annyira felhívta az őt figyelmét, hogy az fegyverét használta és kétszer rájuk lőtt. A rendőrség megindította a nyomozást.

— Megszökött a rendőrségről. Mózes János aradi vasúti munkás szívesképpől átvezette Ujváradra az ott ismeretlen Proháb Trajánét. Az uton elrabolta az asszonytól 8 koronáját. Ezért aztán a rendőrségre kísérték az ügyeletes altiszt szoláts, ahol a letartóztatási végzést kiállította a rendőrtiszt. Mózes könyörgött, hogy karácsony éjszakára ne zárják el, de ezt a kérelmét nem lehetett teljesíteni. — Már pedig én nem maradtam itt ma este az őt — és a rendőrség szeme láttára kiugrott a szobából, a kapun át elfutott. Nem sikerült őt kézrekeríteni.

— Eljegyzés. Reich János művezető eljegyezte Frenner Márton aradi polgár kedves leányát, Juliskát.

— Halálozás. Hehs Aladár gyógyszerész 15 éves Erzsike leánya ma éjjel elhunyt. Temetése 26 án, csütörtök délután lesz.

— Kegyetlen gyilkosság. Szatmárnémetiben letartóztatták Nagy József szabósegédét, aki még szombaton meggyilkolta Főris Antal szabóinast. A fiú 150 koronát kapott a mesterétől, hogy az otthon dolgozó regédek hatibérét abból fizesse ki. A fiú először Nagy Józsefhez ment, hogy őt fizesse ki. Nagy egy baltával összevagdalta a fiút és a pénzt elrabolta. A holttestet a szobájában, egy ládában elrejtette. A gyilkos ma bevallotta bűnét.

— Házasság. Mezey Zsigmond és Zay Margit folyó hó 24 en házasságot kötöttek.

— Neumann M. uri szabó cs. és kir. udvari és kamarai szállító férfi-, fiu- és leánykaruba telepe Arad Elősmert legjobb minőségű árak. Külön osztály mértékszerinti megrendelésekre 5111

— A Dr. Richter-féle Liniment Caps. comp. (Horgony Pain Expeller) egy népszerű házi-szer. Hűlés-él, nátfájás, csúf fájdalom, fej fájás, köszvény, csuszul stb. nál e szerrel való bedörzsölések mindig fájdalomcsillapító hatást idéznek elő. Ára igen olcsó — 80 fillér 140 és 2 koronás üvegekben. Minden egyes üveg egy szép dobozban van. A valódi gyártmánynek a „Richter” cég és az ismert vörös horgony az ismertető jele. Kapható a legtöbb gyógyszerárakban vagy egyenesen Dr. Richter gyógyszerárakból az arany országhoz Prag I. Elisabethstrasse 5. Szétküldés naponta.

— A Központi szálló télikert és kávéház helyiségében a Szilveszter-est tréfás nyaralások sorolással lesz megtartva. A sorsjegyekért befolyt teljes összeg az aradi vörös kereszt piókjának gyűjtésére szolgál. Egy sorsjegy ára 40 fillér, a sorsolás 10 órakor kezdődik. A télikert és kávéházban zenéjárszik. 8108

— Kisjenőben műhímezési kiállítást rendez a Snger Co. varrógép részvénytársaság Aradról (József főherceg ut 9. sz., a lutheránus templommal szemben) Január 8-tól kezdve az uradalmi róm. kath. iskola egyik termében, mely alkalmával nevezett cég tanítani fogja saját vevőit a divatos műhímzésre: színes és fehér hímzés, zsinór és monogram cakkhímzés, Madeira és bardangi munkákra, rátét ürszegély és áttörési munkákra, véül úgy a fehérnemű, mint a barisnya stoppolására. A kiállítás megtekintése, mint a tanfolyamon való részvétel díjtalan. 8098

— Karácsonyi ünnepek alkalmával és naponta kétszer a világhírű Pilseni sör csapolása a Pannonia éttermében. Jó tiszta magyar konyha. 8114.

— A legizlésebb, a legszebb és a legdivatosabb újdonságok, kalapok, ingek, gallérok és kezélok, nyakkendők, keztyűk, zsebkendők, barisnyák, esőernyők, sítábotok stb. a legelőnyösebben szereshetők be Fodor és Halász-cég férfidivat különlegességi üzletében Andrassy-tér. Telefon 566. 8104.

— Modern ékszerek, műtővös tárgyak nász, alkalmi ajándék, dísz tárgyak, evő és ivókészletek ezüstből, világhírű gyártmányú órák szolid árban beszerezhetők igaz Sándor elsőrangú ékszerésznél Arad, Andrassy-tér, Minorita-palota. Telefon 321.

— A világhírű Tetra higiénikus csecsemő és gyermek kelengye főraktár Scherhag H. és Fia cégnél — Hermann Palota. Gyári árak. Telefon 941. 5101

— Becsapott festők című cikkünkre vonatkozóan meggyőződünk róla, hogy Freuman aradi képkereskedő neve véletlenül került a bűnügy íktái közé, mert Freuman teljesen ártatlan a dolgan.

— A Központi nagy szálló éttermében és kávéházi helyiségében a karácsonyi ünnepek alatt jó cigányzene látszik. Nagyválasztéku étlap és kitérő italok! 8102

— Ékszervásárlók szíves figyelmét felhívom karácsonyi és újévi ünnepek alkalmából legizlésebb nagyválasztéku aranyáru és briliáns ékszereimre, melyeket feltűnő olcsó árban árusítok. Waldman I. ékszerműves Szabadságtér 14. 7867

— Értesítés. Nagyerdemű közönséget tisztelettel értesítem, hogy az Atzél Péter-utca 8. szám alatt volt kárpitos és díszítő műtermemet Deák Ferenc-utca 37. (hátsó udvarban) helyeztem át. További szíves támogatást kérek tisztelettel Varga János. 7776

— Az egri cigánykirály a Hungária kávéházban. Aki kedvelője a jó cigányzenének, annak kiváló élvezete lesz ezen a héten. Marosi Gersonnak a Hungária-kávéház tulajdonosának ügyessége folytán szerda estétől kezdve a Felvidék leghíresebb cigánya Balogh Gábor fog hangversenyezni a kávéházban teljes 14 tagú zenekarával. Szerda estétől újév napjáig mindennap gyönyörködhet a közönség a kitűnő cigányzenében. 6561

— Újévre! 100 drb. elegáns dombornyomású névjegy 3 kor réz-stancával 5 kor. Dacsi Géza papírkereskedőnél Forrai utca. 8098

— Smyrna munkák a legjobb anyagból, három kivitelben, eredeti stílszerű mintákban. Női kézimunka különlegességek, a legcélsebb és legjobb kivitelben. Hímző anyagok és kellekek, rövidárak, barisnyák, keztyűk, szallagok csipkék csak a legjobb minőségekben. Scherhag H. és fia cégnél, Hermann-palota, Telefon 941.

— Elegáns női táskák, pénztárcák, utazókészletek, manikűrök, fessugarnitúrák, illatszerek, játékszerek és más ajándéktárgyak nagy választékban Hegedűs Gyula cégnél Andrassy-tér 16.

— Ékszervásárlók figyelmébe! A jelen viszonyokkal számolva legújabb arany ékszer és drágakő árúmat mélyen leszállított árban bocsátom eladásra, kérem a kirakataim szíves megtekintését. Tisztelettel Kun József ékszerész, látszerész, M. A. V. óras Arad, Andrassy-tér 17.

— Olvasó közönségünk b. figyelmét felhívjuk Fischer Mór üveg és lámpaárucégnek mai hirdetésére.

— 5 perc alatt megszüntet mindenféle főtájást egy eredeti Kárpáti-féle fejfájás elleni pastilla, 1 üveg 12 adaggal 1 korona. Kapható kizárólag a készítőnél Kárpáti János gyógyszerárakban Arad, Boros Béni-tér. 7031

— Ha igazán olcsón óhajta karácsonyi és újévi ajándéktárgyait beszerezni, forduljon Pichler Sándor könyv és papírkereskedéséhez Arad, Szabadságtér 1. Telefon 308. 7981

— Ingusz I. és fia géperőre berendezett dobozgyára Arad vár katonai fegyház. Készít mindenféle dobozokat.

— Ma katonazene a „Fehér Kereszt” télikertjében. 8100

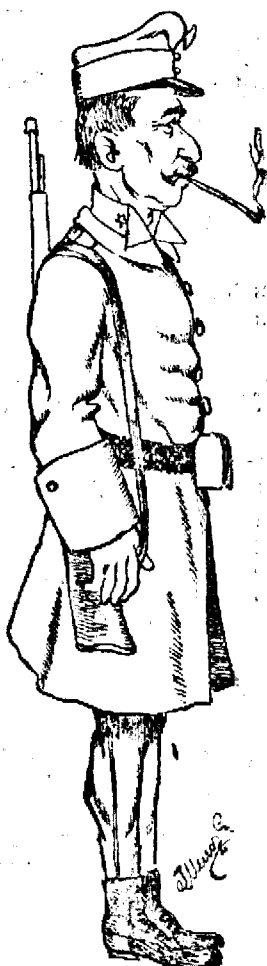
— Japán dísz tárgyak lakkaszták, kávé és tea-készletek Kotányi János paprika lerakóban Robitzek Józsefnél József főherceg-ut 3.

— Felhívjuk olvasóink szíves figyelmét az Asztalos Sándor-utcai Csipkeárúháznak mai számunkban közzétett meglepően érdekes hirdetésére.

Hallottatok tán: mi a póttartalék; — Nos hát én ott — izé, kapitány valék. Kommandómra állt egy egész pótbligád így szolgáltam híven a monarchiát. Hat hétig eltartott ez az állapot: Hej, milyen mesés kalandok voltak ott! Mindennapra akadt szerb, vagy muszka kém (Annyi kém nincs is máshol a földiekén) Az erdőben gomba helyett bomba nőtt, Szerb banditák lakták meg a hegytetőt; Miként másutt eső esik, hull a hó, Ugy szállongott körénk a puska golyó. Azután — ez reitendő, szörnyű titok, Hallatára a világ ámulni fog, — Elmondom (valóság ez és nem regény): Hogy mentettem Prochaskát konzult meg én. Késő este jött Récsből a rendelet: „Kapitány, Prochaskát rögtön mentse meg!” (E parancsot dróttalan táviratba Mondjam-e, hogy ő felsége iratta.) Brigádomat felültem a lóra, Elvágattunk sebessen, mint a bóra; Egy-kettőre ott termettünk Prizrendbe, Ott egyenest a konzuli terembe, Jókora jöttünk! szegény, derék Prochaskát A vad rákok ép javában gyalázták. De már ettől csordultig telt a pohár: Elrikkantom: „Hahó, ne féljen Oszkár!” Kardot rántok és a brigád utánam, Százhatvanöt és fél szerbet levágtam, Akkor láttam, hogy csupa tábornokot: Közlegénynek nem volt híre hamva ott. Péter király is elfutott legelő, Mialatt sok tábornoka rendre dől... Jól megnéztem azután szegény Oszkár! A szerbek addig nem tettek benne kárt: Könyezve borult nyomban a nyakamba, Én meg álltam csöndesen, mint a banba, Mert hiába: mi tőrés, mi tagadás, Nem kenyerem dicseget, hálálkodás... Sok eféle dolog történt még velem, A legtöbbet elmondani sem merem; Hogyan lettem kapitányból ezredes: Apró ügy, talán szóra sem érdemes; Két ágyuval meghódítam Üszküböt, Hat csatában rajtam busz sebet ütött Bomba, karácsa, handisár, srapaél és aszurony, — Hogy túléltem, csodálatos ez bizony...

Az asztalnál ábitattal Hallgattak a hős mesét; A fiuk szeme fölcsillan, Azt auttogják: „Jaj de szép!” A legkisebb (most kezd olvasni) Meg selepítve, de így gagyog: — Nagyapó a hadjáratról Vitézi okmányt is kapott? Én láttam multkor a fiókban, Papirja rongyolt és fakó, A fedelére az van írva, Hogy —: „Hadmentességi adó”...

Rendre.

Aradi népfelkelők.

Ötven év múlva...

— A mi hőstetteink. —

Ünnepnap van. Körbe üli a család

Karácsonyi estebédre asztalt;

Ott hallgatja apa, anya, kis gyerek

Ősz nagyapó vén meséje hogy' pereg:

— Gyerekek, beszédem ma távolba visz

Ötven éves, vagy még messzebb múltba is,

Rut idő volt; lefogyott a lábam ám

Kilencszázötvenkettő karácsonján.

Akkor éltek, most ép félszázada mult,

Javában a híres nagy szerb háborút.

Fegyverben állt az épkézláb, a beteg

És megvertük csufosan a szerbeket.

TÖRVÉNYKEZÉS.

Az érzékeny városi szállító.

— Kiegyezés ötven percentre. —
— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, december 24.

E hét végén, szombaton érdekes tárgyalás lesz Zih József aradi büntető járásbíró előtt. A felek: Zubor Andor Aradváros tb. főjegyzője és Pichler Sándor papirkereskedő, a város írószere szállítója. Pichler sérelmesnek találta Zubornak ama kritikáját, amellyel a város eme szállítójának eljárását kísérte.

Tegnapelőtt írtunk már róla, hogy Pichler a városal kötött szerződésben meg nem állapított anyagokat is eladott egyes városi tisztviselőknek és ez anyagokért oly horribilis árt számított, hogy a tanácsülésen megütköztek rajta. Pichler aztán a számlája összegének felét elengedte, ami szokatlan az üzleti világban.

Mivel Pichler úgy látta, hogy az ő követelése jogos, arra kérte Zubor Andor jegyzőt, Lőcs gazdasági tanácsnok helyettesét, hogy intézze el az ügyet.

Zubor fölvilágosította Pichlert, hogy a kérelme jogtalan és ne zavarja őt munkájában. A szállító azonban ragaszkodott követeléséhez és emiatt magára haragította Zubort.

— Kérem — mondta Zubor — ne tessék hivatalos teendőimben zavarni. A kívánsága jogtalan, a számlája összege nem szolid, nekünk okunk van a számláját alaposan átvizsgálni, mert egyes városi szállítók megbízhatóságában gyakran kételkedni kell.

Pichler ezt sértésnek tekintette és bepörölte Zubort. A tárgyalás mindenesetre érdekes lesz, mert Zubor be fogja mutatni Pichler októberi, 931 K. 91 filléres számláját, amelynek csaknem minden tételét kifogásolta a gazdasági szék és a számvétség, mert az árak jóval nagyobbak voltak az érvényben levő áraknál. E számlából 116 K. 40 fillért törölni is kívántak az illetékes fórumok. A számlában olyan tételek is szerepeltek, melyek nincsenek bent a szerződésben. Ezek az úgynevezett luxus cikkek: Kohinór-ironok, gömbtollak, színes ironok, melyeknek darabját (!) Pichler 20 fillérért számolta. Egy darab itatós deszkáért 2 koronát számított. Ilyen áru iroda-tárgyakat csak a Rotschild ház tagjai engedhetnek meg maguknak és nem Arad városának pótdadó alattnyűgő polgárai.

§ Két heti fogház helyett — 100 korona pénzbüntetés. Szokatlanul érdekes sajtópörben hozott most ítéletet a Kuria. Feltűnést keltett annak idején a nagyváradi esküdtbíró ítélete, melyet Adorján Emil dr. panaszára Szirmay Ödön hírlapíró, a „Szabadság” volt szerkesztője ügyében hozott. A bíróság két heti fogházra ítélte Szirmay Ödönt, a Fekete Sas megvásárlásának előzményeit tárgyaló cikkéért. A vádlott semmi ségi panasszal élt a kir. Kuriához a súlyos ítélet ellen. A legfelsőbb bíróság Vavrik Béla, a Kuria módosító tanácsában tárgyalta az ügyet és megsemmisítette az esküdtbírósnak a büntetésre vonatkozó részét és a 92. §. alkalmazásával a büntetést 100 korona fő és 20 korona mellékbüntetésre szállította le. Az ítélet indokolása kimondja, hogy fogház helyett azért kellett pénzbüntetést alkalmazni, mert a vádlott mellett sokenyhitő körülmény szolgált. A vádlott a városi közvagyon érdekében, tehát közérdekben járt el, amikor a cikket közzétette.

§ Lubomirski herceg kedvese. Bécsből táviratozzak: Érdekes házasságtörési pör került ma tárgyalásra a kerületi bíróságon Josefstadban. A magánvádló egy Chmelka Sándor nevű tisztviselő, aki házasságtörésért pörbe fogta nejét és Lubomirski György herceget. Keresetében elmondja, hogy Montecarlóban nyaraltak, ahol neje benső viszonyt folytatott a herceggel. A tárgyalásra csak Chmelka jött el, a herceg ügyvédét bizott meg kép-

viselésében. Az asszony beismerte a házasságtörést, de felhozta mentességére, hogy férje tudta val történt a dolog. Ugyanis Montecarlóban pénzüket elfogyott és férje azt tanácsolta, hogy keresen egy gazdag urat, aki fizesse a költségeket. S talált is a herceg személyében. A viszony különben már decemberben megszűnt. Rosenhal védő bizonyítékokat kívánt előterjeszteni, amelyek az asszony mentességét bizonyítják. A járásbíró helyt adott a védelemnek. A vádló erre mindkettő ellen elejtette a vádat.

Egészségügyi kiállítás
Aradon.

(Andrényi Károly báró a tüdőbetegek intézetének)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, december 24.

A Lipót-utca 4/d számú házban működő aradi tüdőbeteggondozó-intézet a napokban igen értékes adományai gyarapodott. Andrényi Károly báró, aki előszeretettel karolja föl az Arad város egészségügyét előmozdító nemes mozgalmakat, a „Tuberkulózis elleni küzdelem aradi egyesülete” által föntartott dispensairenek különleges személymértéket adományozott, amelynek segítségével az intézeti orvosok megállapítják az intézeti kezeléssel és tápszer segélyezéssel elért súlygyarapodásokat. Varjassy Lajos polgármester, egyesületi h. elnök, a nemeslelkű adományt a következő átiratban köszönte meg Andrényi bárónak:

A Tuberkulózis elleni küzdelem aradi egyesülete a legnagyobb örömmel fogadta Méltóságod amaz értesítését, mely szerint az egyesület tüdőbeteggondozó intézetének a rendeltetésének kitűnően megfelelő személymértéket adományozni méltóztatott. Amidőn az egyesület nevében Méltóságodnak igaz halánkat tolmácsoljuk, kérjük, hogy jóakaratu támogatását és érdeklődését továbbra is megőrizni és ezzel Arad város szegény sorsu tüdőbetegeit elmulthatlan halálra kötelezni meggyeskedjék.

Az egyesület vezetősége igen érdekes és előreláthatólag már a jövő év elején megvalósuló tervvel foglalkozik. Egy, Aradon tartandó egészségügyi kiállítás rendezéséről van szó, amelyen a belügyminiszter és a Társadalmi Múzeum támogatásával bemutatnák az az értékes anyag, amely a drzadai nemzetközi kiállításon is általános tetszést aratott. A kiállítás látogatásáért szedendő rendkívül mérsékelt díjak a dispensaireket tartató egyesület vagyonát gyarapítják, hogy fokozott mértékben felelhessen meg a szegény sorsu tüdőbetegek minél nagyobb mérvű segélyezésének. Az egy-két hétre terjedő kiállítás befejeztével a kiállítási anyag egy részét az azt rendező Társadalmi Múzeum fényképes másolatokban az egyesületnek fogja adományozni.

A pénzügyintézetek közeli évrőlára való tekintettel az egyesület átiratilag fölkererte az intézeteket, hogy azokból az adományokból, amelyeket évenként jótékony célra fordítanak, megfelelő részt juttassanak a humánus célokat szolgáló dispensairenek és lépjenek az egyesület alapító tagjai sorába. A belügyminiszter jóváhagyván az alapszabályokat, január hónap folyamán az egyesület közgyűlést tart, amelyen előreláthatólag a tuberkulózis elleni küzdelem országos és központi bizottságának kiküldöttei is részvesznek és amely az egyesületi funkcionáriusok megválasztása után különösen a családi üdülőtálep létesítésének kérdésével fog foglalkozni.

Az ARADI KÖZLÖNY telefonszámai:

Szerkesztőség (éjjel-nappal)	— 357
Szerkesztőség (csak éjjel használható mellékállomás)	— 151
Kiadóhivatal és hirdetés osztály	— 151
Nyomda	— 151

TARKASÁGOK.

Egyik olvasónk küldte be hozzánk a következő levelet:

— A multkor azt olvastam egyik budapesti lapban, hogy egy magyar aviatikus elűtött egy tehenet, s kénytelen volt száz korona kártérítést fizetni. Tisztelettel kérdem, mit keresett az a tehen a levegőben?

(A nagybácsi szellemi képességei.) Két aradi ur között folyt le ez a párbeszéd:

— Nagybátyámat gyászolom — szól a talpig feketébe öltözött ur. — Nyolcvanhat évet élt.

— És ilyen magas korban még megőrizte szellemi képességeit az öreg ur?

— Ah ezt még nem tudom. A végrendeletet csak holnap bontják fel.

(A jó bizonyítvány.) Képzeld a cselédem ma itt hagyott, — meséli ő nagysága a barátjának — felmondás nélkül ment el, de azért olyan nagyszerű bizonyítványt írtam a könyvébe, mint még senkinek. Azt írtam, hogy jó erkölcsű, pedig mindig katonák után futkosott; szorgalmas, pedig majd megevett mintha a piszok.

— Miért voltál ilyen jólelkű?

— Tudod Héthársnéhoz szegődik el, a balálos ellenségemhez. Hát hadd örüljön az a hölgy, hogy milyen pompás cselédhez jutott!

VÁROS ÉS MEGYE.

Aradmegye irodaigazgatója. Aradvármegye már az őszi rendes közgyűlésen elhatározta, hogy a törvény által megkívánt irodaigazgatói állást a központi tisztikarban szervezi és pedig a vármegyei alispáni kiadó állását szervezi át irodaigazgatói tiszté. Miután a vármegye határozatát a külügyminiszter is jóváhagyta, Urbán Iván báró ma értesítette Ábrahám Gábor alispáni kiadót, hogy őt irodaigazgatóvá nevezte ki. Ábrahám régi és érdemes tisztviselője a vármegyének és új állását munkájával, kötelességtudásával ki is érdemelte.

Földgáz-vezetés Aradig. Hunyadvármegye közgyűlésén Kárpáthi Árpád dr. törvényhatósági bizottsági tag indítványt tett s kérte, hogy a törvényhatóság írjon fel a pénzügyminiszterhez, kérve tőle, hogy a sármási földgázt a Maros völgyén, Nagyenyed, Gyulafehérvár, Kudasir, Piski, Vajdahunyd, Déva érintésével Aradig vezettesse le az itteni, valamint a szomszédos törvényhatóságok ipari és magánfogyasztási céljaira méltányos árban bocsássa rendelkezésre. Hunyadvármegye alispánja ma megküldötte Aradvármegye törvényhatóságának ezt a közgyűlési határozatot és kéri, hogy hasonló felirattal forduljon az is a pénzügyminiszterhez.

EGYESÜLETI ÉLET.

(*) Gyűjtés a szegénytanulóknak. A szegénytanulók napján fordul a jószívű emberekhez az aradi szegénytanulókat segélyező egyesület, amely a maga elé tűzött humanus célt immár több mint két évtizede gyakorolja a legszebb eredményekkel. Hauser ezredesné, az egyesület érdem-dus elnöknője ezúton appellál a társadalom nemesszívűségére s kéri mindazokat, akiknek a sorbólodog s kellemes karácsonyt adott, gondoljanak az egyesület apró védecsire. A fankölt gondolkodású elnöknő szavainak bizonyára eredménye lesz.

(—) Jótékony. A II. ker. jótékony „Félér asztaltársaság” e hó 22 én, vasárnap délután 72 árva és szegény gyermeket ruhazott fel, hogy a szeretet ünnepét ők is örömben tölthessék el. A helyiséget zsulolásig megtöltötték a tagok és családtagjaik.

VIDÉK.

A renitens aradmegyei község. Megirtuk néhány hét előtt, hogy az aradmegyei Sikló községben minden munkát megszüntetett a községi képviselőtestület, amely azért nem hoz már hó napok óta egyetlen határozatot sem, mert nem azt az embert választották meg községi bírónak, akit a képviselőtestület többsége akart. Mladin Miklós eleki főszolgabíró a renitens képviselőtestület felfüggesztését kérte az alispántól, aki még nem határozott a sikló obstruálók sorsáról. Most azonban valószínűnek látszik, hogy a községi háborút békésen intézik el. Dán Ilie községi bíró ugyanis bejelentette, hogy lemond állásáról és ezzel megszűnt a sikló képviselőtestület renitenciájának további oka.

Karácsonyfa ünnepély Pankotán. Lélekemelő szép ünnepély folyt le vasárnap délután Pankotán két helyen is. Ezen a napon tartotta a „Jótköny Nőegylet” és a „Filléres Asztaltársaság” karácsonyfa ünnepélyét és a szegény gyermekek részére a ruha kiosztását. A „Filléres Asztaltársaság” ünnepélyét a „Korona” vendéglő nagyertermében tartotta, ahol szorongásig megtelt a helyiség. A „Jótköny Nőegylet” ugyancsak vasárnap délután fél 5 órakor tartotta ünnepélyét a „Fehér Kereszt” nagyertermében. Az érdeklődők nagy száma alig fért el a nagyertermében. Mindkét ünnepélyen az állami iskola énekkara szép énekeket adott elő, a leánykák pedig ügyes szavaltókkal tették feledhetetlenné a szép napot.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

K. J. Azt a hírt bécsi tudósítónk Lázár Antal, a *Nachrichten* című kitűnő lap szerkesztője küldötte.

M. U. A városnál a tisztújítás csak 1914. év februárjában lesz. Általános városatyá választásokat 1913. év novemberében tartanak.

D. S. A naptárunkra vonatkozó kérélmeket tessék kiadódhivatalunkhoz közvetlenül intézni, ahol karácsony után minden kérelmet méltányosan nyomban elintéznék.

C. F. Önnök van igaza, a fogadást ön nyerte meg. Az az uriaszony csakugyan válik a férjétől.

V. K. Ujabb kártyajegyeket ebben az estendőben nem találtak fel.

Jelölt. Az új színház kérdése egyelőre lekerült a napirendről.

K. M. Ugy tudjuk 1913. év tavaszán elkészül az üzletvezetőségi palota.

J—e. 1. Nem olyan öreg, mint ön gondolja. 2. Magasabb képzettsége van.

KÖZGAZDASÁG ÉS KÖZLEKEDÉS.

Gabonaüzlet karácsonykor.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, december 24.

Öreg gazdák, valamint tapasztalt kereskedők sem emlékeznek olyan változatos és — mezőgazdasági szempontból — kinos észre, mint amilyen ez évben volt. Összegyűlt itt minden, de kiválogatva csak az, ami rossz! A folytonos esőzés mintegy 8 héten keresztül a gabonát jó részt még csépeletlenül érte s így egy nagy része megnedvesedett, nyirkos lett és igen sok elértéktelenedett. Ezután a tengeri érsét gátolta a csapadék, nem is ért be a talán még sohasem volt Magyarországban annyi nedves, lágy tengeri, mint ez évben van. A tengeri törése a legutolsó pillanatban történt, természetesen az őszi munkálatok hátráltatásával. Lázár munka folyt az egész országban, a tengerit törték, behordták s mindjárt az őszi vetéseket kellett ellátni, ami azonban csak nagy megszakításokkal történhetett meg, mert folyton esett az eső, ez az oka, hogy ezidő szerint legalább 12—15%-ra teszük országos átlagban a kevesebb bevetett területet.

Közben erősen benne voltunk az izeató háborus hangulatban, azt mondhatni, ez volt mind ennek a betetezője. Pénz nem volt, pénz nincs! A gazdáknak pénz kell s így kénytelenek áruikon tul adni, de ehhez járult még az áruk silány minősége is, s így történt, hogy az utolsó 14 nap alatt az árak, ez évben még alig látott *alacsony nívóra kerültek*. A tengerik pedig annyira tarthatlanok, hogy minden áron tul kell adni rajtuk, ahogy morzsolják, azonnal szállítják. A gabonakereskedés legfőbb ütőere a tőzsde szintén megérzi a pénztelenséget, ilyen üzlettelenség még sohasem volt a budapesti gabonatőzsdén, mint az utóbbi két hét alatt.

Most azonban úgy látszik, a politikai viszonyok javulásával a pénzügyiek is, habár csak nagyon vontatottan, de szintén javulni fognak s ha a javulás beáll és a pénz bővebb lesz, a vállalkozási kedv is megindul, lesz üzlet, lesz árjavulás, lesz kereskedelem és forgalom.

Budapesti áru- és értéktőzsde.

Árúirattal tudósítás.

Budapest, december 24

Készárú.

Amerika 1/2-el magasabb. Kínaiak, vételkedv gyenge, 5 ezer mm változatlan.

Határidő.

	Dél	2 órai
sárlat	sárlat	sárlat
Buza 1913. áprilisi	11.70—11.71	11.71—11.72
Ross 1913. áprilisi	10.16	10.17 10.17—10.18
Wengeri 1913. májusi	7.44—7.45	7.46—7.47
„ 1913. áprilisi	10.46—10.47	10.51—10.52
Arak 50 kilónkénti számítva.		

Budapesti értéktőzsde (dec. 24.)

Magyar hitel	—	—	—	—	802—
Oestrák hitel	—	—	—	—	616—
4% koronajáradék	—	—	—	—	84 10
Oestr.-magy. államvasuti	—	—	—	—	680—
Jelzálogbank	—	—	—	—	434—
Lezámitolóbank	—	—	—	—	516—
Habsai Bank	—	—	—	—	290—
Magyar Bank	—	—	—	—	546 50
Keresk. Bank	—	—	—	—	8700—
Rimamurányi	—	—	—	—	718—
Salgótarjáni	—	—	—	—	783—
Kőszuti Vasut	—	—	—	—	677—
Városi Villamos	—	—	—	—	873—

Bécsi értéktőzsde (dec. 24.)

Oestrák hitel	—	—	—	—	617—
Magyar hitel	—	—	—	—	803—
Oestrák-magyar államv.	—	—	—	—	894—
Déli vasut	—	—	—	—	102 50

A Temesvári Lloydársulat terménycarnokának hivatalos árjegyzése. (Árak 100 kilogrammonként korona értékben.) 912. dec. 24. Buza 75 kilogrammos 20.20—20.30, 16 kilogrammos 20.40—20.50, 77 kilogrammos 20.50—20.60, 78 kilogrammos 20.60—20.70 Ross (prima) 18.50—18.55 (közép) 18—18.20 Arpa (erőtelő) 19.70—20—, (takarmány) 18.30—18.40, Zab (prima) 20.40—20.60, kő-sép) 19.60—19.80. Tengeri régi, (magyar) 19.10—19.10, új 10.60—10.60, (román) régi 19.10—19.10, új ——. Burgonya 100 kgr. (fehér) 5.60—5.70, (rózsza) 6.30—6.40.

Felelős szerkesztő:

Boigár Lajos.

APOLLO SZÍNHÁZ

az Andrassy-téri új Lloyd-palotában.

Oránia Magyar Tudományos Színház aradi színapad

Ma szerdán, 1912. december 25-én:

1. Két férfi. Életkép 3 felvonásban.

Csütörtökön, 1912. december 26-án:

1. A 482. számú fegyenc. Három felvonásban.

Az előadások kezdete délután 2 órától folytatódva 11-ig tartanak. — Helyárak: Páholy, ülésenként 1 kor., zártszék 1 kor., I-es hely 80 fillér, II-ik hely 60 fillér, III-ik hely 40 fillér, IV-ik hely 20 fillér. — Gyermekek a IV. hely kivételével a felét fizetik. — Műsort ingyen kapni a jegyzedőknél. — Saját szék. — kar. — Ruhátár. — Buffet.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Szerdán, 1912. december hó 25-én:

Déltűn fél 4 órakor mérsékelt helyárakkal:

Ábrahám a menyországbán.

Operette 3 felvonásban.

Este 1/2 órakor rendes helyárakkal:

C) Bérlet.

C) Bérlet.

É v a.

Operette 3 felvonásban. Szövegét írták: Wlner és Bodansky. Fordította Gábor Andor. Zenéjét szerzte: Lehár Ferenc. Karnagy: Tilger Árpád. Rendező: Polgár S.

SZEMÉLYEK:

Mauroert	Huszár K.	Éva	Kállay Jolan
Milleflaur	Győző A.	Mathieau	Szily Sándor
Paquerette	Sz. Rontay B.	Volsen	Szabó Lajos
Laruse	Herold Bde.	Prémies	Hajdutska L.

Csütörtökön, december 26-án.

Déltűn fél 4 órakor mérsékelt helyárakkal:

Cigányszereltem.

Regényes operette.

Este fél 8 órakor rendes helyárakkal:

B) Bérletszünet.

B) Bérletszünet.

Itt először:

A farkas.

Vigjáték 3 felvonásban. Irta: Molnár Ferenc. Rendező: Beregi Sándor dr.

SZEMÉLYEK:

Kelemen dr.	Dell Lajos	A titkár	Szabó L.
Vilma	Novák Irén	Micike	Utasi Béla
Szabó Gy.	Beregi S. dr.	Janika	Kahler K.
Asszony	genkőné	Szobaleány	Herold E.
Mikhal	Hajdutska L.	Egy lakaj	Nogrady M.
Zagon	Győző Alfréd	Italos	Faskerty M.

Kezdete este 1/2 órakor.

URÁNIA

Mozgófénykép színház.

(Bárc Simonyi-utca 1. szám, Szabadság-tér mellett.)

Ma szerdán, 1912. december 25-én:

1. Egy szerelmi szerenád. Humoros. — 2. Az anyós. Kacagtató — 3. Gyakorlatok egy francia hadihajón. Természet után. — 4. Péter és Pál. Humoros. — 5. A földalatti börtön. Dráma 2 felvonásban.

Csütörtökön, 1912. december 26-án:

1. Polidor mint szobor. Humoros. — 2. Cow Boy imája. Dráma. — 3. Markoni táviró tiszt. Nagyratású dráma. Három felvonásban.

Előadások déltűn 2 órától kezdve esti fél 12 óráig. A hölgyek kéretnek a nézőtérben kalap nélkül megjelenni. — Minden előadásban katonazenekar játszik. Helyárak: I. hely 1 kor., II. hely 80 fill., III. hely 60 fill., IV. hely 40 fill., V. hely 20 fillér.

NYILTÉR.*

Horgony-Syrup. Sarsaparillae. Vértisztítósz. Üvegje 3.00 és 7.50 kor.

Horgony-Liniment. Capsici compos. A Horgony-Pain-Expeller pótléka. Fájdalomenyhító bedörzsolés meghűlésnél, rheumánál, köszvénynél stb. Üvegje .80, 1.40, 2.— kor.

Horgony-Vas-Albuminat. Tinktúra. Vértöregényeségnél és vérszegénynél. — Üvegje 1.40 kor.

Beszerezhetők a legtöbb gyógyszerárban vagy közvetlenül RICHTER dr. az „Arany oroszlán”-hoz címzett prágai (I. Ellenbuthstrasse 5) gyógyszerárából.

Raktár Magyarországon: TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerár, Budapest. 9301

Uri szabó-üzlet áthelyezés.

uri és katonai egyenruházati szabó üzletemet

Igen tisztelt megrendelőimet és a n. é. közönséget tisztelettel értesitem, hogy folyó hó 15-én Kossuth-utca 66. szám alól Weitzer János-utca 19. sz. alá helyeztem át.

7810

További szíves pártfogást kér. kitűnő tisztelettel:

Maricza György, uri-szabó Arad.

Fábián és Társa

Arad, Forray-u. 8.

(Román templom-épület)

Városi és megyei telefon 494.

Ajánlja nagy varrógép, kerekpár és beszélő gépek nagy raktárát.

Sürgős értesítés zenekedvelők figyelmébe:

Nagy választékban tartunk hanglemezeket. Naponta hangversenyeknek Fedák Sári, Király Ernő a Király színház, Környei Béla a kir. Operaház, Rózsa S. Lajos t.

mesvári színházak tagjai, valamint Tollárpád és Károly, Steinhart Geza és Gándör Aurél hírneves komikus, továbbá több művészek művésznők is. Ajánljuk az érdeklődők szíves figyelmébe.

Kedvező ártételek mellett is kaphatók.

Értesítés!

A nagyérdemű közönség szíves tudomására hozom, hogy a

Petőfi utca 1. szám alatt levő

kifőzést megnyitottam,

ahol minden időben elfogadok úgy benti, mint külső abbonenseket legízletesebb magyar konyhai ételek kiszolgálásával.

1 ebéd 3 tál étellel — csütörtök és vasárnap 4 tál étel — 80 fillér.

Szíves pártfogást kérek kiváló tisztelettel

őzv. Kulinczay Antalné,

tulajdonos. 8097

esik, kihágás miatt 2 hónapig terjedhető elzárással és 600 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. Visszaesés esetében, ha az előző büntetés kiállása óta 2 év még el nem telt, a kiszabható büntetés legkisebb mértéke 15 napi elzárás és 100 kor pénzbüntetés.

Aki az előbbi bekezdésben meghatározott cselekményt üzletszerűen követi el, vétség miatt 2 évig terjedhető fogsázzal és 4000 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Arad, 1912. évi december hó 16-án.

Greén,
h. főkapitány

Algyógyfürdő

(gyógyfürdő)

vendéglőst keres

a fürdő-telepen levő étteremhez, kinek az éttermet, hozzátartozó mellékhelyiségekkel s két lakószobával teljesen ingyen, hasznosbér nélkül kiadná. A gyógyfürdőt évente mintegy 600 vendég látogatja. A konyhai jövedelem minden bérfizetés nélkül a vendéglőst illetné. A gyógytelepen mintegy 55 modernül berendezett szoba is van. E szobák, ugyancsak az egész fürdő kezelésével a vendéglős biztatják meg. Az étteremben saját termésű bor szolgáltat ki és a vendéglős úgy a szobák, mint az italok bevételéből %ban részesedne, ellenszolgáltatul a fürdőorvos és a fürdőszemélyzet ellátása a vendéglőst terhelné. — Bővebb felvilágosítással szolgál a fürdőtulajdonos

8114

Fried Eskeles.

62—1912.

Hirdetmény.

Közhírré teszem, hogy a belügyministerium 1715—912. sz. rendeletével mind azon magánegyenének, hatósági alkalmazottak és közegek részére, akik 1. az 1909. évi II. t. cz. 2. §-ának b. pontjában óvadék tételére kötelezett férfi személyek jogorvoslatlan kivándorlását illetőleg ilyen célra való utrakelését olyként jelezték fel, hogy annak alapján az utrakelt egyén elfogható, 2. kik bárkit az 1909. évi II. t. cz. 37., 38. és 41. §-ában részletezett büntetendő cselekmények miatt feljelentettek, minden egyes egyén után, ha a feljelentett egyén jogerősen elítéltetett, további intézkedésig 8 kor. jutalmat engedélyezett.

A hivatkozott törvényszakaszok a következők:

2. §. b. pont. Ferfi személyek azon évi január hó 1-től kezdve, melyben 17-ik életévüket betöltik addig, míg a védőtörvényen alapuló állítási vagy szolgálati kötelezettség alatt állanak, csak a belügyministernek a honvédelmi miniszterrel egyetértőleg írásban kiadott engedélye alapján vándorolhatnak ki.

Az engedély csak akkor adható meg, ha a folyamodó a belügyminister által 100-tól 1000 koronáig terjedhető összegben megállapított óvadékot magyar korona értékben előzetesen leteszi.

37. §. Aki a kivándorlás előmozdítása céljából valótlanúságot terjeszt, vagy bármely más módon kivándorlásra csábít, vétség miatt egy évig terjedhető fogsázzal és 2000 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetetik.

Aki kivándorlásban a törvény által korlátozott személyt (2. §.) csábít kivándorlásra ugyancsak aki valamely gyülekezeten szóval nyomtatvány útján nyomtatvány, irat, vagy képesábrázolat terjesztése vagy közszemlére kiállítása által kivándorlásra csábít, vétség miatt 6 hónaptól 3 évig terjedhető fogsázzal és 1000 koronától 4000 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Aki az előbbi bekezdésben megjelölt cselekményt üzletszerűen követi el, vagy aki a jelen törvény alapján büntett vagy vétség miatt már büntetve volt és büntetésének kiállása óta tíz év még el nem telt, büntetett miatt 5 évig terjedhető börtönnel és 2000 koronától 8000 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

38. §. Aki jelen törvény szerint szükséges belügyministeri engedély vagy jóváhagyás nélkül kivándorlót szállít, vagy ily szállítást közvetít, vagy aki a nem engedélyezett kivándorlást üzlet körére vonatkozó hirdetményeket, vagy közleményeket nyomtatvány útján közlést tesz vagy bármely más módon terjeszt vétség miatt 6 hónaptól 3 évig terjedhető fogsázzal és 1000 koronától 4000 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Ha az előbbi bekezdésben meghatározott cselekményt az követi el, aki a jelen törvényben meghatározott büntett vagy vétség miatt már büntetve volt és büntetésének kiállása óta tíz év még el nem telt, büntetett miatt 5 évig terjedhető börtönnel és 2000 koronától 8000 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

41. §. Aki előleg nyújtással, fuvarozással, kalauzálással, kiállításal vagy bármely más módon, annak akinek utlevele nincs, vagy aki a jelen törvény értelmében vándorlásra nem jogosult, a kivándorláshoz segédkezet nyújt, ha cselekménye súlyosabb beszámítás alá nem

HA
üzletének forgalmát emelni akarja
és

**SOK PÉNZT AKAR
KERESNI,**

úgy hirdessen az Aradi Közlönyben

FORDULJON
hirdetésével mindenkor

**AZ ARADI KÖZLÖNY
KIADÓHIVATALÁBA.**

Nyíltér.***Csődkiárusítás.**

Juhász és társa cég csődtömegéhez tartozó könyv-, papír-, írószer stb. áruk. Deák Ferenc-utca 8. sz. alatt az „Arad és Vidéke” mellett a rendes üzleti órák alatt, a beszerzési áron mélyen alul kiárusítatnak. 8044

**KÁVÉ
TEA
RUM**

ATLANTIKA

ARAD,
Andrássy-tér 20.

KARÁCSONYRA**CIPÓKET**

és uri divat cikkek

OLCSÓN

Iványi Menyhért cégnél
a Forray-utcában kaphatunk.

8 napig kivételes
8 olcsó árusítás. 8

5431

Egy 2 középiskolát végzett 14 éves
ügyes fiu
nyomdász-tanulónak
felvétetik.

Okvetlen

szerezze be cipő-, kalap-, uri divat- és
ruhaszükségletét

Korányi

Jenő nagyáruházában. Szabadság-
tér. Meglepő olcsó árak. Őriái
választék 441

Tisztelettel értesitem a
n. é. közönséget, hogy
üzletem terjeszkedése
szükségessé tette, hogy
azt nagyobb helyiségbe
áthelyezzem

és azt a

régi üzletem mellé
a Szabó Albert-féle ház-
ba helyeztem át.

Elsőrendű bevásárlá-
som folytán tetemesen
olcsóbban tudom a t.
közönséget kiszolgálni.

Különösen felhívom a
t. vevő közönség b. fi-
gyelmét a

karácsonyi**bevásárlására**

rendkívül
elegáns

női táskák,

uti készletek,

bőröndök,

pénztárczák,

manikűr és fésű

garnitúrák,

eredeti francia és angol

illatszerek,

játékszerek,

társasjátékok

és más ajándék tárgyakra,
mindenféle háztartási cikkek
nagyválasztékban

Hegeudis Gyula

kefe, pipere, illatszer és bőrdíszműáru
kereskedése, 1921

ARAD, Andrássy-tér 16. :: Telefon 506.

Könyvtárak

ujdonságok

érkeztek

KERPEL IZSÓ

100,000 kötetes

kölcsönkönyvtárába:

Orbán D.: A gyöngysoros Diana, William-
son C. N.: Az arany csönd, Heltai J.: Family-
Hotel, Czenk: Hivatás, Lagerlöf Z.: Gösta Ber-
ling, Benson: A világ ura, Gábor—Liptai: A
sarkantyú, Pataky: Házasság könyve, Pogány D.:
Szent házasságok, Milotay J.: Neked kedves,
Korcsmáros N.: Ezüstváros, Szemere Gy.: A két
jómadár, Toma J.: A zenélő óra, Bernstein H.:
Az oszrom, Szomor E.: Komédia, Nagy E.: A
miniszterelnök, Williamson: A földalatti szin-
dikátus, Mikszáth: Almanachja 1913. évre, Gárdo-
nyi G.: Messze van odáig, Meyer C. F.: A barát ná-
sza, Molnár F.: A farkas, Kaffka M. Szinek
és évek, Maupassant G.: Egy élet, Bors-
szem Jankó naptára 1913. évre, Biró L.:
Sárga Liliom, Biró—Lengyel: A cárnő, Földes
J.: Fekete ország, Beldi J.: A gyanús király,
Szomaházy J.: Baccarat, Karinty F.: Görbe tü-
kör, Ohnet Gy.: Halál Bonapartera, Formont M.: Az
űres szoba, Biró L.: Rablólovag, Alba Nevis: Ádám-
mok, Évák, Gábor A.: Pesti sirámok, Krudy Gy.:
Francia kastély, Gró J.: Nobel Árpád kalandjai,
Snaith G.: Fitzné, Croker M. B.: Asszony a bakon,
Daudet E.: Az élet sodrában, Voss S.: A költő és az
asszony,

Némethen: Kahlenberg H.: I. Der liebe
Gott, II. Sünde, Lewald E.: Stille Wasser. Bloeme
W.: Das lockende Spiel, Hedenstjerna: Humores-
ken, Kohlenegg W.: Die Liesegang—Mädchen,
Wassermann J.: Faustina, Blumenthal O.: Wel-
lenringe, Rosenkrantz P.: Der Mann im Keller,
Stratz R.: Du Schwert an meiner Linken,
Brachvogel C.: Die Könige und die Kärner,
Hermann G.: Die Nacht des Dr. Herzfeld, Loti
P.: Die Entzauberten, Glyn E.: Seine Stunde,
Schubin O.: Heil dir im Siegerkranz, Anzen-
gruber L.: Die Kameradin, Strindberg A.:
An offener See, Bernhard O.: Adelheid Rolands
Schicksal, Voss R.: Die Herzogin von Plaisanze,
Werner E.: Weg des Schicksals, Hartwig
G.: Wenn du mich liebst, Jugendträume, Die
goldene Gans, Stacpoole V.: Die letzte Karte,
Schweriner O.: Mit versiegelten Orders, Her-
zog R.: Die Burgkinder, Raff H.: Der Nebelreiter.
Kölcsöndíj: havonként 1 koron
40 fillér vagy kötetenként fi-
zetve 10 fillér.

Vidéki bértők is a legfigyelmesebb kiszolgálásban
részesülnek.

A zenemű-kölcsöntárba

is meglepő szép

ujdonságok érkeztek.

Zenemű-kölcsöntári díj havi 2 kor.,
vagy tüzetenként 20 fill.

Legújabbak: Barna S.: Kacagó dal, Zerkov-
vitz: Album, Lehár: Ma mindenkit szerettek,
Márkus: Ha én egy férfit látok, Balázs: Két babo-
nás szép szemednek... Valakinek a nótáját, Zerkov-
vitz: Legszébb ember a huszár! Granichstaed-
ten: Ábrahám a menyországban, Buttykay:
Hamupipőke, Cuvillier: A lila Domino, Jarnó:
Tengerész Kató, Vincze: Zerkovitz: Sokszor
úgy szeretnék sírni.

**Egyes könyvek és egész
könyvtárak vétele; könyv-
tárak kiegészítése és
berendezése**

KERPEL IZSÓ,

Könyv-, zenemű- és papír-
kereskedés Aradon

Legujabb divatu kézimunkáit
valamint hozzávaló anyagokat, kötött
és szövött áruait ajánlja

WEISZ és BENJAMIN cég
Andrássy-tér 22. sz.
Telefon 635. 7782 Telefon 635.

Apró hirdetések

KÜLÖNFÉLE.

Ügyes kárpitos 1211
ajánlkozik a szakmába bármily
kárpitos munkák pontos és kímé-
telvégzésére, egy saját műhelyé-
ben, mint házakhoz is, legolcsóbb
árak mellett. Vidékre árfelemlés
nélkül. Stáhl M., Thököly-tér 7. sz.

Karácsonyi ajándékok

mélyen leszállított árban. Legujabb
finom levélpapírok, fénykép és
képes lapalbumok, emlékkönyvek,
fadíszmű-tárgyak festésre, ége-
tésre, összes festészeti kellékek-
kel; imakönyvek, karácsonyfadi-
szek minden árban. Fali dísznap-
tárak en. gr. Ifjúsági iratok, me-
sék-könyvek félárban. Krausz Pau-
lin, színház-épület. 4541

Diamant Jászó

Weitzer- és Kazinczy-utca sarkán
(Polgári iskolával szemben) épület
és díszmű bádigos munkákat leg-
jutányosabban készít egy helyben,
mint vidéken. 8951

A legfinomabb

és legzamatosabb rumot készít-
hetjük pár perc alatt a Földes-
féle rumesszéntából. Köztudomásu
dolog hogy, a legelőkelőbb urhá-
zaknál ezt a rumot használják,
mert teljesen egyenértékű az im-
portált rumokkal. Egy literre való
adag 30 fillér. Finom francia és
német gyártmányu likőresszéntát,
melyekkel a legfinomabb, párat-
lan zamatú és színű likörök állít-
hatók elő, üvegenként 50 fillér és
1 korona. Földes Kelemen gyógy-
szertára Arad. 1224

Fűtési idény bőveletével
a Herkules fűrészfűtő vállalat irodája
Kossuth-utca 9. sz. ajánl a nagy
közönségnek 1. rendű aprított fű-
zifát 100 kilónként 2 kor. 80 fill-
lérért beszállítva, ugyiszintén
egész, esetleg fűtőgáz rakomány
csere-, bűk és gyertyánfát karte-
len kívül legolcsóbb árban befu-
varozva fűrészelve és hasítva. Mo-
toros fűrészgépeink is házhoz ren-
delhetők. Felvilágosítást készséggel
nyújtunk telefonon is 658. sz. 6461

Férges baromfiak
megtisztulnak Vojtek és Weisz
baromfi féregpusztító. H-5251

1 koronáért

bárki is olyan színűre festi haját
a mily színűre akarja. A Margit
hajfestő ha tisztán használják fe-
ketére fest, ha egy rész vízzel ke-
verik barnára, ha két rész vízzel
világos barnára, ha három négy
rész vízzel keverik szőkésre fest.
A sz. n. állandó felismerhetetlen le-
moshatatlan. Gutori Földes Kelemen
gyógyszertára Aradon. 1224

Férges baromfi ölök

teljesen megtisztulnak Vojtek és
Weisz baromfi féregpusztító sze-
rétől. Siker garantírozva. H-5251

Aki rosszul érzi magát,
igyék egy üveg eredeti
Kárpáti-féle

epohajtót,

mely a legkifinomott fájdalom-
csillapító gyomortisztító házi szer.
Ez édes, hatása gyors és biztos.
1 üveg utasítással 40 fillér.
12 üveg franco K 480. Kapható
kizárólag a készítőnél

KÁRPÁTI JÁNOS

gyógyszerártervező 4574
ARAD, BOLOS BERT. - EN.

Alkalmi vételek és eladása

finom 14 karátos arany-ékszer
és pontosan kipróbált zseb- és
fali órákban.

Aki olcsón és szolid áru. akar
venni, úgy saját érdeke az, ha

ZINNER VILMOS

mű-órás és ékszerésznél

ARAD, Forray-utca
(gróf Hunyadi-palota) vá-
sárol. Óra és ékszer-je-
vitások 2 évi jótállás
mellett.

Tört aranyat- és drága-köveket
a legmagasabb áron megve-
szem, vagy becserélem új ék-
szerekre. 5707

Bér-autók
Taxameteres
Telefonszám
810
Szolgálat: reggel 6 órától éjjel 12 óráig
Garage: Deák Farsang-tér 8. sz.

Zálogházból

veszek arany-, ezüst- és ékszertárgyakat

Farkas Streicher

Arad, Thököly-tér 1. sz. 811

**Egy ügyes
rőfös és fonaláru
segéd**

16 fizetéssel
aki a román nyelvet is bírja,
alkalmazást nyer 7820

Wohlberg Lipót
cégnél, Arad.

THE VERA
American Shoe

A jelenkor
legtökéletesebb,
legkényelmesebb,
és legtartósabb
amerikai

cipője

lak, hölgyek és gyermekek részére
Kérjen képes árjegyzéket.

Made by
Rice & Hutchins
Boston, Mass. U.S.A.

Egyedüli raktár:

Buchsbaum és Társa Arad.

Telefon 442. 1141 Telefon 442.

TUBERIN

Siessen addig, míg nem késő egészségét visszaszerezni!

Egy jelentéktelennek látszó meghűlés az összes légzőszervek legkifinomottabb megbetegedését
vonhatja maga után. Igyekezünk idejekorán elejét venni a bajnak, mert a könnyelmű elha-
nyagolás sokszor végetetessé válhatik. A meghűlésből eredő köhögés, fekélyesség, meghűlés,
nehézlégzés és a légzőszervek hurutos megbetegedéseinek kitűnően bevált az orvosi
előkelőségek **TUBERIN** Mindenütt kapható. Egy üveg ára 2 korona 50 fillér
által javasolt egy nagy üveg ára 5 korona. Postán legkevesebb 3 üveg
rendelhető meg utánvétellel az egyedüli főraktárból:

Diana-gyógyszertár, Budapest, Károly-körút 5. szám

M. kir. államvasutak.

Téli menetrend.

Érvényes 1912. október 1-től.

Arad-Tóvis.							Tóvis-Arad.							Arad-Temesvár-Jászvásár.					Temesvár-Jászvásár-Arad.				
Állomások	Gy.	Szv.	Szv.	Gy.	Szv.	Tv.	Állomások	Szv.	Gy.	Szv.	Gy.	Szv.	Vv.	Állomások	Szv.	Szv.	Vv.	Szv.	Állomások	Szv.	Vv.	Szv.	Szv.
Arad ... ind.	12:47	2:14	4:04	7:08	8:32	11:15	Tóvis ... ind.	8:16	3:51	10:57	2:05	8:17		Arad ... ind.	6:15	12:37	4:33	7:10	Temesvár-Jv. ... ind.	6:00	8:50	2:24	9:28
Othalom ...	2:26	4:15			6:43	11:32	Syulaférv. (L)	8:28	4:13	11:16	2:30	8:43		Ujarad ...	6:26	12:49	4:45	7:13	Szentandrás ...	6:20	9:08	2:42	9:32
Maroscsosér ...	2:37	4:24			6:52	11:43	Alvincz ... (6)	8:39	4:24	11:32	2:49	8:53		Németság ...	6:42	1:05	5:03	7:31	Merczfalva ...	6:38	9:22	2:58	10:03
Syulaférv. ...	2:49	4:37			7:07	12:01	Szászváros ...	8:50	4:35	11:43	2:53	9:04		Vinga ...	6:55	1:18	5:19	7:42	Orczfalva ...	6:44	9:32	3:06	10:16
Opálos ...	3:02	4:48			7:17	12:15	Piski ... (6)	9:01	4:46	11:48	3:04	9:15		Orczfalva ...	7:06	1:29	5:30	7:53	Vinga ...	6:56	9:43	3:17	10:27
Bánhidai ...	3:07	4:53			7:22	12:20	Déva ... (L)	9:12	4:57	11:59	3:15	9:26		Merczfalva ...	7:16	1:40	5:40	8:03	Németság ...	7:11	9:57	3:30	10:31
M.-Radna (6)	1:21	3:15	5:01	7:43	7:29	12:22	Marosillye (L)	9:23	5:08	12:00	3:26	9:37		Szentandrás ...	7:38	1:53	5:52	8:15	Ujarad ...	7:28	10:13	3:47	10:31
Milova-Odv. (L)	1:22	3:25	5:11	7:47	7:34	12:27	Zam ...	9:34	5:19	12:01	3:37	9:48		Temesvár-Jv. ... trk.	7:46	2:10	6:09	8:33	Arad ...	7:38	10:22	3:56	11:03
Konop ...	3:49	5:42			7:54	12:31	Soborsin ...	9:45	5:30	12:02	3:48	9:59											
Marosborsa ...	4:06	5:59			8:10	12:38	Marosborsa ...	9:56	5:41	12:03	3:59	10:10											
Soborsin ...	2:26	4:48			8:21	12:45	Konop ...	10:07	5:52	12:04	4:10	10:21											
Zam ...	2:48				8:32	12:52	Milova-Odv. (L)	10:18	6:03	12:05	4:21	10:32											
Marosillye ...	3:14				8:43	12:59	M.-Radna (L)	10:29	6:14	12:06	4:32	10:43											
Déva ...	3:47				8:54	13:06	Radnabánya ...	10:40	6:25	12:07	4:43	10:54											
Piski ... (6)	4:00				9:05	13:17	Syulaférv. ...	10:51	6:36	12:08	4:54	11:05											
Szászváros ...	4:28				9:16	13:28	Opálos ...	11:02	6:47	12:09	5:05	11:16											
Alvincz ... (6)	4:43				9:31	13:43	Syulaférv. ...	11:13	6:58	12:10	5:16	11:27											
Opálos ...	4:44				9:32	13:44	Maroscsosér ...	11:24	7:09	12:11	5:27	11:38											
Syulaférv. (L)	5:13				10:01	14:13	Othalom ...	11:35	7:20	12:12	5:38	11:49											
Tóvis ... (6)	5:35				10:23	14:35	Arad ...	11:46	7:31	12:13	5:49	12:00											

Arad-Nagykikinda										Vissza.			
Vv.	Szv.	Vv.	Vv.	Vv.	Vv.	Vv.	Vv.	Vv.	Vv.	Vv.	Vv.	Vv.	Vv.
6716	6702	6713	6714							6713	6711	6701	6715
III.	I.-III.	I.-III.	I.-III.							I.-III.	I.-III.	I.-III.	I.-III.
—	8:42	1:00	7:31	ind. Arad ...	...	...	...	...	...	5:55	11:12	3:15	—
—	6:59	1:18	7:43	Ujarad-Kisszentmiklós	...	...	...	...	...	5:56	10:57	3:01	—
—	7:18	1:39	8:05	Zádorlak ...	...	...	...	...	...	5:57	10:30	2:40	—
—	7:25	1:47	8:13	Ujbodrog ...	...	...	...	...	...	5:58	10:18	2:32	—
—	7:46	2:12	8:38	Fónlak ...	...	...	...	...	...	4:22	10:05	2:21	—
—	8:00	2:27	8:53	Németszentpéter ...	...	...	...	...	...	4:23	9:40	1:58	—
—	8:08	2:35	8:51	Munár ...	...	...	...	...	...	4:24	9:28	1:49	—
—	8:21	2:49	9:05	Temesnagyfalu ...	...	...	...	...	...	4:25	9:13	1:36	—
3:44	8:54	3:21	9:32	Perjámos ...	...	...	...	...	...	3:32	8:45	1:12	9:17
4:00	9:08	3:37	—	Pészak ...	...	...	...	...	...	—	8:13	12:48	9:02
4:28	9:34	4:10	—	Lovrin ...	...	...	...	...	...	—	7:52	12:31	8:42
5:00	10:01	4:44	—	Nagykomlós ...	...	...	...	...	...	—	7:07	11:55	8:03
5:30	10:28	5:17	—	érk. Nagyikinda ...	...	...	...	...	...	—	6:30	11:25	7:31

Arad-Budapest.									
Állomások	Szv.	Gy.	Gy.	Szv.	Gy.	Tv.	Szv.	Gy.	Szv.
Arad ... ind.	5:09	6:30	8:20	11:42	4:16	4:51	9:24		
Sofronya ...	5:25			11:58	4:35	5:08	9:33		
Kürtös ...	5:37	6:51		12:11	4:53	5:25	10:41		
Lókosháza ...	5:55			12:26		5:44	10:41		
Bánhidai major ...	5:58			12:32		5:51	10:41		
Országút ...	6:02					5:56			
Kétegyháza ...	6:10	7:15	9:03	12:42	4:59	6:05	10:41		
Ujkigyós ...	6:11	7:16	9:04	12:47	5:00	6:06	10:41		
Békés-Csaba ...	6:24			1:00		6:11	11:01		
Ujkigyós ...	6:35	7:34	9:23	1:11	5:19	6:24	11:13		
Békés-Csaba ...	6:43	7:35	9:26	1:31	5:22	6:34	11:25		
Békés-Földvár ...	6:56			1:44	5:38	6:46	11:36		
Mezőberény ...	6:57			1:47	5:35	6:45	11:36		
Gyoma ...	7:07	7:55		1:58	5:42	6:56	12:05		
Mezőtúr ...	7:31	8:15	10:06	2:21	6:02	7:03	12:30		
Pusztapó ...	7:36	8:22	10:13	2:28	6:03	7:04	12:37		
Pusztapó ...	8:01	8:44	10:38	2:58	6:31	7:25	1:05		
Pusztapó ...	8:02	8:45	10:39	3:06	6:32	7:26	1:10		
Szajol ...	8:24	9:00		3:27		7:41	1:22		
Szajol ...	8:35	9:08		3:38		7:52	1:33		
Szajol ...	8:49	9:16	11:09	3:50	7:03	8:07	1:47		
Szajol ...	9:07	9:28	11:22	4:08	7:15	8:19	2:01		
Szajol ...	9:40	9:35	11:29	4:27	7:23	8:27	2:13		
Ujszász ...	10:03	9:51	11:45	4:49	7:35	8:39	2:35		
Ujszász ...	10:05	9:52	11:47	4:51	7:37	8:41	2:37		
Tápiógyörgye ...	10:20			5:08		8:56	2:52		
Tápiószekcső ...	10:30			5:20		9:06	3:02		
Nagykikinda ...	10:54	10:23	12:16	5:46	8:13	9:18	3:28		
Nagykikinda ...	11:11			6:00		9:32	3:41		
Tápiószekcső ...	11:25	10:44	12:39	6:14		9:46	3:55		
Mende ...	11:38			6:27		9:59	4:08		
Gyömrő ...	11:41			6:30		10:02	4:11		
Maglód ...	11:53			6:42	9:09	10:14	4:23		
Békés ...	12:17			7:07	9:16	10:26	4:35		
Kőbánya fel. p. u.	12:23			7:13	9:22	10:32	4:41		
Budapest k. p. u.	12:30	11:30	1:25	7:20	9:29	10:39	4:48		

Budapest-Arad.									
Állomások	Szv.	Gy.	Gy.	Szv.	Gy.	Tv.	Szv.	Gy.	Szv.
Budapest kpn. ... ind.	11:25	7:05	7:50	2:00	12:20	5:00	9:30		
Kőbánya felső p. u.	11:32		8:01		12:30	5:00	9:45		
Rákosszentmihály ...	11:41	7:21	8:08	2:18	12:38	5:14	9:54		
Maglód ...	12:13	7:40	8:35		1:04	5:33	10:27		
Gyömrő ...	12:23		8:43		1:21		10:36		
Mende ...	12:41		8:51		1:30		10:44		
Tápiószekcső ...	12:53		9:04		1:45		10:57		
Tápiószekcső ...	1:03		9:15		1:58		11:08		
Nagykikinda ...	1:11	8:19	9:36	3:04	2:23	6:13	11:29		
Tápiószekcső ...	1:51		9:55		2:44		11:48		
Tápiógyörgye ...	2:01		10:05		2:55		11:58		
Ujszász ...	2:18	8:50	10:19	3:34	3:12	6:45	12:13		
Szajol ...	2:27	8:51	10:23	3:35	3:15	6:48	12:13		
Szajol ...	2:33	9:09	10:45	3:53	3:41	7:03	12:38		
Szajol ...	3:04	9:23	11:09	4:00	4:05	7:10	1:11		
Szajol ...	3:23	9:38	11:25	4:14	4:24	7:22	1:31		
Pusztapó ...	3:33		11:37		4:38	7:31	1:41		
Pusztapó ...	3:51		11:48		4:52	7:39	1:56		
Mezőtúr ...	4:12	10:13	12:06	4:45	5:18	7:53	2:17		
Mezőtúr ...	4:22	10:14	12:10	4:46	5:24	7:54	2:22		
Gyoma ...	4:52	10:38	12:33	5:05	5:53	8:13	2:51		
Gyoma ...	5:02	10:44	12:40	5:06	6:03	8:21	2:58		
Mezőberény ...	5:13	11:05	1:04		6:13	8:31	3:08		
Békés-Földvár ...	5:23		1:13	5:34	6:21	8:39	3:18		
Békés-Földvár ...	5:37		1:16	5:36	6:27	8:43	3:21		
Békés-Csaba ...	6:06	11:23	1:29	5:47	7:04	9:11	3:55		
Ujkigyós ...	6:44	11:27	2:05	5:57	7:23	9:28	4:27		
Ujkigyós ...	6:58		2:17		7:43	9:38	4:43		
Kétegyháza ...	7:12	11:45	2:29	6:15	7:57	9:50	4:55		
Országút ...	7:24		2:34	6:18	8:09	9:51	4:58		
Bánhidai major ...	7:29				8:14		5:10		
Lókosháza ...	7:37		2:50		8:17		5:13		
Kürtös ...	7:52	12:12	3:05		8:33	9:44	5:28		
Sofronya ...	8:02		3:15		8:43		5:37		
Arad ...	8:16	12:32	3:29	6:25	9:00	10:04	6:02		

Alkalmas ujévi ajándék!

Japán lakkdoboz, kézi festés, finom kivitel.

Kesztyű doboz 30 cm. hosszú	K	2.80
40 cm. "	"	4.—
Zsebkendő és gallér doboz 25 cm. hosszú	"	2.50
" " " 30 " "	"	4.—
" " " 15 " "	"	2.—
Japán tea-, kávé- és muccakészletek nagy választékban.		

Kotányi János

paprika-, kávé- és tea-főraktára

Arad, József főherceg-ut 3.

8110

Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek. — Telefon 809.

Csernik János

asztalos Aradon,

Tökölly-tér 5/a. szám.

Elvállal mindennemű asztalos munkákat és javításokat modern és izléses kivitelben, a legjutányosabb árak mellett. 8080

Költségvetéssel készséggel szolgálok. —

Aradi Ipar- és Népbank

pénzváltó üzlete.

Alaptőke,
5,250.000
korona.

Elad és vesz: értékpapírokat, sorsjegyeket, ércpénzeket stb. — Betéteket elfogad takarékbetéti könyvecskékre és folyó (cheque) számlára. Előlegeket nyújt értékpapírokra. Kiállít utalványokat és hitelleveleket az összes külföldi piacokra. Igérvényeket kiállít minden huzásra. — A magyar királyi szabadalmazott osztály-sorsjáték **főelárusító helye.**

Tartalékalap
2.000.000
koronán felül

MEG VAN A BÉKE!

abban a családban, ahol
karácsonyi
ajándéku egy

Popper

Testvérek

féle 20 koronás
gyűjteményt vásárolnak,
amely tiz féle cikk-
ből áll és pedig:

Egy ruhára való angol kelme.
Egy vég vászon 6 női ingre.
Egy himzett blúz.
Egy gypju sál, fejre.
Egy ernyő.
Egy blouzra való zefir.
Egy pár keztyű.
6 darab zsebkerdő.
5 darab férfi gallér.
1 darab férfi nyakkendő.

Ezenkívül occasió
áraink a következők:

Egy teljes szövetruha —	K	8.—
Egy aljra való szövet —	K	2.—
Egy teljes barchet-ruha —	K	2.80
Egy ingre való zefir —	K	1.20
Egy damaszt-abrosz —	K	1.80
Egy blouzra való csikos selyem —	K	3.50
Egy selyem alszoknya —	K	7.—
Egy szövet ágygarnitúra —	K	10.—
Egy ruhára való karton —	K	2.80
5 darab törülköző —	K	2.—
6 darab férfi-gallér —	K	1.80
4 pár keztyű —	K	2.—
Egy csipke stor —	K	4.50
Egy esernyő —	K	1.50
Egy vég vászon 6 ingre —	K	8.—
Egy nagy vég kanavász —	K	10.—
Egy női ing —	K	1.90

Vidéki megrendelést
pontosan, utánvétellel
eszközlünk.

Tisztelettel

Popper Testvérek
Arad, Forray-utca.

1913
Megjelent
1913

A MAGYARORSZÁGI SZÁLLODÁK, VENDÉGLŐK ÉS KÁVÉHÁZAK

CIMTÁRA

II. ÉVFOLYAM 1913. ÉVRE.

Tartalmaz 1200 helységből.

2286
szálloda
címét

11.239
vendéglő
címét

2260
kávéház
címét

Összesen

15.785

címét

Pontos!
Megbízható!

A címtárban feltüntetve van a tulajdonos neve, az üzlet: címe és berendezése, világítása, fűtés, omnibus, a szállócai szobák számára. A helység lakosainak száma, vasút, posta távirat és telefon állomása, gyógyfürdők stb. stb.

ÁRA: 10 korona.

Megrendelhető a Magyarországi szállodák, vendéglők és kávéházak címtára kiadójától:

1913
Budapest, V., Pozsonyi-ut 4/d. szám.
1913

Tombola tárgyakból legnagyobb vá-
laszték már 20 fillértől kezdve

FISCHER MÓR

üveg- és porcellánkereskedő
Arad, Andrassy-tér 20.
Városi és megyei telefon 568.

Hol kiköltözés miatt

az összes raktáron levő áruk az eredeti gyári árakban lesznek elárusítva, u. m.: üveg- és porcellánkészletek, mosdók, petroleum- és villanycsillárok, elsőrendű chinaezüst és terrakotta dísz tárgyak és háztartási cikkek. Óriási választék képkeretekből, melyek leg-
jutányosabban lesznek elkészítve. Kértek a kirakatok, valamint az üzlet vétel kényszer nélküli szíves megtekintésére, ahol a feltűnő olcsó árak fel vannak tüntetve.

1 vizes pohár (csiszolt homályos csikkal)	— 12 K
1 boros pohár „ „ „	— 10 K
1 üveg korsó 6 vizes pohárral (csiszolt homályos csikkal)	1.30 K
1 6 személyes 26 darabból álló karlsbádi porcellán ételkészlet legújabb facon és mintával	15 — K-tól
1 gyönyörű kiviteli komppottál vagy gardiner oxidált ezüst üveg betéttel	3.60 K-tól
1 china-ezüst tea-pohár üveg betéttel	1.90 K-tól
hozzá oxidált ezüstözött tálca	3 — K-tól
1 bronz vagy francia porcellán, kipróbált, pontosan járó díszóra	7 — K-tól
1 masszív dohánykészlet belül aranyozva üveg betéttel	11 — K-tól
Valódi velencei virágváza 30 cm. magas	— 90 K-tól
1 33 darabból álló, 6 személyes csiszolt üveggészlet	9 — K-tól

Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek, a nem megfelelő tárgyak 8 napon belül kicserélhetők!

Bankok, vállalatok, gaz-
daságok és magánosok
iroda felszerelését és
nyomtatványait legelő-
nyösebben szállítja

BLOCH H.

papirkereskedése és könyvnyomdája
ARAD,
Andrassy-tér 18. szám
68
Salacz-utca 3. szám.
Telefon 126. szám.

Villanyerőre berende-
zett és modern gépekkel
felszerelt

8076

könyvnyomdai intézet

a legfinomabb munkák
elkészítésére. Papir-,
író-, rajzszers, mérnöki
eszközök, írógép- és író-
gép-kellékek legelőnyö-
sebb árakon legjobb
minőségben.

Fényképezési gépek
és hozzá tartozó összes
kellékek gyári raktára

BLOCH H.

ARAD.

600 oldalas nagy képes árjegyzék
kiv. natra ingyen és bérmentve

Városatyák almanachja.

Nem ess Zsigmond dr.-nak a parlamentben muszáj mameluknak lenni, az ellenzéki érzéseit hát a városházán önti ki. A legutóbbi közgyűlés óta azt tartja, hogy nincs egyenlőség a földön, különösen a városházán. A közigazgatási bizottsági tag ságra ugyanannyi szavazatot kapott, mint Priegl, és a második szavazásnál mégis Prieglt választották meg. Hát ér valamit akkor az egyenlőség? (Nagy befűvel az Egyenlőséget, a felekezeti lapot, mint zsidó hitközségi elnök, már jobb szereti.)

Két grófnő regénye.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, december 24.

Lapunk más helyén írunk egy érdekes urnának — Balogh Pálné — Nopcsa Ferenc báró életéről szóló előadásáról. Valamivel később, mint a nevezetes Nopcsa báró, ugyancsak Balogh Pál dr. dévai házához járt az erdélyi mágán világ egyik legismertebb szereplője, Kuun István gróf, ez a kitűnő műfordító, aki a francia és az angol irodalom remekeit ültette magyarba és akinek eredeti művei, nagy gonddal írt versei keltettek feltűnést a 80-as években. Hugo Viktor tollára való regény volt Kuun István gróf élete. Balogh Pálné, aki szinte kifogyhatatlan az értékes élettrajzi és történelmi adatok elmondásában, szíves volt közvetlen előadás módjában megismertetni a magyar irodalom egyik fő-
uri munkásának életförténetét.

— Kuun István testőre volt az E. M. K. E.-t alapító Kuun Kocsárd grófnak. István gróf már kicsikorában árvaságra jutott és Karánsebesre küldték nevelőintézetbe. A katonai pályára lépett és mint fiatal tisztet, Greefenbergbe helyezték. Itt megismerkedett a délamerikai Limában lakó egyik spanyol családdal, akik európai útjuk közben Greefenbergben is megpihentek. A spanyol család Mercedes nevű bájos leánytagjával megszerették egymást és Greefenbergben titkos jegyválfással pecsételték meg rajongásukat. A délamerikai család azután haza utazott. A fiatalok úgy beszéltek meg, hogy fél év múlva a gróf leutazik szerelmese lakóhelyébe, Limába, Peru me nagy városába. A ritka nyelvértéssel bíró Kuun István gróf felesztendő, alatt kitűnően megtanult spanyolul és leutazott, hogy visszahozza szíve bálványát. Amikor odaért, a dús gazdag spanyol papa már választott leánya számára egy odaváló férfit és kikoszorúzta a forró szívű magyar gróft. István grófnak elfogyott a pénze és maga se tudta, hogyan fog visszakerülni Európába. A kikötőben megismerkedett egy hajóskapitánnyal és annak elmondta szánandó esetét. Kérte, vigye őt magával a hajón, ő reméli, hogy nagyanyja, akinek pénzért sürgős levelet küldött, a legközelebbi európai városba,

Dönkertbe pénzt fagnak küldeni. A hajóskapitány megszánta az árva gróft és ugyszólván utánvett mellett átszállította Európába. Dönkertben már csakugyan várta a gróft nagyanyja pénzküldeménye és ott kifizette a hajóskapitánynak az uti költséget.

Nemsokára megszerették egymást gróf Bethlen Rózával. Három évi házasság után elváltak, mert gróf Barcsay Sarolta, egy rendkívül hamis szemű és élni szerető fiatal nő magába bolondította a lobbanékony szívű gróft. A második feleséggel Algyógyon levő birtokára ment Kuun István. Barcsay Sarolta megunt az erdélyi magános kastélyban való életet, lobbanékony szerelme eltűnében volt és elhatározta, hogy magával viszi a gróft a patriájába, Borsodvármegyébe, ahol a hölgynek régi ideálja, Gencsy István lakott. Az elhagyott kastélyba szellemeket varázsolgatót a nagy akarat erejű hölgy és a gróft rávette, hogy az elátkozott kastélyt körülötte fekvő nagybirtokkal együtt eladja. Borsodvármegyébe költöztek, ahol a gróf megvásárolta a felesége által kijelölt birtokot, de a könnyenhiű István gróf boldogsága nem tartott sokáig. Az asszony felvilágosította őt, hogy a szerelmének vége, ő mást választott ki új élettársul, itt az ideje, tehát, hogy elváljanak. Mielőtt azonban ezt a kínos ballomást megtette, gondja volt arra, hogy a gróf vagyona az ő nevére kerüljön a telek-könyvben. Gróf Kuun István párbajt vívott Gencsyvel és anyagilag, lelkiileg kifosztva visszatért Erdélybe, ahol jó ismerősei körében éldegélt. Ekkor adta magát egészen az irodalomra, ekkor fordította le Hugo Viktor számos regényét, mert ez a lelki szenvedés ihlette meg őt. Gróf Bethlen Rózia nem ment férjhez és megtartotta gróf Kuun István iránt táplált nagy szerelmét. Amikor a költő betegeskedni kezdett, a régi hitves meg-meg látogatta őt. Itt Déván lakott akkor Kuun István és nekem gyakran könnyek közt panaszkodott:

— Ugy fáj nekem, hogy Rózával olyan kiméletlenül bántam el.

— Vegye el újra feleségül, — mondtam neki.

— Mit szólnak az emberek — felelte ő.

— Eleinte csodálkoznak, azután napirendre térnek fölötte.

Megfogadta a tanácsomat és ismét hitvesévé tette elvált feleségét. A hű asszony becsülettel ápolta régi ideálját. Bethlen Rózia ma is talpiggyászbán, lélekben megtörve siratja az elhunyt költőt. Bethlen Rózia jelenleg Nyírában lakik, az E. M. K. E. gondoskodik arról, hogy semmiben ne legyen hiánya. Gencsy István azóta öngyilkossá lett, Barcsay Saroltának ravaszsgal megszerzett vagyona ma már nem tudom hol van, de Barcsay Saroltát tudom, hol van: Gyulafehérváron él a cigánysoron.

Városatyák almanachja.

A párbajjelenes ligának gyermekkor óta egyik legagilisabb tagja. Legnagyobb bosszúsága az, hogyha a lapok az ő személyével foglalkoznak, vagy az újságba kiírják a nevét. Politikai harcoktól mindig távol tartotta magát, de Tisza szerepléséről mindig elítélőleg nyilatkozott. Törhetlen híve Barabás Bélának és Barabás legutóbbi aradi sikere is Krenner buzgalomához fűződik.

Hires zenészek életéből.

(Alkalmi munkatársunktól.)

Arad, december 24.

A szabad foglalkozások közül legnagyobb nimbusza van a művészi pályának. Mert vagyont, rangot, hatalmat más pályán is lehet szerezni, de hírnevet mégis csak a művész pályán adhat legtartósabban. Ma is csak úgy vagyunk a művészekkel, akár az ókor, mely külön istenség, Apollo protekciója alá állította a művészeket s mi is magasabb rendű egyént látunk a „megihletett“ művészen, bár intelligens felfogás, mint pld. Matt Nordau Paradotte című művében nem tartja őket külön szellemi megnyilvánulásoknak, mind például a felfedezőt, a filozófot, a politikust, a hadvezért stb.

A művészek közt is tán első helyen áll a nagy közönség bámuló hódolata előtt a zeneművész, tán ép azért, mert ennek van leginkább alkalmja nagy tömegeket felgyújtani akár előadási képességével, akár műveivel.

Ha valahol nehéz a boldogulás, úgy áll ez a zenéről is, mint a többi művészetről is. S ez érthető is. Mert más pályán nem vár a közönség annyit, mint attól, akit művésznak nevez. X. cipész üzletet nyit hitelbe. Cipőre mindenkinek szüksége van, valószínű is tehát, hogy ha az átlagos minőségűnél jobb cipőt nem is csinál, megél, sőt idővel meg is szedi magát. Y. hegedűművész akar lenni. Elvégzi a zenedét, a zeneakadémiát s koncertet ad. De milyen nehéz helyzete van. Először, mert hegedűművészt hallani nem oly szükséges, mint a cipő — hogy a drasztikus példánál maradjunk — másodsorú cipőt csak suszter készít, tehát csak tőle vehetők, míg hegedűt tudok én, tudsz te, tud minden 8—10. ember, kik amellet a legnagyobb kritikusok is. Szóval a zeneművészet csak differenciálódott műveltség szükséglete lévén, e szükséglet kielégítésénél a nálunknál magasabb műveltségűeknek tartottak véleményét követjük művészi kérdéseknél ítéletünk megalkotásában s így a művész érvényesülése attól függ, mennyire sikerül neki az ítéletben vezető szerepet játszók tetszését elnyerni, nálunk ez alatt rendszeren a külföldet értjük, mint a melyről feltételezzük, hogy az itteni atyafiság és egyéb összeköttetések más a távolságnál fogva is döntő befolyásuknak lehetnek.

Ennek megfelelően tény az, hogy a nagynevű zenészek óriási többsége csak rengeteg kitartó küzdelem árán érte el az anyagi sikert is magával hozó elismerést és dicsőséget. Mendelssohn Félix volt az egyetlen, ki bankár család ivadéka lévén anyagi gondokkal sohasem kellett küzdeni s így a nyomor tehetségsorvasztó mártírját sem kellett megkóstolnia. Ellenben annál jobban kijutott ebből másoknak.

Bach Sebestyén 10 éves korában jutott árvaságra, bátyja szűkös viszonyok közt neveli, úgy-hogy a tilalom miatt csak titokban és a hold világa mellett írja a hangjegyeket.

Haydn József hazánkfa falusi bognár fia. 8—9 éves korában Bécsbe kerül az István-templom énekkarába, de a mutálás korában hangja csengetését elvesztvén, egy énekmester inasa és zongorakísérője lett s mikor ez felmondott neki, egy borbély könyörült rajta, kinek a lányát aztán el is vette hálából, persze a házasság a lehető legszerencsétlenebb volt. Jellemző rája is, hogy mikor külföldön mindenütt tisztelték, sőt londoni látogatása és ünnepeltetése alkalmából az oxfordi egyetem diszduktorá avatja, maga az uralkodó, II. József császár csak külföldön lesz rá figyelmes. Ekkor aztán otthon is elismerték s 1809-ben Bécs elfoglalásakor Napoleon is meglátogatta halálos ágyánál s diszorséget rakat utcájába, hogy bántódása ne legyen.

Mozart már 6 éves korában uralkodók előtt játszott ugyan, ez azonban nem akadályozta meg a salzburgi érseket, kinek egyházi karnagya volt, hogy ne kényszerítse a szolgaszemélyzetével együtt étkezni, úgy-hogy mikor a méltatlan bánásmód elől Mozart végre is távozott, a bécsi Kozeluch zongoratanár az utódjául való meghívást el se fogadta, mondván, hogy milyen sors várhat ő rá, ha egy Mozartnak ilyen bánásmódban volt része. Szegény Mozart! Hiába volt minden fejedelmi elismerés! Az óriási munkától elgyötörve fiatalon, 35 éves korában halt meg, a nagy havazás és hideg miatt csak a két sirásó kísérete ki a temetőbe, hol pár év múlva csak alig tudták azt is kinyomozni, hogy őt bizony a közös sirba temették.

Az egyéni érvényesülésnek hatalmas akadályai

a csehbeliek sokszor jóhiszemű, de még többször iriggy, lesújtó kritikája, melyből pedig minél nagyobb valaki, annál inkább kivetheti a maga részét.

Beethoven kora neves zenészei közül is sokan konfuzusnak tartják, kik azt hiszik, hogy ő forradalmár. Ezek közé tartozott a berlini Zelter, Goethe zenei tanácsadója is, pedig a közte és Beethoven közt lefolyt egyik jelenet, melynek mindketten csak passzív szereplői voltak, meggyőzhette volna őt arról, hogy a közönség megelőzte a szakbeli kritikákat. Beethovennel ugyanis egy könyvkereskedésben adtak egymásnak találkát. A könyvkereskedő vevőinek el találta árulni a dolgot, mire azok ott maradtak, hogy a két híres zenész találkozását láthassák. A tömeg annyira megnőtt, hogy a kocsik se tudtak közlekedni, de akiket vártak, nem jöttek. Egyikük elaludt, a másikat más akadályozta s csak később értesültek arról, hogy mi történt.

Hasonló forradalmárnak tartották később Wagner. A Rienzi és Bolygó hollandit, hol pedig még jobbra a régi romantikus irány talaján állott, még megkímélték valahogy; az első csupán zene nélküli operának nevezték, a másiktól azt a szellemességet írták, hogy tengeri betegséget lehet tőle kapni. A Tannhäuserben csak a záródokok karát találták melódikusnak, a többi lármás különködésnek nevezték s III. Napoleon jelenléte dacára kifütyölték a szerzőt és művét a jockey-club vezetése alatt a tüntetők. A Lohengrin előadása után rendzavarás és botrány miatt százakat letartóztattak, kik e mű motivumait zenei pofonoknak nevezték. A Mesterdálnokokról azt írták, hogy ha Berlin összes varkisei a cirkuszban egyszerre mind más darabot játszanának, még az se volna oly rettenetes macskazene, mint ez. De legjobban szidták a Nibelung tetralógiát. Bár Lajos

bajor király 300,000 márkát adott az előadás céljaira, mégis 150,000 márka volt a deficit. A Rajna kincsét zenei uszomutványának minősítették, a Walkürök címének illeten megváltoztatását kívánták: „Jelenetek egy konfliktus életéből.” Siegfried szerintük mythologikus istálló, s az Istenek alkonya gyerekes és izléstelen Gänsemarsch, s az egész mű olyan, mintha szerzőjük most szabadult volna ki a bolondok házából.

Az ember ily dühös kifakadások láttára arra kell hogy gondoljon, hogy hiszen más téren is ily ellentét áll a próbáké az eszmék életképességének. A miért Martinovitsék vértanu halált szenvedtek, azt félszázad múlva a nemzet törvényé emeli.

Bár a zene internacionális, azért vannak nagyon sokan, még a híres zenészek közül is, kik sovínisztaságukat idegen szerzők műveinek értékelésénél nem tudják elfojtani. Massenet, Saint Saëns francia szerzők pl. németgyűlölők. A magyar zene nagyon kedvelt külföldön s Haydn-tól kezdve nem csak a bécsi, hanem más komponisták és kedvel meritenek a magyar népzene kincsesházából. S ha pl. Erkel Ferenc operái külföldön nem oly népszerűek, annak tán nem annyira a magyar tárgy, mint inkább Verdi irányának felismerése lehet az oka. Legalább ez a nézete Erkelről Hanslicknak és Wagnernak. El lehet tehát képzelni, milyen nagy adag intelligenciának kellett lenni az olasz Ricordiban, Verdi kiadójában, hogy az olaszok németgyűlöletét legyőzve, Wagner operáit is propagálja és kiadja Verdi-imádó honfitársai közt. S ha találkozunk is néha még oly furcsa ítélettel, minő az orosz Csajkovszkié, ki például Beethoven utolsó 4 szinfóniájában csak néhány villámsugártól gyéren megvilágított chaoszt lát (amiben csak Tolsztoi mulja felül, ki Beethoven-tól minden zenei tehetséget megtagad), Wagnerről és Bayreuthról pedig azt mondja, hogy az annak a fád tetralógiának színhelye, melyben a zene távollétével tündököl, ugy ezt még a németgyűlöletéről híres Páris se fogadja el s Gauthier-Villars párisi zenekritikus ezt Csajkovszki neurastheniájából fakadó elbizakodottságával magyarázza, mely maga mellett idegen isteneket nem akar elismerni. Párisi egyetemi hallgató koromban egyszer mint az Association des Étudiants zenekarának tagja több társammal együtt megnéztük a nagy operában a Lohengrint s ugyanott, hol 40 évvel előbb Wagnert kifütyölték, most arról beszéltek az Elzászról megfélemezett franciák, hogy a francia Gounod és Faustja Wagner mellett elbujhatik.

Ami egyszer el van ismerve, annak se sovínizmus, se más nem árthat. Legfeljebb a helyi viszonyok korlátoltsága. Az amerikaiak tulzott pruderiája teszi csak érthetővé pl. azt, amit a San Francisco cenzor művel Gounod Faustjával. Itt Gretchen tiszta marad, nem is gyermekgyilkosság miatt tartóztatják le, hanem azon gyanu miatt, hogy ő ölte meg bátyját stb. Ha Goethe és Gounod ezt tudták volna, tán megelőzték volna Wagnert, aki a Parsifal halála után is csak Bayreuthban kívánta előadni. Hisz mi lesz a drámából ily kificamítások után s vajjon hogy illik ahhoz az eredeti zene? Vigasztalásul szolgálhat azonban az, hogy ilyesmi csakis odaát a tengeren túl eshetik meg, a „határtalan lehetőségek országában,” itthon, a jó öreg Európában pedig jövőre, a szerző halálának 30 éves fordulóján mégis megszűnik a Parsifal tilalma.

Nem egyszer hallottam ilyen kérdéseket: kit tart Ön nagyobbak, Schubertet vagy Schumant? Az ilyen kérdések a felszínen mozgó beszélgetések jelentékeny percentjét teszik s rendesen abból áll a felelet, hogy az illetőnek az egyik szerző ezen meg ezen művei tetszenek, a másik szerzőtől pedig csak ez meg ez tetszik, azért ő az első szereti jobban!

Pedig van egy esalhatatlan módszer, mely minden ily okoskodás nélkül egyszerű, pozitív adatok alapján állapítja meg a mindenkor szerzők jelenlegi értékét egymáshoz viszonyítva. S melyik ez a esalhatatlan értékmérő? Hát pl. egy külföldi műárverési jegyzék.

E szerint 1907-ben Lipésében Börnernél egy árverésen a következő árak mutatkoztak: Beethoven levele Spohrhoz 635 márkáért kelt el. Mozart levelei nővérehez már 750—1610 márka közt ingadozik. De még többet adnak eredeti kótakéziratokért. Brahms egy kéziratban levő kompozíciója 650 márka, Haydn egyik divertimentója 1000 márka, Wagner Mesterdálnokok partitúrájának egy töredéke 2500 márka, Mozart 83 oldalas C dur zongoraversenye 12,500 márka volt. Egy bécsi

árverésen pedig Beethoven szobalánya számára írott bizonyítványa 620 kor., Mozart levele feleségéhez a Varázsfuvola premierjéről 3700 kor. stb.

Dr. Gulyás Pál, a nemzeti muzeum könyvtárosa szerint a zenészek kéziratai aránylag jóval drágábbak más művészekéinél, míg általában a régiség és a kéziratok ritkasága az árral egyenes arányban nő.

Amily nehéz megszerezni a hirnevet, annyira igyekszik aztán az utókor kipótolni az elődök mulasztását. Ha az a zenészerző életében annyit kapna művéért, amennyit holta után a kéziratgyűjtők adnak érte, ugy nem volnának kénytelenek oly mechanikus tömegprodukciónal pótolni a csekély díjazást. Schubert pl., kinek dalaiból kiadója a bécsi Diabelli cég sarok házakat épített magának, szerződés szerint 2 forintot kapott egy-egy dalért s ha egy nap két dalt is hozott, még a kiadónak állt felebb:

— Már megint itt van a nyavalyás dalaival!

— Rossini első operáit csak ötven frankért vették meg s ha szüksége volt pénzre, ugy 2 hét alatt írt egy újabbat, mint a Szevillai borbélyt. A Tankréd már 400 frankot hozott a konyhára. Mások óraadásból tengetik életüket, mint ifjabb éveiben Goldmark, kótamásolásból, mint Wagner, kardalosságból mint Berlisz, ki havi 50 frankot kapott havonként.

Ma már annyiban több chance-szal indulhat neki a kezdő művésznövendék pályájának, hogy a számos alapítvány, ösztöndíj, tandíjmentesség stb. mégis átsegíti valahogy a kezdett nehézségeim. Ezzel szemben nehezebb a dolga, mert nagyobb a konkurrencia, tehát még többet kell dolgoznia, hogy kiváljék. Az igazi tehetség azonban, miként már Horatius mondja: „multa tulit fecit puer sudavit et alsit” ha ázik is, fázik is, kitör és eget kér.

Dr. Wagner József.

Városatyák almanachja.

A puritanizmust képviseli a városi parlamentben. Szinte hihetetlen, hogy ez a fiatal városatyá milyen tulzásba viszi az önmegtagadást. Életrajzírói számára feljegyezzük, hogy naponta reggel öt órakor kél fel s rögtön munkához lát. Ellensége minden luxusnak, élvezetnek. Nem tud olyan emberrel beszélni, aki parfümözi magát. A színháznak a tájékan sem látták soha, vehemens ellensége a primadonna-kultusznak. Egyike azoknak a férfiaknak, aki a közjó szempontjából minden erejével küzd a mozik gombamódra való szaporodása ellen, sőt még a meglevők bezárását is követeli. Nagy feltűnést keltett annak idején „A mozik, mint az erkölcsellenesség terjesztői” című szociáletikai munkája. Most már mindenki kitalálja, hogy ez a kép Eles Béla dr.-t örökíti meg.

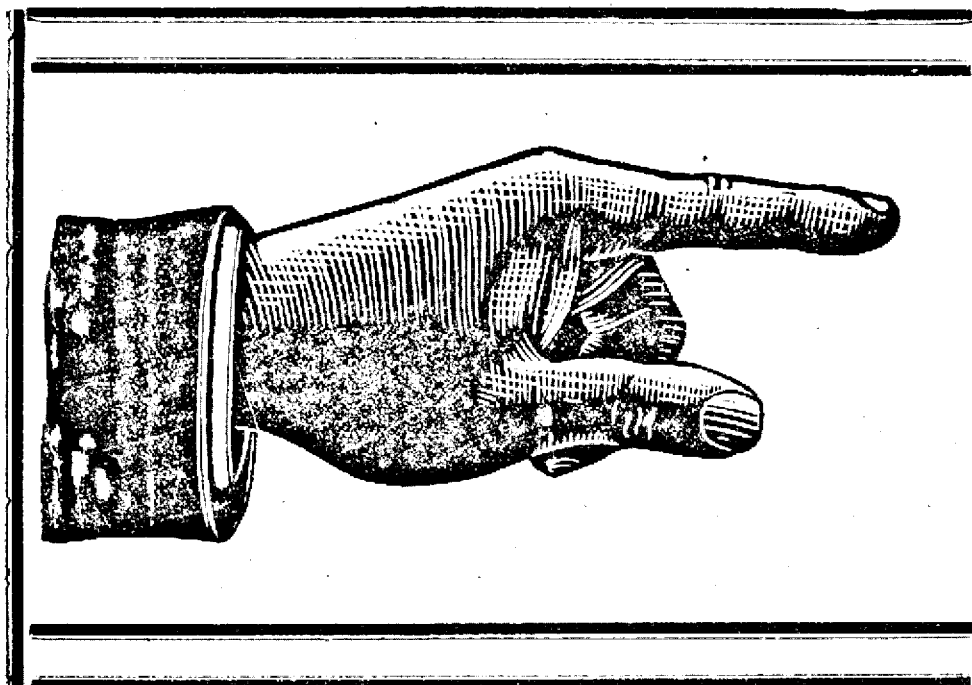
Városatyák almanachja.

Az egész Balkánért se akarok Illenz Lipót rajzó művészszel lovagias konfliktusba keveredni, de kénytelen vagyok konstatálni, hogy nem rajzolt igazat, amikor ezt a férfit ilyen szendének, majdnem drámai szendének örökítette meg. Mintha az aradi városi közgyűlések minden fájdalomért s szenvedne, s mintha neki kellene jegyzőkönyvbe iktatni Mitter József összes beszédeit. Pedig ilyen funkciót csak akkor végez, ha például Kádas Kálmán főjegyző nem lehet jelen a közgyűlésen, mert a Berecz rendőralkapitány által készített erkölcsrendezeti szabályrendeletet a hivatalában és hivatalból felülvizsgálja. Máskor csak mint rendes tag hallgatja végig a közgyűlést és tudunkkal semmi oka sincs szomorú „arcot vágni.” Megkérdeztem e kép rajzolóját:

— Miért festette Zubor Andor arcára Elektra minden szenvedését?

— Ugy tudom — mondta a művész — komoly oka van a szomorúságra. Nem akar eltűnni a neve mellől ez a két betű: f. b. . .

LAENDLER ALADÁR :: ::

mindennemű puha és keményfa
termelése és kivitele

KÖZPONT:

Budapest, V. Perczel Mór-u. 2.
Szabadság-tér sarok.

GŐZFÜRESZEK:

Arad, Ágya, Garamszécs, Brez-
nóbánya, Erdőköz, Gáspárd,
Kassa.

ERDŐKEZELŐSÉGEK:

Bokszeg-Beél, Ágya, Karánsebes
Perjámos.

KÁDÁRTELEPEK:

Magyarországon, Szlavóniában
és Németországban.

KÉPVISELETEK:

London, Páris, Berlin, Milanó,
Stuttgart, Brüsszel.

Aprított tölgyfa és fűrészpor-
brikett mint legjobb tüzelő-
anyag állandóan kapható az
ARADI GŐZFÜRESZTELEPEN

7844

Telefon szám 748.

Telefon szám 748.

Vizvezeték és csatornázás berendező műhely!

Hol mindennemű csatornázást, fürdőt klosettet, szivattyút, ennek át-
alakítását, olcsón és pontosan eszközölöm **helyben és vidéken.**
26 évi tapasztalataim, ugyiszintén 16 évi aradi
működésem elég biztosíték tisztelt rendelőimnek, hogy az elvállalt
munkát szakszerűen és pontosan eszközölöm. A nagyérdemű közönség pártfogását kéri

Mókos Márton

szerelőmester. :: Arad, Fábian-utca 12.

Tanulók felvételnek; vidéki előnyben részesül.

Molnár és Bauer tudakozóda

Budapest, VII. Izabella-u. 34. sz. (saját palota).

A kontinens egyik legrégibb tudakzó irodája, melyet pénzintézetek, gyárosok és nagykereskedők körében mintegy 5000 ügyfél foglalkoztat

A Molnár és Bauer Tudakozóda

minden tekintetben egyike a legkitűnőbbben szervezett irodáknak, működése kiterjed az egész világra és az öt világrész minden piacáról kimerítő és megbízható értesítésekkel szolgál intézmények, cégek és egyének hitelképességéről és mindennemű viszonyairól.

A Molnár és Bauer Tudakozóda

kiadásában 22 év óta és pedig kétévenként mindig újabb és javított kiadásban megjelenő

Informationsbuch für Ungarn

című mű a magyar szent koronához tartozó kereskedők teljes névjegyzékét tartalmazza a hitelképességre vonatkozó adatokkal ellátva. Ez a mű ennél fogva ugyyszólván egy könyvbe foglalt teljes hitelértesítő iroda és mint ilyen nélkülözhetetlen segédeszköz mindenkire nézve, aki hitelezéssel járó üzletet folytat. Végül

A Molnár és Bauer Tudakozóda

kiadásában havonta háromszor megjelenő

Ungarischer Kreditrat

című szaklap ugyis, mint az említett műnek pótló része, de ugyis mint önálló sajtóközeg felette becses szolgáltatokat tesz a kereskedelem terén, mert minden egyes számában százakra menő aktuális közleményeket tartalmaz, az egyes cégek viszonyaiban és hitelképességében történt változásokról, új cégek keletkezéséről és egyáltalában minden előforduló mozzanatról, amely a hitelérdeket érinti.

Részletes ismertetéssel a cég kívánatra bármikor készségesen szolgál.

A közönség kedvencei

5249

a

MESSENGER BOYOK

Deák Ferenc-utca 8. szám.

Telefon 816.

Telefon 816.

Kitűnően képzett, az egész város közönsége által kipróbált kerékpáros MESSENGER-BOYOK, rendelkezésre állanak :::

éjjel-nappal.

Minden megbízást, GYORSAN, PONTOSAN, olcsón és DISKRÉTEN végeznek el a

Messenger-Boyok

Egy év alatt harmincezer megbízást intéztek el.

TELEFON 816.

TELEFON 681.

Jó, tiszta buza-szalmát megfelelő ár mellett vesz a

Magyar szalmaanyag-gyár

részvénytársaság Aradon.

Ugyanott trágya kapható.

8

Alapított 1858.

Alapított 1858.

Nagy butorraktár.

Rosmanith Albert és Fia

Arad, Andrássy-tér 9. szám Deutsch Testvérekkel szemben.

Dusan felszerelt raktár mindennemű butorokban. Szalon-, ebédlő-
és hálószoba-berendezések

minden modern stílusban, a legegyszerűstől a legdiszesebbig folyton készletben, izléses,

szolid kivitelű kárpitozott butorok

nagy választékban. :: Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek.

1907

 Kivánatra képes árjegyzékkel ingyen szolgálunk.

NEUMAN Testvérek

műmalom, szesz- és élesztőgyárosok Aradon.

Ajánlják tiszta

gabona-élesztőjüket,

mely felülmúlhatatlan kelesztőképessége és tartóssága
folytán bel- és külföldi kiállításon kitüntetésben részesült.

Ugyanott

istálló-trágya

érett és félérett állapotban, valamint légen szárítva,

méltányos áron kapható.

Istálló trágya használatának előnyeiről újabban a „Mezőgazdasági Szemle”
márciusi füzetében olvasható:

„A szárazság ellen erős istállótrágyázással bírjuk csak
terméseink átlagát sikeresen biztosítani”.

URÁNIA

1912. évi december 26., 27. és 28.
csütörtök, péntek, szombat

VILÁGSLÁGER

7143

A MARCONI TÁVIRÓTISZT

Dráma 3 felvonásban.

A kopenhágai dán udvari színház művészei.

Főszereplők:

Warnung, gyáros...	William Bower
Edith, leánya	Oda Rostrup
Ellen, bolti leány	Tilley Christianson
Kaj, fivére	Aage Carde
Norbert Hauson, távirótiszt	Holger Roenberg

Üzletáthelyezés miatt, mélyen leszállított árban

kerülnek eladás alá az összes raktáron levő cipő áruk, a „Salamander” cipők kivételével, u. m. a legdivatosabb alkalmi és utcai cipők, hölgyek és urak részére, gyermek, leány és fiu cipők vízhatlan, vadász-, sár-, hócipők és lábszárvédők, **továbbá divatjukat multa cipők félárban.**

Weinberger János Arad, Andrássy-tér 20. sz.

Kell Manó cég

Ajánlja divat újdonságait, farsangi
gyöngydiszek, alancone és Malin
betétek. Francia divatkülönleges-
ségek. :: ::

7899

Harisnya és keztyű különlegességek.

Telefon 223.

Telefon 223.

PÁPAY LAJOS

asztalosáru gyára ARADON, gróf
Károlyi Gyula-utca 12. 13. szám és
Választó-utca 30. szám. ::

8013

**Elvállal minden e szakmába
vágó munkát jutányos áron.**

Felhivom a t. szállító közönség b. figyelmét hosszú évek óta fenálló butorszál-
litásiüzletemre Deák Ferenc-utca 36. sz. alatt (Mairovitz házban.) Ajánlom 6, 8 és 10
méter hosszú zárt, belül kárpitozott tiszta butorszállító kocsijaimat ugy
helybeli, mint legtávolabbi eső vidékre történendő költözéseknél. Vállalok
mindennemű fuvarozást és átköltöztetést a vasutra és vidékre, nyitott,
ruganyos kocsikon s teljes jótállás mellett. Kérve a t. közönség további
figyelmét, támogatását, kiváló tisztelettel

ELIÁS LIPÓTFIA

butorszállító

Deák Ferencz-utca 36. sz.

8008

Karel János

vizvezeték és csatornázás berendezési vállalkozó

Telefon 776.

Arad, Lázár Vilmos-utca.

Telefon 776.

Elvállal összes e szakmába vágó munkákat, ugyszintén minden rendszerű

k u t a k, fürdőszoba és kloset berendezéseket

is legszakyszerűbb kivitelben, ugy helyben, mint vidéken legjutányosabb árakban.

Kivánatra rajz és költségvetéssel díjmentesen
szélességgel szolgálok.

Üzletemben készletet tartok mindennemű fürdőkádak, angol closet mintákból és csapokból.

Szíves megkereséseket kér kitűnő tisztelettel

5060

Karel János.

Központi nagy szálloda

ARAD, a város főhelyén a megyeházzal szemben.

Városi
autobusz és
lóvonat
megállóhelye.

80 modernül berendezett vendégszoba. Vil-
lanyvilágítás. Fürdő a házban. Társaskocsi
minden vonathoz. Vidékiek találkozóhelye.
Diszes télikert. Kávéház. Mérsékelt árak.
Kitűnő magyar konyha.

Külön termek
banquettek
lakodalmak és
bálok részére.

Kitűnő tisztelettel

Csermák Ágoston

szállodás.

8036

A híressé vált villanypörkölőn pörkölt Palermo pörkölt kávé

Dürr Gusztáv

fűszerkereskedéséből

Ezen kávé közkedveltsége folytán ma már minden háztar-
tásban nem szabad, hogy hiányozzék, úgy feketekávénak,
mint tejes kávénak rendkívül szapora és kiadó. Illata és
aromája páratlan, jobb kávé ennél nem létezik, egynol-
cad, egynegyed, fél kilós eredeti plombázott csomagolás-
ban kapható. Naponta friss pörkölés. Friss készlet finom

fűszer és csemege árukban,

friss érkezésű

déli gyümölcsök:

datolya, malaga, smyrna füge cukor és sugatirozott
gyümölcs. Csokoládé és karamel szalon fondant és
foures bombonok.

Karácsonyi cukorkák

fára aggatni, mindenféle friss minőségben. Különféle

francia vegyesbombonok

diszes dobozokban a legolcsóbb kiviteltől a legfinomabb

minőségig. Eredeti angol és belföldi rumok.

Cognac és likőrök!

Friss gyümölcsök: Bordaui szilva és friss ananász.

Teák!

eredeti Assan, inperial és király keverék. Pecco, Man-
darin és Schuchon fajok. Lerakata a Törley József és
Társaság hírneves Talisman és Casino se Louis
Eranaois C. féle Transylvania, Vin brut, Monopol je-
gyű hírneves

pezsgőboroknak!

Idényben mindenféle

vadak és leölt szárnyasok

8003

legolcsóbb áron.

Dürr Gusztáv

csemege, fűszer- és
pezsgőbor üzlete:

a városházzal szemben

Városi és megyei telefon 118.

DOMÁN SÁNDOR

::

szőnyegházában

::

PERZSA SZŐNYEGEK

8012

Nagy választékban kaphatók.

KARÁCSONY.

Dicsőség. Béke. Jóakarat.

Írta: CSÉCSI IMRE.

Csak a tiszta, szerető lelkek tudnak igazán karácsonyt ünnepelni. Hiszen a szeretetnek ünnepe az: ki van tehát köréből zárva a részvétel, a gyűlölet, az önző irigység szelleme. Ugy gondolom, hogy mai ünneplésünk, minden magasztossága mellett is, csak halvány másolata annak az első Karácsonynak: a pásztorokénak. Azok az egyszerű emberek, a lélek benső titkos erejétől elragadtató, megértették s áldásul vették a „nagy örömet, mely az egész nép öröme.” Hova lett ez az öröm a mi lelkünkben? Elvitte, foszlányokká tépte az élet, — az élet, melyet egy fájdalmas sirirat kegyetlenségnek nevez. Csupán a gyermekek tudnak ma már örövendeni, de ez is milyen más természetű öröm, nem olyan, mint az, melyre most gondolunk.

„Dicsőség a magasságban Istennek!” Dicsőség azért, hogy új célt, új irányt tűzött az emberiség elébe a tökéletes kijelentésben, annak az egyetlennek beszédében, ki lett nekünk „igazságunkká, szószólónkká, megváltónkká”. De hol az a beszéd? Hol van az a kijelentés, mely átalakította az emberek világát? Azt mondd: ott van az átalakulás dicsőségében, a szakadatlan törekvésekben, az emberi egyetemes előhaladásban. Vannak törekvések, van előhaladás, de ezekről hiába vársz olyan hatást, mint ama régi volt, az egyetlen, az isteni. A Názáreti azt mondja: „vegyétek eszetekbe a liliumokat: mi módon növekednek”. Igen, szépülnek, nőnek, pompáznak Istennek a természet erőibe is fektetett akaratából. Te nem éreznéd magadat ennek az akaratnak törvénye alatt? Akkor nem érted az új célt, nem követed a kitűzött rendeltetés nehéz, de biztos útját s nem szolgál életed Istennek dicsőségére. Ha elszakítod magadat tőle, lelkétől, akaratától: hiába minden vágyad, üres minden álmod, áldástalan minden munkád, eredménytelen minden gyötrelmed, hazug ajkaidon a dicsőítés hangja, mert Istent csak az ő célját ismerő emberi lélek dicsőítheti.

Ember vagy: Istennek gyermeke is vagy. Haladj előre célod felé, feltartóztatlan hatalommal. Ne félj, ha gyöngének éreznéd is lelkedet; ne félj: segít valaki, ki eszközöket is nyújt a haladásra, a tökéletesedésre. Csak előre, megértve mindent, előre „lélekben és igazságban”.

Ünnepelj hát úgy, mint hozzád egyedül illendő. Legyen erőd, legyen lelki jelleted, elszánásod, győzhetetlenséged dicsőíteni az Istent azért, mit még maiglan sem akar megérteni és befogadni a célja ellen tusakodó ember.

„A földön béke”. Édes ábránd, valóság árnyéka, tengernek látszó délibáb, reménytelen remény: a földön a béke. Mikor volt ez és mikor lesz valaha? Volt, volt már nagyon sokszor, de nem egyetemesen, csak egy-egy időben, egy-egy kicsiny körben, vagy talán csupán egy-egy szíjban. A cél a béke, az eszköz a harc.

Igy volt, így kell lennie, míg ember és gyarlóság lesz e világ. Békét akarsz, készülj a háborúra! Mit fo-

gadott még el a világ egyszerre, azonnal megértve és megszeretve? Mi az a jó, az az áldás, mely küzdelem nélkül lett volna valamikor megvalósítható? Nézd azokat a durva, kegyetlen, minden szeretetből kivetkezett iszonyú korszakokat. Szegény ember: a vallásban a báloányimádásig vihette, vagy odáig sem, a szeretetben pedig — csak az önzésig. Ha erős volt a hatalom: csak a gyöngék alázatán élhetett, ha gyenge volt: tartalmatlan volt, de így is, úgy is boldogtalan volt.

Igaz békét hozott a karácsony, Istennek békéjét a földre, az emberekhez. A szeretet szünteti meg a bűnt, de harcolva, kemény elszándás tűzében vívódva. A szeretet teremti meg a békét, de csak harc és szenvedés után. A béke olyan babér, mely nem illik a bűnös, a tétlen tunyaság homlokára.

Hadd legyen megfelelő a belső békének az emberek, a nemzetek külső békéje. Távol vagyunk a céltól, míg fegyverzajban keresi a világ az igazságot. Édes meghalni a hazáért, a szabadságért, a nagy erkölcsi javakért; sok, sok minden vért és könnyet érdemel, mert Jézus is megsiratta egykor a pusztulását ki nem kerülhető Jeruzsálemet. De a fajgyűlölet, a zsarnoki erőszak által tűzött harc mindig bélyeg: a magát meg nem értő és meg nem becsülő ember gyalázatának törölhetetlen bélyege.

Óh mily szomorú, mily rideg a világ most is a nemzetek békételen, festőértelen versengéseiben!

Hol a boldogság, hol a karácsonyi szívek szent nyugalma és öröme? Hol nem hullanak most a könnyek azok után, kik távol a tűzhelytől nyugalmat, békét, örömet áldoznak azért, ami előttük ismeretlen . . .

Jöjjön már a béke e földre! Már elég a könny, elég a sóhaj, elég a harc . . .

„Az emberekhez jóakarat!” Semmi oly méltatlanul nagy fájdalmat nem okoz, mint azt tudni, hogy velünk szemben az emberek akaratát nem tiszta, nem igazságos. Ezt a fájdalmat a tisztább, a magasztosabb lelkek ismerik, azoknak szomorú kiváltsága az. A durva él a megtorlás ősi fegyverével, a sebre sebbel felel.

Isten még a bűnöst sem hagyta és hagyja el. Kegyelme, irgalma mi volna más, mint jóakarat. Ennek örök pecsétje a Karácsony. „Valaki hiszen ő benne, el ne vesszen! . . .” Ez az ige, ez az evangélium. Az isteni jóakarat nem munkálkodhatik benned, munkádban, akaratodban, ha nem tudsz hinni benne, szeretetében, kegyelmében.

Ne hagyd el festőereidet, ne tagadd meg az ő bántalmazásukban magadat, embervoltodat, célodat, nyugalmodat, isteni örökségedet.

Legyen boldog karácsonyunk. Állindegy, ha nehéz, ha szomorú is, de bensőleg, igazság szerint mégis boldog legyen. És ne legyen reménység nélkül való!

Legyen életed: istendicsőítés; legyen törekvésed áldott sikere: béke; legyen akaratod egyetlen fegyvere: szeretet.

Áldott, a ki jött az Urnak nevében!

Rudnyánszky Gyuláról — a fia.

(A vak költő élete.)

Merész feladatra vállalkozom és úgy teszem ezt, hogy biztosan megítéltetés lesz a részem. Fiúnak az apjáról szólni, olyan apáról, aki értéket, tartalmat, nagyot jelentett, vakmerő dolog és kétszeresen vakmerő akkor, ha a fiu nem akarja beérni apóval, hogy az apja fia, hanem maga is értéket kíván képviselni. Ha meleg, lelkesedő szóval emlékezem meg arról, aki csakugyan legközelebb áll hozzám, akkor a fiu törpe hízogó hódolatát, kritikátlan rajongását láthatják bennem. És ha ítélet, vélemény leszűrődés, következtetés kerül szavamba: persze hogy a kis Herbert irigysége, nagyképű titánkodása lesz az.

Pedig én igazán nyugodtan, egyik hibától is másiktól is mentesen beszélhetek Rudnyánszky Gyuláról, mert husz esztendő malomköve örölte simára, morzsolta darabokra az apa és fiu közötti szoros lánc szemét. Husz éve, hogy nem a családi otthon bizalmas világából ismerem, hanem kávéházak asztala mellől, szállodai szobákból, nyomott papírlapokról. Két évtizeden át csak az embert és a poétát láttam benne, nem az apát. És így most könnyen, sajátos viszonyunk teremtfette könnyűséggel beszélhetek életéről, amelyet szépnek, regényesnek és tragikusnak látnék akkor is, ha nem az apámról volna szó.

Életét, tragédiáit, úgy mondom el, ahogyan bárki elolvashatja verseiből. A fiu szerepe itt csak annyi, hogy aláfesti a valóság színeivel, az események árnyékolásával a költő álommá szűrt valóságait.

Felvidéki, nyitramegyei falu. Károlyi grófok uradalma fekszik rá tót lakóira, akiknek földeskeje apró egérharapásnyira mélyed bele a nagy dominium karájába. Egy nagyobbacska egérharapás a falu kurtanemesének birtoka. A falu szélén állt a kuriája: bogárhátú, szalmatetős, öt-hat szoba benne. Kostós, üzérkedő, ügyesen gazdálkodó ember a kuria gazdája, egyszerű, tyukokat ültető, fejkendő kisnemes asszony a felesége. Gyermekük születnek a kicsiny kuriában, később világos lányok, bomlik értük a megye ifjusága és fantáziára hajló apjuk tánctermetes kastélyt épített az egyszerű ház helyére a szépséges lányai kedvéért. Rá is ment a vagyona erre a kastélyra, ahonnan még sem tudtak hercegek, grófok párjává táncolni a szép Rudnyánszky kisasszonyok.

Itt született, még a bogárhátú házban az apám. Eszénel jobban kiragogyott a kisnemesi kuriából, mint a lányok szépségükkel. Tanult, tanult és mint falun és a hatvanas évek elején történhetett, bizony a plébános tanácsára Pozsonyba, azután Pestre küldték. Tizenhat éves volt, fantáziával gazdag (ez az apai örökség) és fantáziája rimekbe gördült. Pesten ekkor bukkantak fel az Arany Jánost, Petőfit utánozó versfaragók fölé új szóval, Heine-i hatással a felvidéki poéták. Meg nem írt része az irodalomnak, hogy jöttek a magyar költészetbe bátran és nehéz küzdelmekre csak a friss felvidékiek: Reviczky Gyula, Inczedy László, Dalmady Győző, Komjáthy Jenő. Legfiatalabb köztük Rudnyánszky Gyula. Tizenhét éves, diák, de sokat ígér. Biztatják is, hanem vissza kell térnie a tót faluba. Bizony kicsapták az iskolából, valami szerelmi kaland miatt és nem marad más számára, mint az özdögei kuria, amelyből érzi: kinőtt már.

Álmodozik, verselget és ezekben a heinei fájdalmas években köszönt rá az első nagy szerelem. Árva unokanövéré ez a szerelem, amely áradzó lángokra gyújtja: huszonegy évesek és a huszonennyi unokatestvérét egyéves költő feleségül akarja „akiről én már bimbózdó gyerek koromban

álmodoztam... akiért megtagadtam véretem...” — írja róla naplójában.

A költő családja és a leány családja egyaránt ellenzi a házasságot. Az özdögei kurtanemes híres (és sok pénzbe kerülő, fiának hercegnőt szeretne feleségül, a leányt családja félti a bohém embertől. Két évi harc: és egy bus novemberi napon (harmincegy esztendeje volt a minap) Pestre megy az új házaspár — nászutra. Tízezer forinttal (ez a lány hozománya) és óriási lobogó tervekkel (az apámé)

„A szerelem tűzében összeforraszt
Együtt ér minket üdö és fájdalom.
Ülhet későn, korán a gyászos óra:
Együtt halunk meg édes angyalom.

fogadja az ifju férj, aki már magával viszi első verseskötetét: kis vékony füzetet, apró szerelmes dalokkal.

A fővárosban a barátok köre fogadja a boldog poétát és sok, sok nehézség.

„Nagy munka vár rám — írja naplójában feleségéhez — Nélkülözések. Megpróbáltatások. Palotát, hírnevet szerezni csak azért kívánok, hogy magát palotám királynéjává tegyen és nevem hírében a maga örök szépségét halhatatlanná.

A palota ugyan egyelőre csak kétszobás hónapos lakás, de a hírnév annál inkább mutatkozik. A fővárosi Lapok, Képes Családi Lapok, Vasárnapi Ujság szívesen fogadják a fiatal Rudnyánszky munkáit. Ujságírói munka is akad, mert hát a költészetből nem lehet megélni, és a tízezer forint fogytán van egykettőre. Szinte ellobbant, elégett.

Szeretem a pompát, arra születtem,
Hogy örök tavaszban éljek videren,
Mégis a szegénység koldusa lettem,
Sötétben szállnak a felhők felettem,
Felkemnek nem muló, mély bánata van.

Ez a költői vallomás csakugyan színigazat mond. A huszonöt-huszonhat esztendő Rudnyánszky ezreket költött egy esztendőben. Drága ruhák, nagyszerű ételek: félviz idején Dobosnál (ez volt akkor Pest leghíresebb csemegés boltja) vásárolt szőlő, ananászok, asszonya ölébe töltött virágosok, nagy lábon élés. És a gondtalanságban lángzóan égett a szerelem. A költő forrónál-forróbb versekben önti ki viharzó szenvedélyét Zsófikája elé:

Egy örömem van a világon,
Az én egyetlen Zsófikám,
Mig élek, én csak azt kívánom,
Hogy ő szeressen igazán...

...ha az aranykőd szerte széled
És meggyötör kifoszt az élet:
Ó csak te el ne hagyd!
Erőm az örök küzdelemben,
Vigaszom, üdvöm, enyhülésem,
Költészetem te vagy!

A családi boldogságot csak teljesebbé teszik a gyermekek. Az első: leány, hamarosan meghal. A másodiktól a boldog apa így dalol:

Te aranyvirág, te mennyi harmat!
Mig te csicsereg az apád bánata hallgat.
Ha karom ringat, ha némán nézlek,
Érzem öröme: van célja a létnek.

Ezekben a boldog napokban a családon kívül az első jelentős irodalmi sikerek is érik Rudnyánszky Gyulát. Verseskötetét a fényben-árnyban nagy elismeréssel fogadják. Csupa hatalmas ígéret, lángoló ihlet ez a verseskötet — írják a kritikusai.

Szeretem, apai szeretet, általános emberi érzések, izmos szatira, kialakult költői nézet beszél soraiból:

Söl van oldoa a nagy átok
Százados fák friss virágok
Rám hajolnak fényben árnyban
S boldogságom e magányban
Elmerülve érzem:

Ó hatalmas nagy természet
Hogy a lelkem rokon véled,
El nem muló, végtelen. (Margitszigeten.)

A költészetnek akar élni, csak a költészetnek mert

— Mint tükrön a futó lehellet
A költő mesterműve mellett
Uly semmiség a nagy világ;
Egy ríme több a röpke dalnak
Mint száz zsarnoki diadalnak
Töven fakadt véres cserégt.
Mit a természet alkotott
A költő megszépíti azt;
Nem semmiből gyur alakot,
De szül nemherosztó tavaszt
Mely él, virul, ragyog dalában
Midőn a völgy áll rég kopáran
S hull őszi szélről a haraszt... (A költő.)

De az élet mást kíván. Amíg a lelke tele van dallal, Mátyás király koráról álmodik, árámai és fájdalmai közé sző dolosfátyolt, addig a megélhetésért humoros verseket kell foragnia élc-lapokba, ujságot ír, amit leggyűlöletesebb mesterségnek tartott mindvégig.

— Csak ujságíró ne legyél soha — mondta nekem nem egyszer — Ha megtudom, hogy ezt az átkos pályát választottad, kifagadlak. Csak megölnöd magadat, a lelkedet, a gondolataidat; mint én.

Az ujságírás mellett — mint mindannyian — éjszakáiból lopja el az időt az alkotáshoz, amelyben kifogyhatatlan. Vándor Táliahoz című szatirája Kisfaludy-társaság száz aranyát nyeri el és olyan hatalmas emberek figyelme fordul feléje, mint József főherceg, Simor hercegrímás. Két nyarat is tölt a főherceg margitszigeti kastélyában és a könyvtárat rendezi. — Emlékezem a gyönyörű parkra, az óriási fákra, virágokra, még az öreg, kedvesen magyar beszédű főhercegre is, akit egyetlenegyszer láttam a szigeten. Gagyogó kisgyerek voltam és boldog.

A hercegrímás jóindulata a vallásos költészetre csábította apámat. Gyors egymásutánban két kötet vallásos költeménye jelenik meg. Az egyik: Mária dalok, nem jelentős, egyházi emlékekhez hasonló szent rimek. A másik: Jézus egy vagy, rapszodikus bölcselkedő költemény színes leírásokkal, amelyekben már a rosszabbra fordult sors vergődései is beszélnek.

...S a felbőszült apa
Két durva, markos bérést hivatva —
S az egykor elkényeztetett fiut
A hába lökték... Keljen fel, ha tud

írja le a karácsonyi ének egyik képében családjával történt szakítását.

Anyagi ügyeken múlt az az összezárdulás az özdögei familiával, aminthogy anyagi ügyek: sok-sok száz és ezer koronás előlegek soha el nem készülő munkákra fordították el föle egymásután Simor primást, a főherceget, és még sok más pártfogót. Nehéz gyötrelmes évek következtek. „Pompára születtem” — élet továbbra is, ha valami sikerült, adósságok és teljes nyomor, amikor minden forrás kiapadt. Híven beszélnek erről a második verseskötet a Nyár feljajduló versei:

„Feleségem vérért szívja őld bánat,
Örökölt vád, küzdelem várja fiacskámat...
Szentséges hü asszony, mennyi csepp jószág!
S megsebzik a rózsák!

Az ifjuságot, a dalt, a szerelmet
Hiába adta az isten nekem,
A lelkem tűzben áll mig csak lehellek,
S el kell herodnom némán, hidegen,
Hatalmat az eszmék hiába adnak
Hogy alkossak nagyot s dicső legyenek
Ha nem tudok szerezni kis fiamnak,
Egy csepp ruhácskát, egy pohár tejet!

Egyik ilyen vers pontos történetét is tudom. Karácsonyon 1886-ban a címe,

Páros élet te vagy ma az átkom
Saj ma nőmet kis fiamat látnom
Elbujdosom ki a sötét égbe
De hiába!
Velem jár a

Rideg otthon képe!
 És elpanaszolja, hogy
 Nem hogy látnám a fát kigyuladni —
 Csak egy szelet
 Lány kenyeret
 Tudnék nekik adni!

Karácsonyest előtti napon volt — mesélte évek múlva összefőrt szíve emlékeiből anyóm, — Nem volt egy fillérünk se napok óta. Hitelben se kapunk már semmit. Hónapokon át tengődünk adósságból. Apád nem akart újsághoz menni, nem is mehetett, mert haragudtak rá előlegei miatt. Egyedül voltam otthon veletek: te fiam négy éves voltál, a kis hugod néhány hónapos. Ő csak szoptott, de te, te olyan éhes voltál és úgy kérte: „Mama adj kenyeret!” És még kenyerünk se volt. „Mindjárt fiam, majd hoz apuka, ha hazajön!” — biztattalak. Valahol a szekrényben egy csomó öreg csokoládébontott találtam, isten tudja, mikortól maradt, ezt adogattam neked szemenként — kenyér helyett.

Végre megjött az apa. Kétségbeesve. Semmi, semmit! Legjobb ha a Dunának megyünk, mondta. Megijedtem, de nem mertem szólni ellene — így beszélte tovább anyám (olyan félénk, ijedős, gyámoltalan asszonyka volt mindig, mindig!) És apád már meg is állapította, hogy fiteket itt hagyunk a lakásban, majd csak felnevelnek a jó emberek, mi ketten pedig a Dunába! De előbb még egyszer elrohant és máig se tudom honnan hozta: késő este a kabátja alatt begombolva hozott egy nagy kerek friss kenyeret. És volt karácsonyi pacsoránk!

Valahogy mégis jobbra fordul a helyzet, de egészen jóra többé soha. Apám vidékre megy és Érsekújváron, majd Debrecenben szerkeszt lapot. Tele van költői tervekkel: Boldogtalan, Március fia címen költői regényeket tervez, új könyvet ad ki, és még mindig felfelé lendülő ihlettel ír. Ebből az időből való ez a költemény:

Galamb a fővárosban.

Szűk utcákon barangoltam
 Komor, néma, csüggedt voltam;
 Látó-futó emberárban
 Mint az árnyék ingoa jártam.
 Gond kísértett, fájt a lét;
 Undorított füst, szemét.

És amint így sápadt arccal,
 Törkig voltam a létharccal,
 S meg szerettem volna halni,
 Tündértájról átsuhanni:
 Sártól-füsttől feketén
 Egy galamb hullott elém.

Kimerülten verte szárnyát,
 Isten tudja: merre szállt át
 Hol ez a szennyes real hulló,
 Honnan, füsttől elkábultva
 Karikázott lefelé,
 S lerogyott lábam elé!

Mikor fűdött fehér szárnya
 Verőfénybe, illatárba?
 Mikor ült meg templom fornyán?
 Harmat mikor rezgett tollán?
 Kicsi, hamvas lánykezen
 Mikor várta buzaszem?

Jó ég tudja, hogy mióta
 Rem bugott a galambnóta!
 Szabad szellős tiszta ducban
 Hú párjával összebujtan,
 Majd csapongva fent s alant —
 Régen volt a vig galamb.

Most egész nap nyughatatlan,
 Vergődik a füstben, zajban;
 Éji fészke kemény alja,
 De onnan is kizavarja
 Lárma, szengőz, denevér...
 Így az élet, hej mit ér!

Tolla sáros, szárnya tépve...
 S fut tolong az utca népe;
 Ki látná itt a galambot,
 Hogy kifáradt összeomlott!
 Ha a szegény végső pihet:
 Nem siratja senki meg.

A költő lelkére ólomsúlylyal nehezedik a sok keserűség. Bajok és gondok, amelyeket könnyelműen magára szakasztott, utak és összeköttetések, amelyeket elhamarkodva bevágott maga előtt. Nyugtalan, elégedetlen, érzi: hogy elhibázta az életét, de máshol keresi a hibát, mint ahol van. A szerelem helyett, amely elfakult ujját akar találni és ettől várja az új életet. Még nincs nyolc esztendeje sem, hogy feleségének azt énekelte:

Költészetem te vagy!

Most már prózában beszél:

— Nem tudsz megihletni! Szürke vagy, hű feleség, jó anya, de nekem muzsa kell.

Debrecenben történt. Olyan emlékem ez, amelyet soha sem feledhetek el. Kis hétéves fiuk mélyen, édesen szoktak aludni és én is úgy aludtam mindig, kivéve ezt az éjszakát. Félbédtem és belebámultam a sötétbe. Nem tudom hány óra lehetett, csak arra emlékszem, hogy egy percig nagy-nagy csend volt, épen hogy a kis hugom szuszogását hallottam a szomszéd ágyból. Azután a másik szobában, ahonnan rózsaszínű ampolna fénye áradt be, nagyon halk elfojtott sirást hallottam. Anyám sirt. Ma is átmarkolja a dobogó szívemet az a jeges kéz, amely erre a sirásra megfogott. Akkor hallottam először sirni anyámat: Apám pedig — ő minden szóra emlékezem tisztán — így beszélt:

Vagy ha nem akarod a békés elváltást, hát nézd ezt a fegyvert!...

Minden remegésem, izgatottságom ellenére is elalhattam, mert föbbre nem emlékezem. Azt tudom, hogy akkor semmit sem értettem ebből a dologból, de kérdezősködni sem mertem. Sok-sok év múlva értettem meg, hogy miről volt akkor szó szüleim között a rózsaszín ampolna éjszakában.

Anyám és mi ketten gyerekek néhány nap múlva elutaztunk Debrecenből. Ez volt a válás. A költő új muzsát talált: Réti Laura volt ez a muzsa, akkor ünnepelt énekesnő, debreceni primadonna. A Mária dalok katolikus költője egy kolozsvári uttal unitárius vallásra tért át és ezzel az egyszerű metódussal elvált anyámtól. Életünk ketté szakadt és mindig gyérebben, mindig ritkábban láttam apámat. Után, kávéházban találkoztunk, ha feljött Budapestre, néhány szót beszélünk és ez volt minden.

Vidéken járt városról-városra: Szeged, Debrecen, Temesvár, Arad, újból Szeged és újból Debrecen, ezek voltak a hosszabb ideig tartó állomások. Az új asszonyt színésznői pályája, amely hanyatlóban volt, vitte egyik helyről a másikra és a költő ment vele.

De élete nem változott jobbra. Egy kötet „Szeretlem” után hosszú-hosszu hallgatás következett. Gyorsan szaporodó családja: három gyermeke született második feleségétől, anyagi gondjai, régi adósságai és az újak elfojtották. Hasztalan próbálkozott meg a fővárosban: nem akartak megnyitni előtte az emberi hibák miatt költői tehetsége számára is lezárt ajtók. Elkeseredetten hajszolta az újabb sikert, mindennel megpróbálkozott, hogy másodszor is újra kezdje az életet. Amikor egy tucat esztendei hallgatás után Debrecenben kiadta új költeményeit, megcsillant ez a remény... Az új élet vágya lángol ebben a költeményében:

Jövel, halál!

Jövel, halál! Szeretnék élni már.
 É vándorlás itt oly hű, sivár!
 Mindegy, ha könny, ha verejték perog,
 Csak sárba gázolják az emberek.
 Egy percnyi létért milliók lakolnak;
 Lángostartól e rögös pokolnak
 Igába görnyed a rabszolga had...
 Jövel, halál! Ó hadd legyek szabad!

Gyönyör, siker, ha bármilyen mohó.
 Holnap talán elolvad mint a hó.
 Daróc kifeszlik, vagy lesz a selyem;
 Mások porában rut kukac terem;
 A földi szenvedélynek semmi célja;
 Bolond a hű, a munkás! Bölcs a léha!

Mi az, miért itt sirni érdemes?...
 Jövel, halál! Ó hadd legyek nemes!

Ó boldog az, kit jókor megtalál!
 A szebb világba ringató halál!
 Ő benne nem esalódhatunk soha;
 Nem feledést jelent a sir moha;
 Jelenti a léleknek diadalmát,
 A végtelenség mindörök hatalmát,
 Melynek sugára a mohán rezeg...
 Jövel, halál! Hadd higgyem, hogy leszek!

Van bennem érték, eszmekincs, tudom;
 De kőd takarja e kopár uton.
 De majd ha rásüt álmokat szövő
 Lelkemre az örök nap, a jövő:
 Cefaszik rólam gyarlóságom árka;
 Tisztán jutok be lelkem templomába,
 Eszményi lét borutlan fénye vár...
 Jövel, halál! Szeretnék élni már!

Az élete annyira alá volt már ásva, annyira meg volt rakva hibák és gyarlóságok aknáival, hogy be kellett omolnia. Kinas anyagi ügyek miatt, Amerikába ment egy harmadik asszonyával: egy kávéházi kasszafündérel. Ez a félig keserű, félig esztelen fellobbanás nem sokáig tartott. Fél év múlva már Réti Laura és a gyermekek is Amerikában voltak. És ekkor látszólag új élet kezdődött művészi, gyönyörű, költőnek való programmal. Poétai, artistikus előzetet, nevelést adni az amerikai magyarságnak: ez volt az új eszme. És verssel, prózával, könyvvel, újságcikkkel, még színházi előadással is; meglevő amerikai magyar lapoknál, Chicagóban, New-Yorkban, Clevelandban indított új lapokkal küzdött Rudnyánszky Gyula előbb ezért az eszméért, utóbb a megélhetésért. Amerikában is szembekerült mindenkivel, temperamentuma ellentéteket teremtett számára és a nagy-nagy összeroppanás keserűsége borította el, amikor festileg tönkre ment: megvakult.

Alig látó szemmel, mások jószívű gyámolításából hazajött és most itt éli.

Én — rossz fiu vagyok, bevallom, azt sem tudom, hol-hogyan. Utoljára akkor láttam, mielőtt Amerikába ment. És ekkor oly összefőrt, oly kétségbeesett, oly öreg-öreg volt! És ma, milyen lehet ma! Talán — talán mégis jó fiu vagyok: mert elképzelni is félek: milyen lehet ott élni abban a városban, amelynek meghódítására jött egy fiatal büszke erőtelj, dalos lélektől áradó ember huszonöt év előtt, ahol azalatt azóta mindenki, aki törpebb, silányabb, senkibb volt: elért valamit.

Rudnyánszky Endre.

EGY LEÁNYHOZ.

Rózsás illatárban, bimbó hasadáskor
 Mint valaha régen... már nem lelek gyönyört!
 Nekem ez az élet nem olyan mint máskor,
 Mely kéjben fűrésztölt, és sohasem gyötört.

Most mélyre van szántva az élet-barázda,
 Göröngyös utakon... súlyosabb a kereszt:
 Szerelmét a szívem, magáról lerázta;
 S nem keresi többé fecskéként az ereszt.

Kablenből az élet egy kriptá-sírt nővel,
 Mely szép álmajmnak lesz majd temetője:
 Ha az örök béke, nyugalom átölel...
 S földi világomat kriptá-pók beszötte.

Felejts el leánykám, felejtsd el hogy élek,
 — Te, tiszta erények liljom-koszorúja! —
 Bepiszkolnám lelked, látod attól félek,
 Lelkem szennyes árja Téged is befújna!

Lelked szép pázsitján, még nem terem salak,
 Ott még vigaszt nyújthat balsorsodban a hit:
 Isten képe mása, e glóriás alak;
 Mely örökké hinni és remélni tanít!

Felejts el leánykám, felejtsd el hogy élek,
 A földnek tavasszal sok sok virágja nyíl;
 Én hervadt rózsaként majd nyugodni térek,
 S terád a kikelet még sokáig virít!

BURZA ISTVÁN.

Grallertné-Martini Hilda versei.

A POROSZ-SIR.

Bökkös hegyalján, mély erdők ölén
Van egy elhagyott sír, vénhedt fák tövében.

Körülte mély csend — csak tarka harkály kopog.
Százrétű hálóját halkal szövö a pók.

Roskadt keresztjére csillogó fátyolul
Besüppedt balmára vad borostyán borul.

A nyers gránitkövön fakó feliratban
Ez áll: „Hans Buchmann, elesett hatvanhatban.

Élt tizennyolc évet, — fönt, messzi született
Az északi tenger zúgó vize mellett. —

Egy fehérköpenyes golyója fúrta át
A fiatal porosz portyázó katonát

Piros vére elfolyt — kék szemét lezárta
S eltemették itt a pozsonyi határba.“

... Kis gyermeklány voltam; sokszor arra jártam;
Az árva sír előtt mindig meg-megálltam.

Megsimogattam a kemény kőkeresztet
S kis lelkemben ezer fájó kérdés rezgett:

Messzi idegenben ki álmodat lelted,
Honvagy ostorától nem jajgat a lelked?

Fölfigyelsz-e néha viharos éjfélnél:
Nem hallsz üzenetet az északi szélben?

Nem csalogat haza a mormoló tenger?
Nem sírsz anyád után ifjú gyerekember?

Mint égen a napfény, mint templomban oltár.
Valakinek kincses szemefénye voltál.

Ó, tudom, hogy vártak, epekedve . . . vágyva . . .
Egy öreg anyóka? — egy fiatal lányka? —

Eltűnt a napos nyár — elmúlt a ködös tél —
Peregtek a könyvek — te csak sohsem jöttél . . .

Jaj, megdül a fejfád: áldó kéz nem ójja —
Lekopik maholnap a neved is róla —

Róz-ák illatlelke sírodon nem leng át,
Nem ültetnek rája szagos fodormentát . . .

Nem melegíti át édesanyád könye,
Fényes búzavirág-szemek drágagyöngye

Mert ragyogó szent cél, büszke nemzetédek
Három ország földjét vetette közétek.

Hogy nagymesszi sírod ismeretlen dombja
Szívüket örökre mázsasúlylyal nyomja!

Óh, mit, hogy a szent célt jó csillag kísérte:
Anyaszem harmatját kell fizetni érte!

Óh, mit a dicsőség, hatalom, győzelmek:
Úgy összetörnek száz mosolygó szerelmet! . . .

Az is megsiratgat, aki sohsem látott —
Aludjál szegénykém, legyen édes álmod! . . .

Ajánlom a nagyérdemű hölgyközönségnek

**gummis és egész gummi füzőket,
haskötők, egyenestartók halcsont-
nélküli komót és hasszorítókat.**

**Divatos füzők és különlegességek
mérték szerint.**

Kérem a hölgyközönség szives pártfogását

7843

Tisztelettel

PILCZ IRMA

ARAD, Deák Ferenc-utca 2. szám.

S lehajolt a bükkfa selyemfényes lombja
Apró gyerek kacsóm koszoruba fonta.

Csilinges, nagyszemű kék harangvirágból,
Szűzmáriakönyből, borzas mécsvilágból.

Bokrétát kötöttem s mosolyogva, sirva
Rátettem titkon a szegény pusztá sírja . . .

S amíg fonogattam, simogató halkan
Lágy ringató nótát dudolgotott ajkam . . .

S gyerekszívem hitte — s hiszem tán ma is én:
Jól megértett ott lenn az az árva legény.

Mert az altatómban dalos szárnyra kelve
Az örök asszonyoknak zokogott a lelke . . .

JÁTÉK.

„Jer, kis pajtásom — szóltam a fiúnak —
Játszunk bolyongó árva gyereket:
Hogy arcunk körül téli szelek fúnak,
Hogy kicsi testünk ázik s didereg.
Honnan lágy fényvel ránk nevet a lámpa
S fehér ruháskám varrja kis anyánk:
Nézzünk sóvárgó szemmel a szobánkba,
Elűzött onnet gonosz mostohánk!
Kitaszított a zord, havas világba!
Irgyen lessük zörgő ablakunk:
Bent almát süt a duruzsoló kátyha
S mi félünk — sirunk — éhesek vagyunk!
. . . Szenvedni fájó tiszta szívvel — hidd el —
Hős az s nemes, mint a mesékbe írva!
— Így játsztunk fontos, komoly gyerekhittel
Képzelt bánatunk boldog könyét sirva . . .

Kerülni áldott, víg sugárözönt, fényt:

Úgy-e botor, bohó gyerekdolog?
De nem járjuk-e, édes, mi is önként
A bánat útját? mondd, nem gondolod — ?
. . . Szerelmünk volna létünk napvilága,
Borus egünknek hajnalfénye, üdve:
S mi bolygunk balgán ködös éjszakába
Gyerekmódra, dacosan, szemlesütve . . .
Sebet szakítunk szomjas szívünk vágyán —
Lihegjük egymást — jaj, és megfagyunk!
Futunk egymástól haragosan, gyáván:
És azt álmodjuk: nagy hősök vagyunk!
Éhezünk — s lelkünk bús tilalomfáján
Aranygyümölcs hívogat és vigasztal
S egymásnak édes forró piros száján
Várna szent borral, mézzel rakott asztal . . .

BETEG VOLT AZ ÉN KIS LÁNYOM.

Beteg volt az én kis lányom; kedves borzas kis
porontyom,
Napokig csak körülötte, érte küzdött nehéz gondom.
Húszor is fölrazogattam bodorcsipkés kis párnáját,
Édes csókkal hűtöttem szegény kicsi forró száját.

Megint haloványra enyhült égőpiros apró teste:
Mint egy kis fehér angyal most lilomszáll mellé festve.
Újra pajkos — újra éhes — újra rám borul nevetve.
Kis virágom, napvilágom, mit nem tennék jókedvedre!

Egesz nap csak véle játszom — cseng a tréfa, száll
az ének,
Vége sincsen, hossza sincsen, kacagásnak, víg me-
sének —

Csokoládéval, cukorral szemesugarát keresve:
Míg elalszik karjaiban boldog-mélyen késő este.

S ahogy nézem szunyadását, pihegése puha nesztét,
Tarka falovára kulcsolt imádságos picí kezét;

12 darab levelező lap
az ön saját arcképével
 2 korona
egyedül csak

URAI JÁNOS

Ő cs. és kir. fensége József
főherceg kamarai fényképé-
sze műtermében kapható
Forrai-utca 1. szám.
Müterem egész napon fűtve.

Szomjas vágy borul szívemre mint szivárványszöt-
tes felleg:
Anyáolben dédelgetett csöpp fiókám — irigyellek!
Ó, csak egyszer ilyen gyöngye kis törékeny kincs-
nek lenni!
Valakihez odabújni, dobogó szíven pihenni,
Hogy szemével simogatna, lágy kezével kényeztetne!

Aludj bimbóm — most még tiéd, most még enyém
ez az álom —
A mi óránk is szétfoszlik a tűnő időfonálon . . .
Az én fényes, szent szerelmem emlékké lesz, pusztá
köddé . . .
Ilyen gyöngye, ilyen boldog nem léssz soha, soha többé!

ZAJ A DUNÁN.

Már napok óta délvihar süvölt:
Nyögnek a fák — halkan remeg a föld.
A légbe szilaj, lázas erők hulltak.
A szűz fehér hómezők megfakultak
S bugyborékolva, csörtetve fakad
A tél rongyos lepléből száz patak . . .
Itt-ott a jég közt már sötétlik árja:
Ébred már lassan a folyók királya!

Duhaj szelek sikoltva taszigálják
Sötét felhők nehéz selyem uszályát,
S hol bodros bóbitájuk megremeg:
A jégpáncélra lágy eső pereg:
A kékes tükör szürkül, porhanyul —
Hol-hol egy hang mintha pendülne húr —
Hol-hol egy dörgő-morgó rianás . . .
Nyujtózik már az alvó óriás!

Mint lázadó, láncszagató rabok!
Feszítik a jégbörtönt a habok!
Üvöltve sir föl a víz moraja
Mint szabadságért küzdők bus joga!
Most — jégsírról fölszakad a zár.
Vaddübörögve szétveti az ár!
. . . Tompa három lövés a vár fokán . . .
Indul a zaj a hömpölygő Dunán!

Ropog a torlasz — a hullám dagad —
A vizen sistergő tajték fakad —
Harsogva titokzatos, mély zenét
Mint fékevesztett mén száguld a jég.
Fölágaskodik bölgve, fenyegetve
Mintha az eget volna vívni kedve!
Recseg, sziszeg száz zsákmányéhes hang . . .
. . . Lent Csallóközben jajgat a harang . . .

— De mámoros, vad dalát énekelve:
Belőle támad föl a nyár tüzeleke.
Pár hét — s halvány zöld fatyol hull a partra:
Hamvas ezüsttel áthimzi a barka. —
Szerelmes napsugárka égve, vágyva
Meghemperg a fodros hullámdágyba',
S a vén folyó szent, örökifjú dalban
Mesél neki, s ringatja lágyan — halkan . . .

Ó, mit a zsarnok lét hatalma ad:
Megvivni egyszer, így — a bús csatát!
Széttörni szilajon fagyos bilincset,
Felölelni a nap gyémántos kincsét!
Szívni szent balzsamát szomjasan, mélyen —
Elsülyedni a csókos nyári kéjben
A tél virágfojtó kezét lerdzva,
Dalolva menni nagy föltámadásra!

Weisz Dániel

épület- és műlakatos

ARADON, DEÁK FERENCZ-UTCA 38. SZÁM.

Készít minden e szakmába vágó munkákat, ugymint: épü-
let vasalásokat, rácsokat, kutak, kapuk, vasredőnyök, taka-
réktűzhelyek stb.

Vaskonstrukciókat amerikai tapasztalat alapján és módszer szerint

5308

Bármily különös és szaktudást igénylő munkát a legnagyobb
pontossággal készítek. Mérlegek javítása és hitelesítése. :-

Költségvetés vidékre is díjmentes.

Egy menyasszony jegyzeteiből.

Éjjeli suttyósok.

Irta: Lia.

Ami szerelmünk nem mindennapi. Ami szerelmünk egyedülálló! Ugy-e édes párom? No lám! Nem is így akartam kezdeni. Nem hozzád akartam most szólni párom, hiszen hozzád szólhatok előszóval bátran, szabadon, közvetlen hallhatod a hangomat, láthatod a tekintetemet... Talán a hangra nincs is szükség, mi a tekintetekből is megértjük egymást...

Vannak pillanatok, mikor az embert megragadja egy vágy, egy gondolat valami iránt. Ilyen vágy fogott el e pillanatban, hogy kikiáltssam a legnagyobb igazságot: hogy az élet legfontosabb kelleke a „megértés”.

Ebből indul ki minden. A legtöbb házaselet megvan méte-lyezve enélkül. Ahol két lélek, két gondolat teljesen különböző irányban halad, ahol nincs meg a feltétlen bizalom, ott bonyodalmas összevisszaságban történik minden-minden.

Megértés! Mennyi finom, magasztos és felemelő érzést vált ki magából e kis szó.

Mily rettenetes lehet az, amikor egy házaspár minden lelki harmónia nélkül él egymás mellett, amikor hiányzik közöttük az kapocs, mely az érzéseket és a gondolatokat teljes eggyé kapcsolja. Ez a harmónia a legtöbbször a nőtől függ. Egy gyöngéd finom lelkületű nő, mindent megértő és megérző nő kell ehhez. A férfi pedig legyen férfias: határozott jellemű, szilárd magatartású, bátor! Szóval legyen „férfi”! Összpontosuljon benne mindaz, ami erőssé, szívóssá teszi az akaratot. És e sok „férfias” tulajdonság között lágy hullámszerűség huzódjon végig az a finom gyöngédség, mely a „privát” életben oly fontos szerepet játszik.

De elsősorban a nő legyen „nőies”! Nyugodt modoru, nemes lelkü és csöndes. A hangos beszédű nő a nagybeszédűségre mutat és már ez sem nőies. A sok beszédben sok üres szó és kevés érzés. A nő pedig érezni tudjon finoman és gondolkozni öntudatosan. De ne beszéljen sokat!

Ismertem egy derék, jóra való férfit. Rajongással vette őt mindenki körül kedves, megnyerő modora miatt. „Jó ember”-nek hívták őt. Eléje került egy nő. Egy mosolygós arcú, szépnek mon-

dott teremtes. Rövid ismeretség után egymáshoz kerültek — egész életre. Évek múltán a „jó ember” feleszmélt:

„Elhibáztam az életemet. Ez a nő csak egy szép husdaráb minden tartalom nélkül. Ez a nő csak címzetesen a „párom” alapjában véve nem az! Mindig és mindenben ellenkező véleményen van. Belekapaszkodik a szavaimba, üldöz, gyötör házártságos viselkedésével. És ami a legrettenetesebb, ez a nő hazudik — folyton hazudik.”

A mult napokban találkoztam vele. Szomoruan hajtotta le fejét és felsóhajtott:

— Csak még egyszer újból kezdeném az életemet!

— Miért?

— Akkor tán nem feledkezném meg arról, hogy a házaselet nem ideiglenes időre szól, hanem egy örök életre. Akkor nem a külső után indulnék, hanem a tartalmat keresném a nőben. Azt a tartalmat, mely felöleli azokat a gyöngéd tulajdonságokat, mely nélkül el nem képzelhető boldog házaselet. De a legtöbb férfi nem gondolkozik a döntő pillanat előtt. Elkápráztatja a külső forma, a báj. És a megbánás már késő! Későn tér öntudatra, hogy nem találta meg azt, aki „egy életre” hozzá való! Egy jó nő által magasra emelkedhetik egy férfi, de a rossz a legmélyebb lejtőre tudja laszítani... Én is ott vagyok legalul. Letörtem. Megcsömöröltem az élettől. Kiveszett belőlem minden, ambíció. Roncs vagyok!

Egy pillanatra behunyom a szemem. Rozsás ködfátyol ereszkedik le előttem és e ködfátyolból kibontakozik egy magas homloku férfiare. Rám mosolyog. Olyan lágyan, simogatóan, olyan melegen. Az én párom ez! Én visszamosolygok reá, ép oly melegen, ép oly szerelmesen. A tekintetünk mindjohban egybekapcsolódik, a kezünk összeér és hang nélkül szólunk egymáshoz. Ugyanaz mondja ő is, amit én, hogy nekünk egy élet is kevés ahhoz, hogy a boldogság forrását végleg kimerítsük... Mert nyitott könyv gyanánt áll egymás előtt a lelkünk, bátran, szabadon lapozgatunk benne. Nincs egyetlen egy elrejtett oldala sem... Ugy-e édes párom?

— Éjjel felé jár az idő. Jó lesz már pihenni ténem. De még sem. Hadd beszélgessek még veled. Hiszen olyan édes, olyan jóleső ez. Hadd simogassam végig képzeletbeli arcodat. Kinyujtom a kezem. Ugy vélem, hogy itt vagy mellettem... Pedig te már alszol,

FAIX JACQUES

zongoraterme és készítési műhelye
Arad, Batthyány-utca 35. szám.

Allandó raktár:

FÖRSTER DÖRR, RÖSSLER, HAMBURGER, RUD.
STÉLZHAMMER, LYRA stb. elsőrendű gyárosok
kitűnő új modelljeiből, ugyszintén saját gyártmányu

zongorák

nagy választékban. Javítások, hangolások, szakszerű pontos kivitelben.

Zongorakölcsön jutányos árért.

bizonyára alszol legénylakásodon. Vagy ébren vagy? És hozzám beszélsz?

Ujból lehunyom a szemem. Egy nagyon bájos kép elevenedik meg előttem. Megsugom neked. Látom magamat suhogó fehér selyemben, fekete hajamba mirtuskoszoru... Mily szép is a fejem ez. Az ártatlanság szinboluma. Te belém karolsz. Gyöngéden, finoman. És viszel magaddal. Én jóleső bizalommal borulok a válladra, de közben mégis megremegek... Te még gyöngédebben fogod a karomat és a fülembe sugod:

— Ne remegj kicsi párom. Boldoggá teszek én téged és te boldoggá tész engem.

Eloszik a kép.

És mialatt pont éjfél üt az óra, halkan, boldogan susogom:

— Mi megértjük egymást — öntudatos szerelemmel. Mi megtaláltuk egymást.

VAD TUSÁK.

Csend van az álmok arany köntöset öltnek,
Számolom a futó perceket.
Várom el'őn hozzám a hajnali nóta,
Hogy beleleheljem lelkemet.

A vén hold fagyos osóvát égett, Cámul,
Szobám kacajjal szórja be.
Véres járásu manók tépik agyamat.
Örült jajgatások vegyülnek szobám csendjébe.

Melódiák üvöltnek, szívják a véremet,
Életet, életet adj nekem.
Te beteg álomdalnok, kergetett király.
Selyemben hoztál emlékezem.

Köröttem minden alszik, csak én virrasztok,
A pislogó lámpa fényénél.
Kopognak lelkem kapujánál, csitt, csendben...
Egy új melodia air mesél.

GYOMAI IMRE.

EGY ELJEGYZÉS.

Írta: POGÁNY ELZA.

I.

Ragy, drágán berendezett szobák. — Az ebédlőben sok virággal, ezüsttel, meissenai porcelánnal terített asztal.

A fogadó szobában vakító fény, parfümös meleg, elegáns asszonyok tapadó, puha estélyi ruhákban, smokingos férfiak.

A hangulat erőltetett, hideg, pedig nincsenek sokan, csak összeszokott, intim társaság. Mégis mindenkire ránehezedik valami nyomás. Senki nem tudná megmondani honnan és miért?

Két asszony suttogva dugja össze fejét.

— Mit szólsz hozzá?

— Tudtam, hogy így lesz.

— A nőlegény nem valami sugárzó arcot vág.

— Annál többet beszél, ragyog a menyasszony. Csak úgy kiabál a pöffeszkedő boldogság róla.

— Pedig a nőlegénye rá se néz. Folyton másokkal beszél adja a házifit, csak hogy ne kerüljön a menyasszonya mellé.

— Furcsa eljegyzés.

A beszélgetést megszakítja a menyasszony. Ostoba, merev nézésű leány. Formátlan testén kárbavész minden rárakott csipke és ékszer. Valami pöffeszkedő hengegés ömlik el egész megjelenésén, modorán. Sohsem beszél másról, mint pénzéről... pedig nagyon sokat beszél.

Az egyik asszony kedveskedő mosollyal simogatja meg arcát.

— Hogy érzed magad, mint menyasszony kén?

— Óh annyi gondom van, hogy tulajdonképpen még nem foglalkozhattam magammal.

— Ugyan!

— Elemér sietteti az esküvőt. Három hét alatt minden meg kell, hogy legyen. A lakás, bútor, kelengye, aztán nászutra megyünk. Azt sem tudom hol fogok most hirtelen lakást kapni? Legjobban szerettem volna várni, amíg építettek megfelelő, saját ízlésem szerinti lakást... de Elemér nem akar várni...

Az asszonyok megértő szempillantással néznek röviden, alig észrevehetően össze: „Elemér attól fél, hogy megbánja: azért siet.”

Igen tisztelt megrendelőimet és a
n. é. közönséget értesitem, hogy a
téli és tavaszi saisonra

legdivatosabb angol

szövetujdonságaim

szép választékban megérkeztek. Készítetek megrendelésre úgy **uriruhákat**, mint **egyenruhákat** legizlésebb kivitelben.

Kitűnő tisztelettel:

GIANOTTI NÁNDOR

uri- és egyenruha szabó

Arad, Deák Ferenc-utca 8. szám.

7849

Iren tovább beszél, sokat, gyorsan és kellemetlenül, folyton a vásárlásairól. Olykor türelmetlenül, vágyódva néz a vőlegényére. Szeretne mellette ülni, csak vele beszélni . . . Homályosan sejti, hogy valaminek másképen kellene lenni . . . Mikor szemeivel az Elemér nézésébe szeretne befurakodni, mindig fázósan borzong össze . . . Elemér hidegen, nyugodtan néz reá, nem beszél semmit szerelemről a szeme.

Mindegy, azért Iren mégis örönd és büszke. Szébb lakást, butort, kelengyét, férjet senki sem vásárolhat, mint amilyen neki lesz.

II.

Hideg, holdfényes, csillagokkal teleszórt éjszaka.

Elemér komolyan, zsebredugott kézzel, gyors léptekkel megy utján. Sietve bucsuzott el mindenkitől. Alig várta, hogy egyedül legyen. Nincs kedve hazamenni. Undorodik a kávéházaktól is. Szeretne sétálni . . . fél . . . Attól fél, hogy valakivel találkozik, vagy valaki meglátja merre megy. — Pedig el kell mennie . . . Valakinek tartozik egy bucsuszóval, egy magyarázattal, egy vallomással . . .

Ugy érzi magát, mint a faló . . . Rástelne, hogy rajtakapják, Nincs joga már másnak az álmát lesni, másnak ablakára bémész-kodni . . . Menyasszonya van . . . Ugy illenék, hogy legalább ma: az eljegyzés napján ne gondoljon másra . . .

Idégesen vonogatja vállát . . . Mindegy! Nem csalja meg Irent . . . nem vesz el tőle semmit . . . nem rövidíti meg semmivel . . . Határozott, erélyes lépésekkel megy tovább. Rég nem járt erre . . . Van négy hete. Pedig azelőtt . . .

Körül se néz fölbe, nem törődik semmivel. Sőhajtván áll meg egy erkélyes ház előtt. Végignézi az ablakokon . . . Minden sötét . . . és mindenkikhez emlékek fűződnek . . . Szerelmes, meleg, gyönyörű emlékek . . .

Az erkélyre rá süt a hold. Talán az is csodálkozik, hogy nem mosolygó szemekre, összefogott kezekre esik . . . Hányszor . . .

Elemér nem akarja tovább gondolni. Minek? Ugy is mindegy már. Kivesz a zsebéből egy rózsát. Bársanyos, sőtétvörös, meleg illetu. Menyasszonyától kapta este.

Megcsókolja és feldobja az erkélyre . . . Ugy érzi, hogy a rózsza helyette sok mindent bevall, megmagyaráz és elbucszuk.

AZ ESTHARANG.

Virágünnep volt kinn a zöldben
Madárdalok hűs völgy ölén,
Virággal volt a rét behintve,
Virágból volt körül sötény.

A zene olyan csábosan szólt,
Oly táncrahabóan, édesen!
S mi mégis messze elbolyongtunk
A távol bérceken, völgyeken.

Csapongva csörgött utunk mentén
Egy pajzán, hűtlen kis patak, —
Szerelmes esti pirban égtek
Körül a tölgyes bércefalak . . .

S hogy meggyünk szótlan, álmodozva,
Titkos sohaj kel ajkamon:
Tán sohasem jön újra vissza
Ez a magány, ez alkalom! . . .

S míg bémulom tüzeit szemednek,
Keblemre vonva fejedet,
Kábult agyamnak vágya támad
Csak egyszer birni tégedet!

A gondolat, vágy lángra gyúlaszt,
Eremben száguld, forr a vér —
Elkárhozni, pokolra szállni
Egy pillanatnak üdvéért! . . .

. . . De im, kigyul az első csillag
Az ég peremén, ott alatt,
A szomszéd falu templomában
Imára szól az estharang.

A zene hallgat lenni a völgyben,
Csak szellő sug a fák között,
Az egész fára körülöttünk
Szent ájtatosság költözött . . .

S mire a hold megkezdí útját
A mérhetetlen tájakon:
Eléd borulva, bűnbánóan
A harangzugást hallgatom . . .

BALCA MIKEÓS.

Dein Paula

női kalap divatterme

Arad, Weitzer J.-utca 9.

Gyászkalapokban nagy raktár.

TIZ ÉV MULVA.

Irta: SZECSÓ VILMOS.

I.

A huszesztendős Bán halovány, szép fiu volt. Szeme, mely kíváncsian tekintett a világba, hideg és szürke volt; szabályos, kissé merev vonásai is minden melegség nélkül valók voltak; a járása lassu és fáradt, a mozdulataiban semmi hæv. De lelke csupa tűz, csupa tisztaság, romlatlan, érintetlen őserő.

A huszesztendős Bán járta a világot és kíváncsi szemekkel nézte a dolgokat. Az ősrégi dolgokat, melyek neki újak, a már annyiszor látottakat és megszokottakat, amelyek idegenek, különösök és bűbajosak az ő husz éves szemében.

És kereste a dolgot, mit körülvegyen lelke melegségével, amihez hozzáfűzhetné a lelkét, mely forrása, tartalma, célja legyen az életének.

Legyen egy észme, vagy egy leány — mindegy.

Elkészt azonban az észme, mely megihlette volna.

A leány idejében jött épen.

Hogy hívták? Margitnak hívták. De hívták volna akárhogyan, neve imádottá vált volna, dallamosan, varázsosán csengett volna Bán lelkében. Mert csupa varázs volt a viselője. A haja arany-szőke, remegve tört meg rajta a napsugár, az arca a hónál fehérebb, a hangja mint delejes áram szaladt végig Bán idegein. A mozdulatai puhák, lágyak és szabályosak. S ahogy hátraszegte a nyakát és féloldalt tekintett Bánra! Pajzán guny a tekintetében és mintha hívná mégis.

Bán ment volna utána, ment volna a pokolba is, ha ő kívánja. De nem mentek olyan messze, csak a jégpályára vagy a táncterembe. Hűséges, alázatos lovagja volt a leánynak. A jégpályán ő kötötte fel a korcsolyát és nézhette aztán, hogy siklik tova másokkal a jégen. A táncteremben ő viselte gondját Margit legyezőjének és ez elfoglaltsága okán a néző szerepére volt kárhoztatva.

Azt hinnék tehát, hogy boldogtalan volt?

Nem. Káprázatos fényű boldogságban teltek napjai. Boldog volt, ha láthatta a leányt, ha megérinthette kezét. Napokig érezte kezén az ő kezének érintését, arcán a pillantását. Mint lágy, meleg,

illatos hullám ölelte őt körül a leány tekintete. Külön légkörben élt, más világban egészen, mint a többi ember. Mi köze sem volt a való világhoz. A házak, az emberek aranyos ködben usztak előtte, mintha nem is léteznék, csak álmodva volnának. Puha volt, álomszerű minden. Ha megütötte magát, nem fájt, nem érezte. Az ő álma — az a valóság, a létező, a kézzel fogható. Margit pillantása, hajának illata, az is szinte látható. Egy szava egész történelem, egy egész korszak az életében. Egy mondásában több mélység és bölcsesség, mint egész könyvtárakban. A mozdulata ékesen szóló, báj, finomság, szellem van benne.

Nem kérdezte soha a leányt, szereti-e őt? Nem hogy nem merészelt volna talán, de eszébe sem jutott a kérdés. Egészen fölösleges is volt, mert érezte mindenből, hogy Margit szereti. A felhők járásából is érezte, a levegőből, mely emlékekkel, sejtelmekkel és ígéretekkel volt tele és különös varázsos illattal. Azért talán, mert ő is e földön él és e levegőt szivja.

Margit őt szereti, őt. Bán azt hiszi, megbolondul örömeiben és belemélyed e gondolatba és meg szeretné ölelni az egész világot.

De . . .

Ösmertek ennél csunyább szót? De. Két betűben minden fájdalom, álmok foszlása, költészet alkonya. A de az ellentmondás, az örök tagadás,

De Margit nem szereti Bánt; Margit nem istennő, Margit méltatlan rá, hogy legendák hősnője legyen. Margit csinos szőke teremtes, aki bájos, mint ahogyan bájos minden fiatal leány. Ne keresd Margitban a végtelenséget, mert Margit üres, mint egy légmentes palack és legfeljebb az üressége végtelen.

Margit eljátszott egy kevéssé Bánval, mint ahogy a többivel — és ezzel vége.

Amit Bán a leányon látott, azt az ő husz éves lelke álmodta csak rája. A sok szép virággal ő ékesítette föl, az ő lelke volt a virágok termő talaja.

De lehervadtak a virágok . . .

— Elmegyünk-e sétálni, Margit?

— Nem lehet, Bán. Nem sétálhattunk többet együtt. Más pajtás után kell néznie. Az idő mulik, megöregszen maholnap. Itt az ideje, hogy férjhez menjek. Jó alkalom van most rá. Fűlig szerelmes belém a doktor, annyira szerelmes, hogy azt sem kérdi,

Bakács Miksa

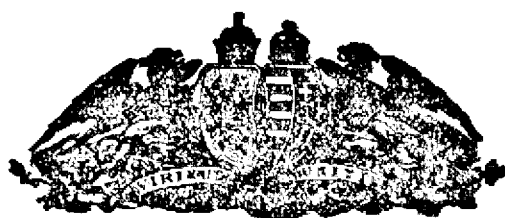
angol női divatterme

— A R A D, —

Weitzer János-utca 13.

7888

LENGYEL LÖRINC

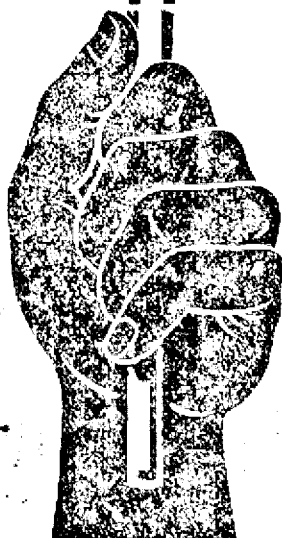
cs. és kir. udvari bútorgyáros

Arad, Andrássy-tér 21. szám.

Műipari telepén állandóan teljes lakberendezések és egyes bútordarabok nagy választékban.

Árjegyzék, tervezetek és költségelőirányzatok kívánatra díjtalanul készíttetnek.

7858

WEISZ HUGÓ

FOTOMŰVÉSZ

TELEFON 211.

ARAD, Andrássy-tér 16.

1912. LONDONI

NEMZETKÖZI MŰVÉSZI

FÉNYKÉP KIÁLLÍTÁSON

I. díjjal

EZÜST PLAKETTEL

KITÜNTETVE.

7942

Felvételeket eszközöl naponta 9 órá-
tól este 6-ig. (Villanyfény mellett is.)

mennyi hozományom van? Menjen, Bán, mert még itt találja. Menjen, Bán.

És Bán ment . . .

II.

A harmincéves Bán komoly férfi, akit nevetni nem lát senki. Valami szomorú felhő ül magas homlokán, tán egy régi csalódásnak emléke. A harmincéves Bán a tükör előtt áll, úgy köti meg fehér nyakkendőjét. Az este lesz az eljegyzése. Olgának hívják a menyasszonyát. Karsu, magas, szép barna leány, komoly, kissé szomorú szemekkel. Ma este lesz tehát az eljegyzése.

S életének e forduló pontján visszazár elméje a múltba, rég letűnt időkre emlékezik.

Tíz év előtt . . . Margit!

És összehasonlítja Margitot Olgával. Olga olyan, mint aminőnek akkor Margitot álmodta. Margit az ábrándjai világában volt az, amilyen Olga a valóságban.

Elszállt a romantika kora s a harmincéves Bán másképpen közeledett Olgához, mint a husz éves az ő Margitjához. Éles, kritizáló szemmel, csalódott lélekkel.

— Csinos és kellemes leány ez az Olga! — mondta magának Bán.

De ment az idő és Bán nap-nap után több jelzöt rakott a leány neve elé, a magasztaló jelzőknek egész sorozatát.

Minden jelző egy várfok volt, melyet a leánynak be kellett vennie. Bán a kételkedés vértjében, elkeseredetten védte a várfokat és Olga sorjában bevette őket, könnyedén, diadalmasan.

Ma este lesz az eljegyzése. Szereti Olgát, nagyon szereti. Telve van csodálattal menyasszonya iránt és lélekben is meghajol előtte, mikor kezét csókol neki. Boldog lesz; hitte volna-e akkor, tíz év előtt, hogy boldog lesz valamikor?

. . . Ha Margit menyasszonyává lett volna akkor s most, mint husz éves ifju, a Margittal való eljegyzésének ünnepére öltöznék.

Maga előtt látja a husz éves Bánt, a rajongót, aki mint egy bolond, úgy ugrált és táncolt, ha Margit erősebben szorította meg a kezét. Micsoda tűz volt az! Hogy lángolna, reszketne, elsápadna és pirulna a boldogságtól, ha husz éves volna most és Margit tubarózsáját tüzne a szmokingjába.

És így? Mily nyugodt, csöndes, kimért és komoly!

Szereti, mélyen szereti Olgát, de hol az a nagy hév, hol az ifju lélek sziporkázó, tündöklő tüzijátéka! Hol a láz, a perzselő, vakító ragyogás?

Margit nem is érdemelte meg, mi köze volt Margitnak ahhoz? De Olga! Ő szebb, mint az ifju álma volt és szentebb, mert való, mert igaz. És mégis csöndes és nyugodt a láng, mely Olga oltárán ég.

— Olga meg van lopva, meg van csalta! — kiált föl Bán. — Add vissza elveszett lelkemet, Ió stenem, add vissza! Olgáé az, őt illeti! A rajongás, az ábránd, az üdeség, az ifju lélek ezer színe illeti őt: Olga megvan lopva!

Köny csillog Bán szemében, de hiába, hiába. Veszi kalapját és elindul Olgához. De lelke még utközben is elrévedez a tovaszállt, csodásan szép első ifjuságon. És maga előtt látja Margitot, nem olyannak, aminő valójában volt, de olyannak, ahogyan akkor álmodta. Fenséges lélek a szemében, mosolygó költészet az ajkán, csábos tánc a járása, szerelem a nézése, bűbajos költemény a szava.

Bán tisztán látja a régi képet, és rég nem érzett, édes-bus remegés járja át a szívét . . .

CSAK TE . . .

Csodásan szép vagyok. Fenséges és büszke.
Sugár természetem tapadó táll lepi be . . .
Ajkam unottan mosolyog.

Orcáimon fakadó rózsák pirulnak
Csillogó szemeim ezer átkot szórnak
Még bomol tőle a férfivilág.

Imádnak sokan — százak, fejemen babér,
Hangom hallatára újra kikelet kél . . .
Lábam rózsát tapos.

Körülvesz az Élet minden boldogsága:
Gondtalan kedő, öröm, kéjes, lágy muzeika —
Tűröm . . .

Odaadnám fényem, bájom, ragyogásom,
Ha fakó, sápadt lennék, vézna és csunya
Mindenkitől sujtó, mint régen, a múltba . . .
Csak Te Egyetlen . . . Csak Te szeretnél újra!

BOROS GIZI.

!ÉRTESÍTÉS!

Becses tudomására hozom a n. é. közönségnek,
hogy **Verbos A. és Fiai cégtől**, ahol **32**
évig mint üzletvezető és kárpitos működ-
tem, kiléptem és Magyar-utca 23. szám
alatt a mai kor igényeinek megfelelő

kárpitos műhelyt nyitottam,

ahol is **Perényi Zsigmond asztalos mes-**
terrel üzleti összeköttetésbe léptem s így abban
a kellemes helyzetben vagyunk, hogy a legegyszerűbbtől a legfinomabb asztalos és kárpitos munkákat
elvállaljuk jutányos árakban. Becses pártfogásukat
kéri a n. é. közönségtől

EDL LŐRINC és PERÉNYI ZSIGMOND.

Butortelepünk Magyar-utca 23. szám.

MENEKÜLÉS.

Írta: IFJABB JESZENSZKY SÁNDOR.

— Világom romjaival lelkemben futok az élet zajától. — mondogatta magában és valósággal tetszelgett e gondolatban. Kalapját lehuzta a szemére, hátát megvetette a hintó sarkában s nyugodt örömmel szemlélte a szántóföldek végtelen sorát, az erdőket s a távol kékülő hegység felé mosolygós pillantást küldött. A hintó könnyű kerekai ropogtak a kavicsos úton s a gyönyörű fekete paripák röptették hazafelé Marendiák Istvánt.

Úde gyermekkori emlékek jutottak eszébe s most, valamivel túl a harmincadik évén, megcsömörölve a városi élettől, örömmel adta át lelkét ezeknek az ifjúkori benyomásoknak. Megutálta a várost, az emberek együttlétét. Ősei mindig falun éltek s ő mint husz éves ifjú mohó kíváncsisággal vetette magát a nagyváros forgatagába. Alig telt el tíz év, felébredt benne az évszázados tradíció s a széles szántók, az illatos erdők, az enyhet adó nyugalmas csend visszakövetelték. Ő egyideig védekezett, mint minden kényelmes ember, szerette a meglévő s irtózott a változástól, de nem bírta soká. A régi, és elhagyott otthon ezer és ezer szállal hálózta be, kinozta, húzta magához.

Színek, virágillatok, hangok minél gyakrabban juttatták gyermekkori otthonát eszébe. Reggel felé hazamenve a klubból, mikor szalonjában meggyújtotta a villanyt, a felvillanó fény nyomán a szemben levő tükörben nem a fekete frakkot, a villogó fehér plasztrónt s a sápadt álmos arcát pillantotta meg, de egy gyermekkori vízióban ismerős erdei ösvényen, vadászruhában haladt tova. A hajnali ködből nem a szemben levő házat, de az otthoni hegyek hatalmas körvonalaát vélte kibontakozni és ha bérlője félelme elszámolásra és bérfizetés végett felkereste, annak ruháján és pénzén a hazai föld szagát érezte. Kíváncsian tudakozódott az ottani eseményekről s bizonyos irigységgel gondolt azok szereplőire. Fényes szalonban a leghevesebb udvarlás között pillantott meg egy képet a falon, amelyen tüzes paripák ragadnak egy szánkót a kanyargós hófödte úton, a méla téli alkonyban messze csillogó kivilágított ablak felé. Szóllanná lett és szerencsétlennek érezte magát. Vágyódva nézte a képet, szeretett volna felugrani abba a szánkóba és elvágtatni ebből a zürzavarból afelé a csendes ablak felé.

Ilyenkor indulatos és haragos lett. — Miért vagyok itt, ahol minden hiu és haszontalan? — kérdezte önmagától. — Ezer és ezer dolog iránt keltik fel nap-nap után érdeklődésemet, amelyek nem méltók hozzám s ezt csak elkésve veszem észre, mikor már emészt a sok hitvány dolog. A társaság nem én értem van, de én vagyok az ő multságára. Az események, melyek előidézésében legfeljebb ha millióval szemben egy szavazatom van, de azért ép úgy érintenek, mintha egymagam okoztam volna, oly gyorsan

követik egymást, hogy nincs időm közben feleszmélni és meggondolni azokat. A féltékenység megelőzi a szerelmet és nem szeretek, hanem elszerelek mástól. Nyugalmam nincs egy percre sem, lihegve, fáradtan, éjjel-nappal követnem kell, amit akarok, mert különben elveszi más. Aki szeret, az nem húzódik hozzám, de rabjának kíván és árulással fenyeget, ha nem engedelmessékedem. A semmi jelentékeny óriássá növekedik, s bosszantó, hogy mily nagy érdeklődéssel foglalkozunk vele. Az összeköttetés és érdeklődés ezer ágazatban terjed mindenfelé és minden napra kijut legalább egy kellemetlenség. Mint a tapló a fához, úgy nőnek hozzám emberek és ügyek, amelyekhez és akikhez semmi közöm, de bajuk vagy rosszaságuk emészt, elkedvetlenít, vagy bajba dönt. Otthon úgy harsog a patak, hogy ha a partjára állok, nem hallok meg tőle semmit és az éjszakában, mint uruk távollétében a rossz eselések, nem mulatnak a nap szegény rabszolgái, hanem fejedelmi nyugalomba borítja uruk pihenését a sötét lepel.

Ekként vitázott önmagában s másokkal, míg egy nap rájött, hogy mi sem áll útjában vágyainak. Független, gazdag, semmi sem köti a városhoz, míg otthon a kastély ódon termei készen várják bármikor. Egy tavaszi napon, mikor langyos szellőben ragyogó napsugarak ringatódtak, összepakkolt, eltépett minden szálát, mely még a városhoz kötötte s haza ment. A széles szántók, az illatos erdők, az enyhet adó nyugalmas csend visszahódították.

Marendiák István teljesen egyedül élt kastélyában, mely meglehetősen el volt az országtól egy kis falu szélén. Egyedülétét nagyon élvezte és eleinte valósággal eseményszamba ment nála, a zaklatott élethez szokott embernél, a csendes falusi magány eseménytelensége. Az új keret, a régi emlékek majd egy hónapig annyira lekötötték figyelmét, hogy nem is volt ideje gondolkozni a nagy változáson. Gondolkozni különben azelőtt sem nagyon szokott. Nem szorult rá; kiváltságos vagyoni és társadalmi helyzete eddig megóvta azokat a helyzetektől, melyek gondolkodásra, megfontolásra kényszerítették volna. Most is inkább érzéseire hallgatott, mikor elhagyva a várost s azt a csillogó keretet, hol eddig élt, visszatért apái földjére. Mikor már az újdonságok megszokottak lettek s az egyhangúság nyugalma ereszkedett lelkére, csak akkor kezdett tetteinek okain gondolkozni s lassanként tudatára ébredni e visszavonulás jelentőségének. Eleinte az egyedüllet nagyszerűségének elméletében merült el. Csak ebben a formában tartotta kellemesnek. Annyszer esalja meg az ember önmagát is, hogy lehetetlenség másnak is hinni, mikor önmagára is vigyázni kell. Bizonyos belső tartalom és biztos elszigeteltség a boldogság fő biztosítékai lettek előtte. Gondolataiban revízió alá vette lassanként tíz évi nagyvilági életének tapasztalatait, borzasztó rendetlenségben, felszínesen elraktározott benyomásait. A hebehurgya össze-visszaságban idő múltán rendeződött, a gondolatvilág mélyült s nagyobb átfogó

Értesítés.

Számos elismerés igazolja, hogy a nagyválasztékban érkezett téli különlegességi bőrökből nálam készül a legszebb és letartósabb cipő.

A szülők különös figyelmébe

ajánlom orthopéd **gyógy-gyermekecipőmet**, melyek meggátolják a **ludláb felléedését**. Ezen cipőkkel nemcsak gyermekeknél, de felnőtteknél is nagy eredményeket és számos elismerést értem el, nemcsak Aradon, hanem már Érsekújváron, Nyitrán, Temesvárt, Liptóújvárt, Orsován stb. helyeken is. Legutóbb volt szerencsém elnyerni a megyei kórház igazgató főorvosának elismerése folytán a közkórház orthopéd munkák szállítását is.

Megrendeléseket vidékre is **24 órán belül** eszközölök. — Vidéki megrendeléseknél elegendő egy használt cipő beküldése is.

Szives pártfogást kér:

Zimmermann János

uri és női orthopéd gyógycipész
Aradon, Deák Ferenc-utca 10. sz. alatt.

Guttman és Berger

uri divat különlegességi üzlete

Arad, Andrassy-tér 21.

285. Városi és megyei telefon 285.

Ajanlja dusan felszerelt raktárát a legszebb és legdivatosabb kalapok, ingek, galérok és kézelők, legdivatosabb nyakkendők, zsebkendők, keztyűk, harisnyák, esőernyők, sétabotok, sport sapkák, és minden e szakmába vágó cikkek.

3060

Újdonságok naponta érkeznek.

Vidéki megrendelések a legpontosabban eszközöltetnek

Szives pártfogásukat kéri

Guttman és Berger.

Kossakné és Schwarcz

fényirdája

7839

ARAD, Weitzer János-utca.

Modern fényképek, aquarellek és nagyítások művészi kivitelben.

Speciális gyermekfelvételek.

Felvételek délelőtt 9-től este 6-ig villanyfény mellett is.

„Victoria”

takarék és hitelintézet mint részvénytársaság
Arad, József főherceg-ut 1—2. sz. (Saját házában)

7855 Fiókintézet Kisjenőn, Világoson és Borosjenőn (saját házában.)

Befizetett részvénytőke	 K	2,500.000	
Tartalékalap	 K	2,000.000	Alapított
Betétek	 K	15,000.000	1887. évtől.
Évi forgalom		450 millió korona	

Üzletköre:

Atvesz betéteket betéti könyvecskére kamatozás végett és azok után, amelyek 3 hónál rövidebb ideig vannak elhelyezve 4%-ot, 3 hónapnál hosszabb időre elhelyezett betétek után a betett összeg nagyságához képest 4½% és 5% kamatot fizet minden levonás nélkül. A betétkamatadót az összes betétek után kivétel nélkül az intézet fizeti meg. — A pénztár állásához képest betétek felmondás nélkül is visszafizettetnek.

Leszámitol váltókat.
Előlegeket nyújt értékpapírokra.
Jelzálog kölcsönöket

engedélyez ház-
és földbirtokokra.

Az igazgatóság.

ilyenkor — „a fecskék már visszatértek, csak a szegfűm nem jön többet vissza. Elfelejtett, mint a többiek.”

De a májusi nap első sugáránál, egy szép reggelen, felébredve, a szegfű volt az, aki a bástya tetőről üdözlölte, és vele együtt tértek vissza a fogoly többi barátai is: a pillangó, a méhecske, a mezei kis madár.

A völgyben egy ember lakott, aki minden napot a mezőn töltött, egy bádagszelence függött a vállán, melyet esténként, mindenféle fűvel, növényvel, virággal telve vitt haza.

Azt hitte magáról hogy szereli a virágokat, mert botanikus. Mert feliratokkal látta el őket, mert rendezte őket, mert nem, család, faj, csoport szerint osztályozta őket, mert latin neveket adott nekik, a nyomorult!

Ami emberünk egy nap utjában elfáradva, amellet a torony mellett állapodik meg, ahol a fogoly volt elzárva s amint előveszi zsebkezdőjét, hogy izzadt homlokát letörölje, fölemeli a fejét s észre veszi a virágot.

— Oh! Oh! — kiáltja — minő szép szegfű, szomszédomnak s vetélytársamnak Nicolasnak bizonyára nincs ily szép példány a gyűjteményében, kísértük csak meg, hogy hozzájussunk. De hogyan?

A torony magas volt, lehetetlen megmászni. Emberünk körül néz. Észreveszi hogy a torony egyhelyen egy félig romba levő várfokkal érintkezik s hogy a párkány magasságát csak néhány láb választja el a tetőtől. Mászni kezd s ámbár a legforróbban fűz a nap heve, erőt ad neki az a gondolat, hogy szomszédját legőzheti.

III.

A fogoly azzal a néma csodálattal szemlélte a szegfűt, melyet amellet a nő mellett érzünk, kit szeretünk.

Hirtelen egy árny rajzolódik a falra, s egy férfi jelenik meg a tetőn. Határozottan a szegfű felé tart. A bádag szelencéről, mellyel fel van fegyverkezve, fölismerni a botanikust. Eléri a virágot s hozzáfog, hogy kitépje.

— Megállj! szerencsétlen, — kiált felé a fogoly, — ha van érző szíved, ha embertársaid szerencsétlensége még megtud hatni, hadd e virágot, ki engem támogat, vigasztal s visszatart a haláltól.

— Szegény bolond, jól tették hogy elzárták — mormogja a botanikus folytatva munkáját.

— Nyomorult, az Isten meg fog büntetni.

A botanikus főlegyesedett a tetőn, mert a szegfű gyökerei a fal oldalába voltak nőve. Erősen tartottak. Egy heves rántás s a növény enged, de nem jön egyedül. Magával rántja estébe a botanikust.

Igy van az, mikor valaki egy régi torony tetején botanizál s megfélekedzik az egyensúly törvényeiről.

IV.

A botanikus nem pusztult el mindjárt. Rémülten kiáltott. Az emberek összefutottak, hordágyra tették és haza szállították. Az orvos konstátálta, hogy mindkét lábát törte s rövid tanácskozás után egy lábbal kellett megelégednie.

Ugyan meggyógyult, de többet már nem tudott a növényezésnek élni. S nehéz szívvél látta minden reggel szomszédját s vetélytársát Nicolas-t, vállán bádagszelencével előtte elmenni.

Nicolas pedig olyan szerényen munkálkodott, hogy tagja lett az akadémiának; szomszédja erre sárgaságba esett.

V.

A fogoly buskomor lett. Elvesztvén virágját úgy tetszett neki, hogy most veszi el másodszer a szabadságát. A tél is eljött — szomorú egy évszak — de legalább álmodhatott kedvenc virágjáról, és tavasszal, egy reggelen, midőn a nap sugarai behatoltak zárkájába, nem tudta könyvtől ázott szemét levenni a toronyról:

Ott egy másik szegfű igazgatta leveleit s mondott jó reggelt a szegény fogolynak.

CSÓKOK.

Valami szent nagy éjszakán
Vad nászban megfogant az élet
S azóta tart a nász örökké,
Minden kis mozgás csókba téved.
Csókok világa a világunk,
Csókban fogan a gondolat,
Kicsi kis agyvelőcsomócskák

Legcélszerűbb karácsonyi ajándék ! !

Ha valóban

jó és olcsó cipőt

akar venni, úgy forduljon teljes bizalommal

WEISZ MÁRTON

uri és női cipő-üzletéhez

ARAD, Deák Ferencz-u. 6.

hol minden nagyságu és kivitelű legizlésesebb

saját készítményű cipők

meglepő olcsó árban kaphatók.

Megrendeléseket leggyorsabban elkészíték.

„TRANSSYLVANIA”

ÁLT. KÖLCSÖNÖS BIZTOSÍTÓ BANK NAGYSZEBENBEN.

Biztosít a legelőnyösebb feltételek mellett:

TÜZKÁR ELLEN:
mindennemű épületet,
árucikkét, takarmányt,
butorokat, stb.

EMBER ÉLETÉRE

tőke és járadék biztosításokat csaköröl, sőt elfogad 100—200 korona erejéig temetkezési költségre biztosításokat is.

Ajánlatokat elfogad:

Arad-, Békés-, Bihar-, Csannád-, Hunyad-, Krassószörény-, Temes- és Torontál-megyéből.

Az aradi főügynökség

(Széchenyi-utca 1. sz. II. em.) valamint a helyi és körületi ügynökségek is.

Az 1907. évi orsz. kiállításon ezüst éremmel
kitüntetve.

Schöntag Gyula

villanyerőre berendezett
könyvnyomdai szakasztalos műhelye
Budapest

VI., Váci-körút 51. sz.

7967

Árjegyzék bérmentve.

Az árjegyzékben felsorolt összes
készítményeimből raktárt tartok.

ARADI KERESKEDELMI BANK RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

ARADON, ANDRÁSSY-TÉR 21. SZ.

TELEFON: IGAZGATÓSÁG: 846. KÖNYVELŐSÉG: 845.

Van szerencsénk a gazdaközönség szives figyelmét felhívni,
hogy ha földet, házat akar venni, vagy már meglévő drága
kölcsönét olcsóbbra óhajtja konvertálni, forduljon bizalommal az

Aradi Kereskedelmi Bank Részvénytársasághoz

Aradon, Andrassy-tér 21-ik szám.

Pénzügyintézetünk a lehető legrövidebb idő alatt a legolcsóbb
kamat mellett magas összegű, hosszú lejáratu törlesztéses
(amortizációs) jelzálog- és váltókölcsönöket folyósít, továbbá
elfogad betéteket a legmagasabb kamatozás mellett és föld-
parcellázásokat vállal bizományban vagy saját számlára is.

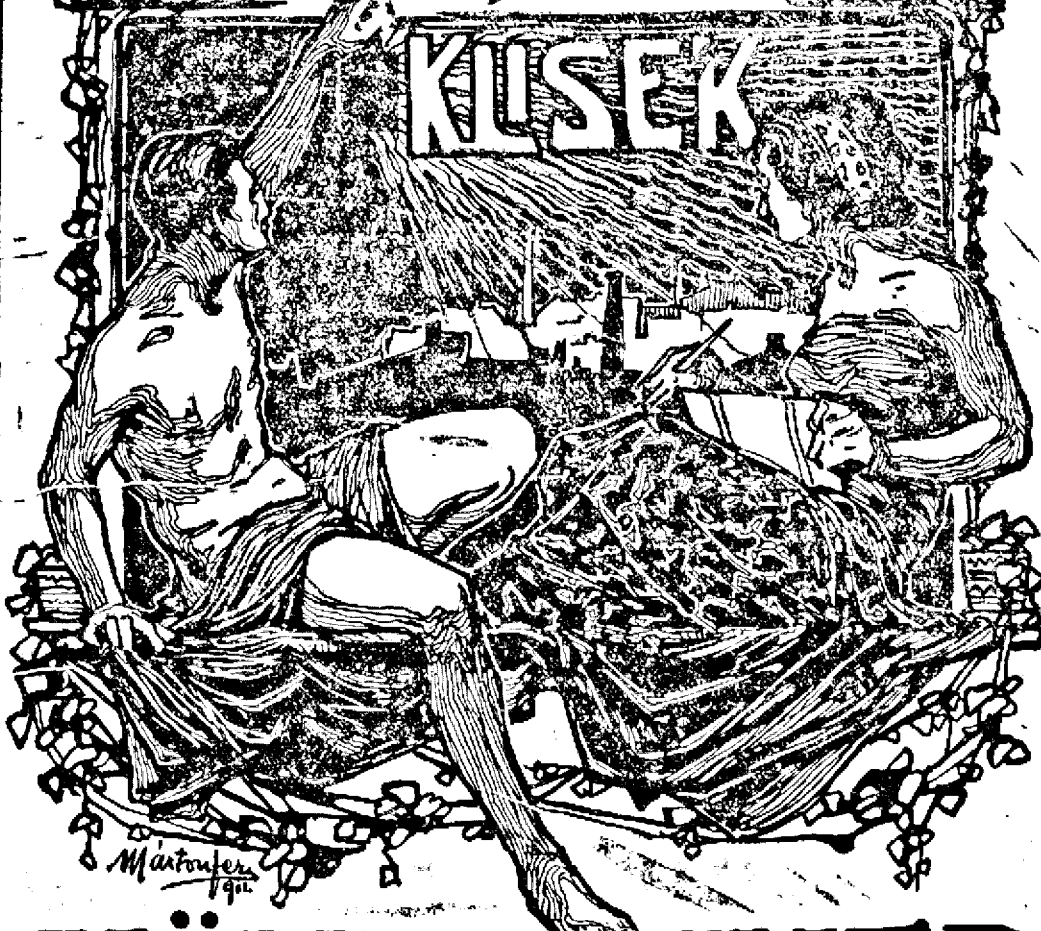
Érdeklődők ingyen nyernek felvilágosítást.

Kiváló tisztelettel

7856

ARADI KERESKEDELMI BANK RÉSZVÉNYTÁRSASÁG ARADON.

MŰVESZIKIVITELŰ RAJZOK, KLUSEK

KÖNIG és BAYER

BUDAPEST KAZINCZI UTICA 32.

TELEFON 4-83.

7999

Első magyar kő- és könyvnyomdai festék
és hengeranyag gyár

BERGER és WIRTH

BUDAPEST, IX., Márton-utca 19. sz.

Törzsgyár: LIPCSÉBEN.

Távirati cím:
BERGWIRT BUDAPEST
M. k. postatakaréktári
számla: 23244. szám.
Csekk számla a Magyar
Általános Hitelbanknál.

Alapítási év 1823.
Fiókgárak: AMSTER-
DAM, BARMEN, BERLIN,
PÁRIS, NEWYORK, FLO-
RENZ, SZENTPÉTER-
VÁR, LONDON.

Telefonszám: József 6-35.

Festékek grafikai célokra

KÜLÖNLEGESSÉGEK: könyvkötőfestékek
dombornyomásu, színnyomásu és tégely-
nyomásajtókhoz; márványfestékek; fény-
festékek borjubőrpapiros és papirzacskó-
nyomásra; platinfesték 7968

HENGERÖNTŐ-MŰHELY

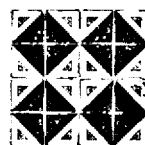
lapos és körforgásu gépekhez.

Olcsóbb és sokkal jobb a házi öntésnél.
„PATENT“, „VIKTÓRIA“ és „BIANCA“
hengeranyag kockázott és sima táblákban.

Olmützer Károly

épület- és butorasztalos műhelye

Arad, Deák Ferenc-u. 33. szám.

7985

Elvállalok: épület, butor, portalé, irodai
és boltberendezéseket legszebb kivitel-
ben, a legjutányosabb árban,
ugyszintén FAREDŐNYÖK készítését.

Fog
Arany
23 karátos
20 korona.

Fog
Porcelán
aranyban
16 korona.

Fog
Porcelán
kaucsukban
4 korona.

Lelkiismeretes kivitelben és leggyorsabban elkészítettnek

7917

NOVÁK RUDOLF fogműtermében
Arad, Szabadság-tér 5. sz.

képességü lett. A szempont emelkedett, az indulatok fogytak s a megértés szaporodott.

István boldog volt, önmagára talált. Véleményében, érzéseiben biztosnak tudta magát és soha semmiben nem volt rászorulva mások szempontjaira, mindent el tudott raktározni a maga gondolatvilágában s egyéni értékelési rendszerében. Készen találták a legkülönbözőbb esetek, melyeket fölényesen, indulat s elfogultság nélkül tudott saját szempontjából levezetni az ő világnézetében meghatározott közös eredőből. Nagyon érdekelték az emberek s régi környezetét vette lassan sorba s mikor ezekkel elkészült, nagy érdeklődéssel a vidéki viszonyok felé fordult.

Ez körülbelül másfélévi visszavonultság után következett be, mikor István tisztultabb felfogásában megerősödve, nem feltette már kialakult egyéni gondolatvilágát a külső befolyásoktól. A megyei társaságba kezdett járni, de fölényes tekintete nem lenéző, hanem megértő volt. Nem a városi ember éretlenkedő fölénye vitte őt ezeknek az embereknek a tanulmányozására, hanem az értéket kereső kíváncsiság. Megértette a helyi szempontokat s felfogta a fontosságát a legcsekélyebb körülményeknek is. Értette és elfogadta még azokat a higienikus és tekintélyt fentartó szempontokat is, melyek a jegyzőné fejére szürke nagykendőt s ennek tetejébe szurva egy szomorúan himbálódzó vizözön előtti kalapot kényszerítenek. Megértette a helyi fontosságát annak, hogy mikor a megyebálon a közigazgatósági gyakornok s a főorvos leánya kézfogás nélkül, egyedül tekintetük delejes erejébe kapcsolódva járják a bosztont, másoknak abba kell hagyni a táncot s csodálkozva kell elmerülni a jelenet nagyszerűségében. Megértve, hogy nem a nagyvárosias tájékozottság a műveltség s az ismeretek hiányában is gyönyörű emberpéldányok fejlődhetnek, teljes mértékben méltányolta egészséges rusztikus barátait.

Különösen egy ember ragadta meg a figyelmét. Egy kis harcsabajuszu, tehetségeiben gyenge, de szorgalmában és becsületében szerzőképességeiben tekintélyes földbirtokos szomszédja, Tabajdy Ferenc. Kíváncsi volt ennek az életére, családi körülményeire, tehát meglátogatta. Nagy meglepetés érte; mintha a férj született ellentétje lett volna az asszony. Igazi királynő, fiatal, szép, szőke és magas, kiváltságos szellemi tulajdonok, kiváltságos nevelés, műveltség és értelmiség. Szerény, de nagyralátó megyei családból származott, elsőrangú nevelésben volt része s mikor így külsőben és belsőben tulnőtt a megyei kereteken, haza jött szerényen férjhez menni. Várt persze, de Isten tudja miért, talán a körülmények kényszerítő ereje alatt, vagy egy boldogtalan szerelem elkeseredésében feleségül ment ehhez a hozzá nem illő s kiváló képességeit méltányolni sem tudó emberhez.

István megjelenése pár éves letargiából verte fel az asszonyt. István érdeklődése pedig rögtön átsapott a férjről az asszonyra. Gyakran járt át hozzájuk s míg a férj sokat bajlódott a gazda-

sággal, István az asszonnyal hamar megbarátkozott. Irén eleinte büszkén titkolta, hogy szerencsétlen s viselkedése olyan jellemet és kvalitásokat árult el, amelyek István nagyrabecsülését csak növelték. Lassanként bizalmasabb lett a barátság s Irén beszélni kezdett arról, amiről álmodozott s amire ma is hivatva érzi magát.

István eleinte fölénytel hallgatta, mint aki ilyeneken már régen túl van, de kénytelen volt önmaga előtt is beismerni, hogy Irént az isten is ragyogó környezetbe szánta, csillogni százak előtt, fogadni mint királynő ezrek hódolatát. Modora, műveltsége, sőt még öltözködése is olyan volt, mintha e hegymögötti faluból titkos összeköttetést tartott volna a nagy világgal s az elszigeteltség semmiben sem látszott meg. A részvét s a sors igazságtalansága mindjobban bevette István szívét és gyakran vette észre magát, hogy meggyőződése ellenére a nagyvilági élet szépségeit dicséri az asszony kedvéért. Irén szeretettel ragaszkodott Istvánhoz, az egyetlenhez, aki megérti őt s az egyetlen, akinek gondolatai érdekelték. A szerelem előrevetett árnyékai voltak ezek s most már csak a körülményektől s a két fél zárkózottságától függött, hogy a szívekben tényleg megjelenjen.

István mind gyakrabban járt át Tabajdiékhoz, de most már nem azért, mert akart, hanem mert kellett. Nem szerette, ha Ferencel találkozott, nem volt nyugodt a lelkiismerete. Színelte a közönyt s titkosan szeretett beszélni Irénnel. A régi szép beszélgetések helyett ideges és szenvedélyes kitörések voltak kettejük között; témájuk nem volt, de mindig volt beszélni valójuk. A valóság tragédiává lett. Irén nem könnyelmű szerelmi kalandnak tekintette ezt a szerelmet, hanem az problémaként nehezedett rá. Volt egy szőkefürtű csudaszép fia, tisztelte az apját, nem tudott választani. István is túl volt azon a koron, hogy ne a legkomolyabban fogja fel ezt a szerelmet, ha már idáig ment. A szenvedélyes szerelem s a meglévő kötelek erejének legborzalmasabb küzdelmei következtek. István eleinte belátta Irén nehéz helyzetét s teljesen reábizta a választást, de mikor látta, hogy így eredményt nem ér el, minden rábeszélő erejével rajta volt, hogy elszakítsa Irént családjától. Megtagadta minden fölényes okosságát és olyan szubjektív lett, amilyen csak egy elvakult szerelmes lehet. Ekkor meg Irén tartotta magát keményen és rendületlenül. Egy félévig folyt ez így. A vergődés teljesen megtörte Istvánt. Elvesztette nyugalma, fölényét és mindent Irénhez és szerelméhez vonatkoztatott. Utálta önmagát, hogy nincs ereje felülemelkedni a helyzeten, hogy ő előtte a legnagyobb jelentőségű alakok egyikévé nőtt ki magát Irén férje, s szinte remeg, ha az ránéz. Nincs egy nyugodt perce, folyton Irénért kiűz, harcol, holott ellene még nem is védekeznek. Érezte, hogy mindaz, amit keserves tapasztalatok során szerzett s amit gyönyörű konstrukcióiban magában kiépített, mind összedül, mert most már nincsen egyedül, ébren, álomban vele van egy másik

Kenderessy Lászlóné

női kalap divatterme

Arad, Deák Ferenc-utca 4. sz.

lány. Tudta, hogy most már nem azért van itt, mert itt akar élni, hanem mert ide van kapcsolva s innét nem szabadulhat.

A levegő mind izzóbb lett, a szavak mind indulatosabbak s végül szemben nem két szerelmes, de két ellenség állott, akik legdrágább boldogságukért harcolnak egymás ellen, egymásért. István nem bírta tovább és felvetette az elutazás kérdését. Irén utolsó percben visszaszaladt kis szöke fiához, aki gondtalanul játszott a kertben s zokogva magához ölelte. István megértette ezt, felkapott lovára s haza vágatott.

Délután már röpitették a fekete paripák azon az uton visszafelé, amelyen két év előtt hozták. Kinlódva vergődött, folyton Irénék faluja felé nézett s várta, hogy a szántók felett fehér kendőt lobogtatva egy női lovas közeledjen feléje. A lovas nő nem jött. Irén otthon maradt a fiával és István világát mentve, rohant vissza a nagyvilág zajába.

Egy kéz, mely nem volna mostoha
És nem hagyott volna egyedül.

Adj erőt oh Uram énnekem,
Uralkodjál szegény lelkemen,
Panaszra ajkam ki ne nyissam,
Kelyhed míg egy csöppig kiittam.
Tépett szárnynyal, árván, egyedül . . .

MÁNYINÉ PRIGL OLGA.

La Giroflée.

(„Virágrege”)

Franciából fordította: ifj. Sztojka József.

I.

Az öreg torony tetején egy szegfű virágzott. Egy fogoly nézte ablakából. Ez a virág volt az öröme, a vigasza, az egyedüli reménye. Szerette mint ahogy a nőket szokták szeretni.

A szegfű volt a tavassza, a napsugara, a levegője a szabadsága. A virág pedig neki mosolygott a bástyafokról, kecsesen rendezgette kicsiny szárait előtte s felé hajlongott a párkányról, mintha a kezét nyujtaná.

S ha éjjelenként a zivatar dörgése, a szél zugása, vagy az eső zuhogása hallatszott, reszketett a szegfűért. Reggel pedig imádsága után első gondja volt, megnézni kedvenc virágját.

A szegfű addigra már rég elfeledte a zivatart. Megrázogatta nedves leveleit, mint a madár tollait. Egy szempillantás alatt elkészült öltözkészével s kacérkodva tekintett a napra.

II.

Néha szerette a szegfű barátját a szegény foglyat, de mikor a pillangó jött látogatába körülrepdesve a párkányt, vagy ha a méh döngicsélt kedvesen a fülébe, vagy ha a mezei madárka elfáradta, megállt, hogy megpihenjen mellette, a virág elfeledte őt.

Mire a tél eljött a fogolynak nem volt már barátja. Néhányszor, fecskéket látott zárkája előtt repkedni. „Oh jaj!” — mondá

OZVEGY-SORON.

Emelt homlokkal, büszkén, bátran,
Járok szerteszét e világban,
Karom erős, lábom nem reszket
S nem látja senki a keresztet,
Mit vállamon viszek egyedül.

Arcom nem szántja gond redője,
A kétségek sötét felhője
Nem tör elő a két szememen . . .
S mikor kacagok s mulatnak velem,
Nem sejtik, mily egyedül vagyok.

Éltem másnak, sohse magamnak,
A rózsák, mik körültem fakadtak
Nekem nem ontottak illatot . . .
A tavasz, nyár csalfán itt hagyott,
S én várhatom az őszt egyedül.

Egy elhibázott élet kísért,
Egy élet, mely oly sokat ígért,
Egy csók, mit nem felejték soha,

Kenderessy László

villanyerőre berendezett épület- és butor-asztalos telepe

Arad, Kápolna-utca 16. SZ. Telefon 183. sz.

Elvállalok épület-, butor-, portál-, iroda-
és bolti berendezések elkészítését.

Vidéki rendeléseket is elfogadok s azokat gyorsan és pontosan eszközlöm.

Szolid árak!

Szolid árak!

Szíves pártfogást kérek, kitűnő tisztelettel

Kenderessy László,
épület- és butor-asztalos.

Aradi Villamossági Részvénytársaság.

IGAZGATÓSÁG:

GULÁCSY KÁLMÁN elnök,
Budapest.

Dr. FÁBRY SÁNDOR,
Arad.

OTTENBERG TIVADAR,
Arad.

SZIRMAY OSZKÁR,
Budapest.

JUSTUS MIHÁLY,

SCHULEK GÉZA,

TOLNAY KORNÉL,
Budapest.

FÉNYES DEZSŐ,
Arad.

LUNZER PÁL,
Budapest.

FELÜGYELŐ-BIZOTTSÁG:

Dr. JEGESI KÁROLY,
elnök.

FODOR VILMOS,

ANDOR BÉLA,

GRAETZER EMIL.

TISZTVISÉLŐK:

MELLINGER JÓZSEF,
üzletvezető igazgató.

TÁRNOKY MIKLÓS,
helyettes-igazgató.

BUZÁKY GYULA,
főkönyvelő.

RADÓ IZSÓ,
könyvelő.

Tagányi István örökösei és kisjolsvai Szabó Zoltán

bornagytermelő és mintaborgazdaság Arad, Batthyány-utca 24.

Szőlőhegyek:

Magyarád és Ménés-Baraczká.

Pincék:

Arad, Magyarád és Ménés-Baraczká.

 Kizárólagosan saját termésű borok.

Sürgöny-cím:

Tagányi Arad.

7909

Telefon 656. szám Arad.

III BRAUN N. A. III

ARADON, Boros Beni-tér 7. sz.

(Saját házban)

Mindennemű por- és olajfesték, ecsetek, bronzfestékek, fénymázak stb. Carbolineum világos és barna színben. Kőszénkátrány hordóban és kimérve. Fedéllemezek és aszfaltlemezek. Márványcsiszoló és polirozó szerek, laparany. A Fritze-féle padlófénymázak főraktára.

Saját gyártmányu

Amerikai padlófénymáz és „Nappfény” kályhafestékben.

Elefántjegyű legfinomabb parkettmáz, mely a parkettát nem barnítja és a nedves-
ség behatásától megvédi, minőségileg egyedül áll. Rózsa és San-
Toy jegyű cipőkrémek, kályhakenőcsők stb. stb.

Denaturált szesz literje 60 fillér. — Amerikai petróleum literje 32 fillér.

Ismét eladóknak árkedvezmények. — A n. é. közönség szives pártfogását kéri tel-
jes tisztelettel:

BRAUN N. A.

TELEFON 887. SZ

7908

TELEFON 887. SZ

akaróan szorongatta az inaska borzas fejét és szeretettel simította hátra a szemébe tolokodó puha hajszálakat.

Az inaska szívét tömör, sulyos melegség pántolta össze és kiült a forróság az arcára, homlokára. A vér a fejébe tódult a cseléd lány érintésétől. Siráshoz közel álló, szepegő hangon köszöntö meg a cselédnek a szíveségét, hogy olyan jó hozzá.

Mári tanítgatta a munkáira, fecsegett összevissza, nevetgált, bolondozott vele, és az inaskanak jól esett ez a megértés ez a becsülés, ha közönséges cseléd lánytól származott is.

Később a barátságos viszony még jobban kifejlődött közte és a cseléd között. Ha valami kellemetlenség érte, ha baj szakadt rá, mindig Márihoz menekült, akinek tetszett ez az anyáskodó szerep és hízelt neki a kisfiu bizalma. Az inaskanak szükséges is volt a jóindulat és védelem, mert bizony szomorúan folyt az élete. Vánnadt, roppanékony gyerekmber volt, akit épen a gyengesége miatt nem szoktattak semmi küzdelemhez. És most hirtelen kellett megtanulnia az étellel való birkózás fáradságát. Mégsem panaszkodott. Cseppnyi tizenégy éves fejében volt már annyi értelem, hogy felfogja, milyen keserves otthon a pénzszerezés, mennyi a gond és mennyi az emésztő bánat, nem akarta hát a maga bajával is megtoldani az öregek helyzetét.

Kora reggel a cipőtisztítás, aztán befutni a kályhába, öntözni az öntözőkannával, kisépni az üzletet, a redőnyöket felhuzni, mind az ő dolga volt.

Milyen jól esett volna egy kis panaszkodás, milyen enyhülést hozna egy vers köny, amit az anyja kötetnyébe belesírhathatott volna! De ha nem lehetett. Minden két-három hónapban mehetett csak haza, akkor is csak rövid időre, mert bizony a szülei messze laktak és sok volt a költség.

És mennyi különböződése volt a segédekkel! A Spitzer ur a nagy és a mérgeszöld nyakkendőjével, a pipeskedő Krón ur és a pufók örökösön perlekedő Rosmayer ur, mennyi fájdalmat és keserűséget nyeltek le vele. Azt hitte nem bírja tovább! Pedig szerette az üzletet.

Ha nem bántották, nem volt boldogabb ember nála. Ismerte az üzlet egész berendezését és ez a megismerés igaz örömet szerzett neki. Sugárzott az arca, ha a Papek ur nagyuri vevőket szolgált ki és tőle kért egy-egy vég árut: Árpád, a piros, kék csikos diagonál-t! Ilyenkor mosolygósra fordult a szája és a jól végzett munka öröme emelte a mellét.

Egy vasárnap reggel valamivel később ébredt fel a szokottnál és nem készült el rendes időre a cipőtisztítással. Rosmayer ur, aki a legszigorubb volt hozzá, kidugta az ágyból a fejét és mikor a tisztítatlan cipőkre tévedt a tekintete, nagyon feldühösödött, felkapta az egyik cipőt és az inaska fejéhez vágta.

Az inaska sirni sem mert, pedig egész teste rángatózott a gyilkoló fájdalomtól. Sántikálva kívánszorgott a segédszobából és a

konyhába menekült Márihoz. Itt kisírta magát és megint jó volt minden. De Rosmayer urnak még a pillantását is messziről elkerülte.

Márial annyira összeszokott, hogy valahányszor Mári vasárnap délutánonként elment a kimenőjére, az inaska sirásra fakadt.

Pár hónap múltán Mári elment Papekéktől. Az inaska csüggedten kérdezte:

— Hát itthagysz engem Mári? Mit csinállok egyedül, mikor mindenki engem bánt. Meglátod egyszer még a Rosmayer ur beveri a fejem. Hát igazán itthagysz engem Mári?

A cselédnek beárnyékolta szívét az örömrzés és a megelégedés, hogy a kisfiu így vonzódik hozzá és csaknem sirva mondta:

— Elmegyek kisfiu, itt kell hogy hagyjalak. Mit csináljak, mikor a nagysága olyan szekánt? De azért ne felejtse el a kisfiu, ne felejtse el a Márit...

Az inaska átfogta a nagy vad lány nyakát és ottszepegett, nyöszkelt a mellén. Mári beszélni akart, de minduntalan kettéharapta a szót, mert nyelni kellett, hogy hangosan ne törjön elő belőle a sirás. Simogatta a kisfiu haját és törölgette a homlokát. Közben egyre csak azt hajtogatta: Ne felejtse el a kisfiu. Ne felejtse el a kisfiu...

II.

Mári mégis csak visszakerült Papekékhöz. Büszkébben begyösebben, mint mikor első ízben volt ott, mert gondolta, hogy szükség van rá, különben nem vették volna vissza csaknem másfél szerezés bérrel. Az inaska alig ismerte rá. Csenevész alakját megkeményítette az erőltető munka. Nem csak hogy megnyult azóta, hanem mindenképen gyarapodott.

— De megnőttél kisfiu — szólt Mári.

Az inaska büszkén mondta:

— Ide üss Mári, ha akarsz valamit látni — és széles emelkedett mellére mutatott.

Este beszélgettek sokáig, míg csak ki nem égett a kormozó lánggal égő lámpából a petróleum.

Másnap már kevesebbet beszélt az inaska. Csak nem illik, hogy én, aki maholnap felszabadulok és olyan ur leszek, akár a Spitzer, vagy a Krón ur, annyi sokat beszéljek egy közönséges cseléddel — gondolta magában.

Mári még mindig a nevetőszája, lompos cseléd lány maradt, aki semmivel sem törődik, csak jó nagy karaj kenyeret kapjon és minél nagyobb darab hust a kenyér mellé. De a pirosság lassankint elköltözött az arcáról és helyet adott az öregedésnek. Mári azért mégis meg volt elégedve magával. Megelégedéssel gondolt vissza a lemorzsoltt életidejére, amikor nevetett, szeretett, szórakozott, amennyit lehetett. Gömbölyűek, kíváncsiak voltak még az idomai, de maga is érezte, hogy már nem lehet messze a vénség. Még mindig a régi, érzékeny és érzélgős Mári volt, akinek bizony nagyon

ALAPITTATOTT 1801. — ALAPITTATOTT 1801.

LEGFINOMABB MINŐSÉGŰ VALÓDI
Ménés-Györöki vörös és fehér, Muszka-
Magyarádi asztali és csemege

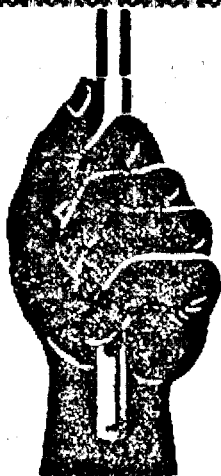
borokat, finom rumot és saját párlatu konyakot ajánl legnagyobb választékban.

Domány József, Aradon

cs. és kir. Ófelsége a szász és szerb király és Ő fensége Károly Tivadar bajor hercegnek udvari szállítója

SZŐLŐBIRTOKOS ÉS BORNAGYKERESKEDŐ

7093

fájt, hogy az inaska annyira elhanyagolja. Őt, ...aki szerette, aki a legjobb falatokhoz juttatta és védelmezte a segédek durvaságai ellen.

III.

Egyszer este, mikor már mindenki lefeküdt, az inaska beosont a konyhába.

Mári a széken ülve bóbiskolt. A keze a szék támlájára támaszkodott és ernyedten lógott le mellette. Az inaska letelepedett mellette és szótalanul, száraz nyeldekölve, simogatta az arcát, a karját, a homlokát...

Mári boszus színezetű hangon mondta:

— Nyughassék az ifjú, mer a kezére vágok!... De azért szívesen tűrte.

Az inaska erre felbátorodott és esdeklően, könyörögve kérlette:

— Mări! Szeressen engem Mări. Tudja, ugy... Asszonyosan... Igazán.

Márit megroppantotta a fájdalom. Jól esett neki a meleg kérés hang és már már nevetésre görbült a szája, mikor eszébe jutott az inaska utóbbi büszkesége és fenhéjazása. Ahányszor látja őt, tüntetően elfordul tőle, szóba se áll vele, mert csak közönséges cseléd. Most persze jó lenne. Belényilallott a keserűség, felugrott a székről és sikitva mondta:

— Megbokondult az ifjú?

Az inaska feltápáskodott és timolyogva fordult ki a konyhából. Elszibbadtak a gondolatai... Apró tüzpontok hengereltek végig és tüzesikok kergetőztek a testén. Aztán hirtelen fázni kezdett.

Magára terítette a télikabátját, mert vacogott a foga.

Pajzs Elemér.

AZ EN OSAPÁM.

A szomorúság fátylas szemű istene volt az ősapám.
Megvert, elűzött, elkergetett egy sötét bűnös éjszakán.
Éjjeli történyű megijedt égő csillagok.
Átlátszó vékony fehér arcomra ne pillantsatok.
Emlék darabok, megittaalt káromló imák,
Tompá, síró, csukló hangom többé ők se hallják.

A szomorúság fátylas szemű istene volt az én ősapám,
Elvitt magával a nevetés édes dús hajnalán.
Testemben égtek vágyivó vérparaziták,
Ajkamon átfutottak gyöngyszavú éjjeli danák.
S akkor jött utánam kegyetlen ősapám,
Rugott vadul százat is hűtlen nevető nagy fián.

A szomorúság fátylas szemű istene volt az ősapám,
Vérem fagyott, lelkem kiszált régen, régen ám.
Homlokomon századok síró ráncos redője ül,
Régi viadalok vitézi vére agyamon megkövül.
Azóta megfagyott a forró mosoly üveg ajkamon,
Jön majd értem ősapám fekete siető hajón.

Fekete vizeken futunk át életlen tájakon,
Lehajtom nehéz fejem, ne égessen régi bajom.
Ősapám tudom rámhullalja az álom könyeit,
Jere velem szent fiam ez a világ nevet bűnös itt.
Te nem nevezheted soká, csak fagyos éneket,
Rád csókoltam a bánatos örökségül azt hagytam neked.

GYOMAI IMRE.

A SZÁM-EMBER.

Irta: FALK RICHÁRD.

Akkoriban számaözvegy voltam. Azaz, hogy... azaz megkövetném a Tudományos Akadémiát, hogy a legközelebbi tömeges szógyártás alkalmával találjon ki valami megbízhatóbb szót erre az állapotra. Legalább is olyat, ami jobban fűdi a feleség nélkül ideiglenesített férj fogalmát, mert hiszen épen azért szoktak örvendeni ennek az állapotnak — természetesen a jelen sorok íróját kivéve, — mivel nem hagyják özvegyen a szalmát. Erre tesz célzást a fürdőzni készülő asszony mondván:

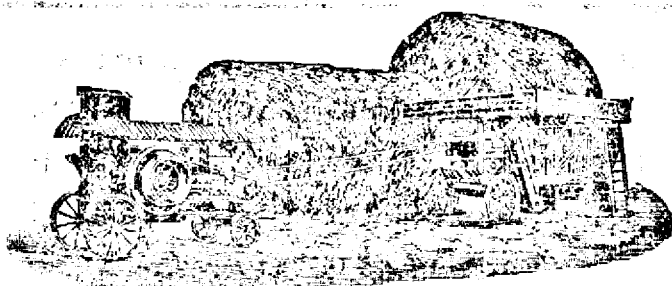
— Fiam meg ne csalj, amíg oda leszek.

Addig is, míg az Akadémia megtalálja a helyes definíciót a „szalmaözvegy” szó helyett, a „legény-férj”-et javasolom.

Tehát legény-férj voltam akkoriban és abban az Erzsébet-köruti vendéglőben étkeztem, ahol megrendítő jelenetek szoktak lejátszódni, amikor egy-egy néhai cipótulajdonos viszontlatta a néhai cipőnek a talpát Stefánia-sült és Beaf à la Kódarab s hasonló inkognitó jelígek alatt.

Alapjába véve romantikus ember vagyok. Szívesen jártam az említett vendéglőbe és magam is elérzékenyülten öleltem fogaimra elvesztettnek hitt marha-bőr talpamat. Még benne volt az amerikai cipőgyár jele is.

A „Nicholson” gépgyár r. t. kerületi képviselője.

Legjutányosabbárákon és kedvező részletfizetési feltételek mellett

szállítunk:

Teljes gőzoséplőkészlet és magánjáró, benzin és nyersolaj cséplőkészletek, benzin, szivógáz és nyersolaj-motorok, malomberendezések, víznyomású olajsajtók, amerikai aratógépek, szénagyűjtők. Triőrök, rosták, ekék, vetőgépek, borsajtók és szőlőzuzók és mindennemű gazdasági gépek. Asztalos és kerékgyártó fa-megmunkáló gépek. Elsőrendű gépszijak, gépolaj és gépszir, dobsinek.

Érdeklődőket felvilágosítás és üzlet megkötése végett — egyik cégfőnökünk személyesen — saját költségünkön meglátogat.
7888 Tisztelettel

BURZA TESTVÉREK

ARAD, Boros Beni-tér 1. szám (saját ház.)
Árjegyzék ingyen és bérmentve. Interurbán telefon 604.

A „Nicholson” gépgyár r. t. kerületi képviselője.

Aradi Kereskedők Takarékpénztár és Hitelszövetkezete

Arad, Szabadság-tér 7. szám I. emelet.

A tagok száma 2500

A törzsbetétek száma több mint 20.000

AZ

Aradi Kereskedők Takarékpénztár és Hitelszövetkezete

1913. január 1-vel

X. évtársulatát

kezdi meg.

Az Aradi Kereskedők Takarékpénztár és Hitelszövetkezete

a) a kötelező heti befizetésekkel, apró tőkék gyűjtésével fejleszti a takarékosági szellemet;

b) tagjainak előnyös és a heti befizetésekkel is törleszthető kölcsönöket nyújt.

Egy-egy törzsbetét jegyzése

heti 50 fillér

befizetéssel jár, amely az öt évig tartó évtársulaton át történik. A szövetkezetbe bárki beléphet és tetszés szerinti számban jegyezhet törzsbetéteket. A beiratás alkalmával minden törzsbetét után 50 fillér beiratási díj s egyszersmind a betétkönyvecske ára fejében összesen 20 fillér fizetendő.

Öt év elteltével az évtársulat felszámol s minden tag a befizetett összeget és ezen felül az öt év alatt összegyűlt s törzsbetéteire eső haszoneredményt megkapja. A legutóbb felszámolt évtársulatban egy-egy törzsbetétre K. 149.— esett.

A tagok felvétele s az új törzsbetétkönyvecskek kiadása már most naponta délelőtt 9—12 és délután 3—5 óráig hivatalos helyiségünkben (Szabadság-tér 7. sz. I. em.) történik.

A hitelszövetkezetnek vidékiek is lehetnek tagjai, akik heti befizetéseiket a szövetkezet postatakarékpénztári cheque számláján (12.167. sz.) való befizetéssel, tehát minden postaköltség nélkül teljesíthetik.

Mindezeknél fogva a szövetkezetbe való belépésre Aradváros és vidéke minden rétegéhez tartozóit ezennel felhívjuk.

Az Aradi Kereskedők Takarékpénztár és Hitelszövetkezete
igazgatósága.

7858

SZALONNA

elsőrendű, magyar, porzselt, sózott, vastag, hófehér, egészségesen, tisztán kezelve, gazdasági cselédek, munkások részére a legolcsóbb napi áron.
Továbbá mindenemű vegytiszt

gép- és separatorolajak
ásvány- és növényolaj, égő repceolaj, vasolaj, továbbá gépkendő, kékhúzó kocsikemőcs, hordóban s kisebb csomagolásban. Hofherr és Schrantz gyártmány

MEZŐGAZDASÁGI GÉPEK.
Alfa Separator r.-t. gyárában készült

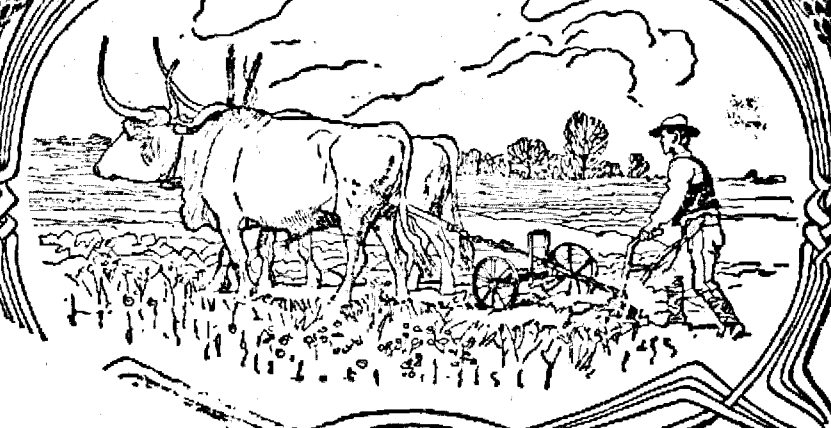
TEJGAZDASÁGI GÉPEK
Tavaszi és őszi szállításra

szuperfoszfát és egyéb műtrágyák
szákok, ponyvák, cséplős és gőzeke oéljaira köszön, továbbá kovács-szén, egyáltalán a mezőgazdaság körében szükség-lendő összes anyagok és válogatott vetőmagvak a legjobb minőségben, a legelőnyösebb árak mellett kaphatók az

Aradoármegyei Gazdasági Egyesület
Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezeténél

Arad, Boros Béni-tér
és Verhőczy-utca
sarkon.

Nem szövetkezetitá-
gok is előnyös árak
mellett szolgál-
tatnak ki.

Seidner Bernát és Fia

Marosborsa

(Berzova.)

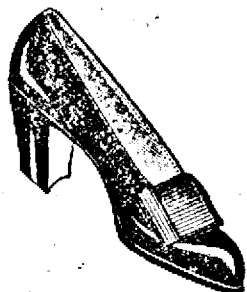
fa- és mészttermelés.

Fekete barna Cheureaux vagy box fűzős cipő Derby-szabás 10-13-17 korona és feljebb.

Elsőrendű Vadász és Tourista cipők 16-20 koronaig.

Bőr vagy Lack kivágott cipő 6-8-10 korona és feljebb.

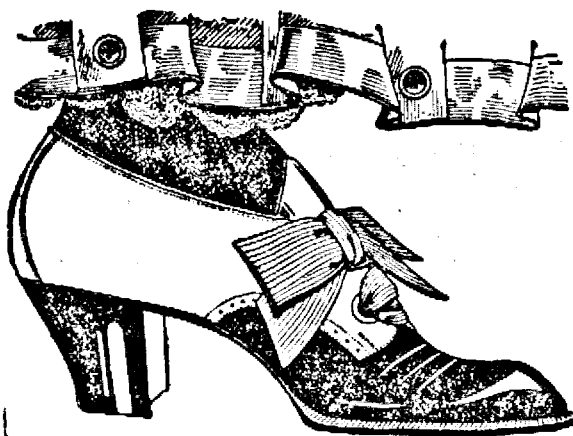

Cheureaux gombos félcipő bőr, vagy lack orral 7-9-11-13.

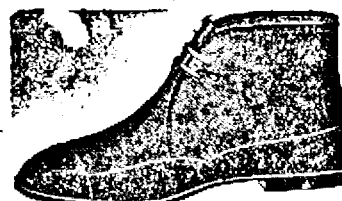
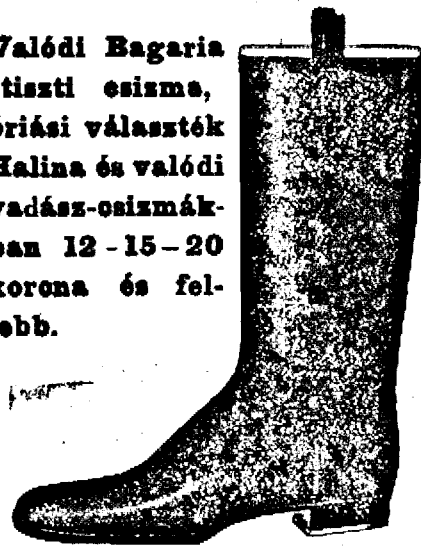

Cheureaux vagy box fűzős, vagy gombos cipő 8-10-12 korona és feljebb.

Sárga vagy fekete Bagaria cipő amerikai fazon gombos, vagy fűzős 14-17-20 korona.

Valódi Bagaria tisztí eszma, óriási választék Halina és valódi vadász-eszma-ban 12-15-20 korona és feljebb.

Hőcipő elismert minőség női 10, férfi 12 korona.

Női posztó cipő, fél és magas 4-5-7 korona és feljebb.

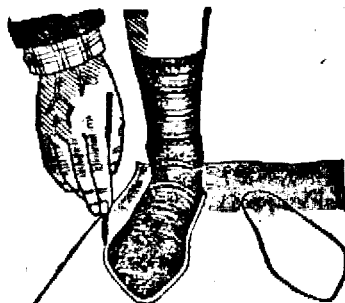
Cheureaux fűzős félcipő bőr, vagy lack orral 7-9-11 korona és feljebb.

Teveszőr comot-cipő gyermek 3 korona, női 4 korona, férfi 5 korona.

Elsőrendű Galoschnik nyelv- és nyelv nélküli, gyermek, női és férfi 4-5-6 korona.

TÁJÉKOZTATÁS CIPŐREN-DELESNÉL! Irásbeli rendelésnél elegendő, ha papírlapra rálépve a láb körvonalait ironnal megjelöljük, mint az ábrán látható.

Telefon
335.

Cipőim kényelmesek
mivel azokat

Telefon
335.

Kutányi J., Arad,
Vörösmarty-u. 1. sz. veszem.

Cipőkülönlegességek
Amerikai, Angol és
Francia fazonban.

Kutányi J., Arad,
Vörösmarty-utca 1. sz. Telefon 335.

Egy ilyen étkezési kísérlet alkalmával ismerkedtem meg a szám-emberrel, francia módszer szerint. A magyar módszer, mint tudva vagyon, abból áll, hogy vasvilla-szemekkel üldöznök ki a világból azt, aki az asztalunkhoz merészkedik ülni. Mi mindig egyedül akarunk ülni egy asztalnál. Mennél kisebb kulturájú valamely nemzet, annál inkább keresi annak gyermeke az elszigeteltséget, — a nyilvánosságban és előtt. Viszont minnél intelligensebb valamely nemzet, annál inkább igyekszik a hozzája tartozó, már kávéházi vagy vendéglői asztalánál is a társadalom miniatűrjét mennél nagyobb társaság alakjában süríteni az asztala köré. Mi nehezen barátkozunk s a mellénk telepedettel alig állunk addig szóba, míg be nem mutatkozott s nem tudjuk, elér-e a kilátásban levő ösmeretség gőgünk színvonalát. A német még bocsánatot sem kér, ha mellénk telepszik. Igen természetesnek tartja, hogy azért van az az üres szék a terített asztal mellett, hogy valaki ráüljön. Bemutatkozás nélkül bocsátkozik beszédbe és eltávozik anélkül, hogy kíváncsi lenne szomszédja kilétére. A francia kedvesen elcsévög és beszéd közben bemutatkozik, vagy legalább is távozás előtt. Az angol bemutatkozik, de nem beszél.

A szám-emberrel tehát francia módszer szerint ismerkedtem meg. Vagyis közben tudtam meg, hogy Labán Arnoldnak hívják. Mellém ült s a szájamra nézett, amint ettem. Lenyeltem az utolsó falat tésztát és egy szépen kikészített gorombaságra készültem. Hirtelen, minden előzetes bevezetés nélkül hozzámhajolt:

— Hányszor szokott uraságod enni napjában?

— Reggel, délben, délután este és éjjel, — feleltem azzal az őszinteséggel, mintha az adókvetőbizottság előtt állanék.

Összes asztaltársam összeráncolta homlokát és érthetetlen szavakat mormolt.

— Két uzsona az százhatvanhat. Ebéd . . . vacsora . . . és éjjel is . . . az nyolcezerháromszáztizenkilenc.

Szemeit a vendéglő csillárjára emelte és átszellemült arccal bámulta a menüzetet. Követtem tekintetét, de a repedésen kívül nem észleltem semmi figyelemre méltót sem.

— Uram, — szólalt meg hirtelen. — Ön állkapcsával naponta közel tízezer mozdulatot fejt ki éves közben. Ez annyi, mint három, vagyis ön egy évben tízezer löeröt fejt ki.

Hamarjában nem tudtam: sértésnek minősítem ezt a löeröt, vagy pedig elismerésnek.

— Én nem vagyok lovasrendőr, uram, — feleltem boszankodva — Én nem fejték ki löeröt, hanem a magam erejét. És ha kellemetlenségeket tetszik mondani, kénytelen lennék ezt az erőt az ön állkapcsa táján kifejteni.

Az idegen ur mosolyogva nyugtatott meg:

— Távol áll tőlem a sértés, csupán bátorkodtam megjegyezni hogy ön annyi löeröt fejt ki, amelylyel egy hat kocsiból álló vonatot négyszer huzhatna el Szent Pétervártól Párisig.

— Az állkapesomnál fogva?

— Ahogy tetszik.

— Sehogy sem tetszik. S kérem, ne beszéljünk az ön löerőmről.

A társalgás megszakadt. Idegesen cigarettára gyújtottam.

— Ön naponja elfogyaszt vagy negyven cigarettát. Erős dohányosnak látszik, — kezdte kis szünet múltán.

— Igen.

— Az annyi mint . . . öt köbméter füst . . . Vagyis ön évente annyi cigarettát szív el, hogyha annak a füstje hidrogénben lenne, akkor három kormányozható léghajót lehetne vele megtölteni.

Kissé megsédültem a számoktól, de még volt annyi energiám, hogy kifakadjam asztaltársam ellen.

— Uram, én magát sohasem bántottam és mégis az imént az ön löerőmmel vonatot akart velem tolatni Párisba. Most pedig léghajóra ültet. Nem tudom, minek köszönhetem a szerencsét.

— Különben a nevem: Labán Arnold, a központi statisztikai hivatal főmatematikusa vagyok.

Most már mindent megértettem és megbocsátottam. Együtt távoztunk el a vendéglőből. Utközben lelkesen magyarázta a statisztika tudományát és a számok gyönyörűségét.

Ah, a számok! A realitás, a csálhatatlanságnak falanxba tömörült közkatónái. Ezekben, csakis ezekben van az igazság. Minden, ami a számokon kívül áll, mulandóság, szemfényvesztés, humbug. A számokból tudni, következtetni, jósolni, olyan élvezet ez, mint a középkor csillagászata. Csakhogy azok kaballista számok voltak, mi pedig, statisztikusok, okos emberek vagyunk. Tudja-e például ön azt, hogy Magyarországon minden második ember nem fizet adót? Minden harmadik eltagadja a jövedelmét és minden negyedik halasztást kér.

— Második, harmadik, negyedik? — hebegtem utána. —

I. aradi lakástisztítási vállalat

Lovas Károly

ARAD, Mihály-utca 86/b.

Lakás- és ablaktisztítás.

Értesítés.

7927

Vanszerencsém a n. é. közönség b. tudomására hozni, hogy jól berendezett vállalatom következő munkákat végez:

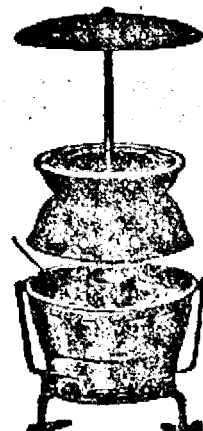
Lakások nagytakarítását,

Lakások surolását, beeresztését és fényezését,

Lakásokban poloska és mindennemű rovar kiirtást jótállás mellett,

Ajánlom a technika legújabb vívmányai szerint berendezett kitűnő villanyüzemű porszívó gépeimet.

Ablaktisztítást úgy lakásban, mint lépcsőházban.

Poloskairtási készülék.

Fenti munkálatokat külföldön szerzett tapasztalataim által legjobb sikerrel végzem, miért is becses pártfogását és meggyőződését kérve, kiváló tisztelettel

Lovas Károly.

789. Telefon szám 789.

Akkor ki fizet adót?

— Minden első felelte ravaszul. — Különben végrehajtják. De többet mondok. Van-e sejtelve róla, hogy nálunk évente átlag két millió házasságot kötnek. Ebből egymillióhatszáznegyvenhétézer-kétszázhárom halállal végződik!

— Halállal!

— Igen. Előbb-utóbb vagy a férj, vagy a feleség, vagy mind a kettő elhalálozik.

Tiszteletem percről-percre emelkedett a számok tudósa iránt.

— Bizony kérem, nehéz mesterség a statisztika. Tavaly például elvesztettem huszonkétezer lakost.

— Elvesztette!?

— Sehogy sem jött ki a végösszegnek megfelelően. Mit gondolt: mit csináltam? Beírtam a halvaszületettek rovatába.

— De hiszen ez... ez nem igaz!

— Már hogynem lett volna igaz!? Ha egyszer a végösszegben megvolt, de közben elvesztettem, nem történhetett velük más, mint hogy halva születtek.

Elkábultam a logika csattanójától s már nem is csodálkoztam rajta, hogy Labán Arnoldot egész sereg tudós tagjai testület sorába választotta. Nekem roppant imponálnak azok az emberek, akik olyasmire értenek, amihez én nem értek. Ezt az ismeretséget nagyra becsültem és sokszor találkoztunk egymással. Leggyakrabban a Pamino-kávéházban. Sőt apró matematikai szolgálatait telefonon keresztül is igénybe vettem. Példának okáért ő fejtette meg nekem azt a számtani problémát is, hogy: ha a bécsi vonat reggel hét óra öt perckor indul, hány órákor kell fölkelnem, hogy le ne késsem a vonatot.

— Hiába, maga a világ legnagyobb matematikusa. — mondtam neki egyszer elragadtatással.

Busan rázta a fejét:

— Téved; van, aki nálam is nagyobb és aki! itt sóhajtott egyet — sohasem fogok utólag.

— És ki az?

— A feleségem!

— A felesége?

— A feleségem! Ugy tud összeadni, úgy tudja kivonni a pénzt a zsebemből, úgy tud osztani-beosztani és kiosztani, hogy

én halvány elemista vagyok csak hozzá képest. Ő az új számtannak a feltalálója.

— Új számtan?

— A háztartási számtan, amelyben minden eddig ismert szabályokat a fejetetejére állít s bebizonyítja nekem, hogy száz korona és hatvan korona, az összesen nyolevankettő. S ha én adok neki háromszázat, abból elkölt kétszázötzet, akkor még mindig én tartozom neki hetvenhárommal.

Ezek a családi számtan köréből vett bizalmas közlések nem kisebbitették bámulatomat. Őszinte tisztelője maradtam még akkor is, amikor bebizonyította, hogy én csak egy halvány számalány vagyok az élet szám-rengetegében, hogy én rá egy tizezredrész eszkimó-nő esik, miután ez a faj kihalóban van.

— Kérem, hagyjuk az eszkimó-nőt. Először is egy tizezredrész-szel mitsem érek. Másodszor, ha én rá ilyesmi esik, ez alkalmas arra, hogy megbontsa a családi békét. Hagyjuk az eszkimó-nőket és maradjunk a magyaroknál.

És a magyaroknál maradtunk.

Sajnos, szegény barátom, a szám-ember, megbetegedett s mint egy törtszám, ágynak dőlt. A haldokló magához hivatott és es végső rendelkezéseit tudatta velem.

A kíváncsiság is furdalta oldalamat már régóta s nem tudtam türtőztetni magamat. Egy kérdés égette a lelkemet. Éreztem: itt a kellő pillanat. A haldoklóra hajoltam s így szóltam:

— Mondja, kedves barátom, sugja meg a titkát: hogy van az és minek köszönheti azt, hogy maga volt az ország eszalhatatlan és legkitűnőbb matematikusa?

Labán Arnold felnyitotta a szemeit és szakadozottan rebegte:

— Mert senki sem számította utána a számításaimat!

Sóhajtott és meghalt.

MADAME DE ROTHE HALÁLA.

IRTA LACZKÓ GÉZA.

— De, édesem, nincs itt a papucsom! — szólt Narbonne érseke a fölé felhúzó főpásztori méltatlankodással. Kövéres, sápadt arca biborba tordult a lehajlástól.

— Elfelejtettem, — szólt Madame de Rothe és vékony, élénkpiros ajkait összevonta, mint akinek fáj balami.

KARAKAI GYÖRGY

KÖNYVNYOMDÁJA. :-:

Közigazgatási, kereskedelmi, ügyvédi, gazdasági, pénzügyi nyomtatványok, névjegyek, esketési, eljegyzési értesítések stb. a legrövidebb idő alatt készülnek.

Tisztelettel adom tudomására a „HUNGÁRIA” nyomda t. rendelőinek és a nagyközönségnek, hogy Weisz Félix urtól a fentnevezett, Lázár Vilmos-utcai (Földes-palota) könyvnyomdát megvettem s azt

„HUNGÁRIA”-nyomda

cimmel, nevem alatt tovább vezetem. Nyomdám anyag-felszerelését kibővítettem úgy, hogy benne minden előforduló könyvnyomdai munkát készíthetek. Midőn ezt a t. közönség tudomására adom, egyben kérem szives támogatását, ígérve, hogy t. rendelőimet mindenkor pontosan, nyomtatványait mérsékelt áráért, gondosan elkészítve szállítom. Hogy fenti ígéretemet be is tudom váltani, legyen szabad megjegyeznem, hogy e szakmának minden ágát tanultam és hosszú éveken át gyakoroltam úgy Aradon, mint az ország más városaiban.

Szives pártfogást kérve, maradtam teljes tisztelettel:

Karakai György nyomdatulajdonos.

Az érsek duzzogva csoszogott át a másik szobába. Madame de Rothe pedig egy karosszékre hanyatlott.

A Madame szépsége már csak szodamai alma volt: a vér kezdett fölözlni ereiben, vették az orvosok; úrnők vére rohad, adták tovább az érsek emberei. Az asszony fiatalágát feláldozta az érseknek, sok éven át anyja, felesége, leánya és hitközsége volt. Most feláldozta neki a betegségét, a halálát is. Az érsek nem tudta, hogy Madame beteg, éppen ezért, mikor átcsoszogván a másik szobába, meglelte papucsait, nem mulasztotta el magában dűnytyügni:

— Dologtalan fehérszemély!

Célt egy íróasztalhoz és gyapjuszámlát, árjegyzéket, hitellevelet, mit forgatott.

— A birtok pénzt hoz, de dolog van vele. Az érseki hivatal felér a királyi javak kormányzóságával, dolog tekintetében.

A papucs jól esett a lábának: egész délelőtt vadászott s a kengyel kissé szélesebb talpú lévén, megfájdult a lába-nyerge.

— Az a csavargó Salomon most huszonöt sou-val kevesebbet adott a gyapjuért.

Az érsek letette a tollat és maga elé meredt. Egy darabig mozdulatlanul bámult a kert hátsaira, aztán hirtelen összerántotta az arc száz redőjét, szája kinyílott és egy szomorú: Eh! pottyant ki rajta.

Szétturta hamarosan az írásokat, papirdarabkákat s kihálászott alóluk egy lila selyem-mappát, aminek elnézegette ezüsttel közepére himzett rózsáját, alatta egy R betűvel. Kinyitotta s egy rózsaszín lapot kivéve írta rá e sorokat:

„Hallotta a mesét egy német férfiről,
Sziwem szerelmes asszonya?”

Várt. Aztán türelmetlenül kezdett skandálni:

Tra-la-la-la-lalá, tralá, a nyíl hegyét
Megőrizé a homloka...
Csatában nyert la-lá, tra-lá, a nyíl hegyét
Megőrizé a homloka.

Izzadt és türelmetlen lett. „Homloka” után pontot tett és sokáig nyugtatta rajta a pennáját, amit később lassan jobbra huzott, ottan föl, aztán le, aztán kanyarintott egyet vele, fölzaladt rajt az íráson, ahol végül is örült gyorsan kaszált vele körbe-körbe. A csupa-tinta papírost aztán összekapta és papirkosárba hajította. Egy karosszékre állt s kezdte felhuzni otthoni kényelmesebb cipőit, amikor az érseki palota udvarán megszólalt a csengő.

— Ebéd, ebéd, ebéd, — gondolta ujjongva az öreg és lement a földszinti nagy ebédlőbe.

A melléktérben várta a társaság: páran Artois grófjának kíséretéből, Adelaide hercegnő szertartásmestere és három udvarhölgye, Osmond gróf és két gárdatiszt. Mme de Rothe egy székre támaszkodva beszélt, az arca viasz volt, a szava szikra, pedig már egy éve, hogy csak az Akarat élt, mozgott, beszélt benne.

Egész élete az érsek mellett telt el, hosszú élet, szép élet. Egy udvari bálon találkozott az érsekkel először Versailles nagy parkjában, a „zöld szőnyeg” egyik sarkán. Az érsek ott állt a terrasztól a kanálshoz vezető gyepút szélén és nézte a menőket szomorúan, elbáméskodva. Ő pajkos fiatal asszony volt, elmenőben megrántotta az érsek talárját s huncutul visszanevetett rá. Az érsek nézett, nézett, majd felkapta a talárját s cipője csattjait csillogtatva igyekezett a lámpások alatt az őt bántalmazó szép után. Elérte a Vénusz berkeben s meztelen vállára helyezte lila-keztűs kezét.

— Foglyom! — szólt az érsek.

— S ön nem az?

— Nem értem!

— Tudja, hol vagyunk?

— Nem! Asszonyom, igazán nem.

— A Vénusz berkeben.

— Tehát foglyok vagyunk, — vélte a főpap.

— Vénuszei, — szólt tréfásan ceremóniás meghajlással Mme de Rothe és csókra nyújtotta a nyakát.

Kisült, hogy Madame rokona Monseigneurnek s így minden nagyobb botrány nélkül költözhetett be a fiatal asszonyka az érseki rezidenciába. Az öreg nagy házat vitt s Mme de Rothe volt a ház urnöje. Ő fogadott, ő reprezentált, ő intézkedett, Monseigneur pedig csak úgy habzsolta a keze nyomán fakadó kényelmet és fényűzést. Madame volt tulajdonképpen az érseki finomság és méltóság, Monseigneur csak az érseki kövérség és meglegedettség.

Ez az asszony éjjel az érseknek, nappalait a kastélynak és birtoknak, estéit a vendégeknek úgy, olyan egyszerűen, finoman tudta átadni, hogy minednki azt hitte róla, hogy csak kötelességét teljesíti. Most is csak azt tette.

— Ambroise öcsém, — szólt az érsek az egyik gárdatiszthez

— mit csinál a farkasvölgyi menyecske?

— Visel, urambátyám.

Az Aradi Hitelbank és Takarékpénztár

(Salacz Gyula-utca 6. sz.)

zálogosztálya

az 1912. év folyamán 14500 betevőnek 300.000 korona hitelt nyújtott mely kölcsönben a 3 koronás tételtől a 2000 koronásig minden összeg előfordul. A pénzügyintézetben mint betevő, kiváltó vagy hosszabbító naponta összesen 180—220 egyén fordul meg, kik azonnal a legnagyobb készség és figyelemmel lesznek kiszolgálva. Kamat — a törvénynek megfelelőleg — csakis azon időszakra vonatkozik, ameddig a zálogtárgy a pénzügyintézetnél van elhelyezve s ha a kiváltás a lejáratú idő előtt eszközöltetik, a még hátralevő időre a kamat visszafizettetik.

Takarékbetétek 5%-al kamatoztatnak.

**Az Aradi Hitelbank és Takarékpénztár
igazgatósága.**

Az érsek bambán nézett a vihogni készülő katonatisztra, de hirtelen elérte az otromba szótrefát, megtapogatta az ifja arcát. Aztán karját nyújtotta Mme de Rothenak és átsétáltak az ebédlőbe. Monseigneur elmondta az asztali áldást és kiki leült. Csöndes, szomszédnál tovább nem ható társalgásba kezdtek, amint az osztrigát felhalálták.

Madame odafordult hirtelen a mellette ülő Osmond grófhöz:

— Ne engedd, Osmond, hogy az érsek sok osztrigát egyék. Szükség lesz a lélekjelenlétére s könnyebben fogja bírni, ha nem terheli meg a gyomrát.

Az érsek nyugodtan evegetett, közben megrázta a fejét és szomorúan jelentette ki:

— Még sohasem ettem annyi osztrigát, amennyi elég lett volna.

De ekkor az asztal végén pövetés csapott fel, ami felverte az öreg szunyékony figyelmét.

— Na, Hortense hugom, ne nevéss annyira, megreped a vállfőd, de még más is. Mi az? Gyerekek, mondjátok el nekem is.

— A gárdista Julien meséli, hogy tegnap este, mikor Artois gróf otthagya a feleségét és Párizsba ment lumpolni az ő kedves ballettlányai közé, a felesége... hahaha!... én nem mondom tovább... hahaha!... és Hortense a nagy nevetés közben teljesen megfellekedezett arról, hogy a tisztas Adelaide hercegnő udvarhölgye.

— Azt tudják, — kapta föl a szót Julien — hogy, ha a grófnő unatkozik, vacsora után belső termeibe vonul a gárdistákkal. Ott beszélgetünk, iszunk, tréfálunk, táncolunk s akivel a grófnő kocint, az marad utolsónak.

— És így lesznek az utolsókból az első — nevette bele az érsek.

— Nos, képzeljék, két hónap óta folyton Jean Clermontnal kocint a grófnő.

— Azért oly sovány Clermont.

— Kérjen szabadságot!

— S mit szól Artois grófja?

— Amit hasonló esetekben szokott, kineveti őket.

Mme de Rothe nem vett részt az általános nevetésben, csendesen mosolygott és nem evett, egyszer csak megszólalt:

— Ne legyünk szigorúak, hölgyek és urak. Az élet avas dióján a szerelem az aranyfűst.

Az érsek így szólt:

— „A szerelem hamis gyermek,

Guzsba köt és aztán ver meg.”

Madame szeme összerándult, mikor meglátta az alattomban hullámozó nevetést, mondani akart valamit, de nem tudott, helyette körülnézte a vendégeket s mindegyik kapott egy selymes pillantást, egy cirógató mosolyt.

— Nézze, Julien, Mme de Rothe úgy mosolyog, hogy szerelmes borzi-borzongás csapkodja végig a hátamat.

— Hortense, ne beszéljen a testrészeiről, én tovább gondolom őket.

— Nem árt az magának.

Mme de Rothe csak nézett, csak mosolygott, mert a szavak fáradtan buktak vissza a forkába. Érezte, hogy ma már nem a szellemével fog csillogni, mint eddig.

Az érsek evett, a vendégek nyalakodtak és hancuztak, csak úgy szóval. Osmond az érsekre vigyázott s Madame mosolygott.

Az ebédől fölkelve Monseigneur szokása szerint visszavonult a szobájába, a rendes tíz perces szunyókálásra. Madame az ajtajához ment és rázárta. Akkor összeesett.

Osmond odaugrott s két lakájjal karosszékbe emelte. Mintha szioattyúzták volna belőle az életet, úgy ment össze szemmeláthatólag. Merevedő inaira felhúzózkodva görcsösen kapaszkodott a karosszékbe. Tíz percig beszélt rajta hangtalanul minden ránc, minden vonás, szem, szemöldök körül és szeretetről. Boszorkányos kavargásban táncolt a haldokló arcán a két érzés. A szenvedés mintha belülről csákányokkal akarta volna szétrombolni az arcot, úgy remegett rajta minden, de hang nem jött ki az egy vonallá merevült ajkak sávényén — a Monseigneur fölébredhetett volna.

Az egész test felbonaglott és vége volt.

Hangtalan sürgés-forgás indult meg a házban, mert a halott arcán ott fagyott az utolsó kívánság; „Csönd legyen!”

Osmond bement Monseigneurért, aki rá rövidre pityeregue tántorgott ki:

— Na, Amélie, micsoda meggondolatlanság. Mire való ez?

Amélie, édes picim, Amélie! Már Amélie, ne hagyjál itt.

Azzal leült egy karosszékbe és sírt.

A holttestet azalatt átvitték a szalon rögtönzött ravatalára.

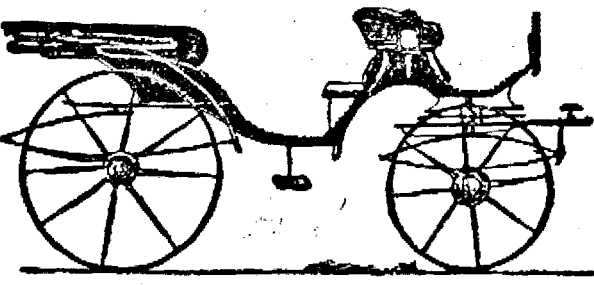
Mire Monseigneur fölnevezett, csak Osmond állt előtte.

— Monseigneur, a szabad levegő jót tenne önnek.

Az érsek roskatagon egyezett bele a sétába és bőrsre dagadt szemmel kapaszkodott Osmond karjába. Az utcákon csendesen

KOVÁCS ÉS THOMAY

ELSŐ ARADI VILLANYERŐRE BERENDEZETT KOCSIGYÁRA
ARAD, KOSSUTH-UTCA 2. SZ. (SAJÁT HÁZ.)

Ajánlják elsőrangú gyártmányú kész kocsijukat. Használt kocsikat ujjakkal becserélünk. Javításokat jól és pontosan eszközölünk. Állandó nagy kész kocsiraktár.
ÁRJEGYZÉK INGYEN ÉS BÉRMENTVE.

szepegett, mint egy kis gyerek és semmire se felelt. Osmond tudta, hogy huszonöt évig éltek együtt az elhunytal s tán egy napig se váltak el egymástól, sajnálta az öreget az egyedülségtől és elvitte hozzájuk vacsorára.

Monseigneur fájdalmas fejbólogatással fogott kezett mindenkivel, aztán leült az asztalhoz és csendesen evett. Először a szemöldökei simultak ki, aztán a szeméből tűnt el az utolsó könnycsepp, aztán lekonyult szája szögletei ugrottak vissza egyenes vonalba, aztán az arca pirosodott ki.

Osmondék tisztelték a gyászt és halkán beszélgettek egymásközt.

Mikor fölkeltek az asztaltól, Monseigneur kutató járkaft föl s alá a szobában. A kandallón egy Voltaire-kötetet talált:

— Voltaire! Szép kötés! Nagy huncfut volt. Én sokat érintkeztem vele egyszer, beszélkedtünk is... Hogyne! Ő azt mondta, hogy nincs belünk született gondolat, pedig van, például az Isten fogalma, a végtelen tökéletesé. Mert képzelhető-e, hogy a tökéletlen ember az őt környező tökéletlenségek látásán jussan a végtelen tökéletesség eszméjéhez? Ennek a végtelen tökéletesnek eszméje el bennünk, ebből következik, hogy csak maga a Végtelen Tökéletes helyezhette belénk, még pedig születésünk előtt... Itt egy pár jó dolgot a vén róka. Például a Candide-ot. Ugye abban van a félfaru nő, akinek a másik felét megették a vadak! Hehehe! Legjobb azért mégis a Pucelle! Egy egész éneket tudok belőle könyv nélkül... Derék figura volt az öreg. Hallgassák: — — —

Az érsek szavalt s a botrányos rimek vigan siklottak ajkán.

A HÁROM KOMORNYIK.

— Egy lurkó elbeszélése. —

Irta: ZSOLDOS LÁSZLÓ.

Én az első realba járok és mindjárt az iskolaév elején kaplár lettem az utcán, amikor a gimnázisták ellen harcoltunk. T. i. kirugtam egy másodikos pocogérnek (értsd: gimnázista) a fogát. Karácsonyra már hadnagy voltam és ebben a szép rangban ért, vagyis helyesebben sujtott rám a tanári karnak az a merénylete, amelynél fogva félév végén tiszta szekunda lett a bizonyítványom.

Ezt a bizonyítványt más szóval, azaz röviden „a három po-

fon"-nak is nevezhetném, amennyiben a szekunda-sorozat láttára idáig ragadta el szeretett édesatyámat a szenvedelme, azonkívül, hogy egész napon bezárt a szobámba és nem kaptam sem ebédet sem uzsonát, sem pedig vacsorát (csupán két igen tisztelt csirke-czombot, amit a máma csempészett be reszkető kezembe délután az ablakon át a folyosóról).

Kinai éhség gyötörte éneket és miután teljes három órai gondolkozási időm alatt hiába vártam epedő gyomorral az újabb anyai segítyt, végső elhatározással magamra kaptam a télkabátomat és kucsmát, aztán összedvén a megtakarított négy koronát tizfilléreseken, kinyitottam a sötét emeleti folyosóra néző ablakot és elszántan kiugrottam rajta.

Rettegve suhantam el a kivilágított előszoba. meg konyhaajtó előtt.

Sietve szedtem a lábamat, a sötétebb utcákat keresve, csak hamar besurantam egy barátságos külsejű kis vendéglőbe. A kis helyiség egyetlen szobájában egy légszeszláng égett és három beretvált képű férfiú sörözött.

Nyájas köszönés után, letelepültem a szomszédos asztalhoz.

— Vacsorát kérek, — szóltam szerényen, — de azért negyven darab tizfilléreselem nyugodt önértetében, — igen, igen, kérem, csirke-paprikás, nagyon jó lesz.

A másik asztalnál a beretvált képű három ur kocintott a habos söröskanecsókkal. Vágyakozóan tekintetem oda:

— Vendéglős ur, én is kérek egy korsó sört!

Odaát a szomszédasztalnál, miután mind a hárman egy ütemre tették vissza a majdnem fenékig kiürített korsókat, az egyik beretvált képű, akiről hamarosan megtudtam, hogy másik két társával együtt urasági komornyik. megszólalt:

— A kegyelmes ur is megrendelte. — Ezt mondotta, aztán elhallgatott.

— Nagyszerű dolog lesz az. A leányom, a Janka, diplomás tanárnő és nem győzi dicsérni a Világtörténelmet.

— Olvastam — szólt bele a harmadik, egy kopaszodó öreg.

— A fiatal gróf, mióta képviselő lett és azt mondja, hogy sokat akar tanulni, hát néha féléjszaka is olvassa az ágyban. Nagy munka, Tiz hatalmas kötet nyolcvanezer példányban jelen meg minden egyes kötet.

Kétségbeesetten néztem körül.

Saját gyártmányu elsőrangu

k ö t é l á r u k,

bácskai és erdélyi legfinomabb

pokrócok nagy választékban.

5190

Ponyvák, zsinegfonatok, lótakarók,
zsákok, legnagyobb és legolcsóbb

bevásárlási forrása

Mattuschek J. és Fia

Aradon, Andrássy-tér. (a Minorita-templom
átellenében.)

— Innen jó lesz menekülni. Ezek talán nem is komornyikok, hanem tanárok.

Föl akartam állni, hogy fizessek. De a három beretvált képű épen friss korsókat rendelt s a vendéglős, az én asztalomhoz is odajött:

— Szintén, fiatal ur?

— Igenis még egy korsót!

— Hát még ez a Világlexikon — füzte tovább a kegyelmes ur komornyikja. — Tudod, Jani, — és tudákosan könykölt neki az asztalnak — az nem olyan lexikon lesz, mint a többi. (— Hát? — szólt közbe a kopasz.) Tudod, ez nem úgy szárazon mond el mindent, hogy unalmas olvasni, hanem minden sorát csupa híres író meg tudós csinálja. (Ahá!) Aztán olyan érdekesen, mintha az egész valami érdekes regény volna.

— Aki egyszer belefog, az végigolvassa az egészet, — bölintott rá a vörös. — Azt mondja a leányom, a Janka, a tanárnő.

Aztán a kegyelmes ur komornyikja folytatta:

— Huszonöt kötet lesz.

— Mi? — kotnyeleskedett bele a kopasz. — Hisz előbb tíz volt.

— Hja, az a Világtörténelem, Jani. Ez meg a Világlexikon. Ez huszonöt kötet. Összesen tizenhatezer nyomtatott lap. Hát az elég sok, mi? Lesz mit olvasni a kegyelmes urnak. Már előre nevetek, hogy mennyit kell majd neki olvasni!

— Brr — és borzadva tettem le a korsómat a piros abroszra — nem szeretnék kegyelmes ur lenni!

— Ahá, — kapott most észbe a kopasz, — hát ez az, amit most fog ajándékozni a Világlap előfizetőinek! (— Ez, ez!) Tudom már! Több mint harmincezer kép lesz benne. Csupa fametszet.

— Kép? Harmincezerkép? A képeket én is szeretem, — gondoltam magamban — és megint jobban kezdtem odafigyelni.

— Koloszális lesz! A leányom, a Janka, a tanárnő, azt mondja, hogy ez valami (!) szenzációs dolog. Mit? Hogy honnan tudja. Hát ő is dolgozik a Világlapba! No igen, a Janka írónő! Hát ő azt mondja, hogy Brockhaus, meg a londoni, meg a new-yorki leghíresebb lexikonoknak az illusztrációi lesznek benne. Még egy lexikon sem jelent meg az egész világon ennyi illusztrációval. Valami nagyszerű!

Érdeklődve huztam közelebb a széket feléjük. A tekinte-

tem véletlenül ráesett a falon ketyegő kakukórára, az már kilencet mutatott.

— Szent Isten, kilenc! Na, most már bizonyosan észrevették a szökésemet!

Lustaságot éreztem a tagjaimban és a fejem koválygott. Sőt, hogy teljes őszinte legyek, a gyomrom is. Hiába feszítettem meg a figyelmemet, már a komornyikok beszélgetéséből sem hallottam tisztán mindent. Csupán egyes szaggatott mondatokat:

— Horribilis pénz. Milliókba kerül: Kérlek, Szepe, csak maga a könyveknek a bekötése négytízötvenezer koronába kerül.

— Hogyan? — kiáltott fel a söntésben a vendéglős, — istenem, micsoda nagyszerű sörgyarakat lehetne ennyi pénzből alapítani és az az ember könyvekre költi!

— Az ám! A Világlexikonból százezer példányban nyomtatnak ki huszonöt kötetet. Az összesen két és fél millió kötet. Na? És minden egyes kötetnek a bekötése angol vászon diszkötésbe — olesón számítva — egy korona kilencven fillér, hát most már azt vegye két és fél milliószor és számítsa ki, hogy nem négytízötvenezer korona lesz-e az összeg? Én csak tudom, hiszen a leányom mondta, a Janka, a tanárnő, aki maga is dolgozik a Világlexikonba.

A vendéglős papírost, ceruzát vett elő, én pedig, miután a második korsót is végképen kiürítettem, egy darabig még üveges tekintettel bámultam a komornyikokra, amint ép azon vitakoztak, hogy ha a lexikon kötetjének husz korona lesz a bolti ára, a Világlap előfizetői pedig kötetenként három koronáért kapják meg, vagyis a huszonöt kötetes óriási művet összesen potom hetvenöt koronáért (Potom, potom, pofon, — dühögtem magamban az álommal és jövődö terveimmel küzködve — az apántól huszonöt kötet potom (pofon) akkor...

Akkor (ők bizonyosan azt akarták mondani, hogy akkor minden épkézlább embernek elő kellene fizetni a Világlapra) csakhogy akkor már annyira nem juthattak el az okoskodásukban, mert én egy remek ötletből elragadtatva hirtelen (azaz, hogy nem is olyan hirtelen, mert nehezen sikerült.) felálltam a székről és az üres söröskorsót magasra emelvén a kezemben, őszinte lelkesedéssel bódultam bele a szavuk kellős közepébe:

— Tisztelt ur! Miről van szó? Hova dolgozik a kedves leánya, a Janka, a tanárnő? (... Hova? — fortyant fel meghotránkozva a

NAGY ADOLF

épület és diszmű bádógos-mester, csatornázás és vízvezeték berendező

ARAD, József főherceg-ut 8. szám.

Elvállal minden e szakba vágó munkát és pedig mindennemű épület munkát izléses és megfelelő rajz szerint. — Horgony- és domborműveket, továbbá háztartási jégszekrények mészárosok és vendéglősök részére. — Mindennemű konyha berendezések pontosan és legjutányosabb árak mellett. — Javítások és vidéki megrendelések gyorsan és pontosan eszközöltetnek.

Nagy választék mindennemű fürdő és kloset berendezésekben

vörös — hát a Tolnai Világlapjába! Hisz egész este arról beszélünk, meg a Tolnai Világlexikonjáról!

— Na jó! — és meglóbáltam a levegőben a sörös korsót. — Hát akkor, tisztelt ur, én nekem van egy nagyszerű indi... (csuklottam egy picikét, nem szép, de szükséges) indítványom. Még pedig az az indítványom, hogy én most ugyanis elszakadtam a szülői háztól és ezentúl a magam emberségéből fogo-fogok megélni, mint Robinson, (— No, fiatal ur, mi lesz? — állt elélem szigorú képpel a vendéglős. Tessék fizetni!) hát... hát én ezennel megkérem a tisztelt urtól a kedves leánya, a Janka, akarom mondani a tanárnő kezét, és ő aztán majd írni fog a Tolnai Világlapjába, én pedig (most már nemesak a hangom, hanem a nyakam is megcsuklott) én pedig — nagyszerű indítvány, tisztelt ur, — be fogom kötni a Tolnai Világlexikonját négy millió hétszázötvenezer koronaért!

Ebben a pillanatban (hah, végzet!) kitárult a vendéglő ajtaja és belépett rajta az ivóba egy rendőr, meg az én szeretett, de szenvedélyes természetű édesapám, és e kiáltással, hogy:

— Megvagy, kölyök! galléron ragad és ezuttal, sajnos, nem három, hanem talán öt, hat, tíz, vagy (volt is időm nekem azt mind összeszámolni) talán négy millió hétszázötvenezer poton pofon között hazacibált önállósítási szép terveim színhelyéről.

A rendőr pedig ott maradt és a nyomorult biztosan friss csapolást ivott az én elárvult korsóból.

FŐRANGU NŐK KEDVTELESEI.

— ARTISTAI CELEBRÁCIÓK. —

Maris Merriman, angol író, a londoni „Boudoir” című lapban érdekes közléseket hoz nyilvánosságra egyes főrangú hölgyeknek kedvteléseiről és szeszélyeiről. E lapban, melyet kiválókép magok a hölgyek olvasnak, első sorban a jelenlegi angol királynét „leplezi” le. Megjegyzem, hogy csakis a föltétlen tisztelet jeléül adja meg itt neki az elsőséget, nem mintha talán a női „hóbortok” terén nem lenne párja a nagy angol királyságban. Ő felsége például ki nem állhatja az üvegházi virágokat, az összes virágok közt pedig az erős illatúakat a világért sem szíveheti. Ellenben él-hal a kis igénytelen primrose-virágért, az ugynevezett tavazzi kankalinért, amelyet — s alighanem

épen azért — a főrangú angol hölgyeknek primrose-ligája is a nevét nyerte. Annyira rajong ezért a kis erdei virágért, hogy a Sandringham melletti egyik erdőben kizárólag az ő kedvéért tenyésztik, s virágzása idején minden reggel hatalmas virágkosarat fűtenek meg vele, s bárhova utazzék is, a mindennapi friss primrose-csokrokat mindenüvé utánna küldik.

Aztán meg ugyancsak a jelenlegi angol királyné a világért sem adná az ő ébenfa-rokkáját s szokatlan passzióval pörgeti az orsót. Órák hosszáig el tud szórakozni a rokka monoton forgása mellett. Leányával: Viktória hercegnővel együtt szenvedélyes amatőr fotografus. Kodakjának örökké a kezében kell lennie. S aini még nagyobb érdem saját felvételeit egytől-egyik ő maga dolgozza ki. — Aztán meg ajong a — baromfiakért. Különösen az ugynevezett banfám-tyukokat becézgeti, melyek voltaképpen nem is sokban különböznek a közönséges házi tyuktól, de föltöbb bator, sőt harcias szárnyasok s úgy mondják: a Jáva-szigeti Banfamtól nyerték a nevüket. Ha olvasóinkat érdekli, ide írhatom azt is, hogy Ő felségének semmiféle más illatszer nem kell, csakis az Eau de Cologne és a keletindiai rózsavíj, ez utóbbinak azonban feltétlenül Kelet-Indiában kell készülnie.

No, de hogy az angol society más tagjairól se felejtkezzünk meg: — miként Merriman megjegyzi. Argyle hercegnő például szenvedélyes szakácsnő s páratlan ügyességgel tudja készíteni a pástétomokat és egyéb fajta nyalánkságokat. St. Albans hercegnő autogrammok gyűjt s már eddig is rendkívül becses és bő eredeti kézirat-gyűjteménye van a jelenkori Angolország legkiválóbb férfaitól. Newcastle hercegnő a szászoros értelmében imádja a kutyákat, míg Bedford hercegnő ugyanily rajongással viseltetik a macskák iránt. Ez utóbbi hercegnő e mellett nagy szenvedélyvel űzi a sportok mindenféle fajtáját, legyen az akár halászat, akár korcsolyázás, akár cél-lövészet, vagy pedig a Canadában oly annyira divatos szánkázás: a tobagán. Marlborough hercegnő egyaránt kedveli a solymokat és a diplomáciát, egyformán jól találja magát a fényes társaságban és az egyszerű gazdasági életben s a jó lsten tudja, mi mindenféle kedvenc állatokat tart, ide sorolva a kigyókat, különféle nagy ragadozó madarakat, pelikánokat és gazellákat, nem is szólva a fűrészbekről, melyeket ritka elánszeretettel tenyészt s mindenkor kioldó figyelmében részesít.

Nem holmi közönséges kedvtelési vannak Madame Clara Butt-nak sem, aki a majmakért rajong. Minél rutabb a szegény istenadta

MARTÁ

Magyar Automobil Részvény Társaság

Telefon: 694.

ARAD.

Sürgőnyzsim: MARTA.

KÉSZIT: 18|22, 20|30 és 35|40 HP. személyszállító automobilo-
kat, 1.5, 5 és 10 tonna hordképességű teherauto-
mobilo-
kat, 10, 15, és 36 ülőhelyes autobuszokat, 60 és
90 HP. vasuti motorokat, benzinelektromos vasuti kocsik
részére (automotrice). 6|10 HP. stabil egyhengerű gazda-
sági benzinmotorokat, centrifugális regulátorral.

Magyar gyártmány!

Az aradi gyártelepen nagy modern GARAGE, különben felszerelt
javító és kocsifényező műhellyel.

Elvállaljuk bármily rendszerű kocsik javítását: Pneumatikokat, valamint az
összes üzemanyagokat és automobilszerelvényeket állandóan raktáron tartjuk.

Automobiljaink a kir. magy. Automobilklub 1912. évi nemzetközi kiskocsiversenyén
az első díjat, József főherceg o. cs. és kir. fensége aranyserlegét és az Auto-
mobilklub diszoklevelét nyerték.

Budapesti vezérképviselet ROYAL AUTOMOBIL GARAGE R. T. IX. Páva-u. 10.

majom: ő annál jobban szereti. Craven grófnő már a baromfiak iránt viseltetik nagy vonzalommal, akár csak a fentebb már említett angol kirdlyné, sok időt szentelve a vizityukoknak, a diszludaknak és a sokszínű kacskáknak, melyek — elhihetjük — az ő figyelmes gondozása alatt épenséggel nem panaszkodhatnak sorsuk mostohasága fölött.

Merriman közlése szerint a demanshirei hercegnő irtózik az elektromos világítástól, melyet így természetesen végképen száműzött a palotájából s boduirjában is kandeláber lobog. Elképzelhetjük, hogy e hőbortja miatt mily sok kinszenvedésnek lehet kitéve a londoni élet káprázatos világában. Amikor csak teheti, menekül a nagy világváros fényéből a boldog vidék félhomályába, hol nincs még villany, de kandeláber is csak ritkán akad.

Hát ahhoz mit szólunk, hogy a cárné, kiről nem mondhatjuk el teljes bizonyossággal azt, hogy élete a teljes gondnélküli mulatozások és vidám szórakozások szakadatlan láncolatából állana: szenvedélyes torzképrajzoló. Karrikaturái — mint mondják — a legpompásabb humorról és éles megfigyelő képességéről tanuskodnak! Környezetéről és a körülötte előforduló aktuális eseményekről a legkacagtatóbb torzképeket tudja kartonra vetni. Nincs benne kétség: erős lelkületű nő, kinek kedélyállapotára nem képesek romboló hatást gyakorolni azok az örökös aggodások és nyugtalanságok, melyek tudvalevőleg ennek a szerencsétlen nőnek ugyyszólván napról-napra osztályrészeül jutnak.

A mi Lányay grófnőnk talán nem is érzi jól magát, ha nem fotografálhat. Van is rá alkalm, hisz' örökké jön-megy. No, de nem is mulasztja el a kínálkozó alkalmat sehol s egyáltalán nem sajnálja a fáradságot egy-egy sikeresebbnek ígérkező felvételről. Gyűjteményét a beavatottak már eddig is páratlannak mondják. Ebben nem is kételkedhetünk, tudva azt, hogy ez a sokat utazó király-leány ugyyszólván az egész világ minden figyelemre méltó helyét bejárta már.

Nem utolsó „hőbort” a Miss Baden-Powellé aki nappali szobájában méheket tart s onnan bocsátja ki őket a parkba, mézet gyűjteni. Az angol előkelő hölgyvilágnak egy népszerű tagja, — kinek nevét Merriman nem óhajtja a tudomásunkra hozni — a világ minden kincseért sem tud aludni másként, mint ha a feje éjszak felé van s ha vendégségbe megy is, legelső dolga a hálószobát ennek megfelelően rendeztetni el. Ha a feje történetesen más égtáj felé nyugszik, nincs rá eset, hogy álom jöjjen szeméire. Szegénynek

mennyi gondjába kerül, míg idegen helyen az égtájakat pontosan meg nem állapítja! Ez az ő szokása, kedvtelésnek semmi esetre sem minősíthető.

Zsoldos Benő.

FORDITASOK.

A nádas dala.

(Lena után.)

Átellenben lenyugvóra
Tér immár a fáradt nap.
Itt a csendes tiszta tóra,
A fűzek lehajlanak.

S kedvesemtől sorsom elűz!...
Könyeim, óh follyatok.
Szomorúan bókol a fűz.
S a szélben a nád susog.

Csendes, csendes fájdalmamba
Ugy világítasz kedvesem,
Mint itten az éj csillaga
Átosillan a fűzekben.

*

Az ördögöt ne gúnyold ki . . .

(Heine után.)

Az ördögöt ne gúnyold ki,
Hisz oly rövid ez a lét.
És az örök elkárhozás,
Nem csak pusztá szöbeszéd.

Fizesd meg a tartozásod,
Hisz oly hosszú ez a lét.
És még sokszor kérsz te kölcsön
Mint az gyakran megtevéd.

RING KÁROLY.

7800

PUSZTAFI ZSIGMOND

grafikai szaküzlet Budapest, V., Akadémia-u. 20.

== Teljes nyomda berendezések. ==

Titkos látogatások királyunknál.

(II. Vilmos. — Az orosz cár. — A bolgár király. — Versenyfutás a trónörökös és Mária Valéria között. — Zita főherceg asszony panaszkodik. — Rómán Ferdinánd Bécsben. — Külügyminiszterek „inkognitóban”. — Generálisok „magánkihallgatáson”. — Schratt Katalin és a többi családtag Schönbrunnban. — Hogy őrzik az „inkognitót” — a detektívek.)

— Saját levelezőnkől. —

Bécs, 1912. december 16-án.

A szerb agyarkodás Magyarország és Ausztria ellen, köztudomás szerint, épséggel nem új keletű. Már az 1908. évi anexió-válság előtt is halálos ellenségünknek híresztelte magát az Obrenovicsok és Karagyorgyevicsok cöppnyi országa: már akkor is, amikor Kragujeváczban a patronokból is kilopkodták a jelenleg vezérlő tábornokoknak nevezett — icsvics végződésű államférfiak a — fűrészpores robbanóanyagot. Amilyen régi tehát moharehiánk és Szerbia között a feszült viszony, épen oly állandó a rendszeresen vissza-visszatérő híradás arról, hogy öreg királyunk fiatalos erejű jóbarátja II. Vilmos a legtitkosabb inkognitóban, birodalmából eljött Ferenc József látogatására és a zárt négy fal között messze kiható tanácskozás folyt a két uralkodó között. Az ilyen híreket érthető okokból nem szokták *cáfolni*... Csak a beavatottak mosolyognak a hír hallatára, hogy ime „megint” Bécsben járt a német birodalom ura.

Ebben az évben — novemberben — újra elterjedt a híre a Vilmos császár utazásának, és pedig titkos utazásnak. De ez alkalommal már nem mosolyogtak az udvari emberek. Mert a híradás most *igaz* volt.

Féltem őrzött titkomat fedem fel, amikor a politika útjain sokat botorkáló újságíró egyik hűségese munkatársáról huzom le a leplet, amely mögött *egy marasab' rangú rendőrtiszt áll*. Ez az én kedves barátom bizonyára nem fog komolyan anneheztelni reám, amiért az ő személyét is belevonom a nyilvánosságban. Hiszen a nevét úgysem árulom el, de okvetlenül kell, hogy a „pletykálkodásom” keretében, az ő személyéről is szóljak. Íróasztalomon megcsörren a telefon csengője. A hallgató kagyló az én rendőrbárátom jólismert hangját jutattja fülembe. Röviden jelenti:

— Ma éjszaka 10 órakor a „kék lépcsőnél” legyen.

Minek, mi célból — én nem kérdezem. A telefon általában indiszkrét huzaljára úgy sem bízna a további felvilágosítást. A kék lépcső Schönbrunnban van, az első udvar után következő boltíveknel. Az adott időre helyben is vagyok. A homályban néhány férfi alakot látok, akik felém közelednek. Ilyenkor felesleges a beszéd, hát egyszerűen egy email gombot tűzök a felöltöm gomblyukába. A gomb fehér mezőnyében egy „Z”-betű piroslik, közbefogva két aranyos tolltól, aminővel általában az írópennát szokták szimbolizálni. A Z betű nem valami titkos jel: a rendőrség hivatalosan elismert újságíró jelvénye... A közeledő alakok egy futópillantást vetnek a sötét bolthajtások alatt is látható jelvényemre, majd pedig fürkészve vizsgálják arcomat. Már megismertek. Tudják, hogy *tölem* nincs mitől félni.

A következő percben pöfékelve, poros hatalmas utazási gépkocsi gördül be a nagy rácsos kapun. A burgzsandár tiszteleg, a katonai őrség szóltanul bóbiskol tovább a padokon. Csak a „silbak” magyar baka néz bámészan, de minden különösebb gondolat nélkül az automobil után, amelynek hátsó fedőlámpája nem képes olvashatóvá tenni a kerekek közötti táblára festett számot. Az autó befut a lépcsőházhoz, a-

mely már ekkorra fényesen világos. A kocsiból két civil ur száll ki. Kicsit fáradtaknak tetszenek, mint akik nagy, hosszú utat ültek végig több óra hosszat. Csak az egyik jövevény érdekes. Civilben van. A bajusza „es ist erreicht!” Igen: ez volt a németek császára: II. Vilmos.

A lépcsőn Paar gróf, a főhadsegéd jön az urak elébe és rövid, kölcsönös üdvözlés után a három ur eltűnik a régi palota folyosóján. Az autóra visszaül a lakáj, miután pár bórondót adott át két udvari szolgának és a koci kifordul a szolgaszemélyzet lakása felé vezető utra. Az egész jelenet szinte sejtelmesnek tetsző és tényleg nem is mindennapi. Vilmos császár Boroszlótól Bécsig *gépkocsin* tette meg az utat.

„Inkognitó” titokban jött, de ez az utazás egészen más jellegű, mint általában a fejedelmek utazgatása, amikor hetekkel előbb benne szokott állani az újságokban:

— X uralkodó a jövő hónap 3-án teljes inkognitóban, „gróf Winter von der Bronner” név alatt városunkba fog érkezni...

Ez alkalommal II. Vilmos a szó legszorosabb értelmében érkezett „névtelenül” Bécsbe. Hogy ennek a rendkívüli autoutazásnak nagyon komoly célja lehetett, arra a Szerbiával felmerülő kezdő konfliktus eléggé rámutat. Hogy oda fenn, ami királyunk dolgozószobájában mit beszélt a két koronázott fő, azt persze ő ok titoknak homálya borítja. Azonban val szinüleg közel jár kombinációnk a tényhez, ha azt monjuk, hogy Szerbia sorsa felett mondták ki az döntő szót... Éjfél után éles csengőzaj hasítja át a palota esendjét: a német császár autója ismét előáll, majd pedig néhány perc múlva kifordul a schönbrunni rácsos kapun és nem sokára belevesz a pislákoló fedőlámpájának fényébe a távoli messzeségbe.

Eme, még mindig aktuális esemény eleve-níti fel mindazoknak a titkos látogatásoknak emlékét, amelyek nevezetese és épen titkos-ságuknál fogva tudottak az udvarnál. Az öreg újságíró noteszéből kerülnek elő az alábbi feljegyzések. Nehány ezek közül régen történt meg, a legújabbja azonban újabb keletű, talán mások is tudnak felőlük, de tény és bizonyos, hogy a közönség legnagyobb része számára az újdonság hatásával lesz. Nem érdektelen dolgok. Elmondjuk hát.

A minden oroszok cárja, II. Miklós is járt már inkognitóban királyunknál. Nyárelő volt, a schönbrunni szezsúr végéhez közeledett. A lapok ekkor azt írták:

„A wélszi herceg (a mostani angol király) mély inkognitóban, pár órára Bécsbe érkezett Marienbadból.”

„De a wélszi herceg” ez alkalommal az — orosz cár volt. Ferenc József vendége volt. A mostani angol uralkodó és unokatestvére, Miklós cár egymáshoz való frappáns hasonlatossága közismert dolog. Ezért hitték akkoriban — néhány év előtt volt ez még — hogy az angol trónörökös ruccant át Bécsbe a cseh fürdőhelyről, ahol kurát tartott. Jövetele máig is csak a legbenfentesebb udvari emberek előtt tudott, no meg a rendőrség előtt, amelynek tudvalevőleg legnehezebb munkája a külföldi potentátok uta-

zása a monarchiánk területén. Nagy a felelő-ség ilyenkor és óriási az apparátus, amelylyel fejedelmi fők épségét óvni igyekeznek a policia. De ez külön fejezetbe tartozik. Talán erről is bönghészhetünk ki egyetmást noteszünk-ből. A cár utazásának célja akkoriban nem politikai természetű, csak családi dolog volt.

Sokkal újabb keletű Ferdinánd bolgár királynak bécsi titkos utazása. Azaz, helyesebben utazásai, mert a zseniális balkán hadvezér-ural-kodó többször is járt már inkognitó Schönbrunnban. Régebbi utazásai hol *pénzbeli* dolgokkal, hol pedig *cimváltással* és ezzel kapcsolatban: koronázási kérdéssel függtek össze.

Mint ősz királyunknak odaadó hive és fiui barátja Ferdinánd fejedelem elsősorban I. Ferenc József király és császár atyai tanácsait és jóakarátának kikéréseért tette meg a nem is olyan hosszú utat Szófiától Bécsig. Erre már csak azért is érzett jogot, mert mint egykori magyar-osztrák katonatiszt, ismerni és becsülni tanulta királyunk nemes gondolkodását. Akkoriban történt, hogy Ferdinánd fejedelem, a bolgárok jog-gal nagytrónú uralkodója felvenni szándékozott a *királyi* címet. E kérdés elintézése sokkal bonyolultabb, semmint a laikus közönség elgon-dolni képes volna. A fejedelem-titlust Európa tényleg jóváhagyta. Már a „cár” szót vitássá tette az orosz uralkodó *vetője*. A királyi korona sem ékesítette mindeddig Kóburg Ferdinánd fejét; talán a balkáni háború befejeztével ez a vágya is teljesebbé megy majd... Ferdinánd király Bécsbe járogatott, tehát inkognitó-ban, minden feltűnés nélkül. Megszoktuk volt már, hogy Ferdinánd király monarchiánk gya-kori vendége: akár a gömöri birtokán. Pohorel-lán, akár pedig Bécs ódon utcáin és Schönbrunn vonalzával lenyesegetett fái között, mint kirá-lyunknak mindig nagyon szívesen látott ven-dége.

Csak egyetlen egyszer okozott nagyobb lelki emóciót a nyilvánosságba Ferdinánd inkognitó utazása Bécsbe. Ez év október havában történt, hogy a bolgár fővárosból szétvitte a szemfüles újságtudósító híradása Budapestre, Bécsbe, Ber-linben és még messzebb nyugatra, is a fontos — akkor fontos — jelentést: Ferdinánd elutazott különvonattal Bécsbe. Akkoriban már napon-ként jöttek a hírből hírek a Balkánról és a fél-sziget lángbaborulása csak napok kérdésének látszott.

De a bolgár király különvonatát mintha csak a föld nyelte volna el... Brassóba még befut-tottak a termes kocsi, de Budapestben már hiába várták hirsomjas újságírók az előkelő utast. Még két napig firtatták az újságok, majd pedig végleg elaludt az ügy.

— Téves volt a szófiai híradás! Mondogatták az emberek. Ferdinánd nem utazott Bécsbe...

Pedig a bolgár király mégis, tényleg Bécs-ben volt aznap, amikor az újságok írtak róla. Csakhogy az utazás inkognitóvá lett a magyar ha-táron belül. Ferdinánd itt járt titokban újra I. Fe-renc József királlyal, aki őt Schönbrunnban ama bizonyos „kék lépcső”-n várta és vezette be a dolgozószobájába. Ez a látogatás a törökverő 1912-iki báborunak szólt. Királyunk ekkor talán áldását adta a nagy vállalkozáshoz... Nehány óra múltán már újból uton volt Ferdinánd Ma-gyarországon keresztül, birodalma felé. Két hét múltán Bulgária hadat üzent Törökországnak. E percben már Csataldzsánál, illetve a londoni béke-konferenciánál tartunk...

Sokkal izgatóbb már és minket, magyarokat jóval közelebből érdekel az az „inkognitó utazás” amelyet Ferenc Ferdinánd trónörökös tett meg tavaly. Ő konopischti kastélyából sietett Bécs felé, míg ugyanakkor Wallseeből száguldott a különvo-nat a schönbrunni királyi kastély vasuti állomá-

sára, a Penzig-pályaudvarra. Ebben a második vonatban az uralkodó kedvenceleánya, **Mária Valéria** főhercegnő asszony ült. A fenséges asszony komoly ügyben utazott: ez alkalommal. Ugy mondták akkoriban, hogy nem kisebb dologról volt szó, mint az *uralkodási sorrendnek* váratlan változtatásáról. Valéria főhercegnő a saját legidősebb fiát szerette volna tudni ott, amely helyen ma a kedves fiatal uránus örmagy, **Ferenc József Károly** főherceg, a jövő trónörököse áll. . . . Ugy volt már, hogy a király a habsburgi uralkodóház rendjében változást fog eszközölni. . . . Az erre vonatkozó írásos tervezést vitte a fenséges asszony Bécsbe. De — hiszen tudott dolog, — az udvarnál még a „fálnak is füle van”,

Ugyanabban az órában Ferenc Ferdinánd főherceg is útban volt és expressz-vonattal sebességgel sietett a „pucesot” meghiusítani védené, bátyjának, Ottó főherceg nagyreményű fia érdekében. Izgalmas lehetett ez a „versenyfutás” amelyből győztesként a — férfi került ki. A két utazás szigorúan „titkos” maradt.

Az immár boldog ifjú anya pármai **Zita** főhercegnő is járt „inkognitó” a király dolgozószobájában. Szokatlan eset volt ez is, mert az audien-
cia után *könyektől dzott* volt Ferenc József dolgozószobájának válla, ott, ahová a fiatal főhercegi feleség *zokogva* borult volt.

Mert ebben az órában *panaszos* sirás között zokogta el **Zita** asszony óriási bánatát. Panasza az ellen irányult, aki még röviddel előbb *protektora* és védője volt. Tudjuk, hogy a pármai hercegisasszonyból abban a percben, amikor az oltár előtt hitvese lón Ferenc József Károlynak, a habsburg család női tagjai sorába az *első helyre* lépett. Az udvarnál pedig a király után a rangsor élén a jelenlegi trónörökös áll, míg az udvari spanyol etikett az ő *hitvesét* az *utolsó* párok közé sorozza. Fáj ez a jövő uralkodónak, aki odaadó élet-társ és gyermekeinek legszeretőbb atyja.

Egy alkalommal, nemsokára a wartholói esküvő után, izgalmas jelenet folyt le a trónörökös és Zita ölése között. Talán túl erős szavakkal figyelmeztette az energikus főherceg az ifjú asszonyt, hogy:

— Bei Hoff bin ich der erste! Und meine Frau hat ihren Platz an meiner Seite! . . . (Magyarul: a királyi udvarban az *első én* vagyok. A *feleségemnek* pedig mellettem a helye!)

Ezek a szavak arra akarták figyelmeztetni az „új asszonyt”, hogy viselkedjék szerényen, sokkal szerényebben, mint ahogy a rangja parancsolja. A jelenet hatása alatt Zita főhercegnő *elájult* és az amúgy is gyenge nő, izgalma folytán *vért hányt*. Ezért járt zokogva a királynál, azután és kérte sirva hatalmas védelmét. Talán tetszik még emlékezni, hogy egy időben — történetünk után ellenőrizhetlen hírek keringtek mindenfelé minálunk, hogy Zita főhercegnő súlyosan megbetegedett és ennek kifolyásaként a „fenállott *anyai remények* meddőnek bizonyultak. . . . E remények a minapában mégis beteljesültek. Az újszülött a kereszttségben királyunk nevét kapta. Igaz ugyan, hogy egy teljes esztendeig kellett a fiatal főherceg-katonának — *Galiciában* teljesíteni szolgálatát. Ki tudja, vajon letelt-e már ez a „bűnhődés”?

Legutóbb a román trónörökös, **Ferdinánd** herceg járt inkognitó Schönbrunnban. Külföldi utjából hazatérve, útja Bécsen át vitt. Nyilvános látogatását királyunknál nem tartották a mértékadó körök opportunusnak. Talán nem sokat tévedünk, ha állítjuk, hogy ez a küszöbön álló *balkáni hadjáratunkkal* függ össze. Ferdinánd herceg tehát hivatalosan már régen Bukarestben volt, amikor tényleg a schönbrunni kastélyban biztosította az uralkodót Románia és fenséges atyjának, **Carol** királynak legyőzött hűségéről.

A koronás és fenséges alakokon kívül tegyük még említést azokról a látogatásokról is, amelyek a három legutóbbi külügyünk, **gróf Goltz** **chowszky** Agenor, báró (gróf is) **Aehrenthal** Lexa Alajos és a még élő **gróf B. Reichtold** Lipót eszközöltek Schönbrunnban. Ezek gyakorta történetek meg és majdnem kizárólag a külpolitika hullámzásai következtében mentek végbe. Érdekesekek ezek — lényegükben, míg a forma közönséges.

Generálisok „magánkihallgatása” Schönbrunnban mindenkor nagyfontosságú. Leginkább **Schönaich**, **hötzendorf**, **Conrad** és **lovag Auffenberg** Moritz inkognitó megjelenése a király előtt bir különösebb érdekességgel. Ilyenkor veszedelmesen kezd csatogni a *csatázaj*, amely rövid időre akkor nemul el, ha a hivatalos katonai közlöny ezt a gyászalt sirja:

— *Lieber General Auffenberg!* (a név tetszés szerint helyettesíthető másikkal) Ich *enthebe* Sie. . .

De ezek a történetek is más lapra tartoznak. Ezekről is majd talán többet — máskor!

Szóljunk végül még azokról az inkognitó látogatásokról, amelyek — *mindennap* megtörténnek. Tud az egész világ róluk, mi is csak a teljesség kedvéért tesszük papirosra.

Az ősz uralkodó igazán önzetlen támasza és életében egyetlen barátja: **Schratt** Katalin asszony. Mindig és mindenütt ott van, ahol a király tartózkodik, mert nekik, kettőjüknek *naponta kell* egymást látniok, egymással beszélgetni. A schönbrunni királyi palotát zártfalú kert köti össze az egykori színművész hitzinger villájával. **Schratt** Katalin asszony minden nap megjelenik pontosan, megszokott időben, a kastélyban. Telenyáron, ha a király nem köhög (mert utóbb gyakorta megfázik) együtt sétál kart-karban, a két ősz pártás a lezárt kastélykert folyosóján. Ha nagyon kedvezőtlen az időjárás, akkor **Schratt**

sszony a király dolgozószobájában jelenik meg és ott marad beszélgetni, amíg a felség el nem fogyasztja reggelit. Ezek a látogatások „inkognitók”, mert hivatalosan nem jut nyilvánosságra. . .

Egyszer történt — a múlt télen, — hogy a király is inkognitó látogatást tett. A Kärntnerring 4. számú palotában. Ez az ősz művészeti lakása. Itt érte **Schratt** asszonyt az a sajnálatos balsors, hogy egy általa adott estélyen *gyenge szélhárítás* érte és elájult. Másnap reggel már személyesen érdeklődött a betegnél a király és szeretettel vigasztalta betegét.

Gyakori vendég még — ha Bécsben lakik — **Mária Valéria** főhercegnő és **Windisch-Grätz** Erzsébet hercegisasszony is, — leány és unoka — a királyi lakosztályban. Elhosszabb a kis *unokákat* és *dédunokákat* is. Talán ezek a be nem jelentett látogatások okozzák I. Ferenc Józsefnek a legfőbb örömet. . .

Most még csak annyit, hogy bárki és bármikor legyen is valaki — **Valaki!** — királyunknál, annak a személye *védve* van. Ha a királynak nincs is előre bejelentve valamilyen magasrangú látogatás, de a bécsi rendőrség „elite-brigádja” mindenkor értesül arról és gondoskodik a megfelelő „védelemről”. Pedig ez legtöbbször nehéz és kényes feladat! A *detektívek* — *öten* közülük állandóan Schönbrunnban tanyáznak egy rendőrkommisziárius parancsnoklása alatt, — gyakorta kénytelenek farsztó helyzetben meghuzódni és figyelni mindenre, ami a királyi kastély körül végbemegy. *Időgen*, ha arra téved, gyakorta kerülhet kellemetlen helyzetbe, mert az „elite-brigád” detektívjei bizonytrefát nem ismernek. . . . Tapasztalataikról és megfigyeléseikről pontos tudósítás megy azonnal az államrendőrség vezetőjéhez, **Gayer** kormánytanácsoshoz. Ezek az akták azután bekerülnek a „**Polizei-Direktion**” legtitkosabb fiókjaiba.

Lázár Antal.

Városatyák almanachja.

Bizonyos, hogy a városatyák közül mindegyik valamikor és valahol született. (Ezt a körülményt az ellenzéki törvényhatósági bizottsági tagokra a tanács néha jobb szeretné meg nem történné várakozolni: de ezen már túl kell esni.) Azt a fölöttébb közérdekű körülményt, hogy a városatyák közül ki, hol és mire született, a törvényhatósági almanachnak lenne hivatása megállapítani, a mely minden városatyá-odasztatás után megszokott jelenni, képekkel és öt korona előfizetési árral.

Az idén is vártunk, vártunk, és mindálunk meg jobban vártak talán a nyomtatásban még le nem klisézett városatyák erre az almanachra. A rossz pénzüiszonyok egyik hatása — a mint

Weisz Hugó e lap hasábjain már elmondotta, — hogy az emberek már le se fotografáltatják magukat, s az almanach talán azért nem jelent meg, mert immár a virilista-órosatyáknak se felt-fényképre.

Ezen a hiányon pótlendő, az Aradi Közlöny a rajzolójával készítette el a városatyák egy részének arcképét és foglalja ezt almanachba. Sajnos, a születés helyére és idejére nézve nem sikerült megbízható adatokat szerezni (lehet például Nemess Zsigának nyíltan bevallani, hogy nem sacseten született?) azért egyéb adatokkal igyekszünk ezt a pó-almanachot megbízható forrásmunkává avatni.

A régi, vallásos időkben azt mondták: *ecclesia praecedit*. Tudniillik az egyház embereit illeti az első hely. Ma, különös tekintettel a már huszezerszer említett pénzüiszonyokra, más az uralkodó jelszó: *pénz beszél*. Ennélfogva a városatyák között is az első hely **Reiber** Emilt, az osztrák-magyar bank fiókjának főnökét illeti, a ki most lett városatyád. A míg csak a szavazó-cédulákkal volt baja, hagyján. Most azonban mindazok, a kik állítólag rászavaztak, a szavazatoknál hosszabb, nyulánk papirlapokkal ostromolják, a melyeket közönségesen *váltónak* neveznek. A bankfőnök persze védekezik és ilyen kijelentésekkel intézi el az ostromlókat.

— *Aber meine Herren* . . . csak nem csinálhatok konkurrenciát a helybeli intézeteknek, a mi kuncsaftjainknak. . . .

A magyarországi szerb nábobok.

(Hogyan keletkezett a Dungyerszky vagyon?)

— Kiküldött munkatársunktól. —

Szabadka, december 20.

Speciális világ a Bácska. Egy kisebb német fejedelemség területénél nagyobb, népesebb, gazdagságban pedig közmondásos. Amit a természet jókedvében pazarló kézzel nyujthatott, ötször termő földet, folyót, lankás dombokat azt mind megadta a Bácskának és ezt a gazdagságot olyan kezekre bízta akik évszázadok óta tudnak bánni és élni vele. Heterogén népeségből áll a Bácska lakossága. Magyar, szerb, sváb, bunyevác, sokác, tót lakik az ország második megyéjében, de egyforma jólét jellemzi valamennyit. Nem akarok itt etnográfiai vagy geográfiai tanulmányt adni, nem akarom a különböző nemzetiségek politikai és szociális helyzetét vázolni, még csak lélektani alapon sem kutatom, hogy miért él jól a Bácska népe, egyedül az aktualitás ad életképességet eme rövid cikknek, a szerbekről és a bunyevácokról adva néhány adatot.

Sokat beszélnek mostanában szerb mozgolódásról, rémhívek járák be az országot, hogy a bácskai szerbek bármelyik pillanatban készek megismételni a negyvennyolcas vérengzéseket. Mesebeli kincsekéről szól az ének, mellyel szerbiai vérrokonaikat támogatják a bácskai szerbek egy elkövetkezendő háború esetén. *Dungyerszky* Lázár a szenttamási nábob, akinek csak a Bácskában több mint harmincezer hold földje van, egymaga milliókat ad Szerbiának, sőt egy egész hadtestet állít a saját költségére a monarchia ellen. Ezek a fantazmagóriák ép olyan hitelt érdemlők, mint akár *Nagy György* köztársasági eszméjének végecélja, hogy a Habsburgok detronizálása után *Kalmár Antal* lesz a köztársasági elnök.

Bács megye szerbjeinek sem okuk, sem pedig kedvük nincs ahhoz, hogy a biztos jelent utopiákért kockáztassák. Mert ugyan miféle előny származnék például a *Dungyerszky* akreből, ha szerb állampolgársággal cserélnék fel a mai helyzetüket? Talán megkaphatnák *Páter* királytól a vojvoda címet, ami bár a hercegi rangnak felel meg, sokkal kevesebbet jelent rájuk nézve, mint a mostani magyar nemeségük a szenttamási előnévvel. Ezt a címet a ma is élő, a vagyonszerző *Dungyerszky* Lázár szerezte meg a családnak. Rövid, alig ötvenéves ennek a nálunk horribilisnek mondható vagyonnak a története. A most már öreg, *Dungyerszky* Lázár, mint egyszerű disznókupec és gabonaügynök kezdte meg a vagyonszerzést, melynek eredményét ma már több mint száz millió koronára becsülik. Üzletet csinált ez a kitünő eszű szerb, — aki még az írást sem ismerte — mindenből. Fáradhatatlanul dolgozott. Kicsiben összevásárolta a gabonát Szenttamáson, aztán hajón elfuvarozta Győrbe, ahol valamikor a legélénkebb volt a gabonakereskedelem. Disznókat vett, azokat Pestre, Bécsbe vitte, ökrökkel kereskedett, és amikor a legkisebb haszon is mutatkozott ezen mindjárt földet vásárolt.

A föld, a híres fekete bácskai föld az tette hatalmasá, gazdaggá a *Dungyerszky* aket. Ott még ma is láncban mérik a földet, egy lánc két magyar hold. Ezer láncos birtok az a Bácskában latifundium számba megy, mert egy lánc föld ára a Bácskában megér ma ezeröttszáz forintot és a töméntelen földből is csak nagyon kevésre jut ezer lánc, hát még tizenötezer lánc, mint a *Dungyerszky* akra. Szenttamás a családi fészek, ahol ebből a nagy erejű dinasztiából vagy háromszáz család van, Szenttamás egész jelentősé-

gét Lázárnak köszönheti. Hatalmas malmak, gyárai és valóságos minta gazdaságai vannak ebben a szerb községben. Ez az ősi fészek, ahonnan szárnyra keltek a leggazdagabb szerb család tagjai. *Dungyerszky* Lázó és öccsének Jónak gyermekei már a legtekélyesebb ur nevelésben részesültek. Egyetemet végzett, a közéletben pozícióval bíró előkelőségek, akiknek neveivel politikai, társadalmi téren lépten nyomon találkozunk. A *Dungyerszky* lányok bácskai és terontáli előkelő szerbekkel kötöttek házasságot és ki és beházasodás útján folyton nő, szaporodik a *Dungyerszky* vagyon.

Ez a híres dinasztia nemcsak szerezni tud, de meg is tudja tartani a vagyonát. Emlékeztet még a híres *Szaceiláry-Dungyerszky* kártyapárti története. Az öreg *Dungyerszky* — bár a gvallériát nem lehet tőle elvitatni — annyira felháborodott fiának könyelműségén, hogy a több százezer koronát kitevő veszteséget nem akarta a nyertesnek kifizetni. Jótékonycélra adta az egész összeget — aztán ugyanannyit fizetett ki *Szaceiláry* nak. Megmutatta, hogy nem sajnálja a pénzt, de elítéli a könyelműséget. Sok anekdota kering — ami csak természetes is — a kivételes családról, de ezek elmondását meghagyom a *Dungyerszky* család eljövendő krónikásának. Egyik anekdota ide, a vagyonuk és hírnevük elmondásához tartozik.

Sokan kétségbe vonták a *Dungyerszky* ak nagy vagyonát, mert hiszen Budapesten még házuk sincsen. Nosza kiadta az öreg Lázó a parancsot, hogy Budapest legdrágább telkét kell megszerezni az ő számára. Két drága telek volt; az egyik a régi Kuria helyén, a másik a Neugebäude helye, a mostani Szabadságtér. Itt a telek négyszögölét valamivel drágábban mérték, mert itt már büszkén állt a parlament drága palotája. Itt vette meg *Dungyerszky* a legnagyobb telket és ő volt az első aki palotát épített az azóta kiépült tere. Most már Pesten is elhitték a *Dungyerszky* gazdagságát. Számtalan ilyen és hasonló epizódot mesélnek erről a tüneményes szerencsésről, nagy vagyonu familiáról.

Sok gazdag szerb él a Bácskában, akik exkluzív társadalmi életet élnek. Részt vesznek a közügyekben, beszélnek magyarul, de érzésben, gondolkodásban teljesen külön világban élnek. Híres szerb család a régi *Hadzsits* család, melynek egyik kiváló tagja *Hadzsits* Antal a híres költő, az újvidéki *Matica* irodalmi társaság elnöke, akit Petőfi fordításaiért a Petőfi társaság tagjának is bevélasztottak. A költő fivére volt az országsszerte híres szemorvos, aki Topolyán szemészeti klinikát rendezett be, ahová az ország minden részéből valósággal zarándokoltak a szembetegek, hogy a csodatorvos hírében álló doktorral kezeltessek magukat. Ez, mint a verbászi kerület országgyűlési képviselője halt meg. Tekintélyes, dúsgazdag szerb familiák a bácskai *Monojlovitsok*, *Medgyánszkyak* és *Háditsok*, akik jelentős közéleti szerepet játszanak, részt vesznek a szerb egyházi élet önkormányzatában, többen közülük mandátumot is viseltek és ami a legfontosabb, milliók urai, akik aligha kíváncsoznak Szerbiába. Első helyen kellett volna említenem *Bogdanovits* Luciánt a karlócai érseket, a magyarországi szerbek patriarkáját és metropolitáját, aki egyik legnagyobb egyházi vagyon

élvezője. Évi jövedelmét egy milliónál többre becsülik. *Bogdanovits* bajai születésű, ott is végezte a zirciek gimnáziumában a középiskolákat és még ma is élénk összeköttetést tart fenn régi iskolatársaival.

Szerb eredetűek a túlnyomó részben Szabadkán lakó bunyevácok. Valami csekély eltéréssel a szerbbel egyforma nyelvet beszélnek, azonban nem ortodoxok, hanem római katolikusok. Mély vallálósság, rendkívüli szorgalom, igénytelenség, pedáns tisztaság és nagy szerzőképesség jellemzi a bunyevácokat. Néhány évtized óta jelentős haladást tettek a kultúra útján, a gazdag családok latinérettségű pályára is neveltetik gyermekeiket és Szabadka közügyeinek intézésében döntő szerepük van.

A legnevezetesebb és leggazdagabb bunyevác eredetű familia a bajsai *Vojnits* család. Ennek legtekélyesebb tagja *Vojnits* István báró, v. b. t. t. a. munkapárt alelnöke, sokáig Bács megye, Baja és Szabadka főispánja, több millió ura, aki az országos politikában is vezető szerepet játszik. Unokaöccse *Vojnits* Sándor báró Szabadka egyik kerületének képviselője az udvari életben is intenzív részt vesz.

Az óriási *Vojnits* vagyon eredetéről az az anekdota kering, hogy II. József császár Szabadkán átutazóban gyors lovakat kerestetett, mert sürgősen kellett tovább utaznia. A *Vojnitsok* egyik öse vitte a császárt, akit azzal ösztökélt gyorsra az uralkodó, hogy annyi földet igért neki, amennyit a négy táltos be tud futni. Képzelték, hogy nem kímélte *Vojnits* a lovait, azok belepusztultak a gyors iramba, de a gazda nem fizetett rá a császári utra. Szép mese, de csak mese.

A bunyevác igénytelenség és puritánság egyik nagyszerű képviselője néhány év előtt halt meg. *Dulits* Nikolának, népiesen *Csavaraknak* hívták.

— *Tizenhárom* lánc földdel kezdte és halála után kilencszáz lánc — tegyük hozzá legjobban bácskai — föld maradt az örökösökre, — mondta egyik jó ismerőse. Ez a sokszoros milliómos nyáron az udvaron nyíló eperfa gyümölcsét este vacsorára egész családjaival együtt. Ennek a vagyonnak legfőbb örököse *Dulits* Márk egy minden iskolai képzettség nélküli bunyevác paraszt, aki a bunyók között lábra kapott pánszlávizmus jelentős támogatója.

Különleges species volt a híres *Sztipits* család nesztora, aki a hatvanas években töméntelen földet vásárolt össze, száz forintjával láncát és mintsem hogy olesó árak mellett adja el a gabonáját, inkább vermekbe hordotta és évekig spekulált vele. Nagyon sokszor pusztult el az éveken át elásott gabona, de a *Sztipics* vagyon még ilyen gazdálkodás mellett is nőtt, nőtt egészen a milliókig. Ennek a *Sztipits* nek a halála után találtak egy takarékpénztári könyvet: *va amelyik régi pruszlik zsebében. Szólt pedig a drága kis könyv nyolcvanezer forintból*, melyet az öreg a hetvenes években tett be egyik bácskai takarékpénztárba és elfelejtett kivenni. Az örökösök egy cseppet sem nehezteltek a jól kamatozott feledékenységéért.

A vagyonszerzés művészete mellett — magyarázza a Bácska jó ismerője — a bunyevác elem intellektusa minden pályán érvényesül. Értékes, a legmagasabb kulturára is érett népfaj ez, amelyik Szabadka közéletének sok érdemes munkást ajándékozott. *Mamuzits* Lázár a szabadkaiak husz éven át volt híres polgármestere bunyevác paraszt szülöktől származott. Ügyvéd, országgyűlési képviselő és husz éven át polgármester volt, akinek saját unokaöccsével Agóval, — ez is ügyvéd volt — folytatott késhegyig menő közgyűlési veszekedései sokszor országos botrányokká duzzadtak. Dus-

gazdag és nagy népszerűségű embere pátriájának. Egyik riválisa volt mindig, a legrokonszenvesebb, európai műveltségű előkelősége Szabadka társadalmának Lipszencsits Lázár dr. ügyvéd, akinek a legtekintélyesebb és legjövedelmezőbb irodája van Szabadkán és vagy ötszáz lánca föld urának mondhatja magát.

Hosszadalmassá válnék ez a rövidnek kontemplált cikk, ha minden egyes megemlékezésre érdemes szerb, vagy bunyevác családot felakarnánk sorolni. A Vojnits, Latinovits, Mamuzsits Mikossevits, Dungyerszky országos nevek, akiket mindenki ismer, és akiknek élete a nyilvánosság előtt játszódik le.

Érdemes volna azonban egy hosszabb cikk keretében a bácskai szerbek és bunyevácok etnografiáját ismertetni, a híres bunyevác szépségek pazar pompájú viseletét, az Urnapi körmenetet mikor minden eladólány vagyont érő selyem és bársony ruhákban pompázik, nyakán néha kétszáz darab, súlyos aranypénz terhével, ami a hozománynak nem megvetendő percentje. Érdekes a Bácska, és nem hiába áhítozik rá évszázadok óta kitűnő szomszédunk, de talán nem annyira érdekes mivoltjára, mint azért a töméntelen kincsért amilyen nincs több széles az országban sehol sem.

Horovitz Gusztáv.

Városatyák almanachja.

Látják ezt a szigorú férfit? Ez Müller Károly, amikor a városi közgyűlésen szónokol és azt mondja valamelyik városi tanácsosnak:

— Az urat én fizetem, tessék úgy tenni, ahogy én, Arad város adófizető polgára mondom. Ha nem teszi úgy, akkor a legközelebbi választáson megbukik.

Bizony ilyen szigorú bácsi ő a közgyűlésen. De az utcán, a vendéglőben, a kocsin nagyon jóindulatú kedves magyar ur, aki egy világért nem ülne autóbilba, mert az német tanálmány.

De nem viccelünk tovább, mert a tréfák még megharagítják és akkor minket is kibuktat — az Újságíró Segítő Egyesület választmányából. Müller Károly ugyanis — tartsa meg az isten ezt a kitűnő szokását — újabban mecenás lesz. Megigérte, hogy valószínűleg, esetleg talán nagyobb alapítványt tesz az Újságírók Segítő Egyesületében.

— Előbb alszok rá egyet — mondta és azóta naponként felbájlva újságírók őrzik a lakását, hogy szépeket álmodjon — nekünk.

Fátia Negra — álarc nélkül.

(Intimitások Jókait egyik regényhősről.
— Nopcsa Ferenc báró élete)

Kitűndő munkatársunktól.

A tüneményes Jókait egyik legesodásabb regényének — „A szegény gazdagok”-nak — képzelt hősről tudtam meg figyelmet érdemlő pozitív adatokat. A fekete álarcos misztikus Fátia Negra, a főúri rablóvezér, a hamis pénzgyártó rablógyilkos báró Hátszegi voltaképpen csak a legnagyobb magyar mesemondó képzeletében élt. És az erdélyi legendákban. Talán még sokan emlékeznek rá, milyen konsternációt keltett Aradmegyében és a szomszédos Hunyadmegye előkelő világában évtizedekkel ezelőtt Jókait Mór izgatónak regényének megjelenése. A hatalmas munka, amely Arad és Hunyadmegye múlt század eleji főúri társas-életének is színes korrajza, nagyon kapós volt, mert a hőseben, báró Hátszegiben a két vármegye leg-híresebb szereplőjét vélték fölismerni. Jókait Mór maga is titkolta, — amit különben a testes regény csak sejteni enged — hogy báró Hátszegi alakját Nopcsa Ferenc báróról, a régi Zaránd és Hunyadmegye leghatalmasabb uráról, s évtizedeken át volt főispánról mintázta.

A Fátia Negra, a sötét arcú, kegyetlen, tüneményes életű erdei haramia hogyan kerül egy fotografiára „A szegény gazdagok”-beli báró Hátszegivel, aki — amint tudjuk — voltaképpen Nopcsa Ferenc báró? A képzeletben. Tudjuk: a Nopcsa család, amelynek minden őse a bécsi udvarnak, a Habsburgoknak tett hű szolgálataival, gyakran önfeláldozó készségével réggen megszerezte a mostani uralkodó család rendkívüli kegyét, — egy-egy korszakban nem volt népszerű a hunyadi nép, de még az ottani előkelőség előtt se. Erről számos családi följegyzés és hiteles okmány tanuskodik, amelyek azonban azt is dokumentálják, hogy emez antipátiának nem a Nopcsa család volt a szülő-oka. A népszerűtlenségben Nopcsa Ferenc báró föltűnő az elődök. De ennek volt is pszichológiai oka. Nopcsa Ferenc báró, aki évtizedekig kormányozta a régi Zarándmegyét, valósággal legendás egyéniséggé lett. Tipusa volt az igazi imponáló férfi-embernek: hatalmas, erős, fekete arc, uralkodó föllépés; a szeme áthatóan villogó, az egyénisége ellenmondást nem tűrő. Amit akart, annak teljesülni kellett abban az országrészben, amelyben ő uralkodott koronázatlan fővel. A reábizott állami feladatokat bárki csak úgy tudta akkor sikeresen megoldani, ha fejedelmileg imponált és egy középkori várur nyugalomával gázolt keresztül azon, aki ezt mondta, aki csak ezt is gondolta: nem. Nopcsa báró így szerzett magának egy regement ellenséget és egyúttal szaporította gyűlölködő barátainak is a számát. Nagy vagyoni, abszolút független ur volt és érthető, ha a millióit csak haragosainak száma múlta fölül Rágalmazták alattomban, gunyolták gondolatban és rablókalandokat költöttek róla. Így született meg a Fátia Negra regéje is. Az el-lene szított gyűlölet — amint tudjuk — a szabadságharc idején mindig emlékezetes vulkanikus kitörésben fogott tüzet. Az elnyomott parasztok egy éjszaka megrohanták Nopcsa bárónak Zámiban levő kedvesen intim kastélyát, mert azt hitték, hogy abban lakik a Fátia Negra. De a kastélyban nem találták Nopcsa bárót, aki akkor Bécsben volt. A feldühödött paraszt nép csaknem teljesen lerombolta az ősi kastélyt, berendezését összezeuzta, nagy kincseit pedig elrabolta.

Az alkotmányos korszakban már csöndes öreg ur volt Hunyadmegye egykori diktátora.

Am azért nagy hatalmából meg tudott tartani annyit, hogy amikor Jókait Mórnak róla szóló eme regénye megjelent, kitiltassa azt a vármegye területéről. Csak lopva, félve merték olvasni Déván és az egész megyében Fátia Negra fantasztikusan érdekes, lázasan izgatónak kalandjait. A Nopcsa család néhány fiatalabb tagjával Jókaitnak kinos jelenetei is voltak e regénye miatt, amelyet Hunyadmegye kalapos királyának alattvalói csak úgy mertek elolvasni, ha túl voltak a megye határán.

Am egyetlen urhölgy bántódás nélkül olvashatta Fátia Negra gyűlöletes hőstetteit. Balogh Pál dr.-nak, Hunyadmegye mai főorvosának hitvese. A doktor ur felesége évtizedek óta a megye legnevezetesebb asszonya. Nagyon régen, egészen gyerekasszony korában költöztek Dévára, ahol a férjét, az egész Erdélyben kiválóan ismert orvost Hunyadmegye főorvosává nevezték ki. Baloghné önagysága rövid idő alatt egész udvart teremtett magának. Roszszul mondtam. Nem ő maga teremtette az udvarát. Ugy-e láttunk már csodás természeti tüneményeket? Egy nagy állóvízben, vagy folyóban egyszerre kis sziget képződik. Arra vetődik egy hajócsalád és boldogan konstatálja, hogy a sziget fővénye bársonyos, erdeiben buja növényzet virul, a csemegéje pompás, a kavicsa drágakő. Itt maradunk. És jött utána a többi hajós nép, s a sziget megtelik... Lassankint nemcsak Déva, hanem Hunyadmegye egész előkelő társadalmá is ott látható — a Balogh-szigeten. Balogh dr. figyelmes és előzékeny, önagysága pedig egyéni értéke nagy kincseivel, csodás szellemi gazdagságával árasztja el vendégeit. A lelki előkelőség belépőjegyül szolgált mindig Balogh dr. Magyar-utcai házába. Az erdélyi mánás családok, a főúri világ számos kiválósága töltött el sok-sok kedves órát abban a sejtelmes, puha, édes kis szalonban, amelyet ma már öszfejtő Baloghné sajátosan elbájoló mosolya hintett teli aranyporral. Egyszerű és szürke krónikása a napi eseményeknek én, hol kutassak föl annyi színt, honnét lopjak annyi aranyat amennyivel a Balogh-sziget kellemes derűjét és legendás fényét idevetitem? Kicsi diák koromban, amikor a történelmi színművek izgatónak és lebilincselő jeleneteit lestem elálló lélekzettel, lepott meg hasonló érzés mint most, amikor egy borongó, ködös novemberi alkonyaton átléptem a Balogh-ház rokokó-társalgójának küszöbét. Fiatalos szemű, őszhajú urhölgy ül előttem, aki franciás könnyedséggel, mosolygó ajakkal cseveg nekem súlyos magyar időkről. A burnótot szippantató vidám, ifjú matróna ül itten, akinek ugyanebben a szép parkos nagy uriházban évtizedekkel ezelőtt bántódás nélkül, Nopcsa Ferenc báró előtt is szabad volt olvasni — Fátia Negra kalandjait.

Ez a ház, ez a szobácska, ahova most a sejtelmes bizonytalanság kedvesen izgatón érzéssel beléptem, második otthona volt a híres Nopcsa Ferencnek.

Az öreg ur, élete utolsó husz esztendejében minden délután eljött a Baloghék vendégszerető hajlékába és meggyónt olyan tetteket is, amelyeket az ember a sirba szokott magával vinni. Az a rendkívüli ragaszkodás, amely Baloghék iránt Nopcsa Ferencnél megnyilatkozott, magyarázza meg a következőket is: Egy alkalommal, mikor az öreg báró a lebilincselő modoru urnó szalonjában megjelent, a hölgy egy vastkos könyvet olvasott elmélyedve. Ahogy Nopcsa nesztelenül melléje lépett és a háta mögött érezte az erős férfi lehetét, leejtette a könyvet. A báró fölvette:

— Mit olvas olyan móhon?

— Ez a könyv nem érdekli önt — mondta Baloghné. De akkor már Nopcsa kezébe vette

a kötetet. Elvörösödött: Jókainak a Fátia Negráról szóló regénye volt.

— Nem baj — mondta hallkán — ön az egyetlen teremtes, akinek ezt a könyvet előttem is szabad olvasni.

— Mindig előttem van, nem tűnik el az emlékezetemből annak a csodálatos hatalmas embernek az alakja, — mondta Baloghné, aki gyorsan pergő előadásban ismertette meg előttem Nopesa báró egyéniségét és személyét jellemző apró tényeket és kalandokat. — Mindenkinél magasabb volt vagy két fejjel és az egyénisége úgy tűnt fel nekem, mint valami skót arisztokratáé. Csak a szeme villogása mondott ellent a külső nyugalomnak. A szeme élesen csillogott ki csodálatos fekete arcából. Olyan bámulatosan nagy kezeket én még nem láttam. Hatalmas tenyere állandóan ólommal töltött nehéz botot markolt. Kérdeztem tőle:

— Minek viszi ezt a nehéz tárgyat?

— Muszáj, nehogy a kezem elpuhuljon.

— Az imént azt mondtam, olyan volt, mint egy skót arisztokrata. Azonban sok jóízű magyaros, humoros vonás volt benne; igazi nagyúrnak ismertem Nopesa bárót. A szabadságharc után való esztendőközben Bécsbe költözött s 1866-ban jött vissza Dévára, ahol azután mindaddig tartózkodott, amíg el nem betegesedett és el nem ment Szacsarra, az ősi birtokra, ahol mintegy 12 évvel ezelőtt hunyt el. Több, mint három évtizeden át majdnem naponta találkoztam a különös főúrral, és mondhatom, a legítélebbről sem igazak azok a csunya históriák, amelyeket Jókai a „Szegény gazdagok” című regényében megírt báró Hátszegivel kapcsolatosan. Ezt a Hátszegit állítólag Jókai Nopesa Ferencről mintázta. A nagy író valaki ugylát-szik, súlyosan félrevezette. Hallottam is róla, hogy Jókai egyszer Erdélyben utazott, régi magyar motívumokat kutatott és összekerült Nopcsának valamelyik ellenfelével, aki azután elmesélte azt a regét, amelyet a nép Fátia Negráról költött. Az tény, hogy sok kalandja volt a híres embernek, és az asszonyok ifjabb korában nehezen tudtak szabadulni az ő babonás egyéniségétől. Mondotta is nekem:

— Azt az asszonyt, akit én megszerettem, addig védelmeztem, amíg a nő akarta. Az az asszony, akit én megszerettem, boldognak érezte magát.

Nem egyszer szóba hoztam előtte ama vádakat és gyanúsításokat, amelyekkel ellenfelei illették. Az öreg ur csak nevetett:

— Ezek a vádak nem érnek fel hozzám.

És igaza is volt. Nem vágyott ő más vagyónára, nem szorult ő arra, hogy erőszakkal vegye el embertársai ingóságait. Temérdek milliója volt Nopesa Ferencnek, az igaz hogy a szabadságharc alatt elpusztult a vagyona egy része. De még ugys megmaradt a zámi és a farkadini dominium. Sós hajói jártak Arad és Déva között. Még azután is valóságos fejedelmi udvartartást vitt. A szabadságharc eseményekről nem szívesen beszélt. Az utolsó évei már sandes pihenéssel teltek el. El-eljárogatott a kaszinóba és Algyógyfürdőbe, amelyet nagy kegyelettel keresett fel.

— Ez adott engem a világnak, mondtatta arra előzve, hogy mielőtt őt édesanyja világra hozta volna, szüksége volt az algyógyi-fürdővíz csodatevéseire. A 48-as eseményekről csak egyszer emlékezett meg előttem.

— Bécsben voltam, mikor a szabadságharc kitört Magyarországon és amikor a fellázított parasztság zámi kastélyomat lerombolta. Haza mentem és megálltam a pusztulás helyén. Rémes képet láttam. A szép, kedves kis kastélyom, amelyben oly sok kellemes napot töltöttem, romokban hevert. Hangtalanul álltam meg

és letörültem leomló könnyeimet. Mióta visszatértem emlékezni, ekkor sirtam először. Nem tudom meddig álltam ott, mint a kőszobor, amikor hátulról a vállamra tette valaki a kezét. Schwarzenberg herceg kormányzó volt.

— Báró ur, mondtotta, önnek nem kellemes ez a hely, menjen el innen.

— Elfordultam és vissza se nézve ott hagytam a borzalmas helyet.

Tény, hogy szinte a zsarnokságig szigorú volt alantasaival szemben. Ő maga mondtotta:

— A szolgabíráimmal kurtán szoktam végezni. Ha ellent mondtak meg is vertem őket, de ha szükségük volt rám, egész az udvarig felmentem érdekükben és keresztül vittem azt, amit tőlem kértek.

Hivatalnokai között sok olyan uri fiu volt, akiket ő gyermekeként neveltetett. A megye számos előkelő családjának fia egész kiesi korában került udvarához és mint apródok vették körül nagyszerű személyét. Amerre ment, mindenütt kísérték, mintegy uralkodót. Amikor pedig elérte azt a kort, hogy hivatalba jussanak, elhelyezte őket és úgy gondolt rájuk, mint saját gyermekeire. Ezek a fiúk sokat beszélhetnének az ő férfiúi bátorságáról. Ő maga mondta, hogy a szabadságharc mozgalmi idején Kolozsvárott, ahol hivatalos dolga volt, a főúri család néhány tagja fitymálólá nézte végig, mert ő a Habsburg család hívének valotta magát.

— Akinek nem tetszik a személyem, mondtotta a kolozsvári kaszinóban, az mondja meg nyíltan. Számolni akarok vele.

Ebből a kijelentéséből hat afférja keletkezett és egymásután hat ellenfelével vívott párbajt, amelyből ő jelentéktelen sebesüléssel került ki. Kétségtelen, hogy nyílt és bátor fellépésével sok ellenséget szerzett magának. Amiatt is sokan haragudtak rá, hogy nemcsak fiatal korában, hanem még mint idősebb férfi is megtartotta ama sajátosságos érdekes szokását, hogy amikor egy társaságban megjelent, az ott levő összes hölgyeket homlokra csókolta. Alig is tiltakoztak ellene, annyira hozzászoktak Nopesa eme köszöntéséhez.

A büszkeség érzését csak akkor láttam, rajta, amikor őseiről beszélt.

— Egyik őszám, Nopcsa Elek, a kancellár, — mondtotta, — Ferenc császárnak legkedveltebb embere volt. A császár semmitsem tagadott meg tőle s a mikor ő egy különösen nagy szolgálatot teljesített, így szólt hozzá az uralkodó:

„Most már nem tudok neked mást adni, mint beírom nevedet a Habsburg család aranykönyvébe. Ez neked és utódaidnak többet ér minden kincsénél.”

Utolsó esztendeiben meleg ragaszkodással vonzódott azokhoz, akik felismerték benne a nagy emberi értéket és számították lelkükből a gyűlölködést. Ami családjuk ezek közé tartozott. Mielőtt ősi birtokára, Szacsarra vonult, hogy örökre lezárja szemét, néhány apróbb ajándékot adott az uramnak, aki hosszú ideig házi- orvosa volt. Ezeket az ajándékokat kincsekként becsuljuk. Itt van a zámi kastély két kis fotelja, mondta az urnő, két alacsony félhold alakú támlás, barna préselt fából készített, régi divatu fotelra mutatva. Azután a kis unokáját kiküldte a konyhába:

— Hozd be fiam Fátia Negra evőeszközeit.

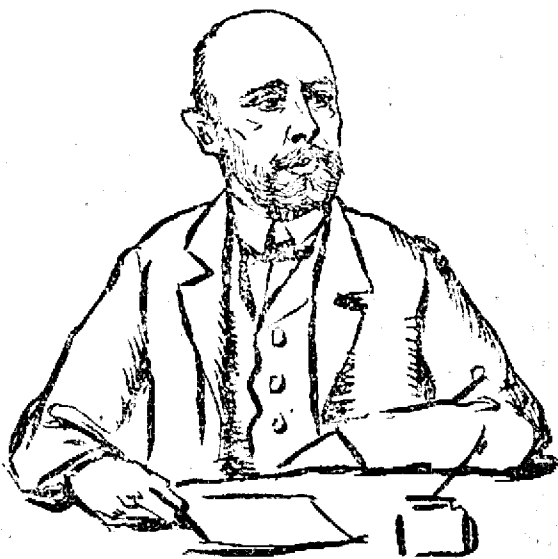
A kis gyermek azonnal visszatért a tömör ezüstből készült nagy kanállal és villával. A villa formája olyan, mint a mai halakhoz szervirozott villáké. Ezeket a súlyos evőeszközöket használta Nopcsa báró évtizedeken keresztül.

— Most az uram eszik vele és valósággal beteg azon a napon, amikor nem használja. Mi megbeesüljük az emlékét és amikor csak tehe-

tem, felvilágosítom az embereket, hogy Jókai regénye hamis képet festett Nopcsa Ferencről. Halálakor nyilvánosan rehabilitáltam ezt a nagy férfit. Egyik legnagyobb ellenfele, az öreg Tóth László dévai ügyvéd, akivel évtizedekig nem beszélt báró Nopcsa, az én kérésre nekrológot mondott az egykori főispán fölött. Ebben a bucsuztatóban az öreg erdélyi kuruc röviden, tömören megcáfolta mindama rágalmakat, amelyeket a viharos életű, nagy multu férfiúra ellenfelei szórtak.

Boyár.

Városatyák almanachja.

A sok ellenzéki hajlandósággal szemben I. ö c s Rezső, a tanácsi asztalnál a megingathatatlan és legszeretettelőbb flegmát képviseli. Magát a polgármestert is gyakran előnti a vér, Lőcs azonban elegáns nyugalommal pariroz a támadásokkal szemben. A mai háborús izgalmak között sokan gondoltak arra: ezzel a természettel — külügyminiszternek kellett volna lennie . . .

Szomorú karácsony.

Vállán nehéz, kínos kereszt,
Fején a korona,
Mely homlokát fölvezérez:
Igy jó élénk, lelkünk elé
Az Istennek fia.

Áldott Jézus, ilyen nagyon
Nem vártunk még soha,
Mert ostromoz és összetör,
Próbákra vet, kínoz, gyötör
Sorsunk, a mostoha.

Öldöklő harc, gyűlölködés
Zúg a világ felett.
A Szeretet szelíd szavát
E rút zajon nem érik át
A gögös emberek.

Ki fényben él, nem látja meg,
Mint szenved annyi más.
A hideg szív jól nem terem,
Jóságos is érzéstelen,
Üres hivatkozás.

Isten a bűnt eltörölni,
Leküldte szent fiát.
Borultak le, emberek!
A megváltó érettelek
Halt iszonyu halált.
Jöjj, Istennek küldötte, jöjj,
Hozz égi hársamot!
Hirdesd, hogy a föld nem használ,
Lámát ha majd eltávoznak,
Szebb élet vár amott.

Csécst Imréné.

Az aradmegyei „Asszonyfalva“.

(Ahol alig vannak férfiak).

— Kiküldött munkatársunktól. —

Bokszeg, december 20.

Gyilkos, emberpusztító csaták után, amikor nem is falvak, hanem egész kerületek borulnak gyászba, siratnak odavesztett férfiakat, különös világ szakad az apró községekre. Csupa-csupa Asszonyfalva, ahol siránczó, gyászoló asszony-nép huzódik meg a házikókban, az erősebb nemet csak gyenge gyermekek és még gyengébb aggastyánok képviselik. Nincs férfi a nehéz munkára, nincs a családi otthon védelmére, igaz, hogy a támadására sincsen... Apák, testvérek, fiúk, vőlegények ott pihennek tél-tul elhantolva, egymás hegyére-hátára dobva valami irdatlan nagy sirgödörben.

Lenn a Balkánon, ahol három és ötnapos csatákban hullott halomra a bolgár hadsereg, ilyesforma élet, ez a sors várakozik a nagy Bulgária sok-sok apró falujára. Mi még — és talán ezután sem tartunk itt, hanem Asszonyfalváink, apró eldugott községek, melyekből ha nem is vészett ki, nem is pusztult el, de mindenestre hiányzik a férfínép — ilyen falvaink nekünk is vannak. Nem a háború, nem öldöklő harc, csak annak előjáró szele, előre eső árnyéka, a katonai készülődés vitte el belőlük a férfiakat. Nem is valamennyit, csak épen a legjavát, a munkabírókat, azokat, akiket nem vitt el még messze tengeren tulra, amerikai ígérlet-földre a nyomoruság birodalmából a jobb élet vágya.

Kivándorlás és katonai készülődés egyforma buzgalommal sorozták hadseregükbe az épkézláb embert és sok faluban — a kisebbekben észrevehetően, a nagyobbakban számbelileg többet — megürültek a házak, üresek lettek az utcák és valami különös bélyeg: az asszonylaktaság bélyege ült ki a községekre. Sok ilyen falu van már az országban, sok Aradmegyében is és szívet facsaró, mély bajok, riasztó nyomoruság gyökerére mutató az a kép, amely ilyen Asszonyfaluban élénk táru.

Bokszeg. Kicsiny, románlakosságú falu fenn a bihari határ szélén. Hepe-hupás dombok közé rejtőzött el másfél száz házával ezeregynéhány lakójával. Hosszan kanyarog dombra föl, lejtőn le, a Körös új vashídján keresztül az országút, amíg az Acsev. Bokszeg-Bél állomásától reá bukkan a falura. Egyetlen széles főutca zsin-delyes háztetőkkel; néhány oldalvást nyúló kereszt-utcán már csak az ismert, csucos román zsupfedelek feketélnek. Padlásajtajuk, amely kémény is egyben, füsttől festett, de régi-régi füsttől, mert most alig füstöl egy-két padlásajtó: nyilván nem fűtenek, nincs miből.

Ebből a földhözragadt kis faluból, a hullámzó dombhátak között igazán olyan, mintha beleragadt volna a most fagyos, rögs földbe, — a hivatalos adatok szerint a lakosság, a férfilakosság javarésze hiányzik. Aki nem vándorolt ki, az katoná, és aki nem katonáskodik, az egyszerűen megzöött. Évenként husz-harminc kivándorló, fele annyi (legalább is fele annyi) szökevény, aki utlevél nélkül lopakodik át a határon, most másfélszáznál több behívott katoná, nem is szólva a rendes, októberben bevonult ujoncokról: kétszáznál több épkézláb férfiember. hiányzik ezekből a törpe, szomorú, ványadt házakból. Ki amerikai bányákban, gyárakban, ki az aradi várban, nagyváradi honvédkaszárnnyában képviseli Bokszeget. Itthon — így mondják a hírek — jóformán csak a törődött öregek, husz évnél fiatalabb suhancok vannak.

És csakugyan így is lesz. Mert ime, szemközt velem, a falu felől két szekér csikorog a havas uton. Kócos, apró mőc lovacskák, kenetlen, gondozatlan, törött szekerek. A szekérről pedig kukoricászásokon fehér-szürke szűrposztó ködmönben, kendőben két asszonyszemély igazgatja a lovakat. Az előjáró kocsin öreg ráncosképi asszony, a másodikon fiatal, korán fáradt és elernyedtt vonású leány. Nincs férfi a háznál, benn Aradon szolgálják a császárt, hát az asszonynépre maradt, anyára és menyére a két ló, szekér gondozása, kukoricászások emelgetése, fuvarbajárás, minden munka. Ez a két kocsiskodó asszony szomorú jel, igent bólintó jel: jó helyen járok, amikor Bokszezen Asszonyfalvát keresek. Amint a főutca végigmegyek, csakugyan *nem is akad más férfi az utamba, mint síhederek, sorozás előtt levő leányok, öregedő emberek.* Hanem asszony: udvaron, utcán annál több. Egyik fát vág-fűrészrel az udvaron, a másik talicskán hoz valami terhet, a harmadik meg épenséggel lovat patkoltat a kovácsnál. Olyan komolyan nyugodtan tartja a ló lábát, melyre egy suhanc kovácslegény veri a tüzes patkót, mintha nem is két hete, hanem egész életében egyedül, férfi nélkül látná el a házat.

— Bizony kérem szomorú világ van nálunk — mondják a község házában. — Rossz volt a termés s nagy a nyomoruság és most még ez a bajos, katonáskodó világ! Hiányzik a sok férfikéz munkája. Most nagyobb szükség lenne rá, mint valaha. Nagy, nagyon nagy a nyomoruság. Ameddig az emberek itthon voltak dolgoztak az uradalomban, csak megkerestek annyit, amennyiből épen megélhettek, kihuzhatták volna a telet. De azután jöttek a behívók... Most bizony sok háznál nem hogy meleg étel, hanem betevő falat is alig akad. Egy-két marok kukoricán éldégél nem egy család. Gazdag ember alig van, de annál több a szegény és ezek most nagy inségben maradtak.

Egyetlen esztendő alatt husz bokszegi ember — legtöbbje családos — kelt utra Amerika-felé rendes utlevéllel. Hivatalos tudomás szerint legalább tizen vannak olyan bokszegi kivándorlók, akik egyszerűen átszöktek a határon. Ezidén kissé rossz évük volt a szökevény, utlevél nélküli bokszegi kivándorlóknak. Poprádfelkáról és Szentgotthárdról is hazatoloncoltak egy egész csomó rajtavesztett embert a határrendőrök. Am ezek egy része ismét, most már ravaszabban utra kelt és nyoma vészett. Ötven-hatvan emberrel könnyebbedett meg így a község. És erre a nagy veszteségre most november folyamán, decemberben jött a katonai mozgolódás. Nyolcvan fehér behívó három hét előtt a közös hadseregbeliek, ötvennél több most a honvédségiék számára. Mindent összevetve kétszázhusz-kétszázharminc dolgos, családot tartó, kenyeret izzadó kéz-párral fogott meg Bokszeg népe.

Ilyen körülmények között nem csodálatos, hogy az adótartozások összege rendkívül nagyra nőtt. Napról-napra akár reggeltől-estig peregethetne a végrehajtó dobja, ha be akarnák hajtani a bokszegi hátralékosokon az adót, azaz hogyha egyáltalán be lehetne hajtani ezeket az adótartozásokat. Kétszáz-háromszáz korona adótartozást tábláztak be olyan házakra, amelyek ötven koronát is alig érnek meg: fából épültek, akkorák, mint egy jókora kamra és nincsen bennük egy-egy meztelen faágyon (ágy nemű nélkül), a tüzhelyen és piszkos edényen kívül semmi ingóság. Nincs fokozás, nincs meghatározás annak a nyomornak a mértékére, amely most ezekben a kunyhókban lakozik.

— *Nem is tudom miből élnek azok a szerencsétlenek, akik férfi nélkül, kereső nélkül maradtak* — beszél az egyik bokszegi kereskedő — Bu-

zája itt még a vagyonosabbaknak is alig terem, ezidén pedig a kukoricatermést tönkretette a rossz idő. Kukoricából élnek, rossz, kevés, szegényes kukoricából. Egyéb ennivaló sok bokszegi házból egész esztendőben sem fordul meg. Akinek babja, káposztája van valami kevés, az már jól él. Azok pedig egyenesen jómódonak mondhatók, akik bejönnek a boltomba és egy sósheringet vásárolnak.

Egy sóshering öt embernek, mint lakulusszakoma! Érzik ezt a nyomoruságot, ezt a kétségbeesztő állapotot a falu kereskedői is. Harmadrész annyi forgalmat sem csinálnak mint tavaly és a régebbi esztendőben. Azokból a házakból, amelyekre a rendes nyomoron kívül a férfínélküliség bönagága is ráesett, nem kerül ki egyetlen fillér sem a kereskedőhöz, mert nincs, nem maradt egy fillér sem a legtöbb házból, amelynek gazdája a Mannlicher-Gewehr Muster 1888 terhe alatt roskadoz.

Ilyen ház pedig sok van Bokszezen. Majdnem hogy találomra be lehet nyitni valamennyibe úgy, ahogyan egymás mellett állnak.

Mindjárt a község háza mellett van Voda Ilarie vityillója. Elszomorítóan szűk és piszkos udvar, amelyen az egyedüli gazdagság egy kis kupac kukorica kóró. A ház roskadoz az óriás zsuptető alatt, vékony deszkafalairól pedig málik, hulladoz a sárvakolat. Odabenn a kőmadzagzárta járó ajtón belül egyetlen hat lépés hosszú, négy lépés széles odu. Nyitott tüzhely, amelyen hetek óta nem égett tűz. Deszkaasztal, töredezett cserépedények. Ez a butorzott. Ágy nincs. Ruhafélék nincsenek.

Voda Ilarie, aki katonaruhát hord négy hét óta, természetesen nincsen idehaza. Amíg itthon volt, napszámba járt. Most az asszony keres, Berossjenőre jár vásárba és a szüleikhez egy kő-életmet kunyorálni. Nyugodtan, záratlanul hagyja a házat, amíg félnapig, egész nap is odajár: nincs mit féltetnie. Egy zsák kukorica: ez volt Vodané vagyona azon a napon, amikor Ilarie elment a behívóval. Most már csak a zsák fenekén van egy félmarék a kukoricából, ha azt is összemorzsolta, vízzel péppé gyurta és valamelyik szomszéd tüzenél megmelegítette — szabad-e ezt az ételt főtnek nevezni — akkor teljezen a szomszédok kegyelmére lesz utalva a husz esztendő asszony, akinek — szerencsére — néhány hete meghalt a gyermeke.

Palko Pavel asszonya már nem ilyen szerencsés. Elő, jól megtermett öt esztendő fia van, aki ugyancsak segít fogyasztani azt az életmet, amelyet, most nem keres meg senki.

— Két hete vitték el a férjemet Aradra. Nem számított rá, hogy őt is elviszik most, mert már harminc éves elmúlt és tíz év előtt szolgált. De hát el kellett mennie. Bizony nem örült és nekem azt mondta, amikor sirtam, hogy éljek úgy, ahogyan tudok az ő távollétében.

Igy sirja el — románul és tolmács segítségével — keserűségét Palko Pavel asszonya. A nyomoruság, a küzdelmes élet bizony nem sok gyengédséget őriz meg és a császár parancsára utra készülő ember nem tud egyebet mondani élete párjának:

— Elj meg, ahogyan birsz!

Palkoné különben apósa házában él, de az öreg Palko Flore maga is olyan szegény, hogy lakáson kívül egyebet nem adhat az asszonynak és unokájának. Palkoné tehát kenyeret keres: varrni jár; vásári himzéseket, kivarrásokat öltöget naphosszat a jobb módú román asszonyok ingére, rokolyájára. Meg is keres egy egész nap alatt tizenöt krajcárt, harminc fillért. Ebből kell élmie másodmagával.

— Bizony uram — mondja a kérdésre

— nem eszünk mást, mint kukoricát és babot. Csillánéknak jobb dolguk van.

Csilláné: Csillán Tódor mindjárt a szomszédban lakik. Husz esztendő, vézna, szomorú arcú asszonyka ez a Csilláné. Kis, egy esztendő gyerekével maradt magára. Férjét, aki nem is volt katona, azaz két esztendő előtt besorozták, de nem hívták be, most, épen ma hívta Nagyváradra a honvédségi behívójegy. Csilláné magára maradt és a jómódja, amelyért Palko Pávelné és a többiek irigyelik, abból az, hogy babon és kukoricán kívül tizenöt hasáb fája is van, fűteni is tud, sőt három sovány, kedvetlen törpe disznó is turkál az udvaron.

— De holnapután eladom a disznókat — mondja Csilláné — mert eleszik előlem a kukoricát.

Munyerán Todort Csillánnal együtt vitték el honvédek Váradra. Tizennyolc éves, beteg, szinte kislányos arcú feleséget, két esztendő kislányt hagyott odahaza. Elelmet? Pénzt? Erre Munyeránné így felel:

— Nem maradt kérem a háznál más mint egy kis kukorica. Pénzünk még akkor is alig volt, amikor Todor itthon volt és dolgozott. Mióta elment nincs krajcárom se. Se tüzelőfa, se gyertya, petroleum nincs a háznál. Sötétben, hidegben élünk.

Különös szerenese még ezeknek a nem is földhözragadt, hanem sárba, szenybe bilincseltek embereknek, hogy egy gyermeknél több alig van egy családban. Két gyerek már ritkaság, három szokatlan, négy talán az egész faluban sem akad. Az egyke rendszer hívei a bokszegek és bölesen teszik, mert egy gyermekkel is majdnem éhen halnak ilyen rossz esztendőben és éhcsészlen időkben. Az egy gyermekes apák arcán pedig a nyomor vonásai mellett ott ül az a bárgyú, elmebajok csiráját hirdető kifejezés, amelyet az óvakodó, egyke-rendszeres szerelem termel...

Palko Gyorgye aradi 33-as tartalékos közvité azonban még azt sem tudja, hogy egy gyermeke is van: egy hetes, nagyszerű fiú. A gyerek és anyja azt se tudják, hogy merre van a családfő, aki három hete mondta el a bokszegek bucsuját asszonyának:

— Él, ahogyan tudsz!

Az asszony, husz éves, csinosnak mondható, azóta él, ahogyan tud. A falu végén van a házuk. Az egyetlen szobában két ágy is. Szenyes edények. Asztal. Egy hordó savanyított káposzta. Bab egy vederben. Fokhagyma az ágy alatt. Valóságos vagyon, amelyhez az ideiglenesen özvegy asszony úgy jutott, hogy Palko Gyorgye három koronát, amiért az uradalomban megdolgozott, már nem ért rá elvinni, ez a pénz ott maradt a nehéz hónapjai végét járó fiatal nőnek.

— Siettem egy kis káposztát venni — mondja siránkozva — hogy legalább legyen mit ennem, amíg betegágyban fekszem.

Teljesen felöltözve, nehéz posztóbundában, fejkendővel kúszik az ágyban: a puszta ágydeszkán, mert párna, ágytű nincsen.

Mellette rongyokban, vastagon becsomagolva az egy hetes kis gyerek.

— Nem félnek, hogy megfázik a gyerek? — kérdem.

— Félünk, félünk, de ha nincs pénzünk hát venni! Tegnap kértünk a boltostól, nem pénzért, nem is hitelbe, csak úgy ajándékba: adott is néhány darabot. Ma már megint nem mehetünk kérni. Talán egy-két nap múlva megpróbáljuk. Ha minden második napon fűtünk, megmarad valami a melegből két napig is...

— De hogyan főznek, ha nincsen fa?

— A szomszédnál megengedik, hogy ott főzzünk.

Szomszédban főzés, fűtetlen szobák, kukoricapép táplálék, krajcárnélküli családok, apjuk tudta nélkül született gyerekek: ez a mai Bokszegek. Pedig még csak három-négy hete tart a kivételes állapot. Mi lesz majd akkor, ha elfogynak a kis kukoricakészletek. Ha még nagyobb lesz a hideg, az inség, a nyomor, ha már a tizenöt krajcáros varrás-kereset is kiapad?

A még otthon levő, katonaviselt bokszegek körém gyűlnek, érdeklődve nézik házról-házra vivő utamat. Megértik, hogy miben járok.

— Csak már béke lenne uram — mondja az egyik ősz ember. — Szomorú világ ez így...

En is félek, hogy egyszer engem is behívják — szólal meg a községi rendőr — és akkor az én feleségem, gyerekeim is ilyen nyomorúságba kerül.

Mind bólogatnak, mind rosszkedvűek, szinte elkeseredettek. De az egyik, egy rossz képű, beesett, villogó szemű ember — várost-járt, gyárban dolgozott, harmincas éveket taposó férfi — vig arccal, fenyegető hangon mond valamit.

— Azt mondja — magyarázza a tolmácsom — hogy csak hadd jöjjön a háború. Ha vége lesz a háborúnak, legalább felosztják a földeket és mindenkinek lesz vagyona...

Kietlen nyomorukban ilyen szomorúan vad álmokkal vigasztalódnak, táplálkoznak legalább lelkiileg, ha már a testnek éheznie kell, Bokszegek-Asszonyfalva még megmaradt férfilakosai.

Rudnyánszky Endre.

Városatyák almanachja.

Az egész karácsonyi lapot meg lehetne tölteni Műlek Lajossal. Egyszerűen csak közölni kellene egy év alatt elmondott beszédeit. Nincs nap — Műlek Lajos nélkül, helyesebben: nincs lap Műlek Lajos nélkül. Politikában, közigazgatásban, színházban, irodalomban, bankgyűlésen, vallási vitákban ott találjuk őt. Ha veszekedés üt ki, ott is megjelenik Műlek Lajos — békíteni. Azok közé tartozik, akikre azt szokták mondani: ennek az embernek nincsenek ellenségei. Pedig lehetnének. Nagyon sok ellenségének kellene lenni, ami azt mutatja, hogy a közjegyzői irodája kitűnően „megy.” Akiket a közjegyző megóvatol, azok rendszerint ellenségeivé válnak. Műleknél nem így van. Ő ezt is tapintatosan teszi. Láthatatlanul, szinte észrevétlenül óvatol. Azt írja az értesítésben: „Megjelentem az ön lakásán és megóvatoltam 187 koránál idősebbét; az óvatolás díját 7 kor. 50 f. kérem beküldeni.” Pedig nem jelent meg a lakásomon. Kimé-

letből nem teszi ezt. Minek zavarja az ebédemet? Hadd legyen jókedvem, hadd érezzem magamat boldognak. Később persze — az óvásról szóló értesítésnél — kiderül, hogy nem vagyok boldog. Az ember ilyenkor úgy érzi magát mint az a fiatal férj, aki az esküvője után oaló napon tudja meg, hogy a „milliomos” após csödbe jutott.

A kávéház világtörténete.

— Számtalan fejezetben, díszkötés nélkül. —

Elsőző.

Azt hiszem, házagpótló és nagy elismerésre méltó munkát végzek, midőn az alábbiakban a kávéházak fejlődés történetét taglalom a legrégebb kortól egészen a legújabbik, az első kávéház megnyitásától kezdve egészen addig az időkig, amíg egyes prepotens főpincérek holmi elővigyázatossági rendszabállyal lehetlenné nem tették számomra, hogy a legújabb idők fejlődésének alapos és közvetlen megfigyelője legyek. Nem mulasztatom el ez alkalommal, hogy ki ne fejezzem hálás köszönetemet Strasser Hugó, Fischer Mihály, Winkler József és Deutsch Izidor uraknak, akik tapasztalataik bőséges adathalmazát készséggel rendelkezésemre bocsátották. Kérem a nyájas olvasót, hogy esetleges észrevételeiket helyesbítő adataikat velem közöljék, hogy a nagy munka második kiadásában az esetleg előforduló hibákat kijavíthassam. A művet a nagyméltóságú vallás és közoktatásügyi miniszter úr 136,415/1913 sz. rendeletével tankönyvvül való használatra melegen ajánlotta. A fakszimillében közölt illusztrációk a Britisch Muzeumban találhatók.

Arad 1913. „Dejő hogy nincs értékpapírom” hava nyolcadik napján.

Első könyv.

I. fejezet.

(A legrégebb időkől egészen a zsidók kivonulásáig.)

Az a feladatunk, hogy a hivatása magaslatán álló történelembuvár objektívitásával vizsgáljuk: hogyan fejlődött ki a kávéház a régi világ suta lárvájából, a mostani diszes pillangóvá. Mondanunk sem kell, hogy a kutatásunkban szigorúan a történelmi materializmus alapján fogunk állani s elsősorban a gazdasági okokat fogjuk vizsgálni, a melyek a változást, a fejlődést, az evolúciót előidézték. Könyvünket négy részre fogjuk tagolni történelmi fejlődésnek megfelelőleg. Könyvünk első részében a kávéházak fejlődését legrégebb időkől zsidók kivonulásáig, a második részben a zsidók kivonulásától a bliccelés feltalálásáig, a harmadik részben a bliccelés feltalálásától a jelenkorig fogjuk vizsgálat tárgyává tenni, végül a negyedik részben a jövő várható alakulásáról szólnunk.

II. fejezet.

Cykladok kai Sporadok!! — mondja a költő.

Milyen igaza van! A magunk részéről csak annyit tehetünk ehhez a klasszikus szépségű mondáshoz, hogy, „Si prega di non sputare”. De ne kalandozunk el a költészet himes rétein, maradjunk szigorúan a tárgynál.

A kávéházak fejlődés történetét vizsgálva úgy látjuk, hogy már a legrégebb időkben találjuk a kávéházat. Amint a költő (Bubtye János) azt mondja, hogy a szocializmus oly régi, mint az emberiség maga, aképen mondhatjuk, hogy a kávéház is az emberiséggel egy idős! A kávéház a leghívebb háziállat: ott volt az emberiség bölcsőjénél, ott lesz a koporsójánál is, vele van a déli sarktól az északiig, a Kárpáttól (Kis Fuváros-utca) az Adriáig (Rákóczy-ut) a vonattól Boczkó-utcai végállomásig.

III. fejezet.

Magától értetődik, hogy a diluviális korszakbeli óskávéház (mondhatnók kávéház-mastodon, vagy

hypokamp-elephanto kamelosz) nem volt mindjárt olyan ragyogó pompájú mint például az állomás melletti Venezia. A fejlődés, mint mindenütt, úgy a kávé-

IV. fejezet

házaknál is hosszú volt. A kőkorszakbeli kávéházakról nagyon kevés emlékünkn maradt: Mindössze egy pár zsemle és Borszem Jankó, meg Fliegende, de félős, hogy a telhetetlen törzsvendégek előbb-utóbb ezeket is magukhoz veszik. Kíváncsok volnánk, hogy a kormány ezeket a rendkívül becses történelmi emlékeket — melyeket a pincérek vétkes könnyelműséggel nap-nap után „egészen friss kérem” szóval szoktak a vendégek elé tenni — az utókor számára megmentse. Ezekből az emlékekből egyes tudósok, köztük a hírneves Momsen, arra következtetnek, hogy a diluviális korban a kávéházakban a kávé ára csupán 1 korona volt. Ezt a feltevésüket azonban mi sem igazolja s miután egyáltalán nem tartjuk valószínűnek, hogy a kávé a kávéházakban valaha is olyan olcsón vesztegették, Momsen és társainak ezt a feltevését, mint olyat, amely nem állja ki a történelmi kritikát, elvetjük, sőt ez önkényes hipotézissel szemben megállapíthatjuk, hogy a diluviális korban, habár a kávéházak, meglehetősen neoprimitívek voltak a kávé ára — aránylag elég olcsón — 160—180 fillér között ingadozott. Ezekben a neoprimitív kávéházakban azonban a boldog őskori vendégek még elég neoimpressziót gyűjthettek egybe, mert hiszen akkor a hinauswerfer rendszer nem lévén feltalálva, az az őskori vendég, akinek nem volt meg a kávénak megfelelő ellenérték, az új impresszió egész sorozatát kapta az oberkellnertől.

Ily módon elérkeztünk az

V. fejezethez

de anélkül, hogy itt sokaig időznénk, nyugodt áttérhetünk a

VI. fejezetre.

Ez a fejezet különösen figyelemreméltó, mert ez a fejezet az a fejezet, amely közvetlenül megelőzi a Zsidók kivonulásáról szóló fejezetet. (A zsidók kivonulásáról szóló fejezet ugyanis a következő vagyis nem a VIII. fejezet, hanem igenis a második könyv első fejezete.)

Második könyv.

(A zsidók kivonulásától a blicelés föltalálásaig.)

I. fejezet

Nyugodt mederben, mitől sem zavarva kényelmes léptekkel haladt a kávéházak fejlődése egészen a Kr. e. VII. századig. Ekkor azonban már tizenkettőt ütött az idők vasfoga. Az egykori krónikás az évszázad nagy eseményeit a következő egyszerű szavakban mondja el:

X. fejezet.

„Történt peniglen, hogy az zsidóknak élére bizonyos nevezetű Kohn Mózes kerül vala. (V. ö. Grätz Gusztáv: A zsidók története diszkötésben nyolcvan korona havi részlet, négy korona egy részlet elmaradása esetén az egész összeg egyszerre esedékes.) Ezen nevezetű Kohn Mózesről az állítatik vala, hogy az Nilus nevezetű folyóvíz partján találták és az nagy kegyetlen Pharao ur leánygyermeké által neveltették fel. Felnövekedék az Kohn Mózes és eljár vala az kávéházakba, de ott soha nem fizet vala. Ezért az pincérium magister, ki nevezeték az időben Csáringér néven, tiltoá őt az kávéházak gimilcitol, de miután heon tiltoá őt, kiüzi vala az kávéházból. Buzgatta penig Mózes az zsidókat, hogy költöznének ki az egyiptusi Városi néven nevezett lokálból és mennének más kávéházba bele. Az zsidók penig felkerekedének s száraz lábbal átkelvé a Vöröstenget kávéházban el-meg fekvő és a rossz pénzviszonyok miatt előidézett vizeken, „aus allen Gewässer” ördögi kiáltással megérkezének az ígért földjére, mely penig nevezeték Lloydnek.”

XV.—XX. fejezet.

Igy az egykori idők egyszerű krónikása. Miután Rogerius és Brodaries krónikaiban a tényállás lényegesen változtatásokkal ugyanígy van előadva, megállapíthatjuk, hogy a zsidók történelmi fontosságú secessiója készfizetések miatti bonyodalmak következtében történt.

LIX. fejezet.

Óh régi Róma! Óh forum! Ó thermák! Óh Via Appia! Óh Casa dei Vetii! Óh risotto ku oleum!

Amint a Rómát elfoglaló egyszerű pásztornépből az idők folyamán a világ leghatalmasabb nemzete lett, úgy fejlődtek a régi római kávéházak az egykori kezdetleges helyiségekből pompázó, kényelmes, az akkori kor igényeit mindenben kielégítő lokálokká. Hervadhatatlan érdemei vannak e tekintetben egy bizonyos Caius Julius Caesar Octavianus nevű fedhetetlen előéletű kávésnak, akit később Augustus gunyneven kereszteltek el a hasonnevű hónapról. Augustus egész életét a kávéipar fellendítésének szentelte s fáradozását siker is koronázta.

Csalódás csak egy esetben érte, midőn egy Varrus nevű egyén épen az ő lokáljával szemben nyitott egy konkurens vállalatot s elcsábította közönségét. Ekkor kiáltott fel fájdalommal Augustus:

— Varre, Varre, redde mihi legiones! (Varrus, Varrus, add vissza törzsvendégeimet.)

Ettől a kellemetlen incidenstől eltekintve azonban a zseniális ujtó élete zavartalan boldogságban telt el s halálos ágyán büszkén mondhatta:

— Sárból való kávéházat vettem át, s márványból valót hagyok az utódaimra.

Augustusról maradt fenn az a monda, hogy kávéházába a billiárdjátékot be akarta vezetni. Beszerzte már az asztalt, a dákókat, a kék krétát, sőt már kört is szerződöttetett már. Tervéről azonban később le kellett mondania. Nämlich az utolsó pillanatban jutott eszébe, hogy hisz még a billiárdjáték nincs is felfedezve.

CXIII. fejezet.

A középkor. Erről csak annyit, hogy az ő kór és az új kor között terjedt el. Jellemző a sötétség. Ezt utabban imitálni igyekeznek, de ezek a kísérletek csak félig sikerültek (V. ö. a berlini Prinzess-Caffé felhomályát.)

MCDXXVII. fejezet.

Ebben a fejezetben fedezte fel egy Cristophoro Colombo nevű meg nem állapított illetőségű egyén a a blicelésnek nevezett műveletet. Rájött ugyanis, hogy ahelyett, hogy az ember bejelentene a főpincérnek, hogy nincs pénze, sokkal egyszerűbb szépen, simán a fal mellett észrevétlenül elmenni a kávéházból. Ez a módszer még ma is igen használatos gyógyszer a fedezetlen kávéfogyasztás kellemetlen utókövetkezményei ellen. Cristophoro Colombo találmánya korszakalkotó: egész új perspektívák nyíltak meg a stammgastok előtt, a lehetőségek határtalan sorozata s így a kávéházak látogatottsága nagyban nőtt. Cristophoro Colombo iránt érzett hálájának kifejezéséül az utókor egyrészt róla nevezte el Amerikát, másrészt az ő felületőleg ellépésétől számítjuk az Új kort.

Harmadik könyv.

Az új kor.

I. fejezet.

Az új kor története az első fejezettel kezdődik.

Az új kor nagy reformokat hozott a kávé ipar terén. Egészen az új kor kezdetéig ugyanis a kávéházakban a kávé valami növény — coffea arabica — gyümölcséből kotyvasztották. Az új korban szakítottak ezzel a szokással, mely az egészségre is veszedelmes volt. Bebizonyosodott ugyanis, hogy a coffea arabica egy, az egészségre veszedelmes alkaloidot, coffeint tartalmaz. Az új kor kávéjai egészen szakítottak a kávé előállításának ezzel a barbár és primitív szokásával és modernebb uton feketecukorból, cikoriából és a kémiai világban h₂O néven ismert aqua nevű vegyületekből állítják elő.

Rendkívül érdekes és figyelemreméltó, hogy habár az új korban kevés új kávéház nyílt meg s így a konkurrencia határozottan csökkent, a kávéosok teljes önzetlenül mind többet és többet tesznek a közönség érdekében. Nem beszélünk ez alkalommal a caffè restaurantokról és caffè chantanokról, melyek a kényelmet és szórakozást egyszerre nyújtják, de rá kell mutatnunk a hálósobás kávéházak intézményére. Ez

az intézmény lehetővé tette, hogy a „Stammgast” nevű embertípus egész életét a bölcstől a koporsóig a kávéházban élhesse le.

Egyik legnevezetesebb eseménye annak a kornak, hogy Vajda Pista bácsi ez időben vágott be egy alkalommal makaozás közben egyik aradi kávéházban kilencre. Ez esemény mindig arany betűkkel lesz felírva a kávéházak történetében.

Rendkívül érdekes tüneménye e kornak, hogy a kávéosok bizonyos konzervativizmussal mindvégig tartózkodtak a kávéházak átalakításától. Dicséretükre legyen mondva, hogy viszont ép ily csökönyösen ragaszkodtak a régi árakhoz is s semmiféle rábeszélésre sem voltak hajlandók a kávé árát emelni.

Negyedik könyv.

A jövő.

I. fejezet.

A jövő! Az érdekes, misztikus bizonytalanság, amely mindig annyira izgatta az emberi fantáziát!

A kávéházaknál a múlt fejlődéstörténetéből a legnagyobb bizonyossággal következtethetünk a jövő várható alakulására.

Bizonyos, hogy a kávéház kikivánczik a mai nagyon szerény keretekből és több teret, nagyobb jelentőséget követel magának.

A jövő embere előtt neveltséges lesz, szinte el sem fogja hinni, hogy volt idő, amikor a kávéházak egy sarokháznak csak a földszintjét és mezzaninját foglalták le, vagy legjobb esetben is megelégedtek egy épülettel. A jövőben a kávéházak nagyobbak lesznek, de viszont a kávé, mint elcsökevényesedő szerv mindig kisebb lesz, míg végre operatív uton teljesen el fogják távolítani.

Előttünk lebeg már a szebb, a nemesebb jövő: a kávéház város, ahol minden élet, minden forgalom a kávéházban bonyolódik le. Az egész város nem más, mint egy nagy kávéház, a lakók kétfélék lesznek: részint törzsvendégek, részint nem törzsvendégek. A közösség élén mint fejedelem, vagy császár a tulajdonos, vagy az Asszony fog állani.

De nincs messze már az a kor sem, amikor megszűnik az állam, megszűnik az individuumok harca, az egész emberiség egyetlen nagy, kommunisztikus közösségben, egy nagy kávéházban fog tömörülni, béke fog honolni a Földön, melyet akkorára Kávénak neveznek el.

D'or.

Városatyák almanachja.

A dler Andor a kereskedő-városatya tipusa. E minőség kifejezésére beszédeit erős ceruza-gesztussal szokta kísélni, a-mivel gyakori könnyű testi sértéseket ejt az előtte levő padban ülők fején. A munkapártnak tagja, de a közgyűlésen a szélső ellenzékhez tartozik, aki többnyire megszavazza ugyan a tanács javaslatait, de úgy, hogy a tanácsnak fájjon. Az ideálja, hogy Aradból valamikor hanza-város legyen, ahol a tanács fele nagykereskedőkből, másik fele kiskereskedőkből álljon. Mindjárt jobban állna a város háztartása!

Igaz történetek.

(Érdekes intimítások. — Részletek egy aradi ügyvéd készülő könyvéből.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Néhány hónap múlva könyve jelenik meg Lukácsy Lajos ismert aradi ügyvédnek. A kis kötetecske mindama különös intimításokat tartalmazza, amelyeket Lukácsy Lajos egy, tapasztalatokban gazdag életen át megfigyelni s följezni érdemesnek tartott. Lukácsy három kis történetet elmondott nekünk és megengedte, hogy eme memoárszerű följegyzéseket az Aradi Közlönyben felhasználjuk:

(Az excellenciás dobos.) Egy éves önkéntes voltam a 33-ik gyalagezredben Aradon, 1893—1894. évben. 1894. július havában kihirdették a bakáknak, hogy holnapután érkezik Aradra báró Edelsheim Gyulai Lipót lovassági tábornok és főhadparancsnok az ezredet megvizsgálni. Képzelték a lőtás-futás, tisztogatás és surolás, amit a szegény bakáknak végezniük kellett. A nagy napon már négy órakor reggel talpon állott az egész vár személyzete. A századok kivonultak az úgynevezett Schinder wiesére. Egyszerre csak felhangzott a trombitaszó, jött a hadtestparancsnok. Nagy dobörgés bevégeztével végig ment a frontok előtt, majd kirendelt egy századot, hogy gyakorlatokat végezzenek. Alig ütötte meg a dobos a dobot, a hadtestparancsnok az ezredeshez fordult és oda-
szólt neki, hogy ez a tambur nem érti a mesterségét nem tud dobolni. Az ezredes intézkedett, hogy másik dobos váltsa fel.

Ezt is elzavarta a hadtestparancsnok. Az ezredes és a tiszték hallgattak és némán néztek egymásra. Sorba hívták egyenkint a század dobosait, mindegyikkel próbát doboltattak, a főhadparancsnok azonban mindkét újjával bedugta a fülét, hogy ne hallja:

— Schrecklich, nicht zum aushalten!

Az ezredes kétségbe volt esve. Végül odarendelte Lungu Pávelt a batalions-tamburt. Ezzel csak meg lesz elégedve a főhadtestparancsnok. De ezt is hasonló sors érte. Ekkor Edelsheim Gyulai leoldotta a kardját, ő maga pedig nyakába akasztotta a legelső dobos derekáról a dobottartó szíjat, átvette a dobot és a dobverőket, maga mellé vette jobbról balról a dobosokat és odaszólt nekik:

— Also! Einz, zwei!

Es olyan dobolást rendezett fél órán keresztül a milyen a Schinder-wiese amióta gyakorló tér, nem hallott. Mikor befejezte átadta a dobot és a dobverőket, odaszólt egy kapitányhoz, hogy kérdezze meg a dobosokat: az ő dobolásával meg vannak-e elégedve?

A kapitány odakihaltott a román fiukhoz.

— Exzellenza intraba cumvae placke voe cum bátye jel duba?

A dobosok bambán összenéztek, a vállukat moogatták, míg végre köztük a legokosabb, Lungu Pável tambur-major válaszolt:

— Nu-stiu. (Nem tudom!)

— Wass-sagt er? — kérdezte a főhadparancsnok, aki nem értett románul.

— Jamol! sie sind sehr zufrieden!

— tolmácsolta a kapitány.

— Hübsch von ihnen! — szólt nevetve a főhadparancsnok és 10 forintot adott a dobosoknak mert úgy kifárasztotta őket.

*

(A bérma ajándék.) Az V-ik vagy VI-ik gimnáziumba jártam Aradon a minoritákhoz, amikor egy szép napon tudomásunkra hozta a hitoktatónk, hogy legközelebb a bérálás szentségében fogunk részesülni, mert a temesvári püspök ur ő méltósága rövid időn belül e célból Aradra jön. Felhívták, hogy minden bérmalandó tegye meg az előkészületeket és készítse el magát a szentség felvételére.

Világos dolog, hogy mi diákok magunk között úgy értelmeztük ezt, hogy olyan bérmaapákat keressünk, akik minnél szebb és értékesebb ajándékkal rukkolnak ki.

K. Béla iskolatársammal laktam együtt; egy este sem telt el anélkül, hogy az ágyban ne arról beszéltünk volna: kit vesszünk bérmaapának és hogy minő ajándékot fogunk kapni? Én egy nagybátyámat választottam, aki a megyében főszolgabíró volt. Béla barátom pedig a p-i espe-

rest és pápai prelátest, aki valami réven neki rokona volt és dúsgazdag ember hírében állott. Béla barátom már előre tervezgette, hogy minő szép és gazdag ajándékot fog kapni az esperes nagybácsitól.

A bérálás napja elérkezett, az ünnepély a templomban lefolyt, minket megettük az obligát bérálási ebédet bérmaatyáink vendégszeretetéből. Átyai tanácsokkal bocsájtottak el és az én bérmaapám a bucsuzáskor a markomba nyomott egy ezüst órárt láncsal. Megvoltam elégedve. Béla barátomat azonban a prépost bácsi a homlokán csókoltá és azt mondotta neki kegyesen.

— Majd póstán megkapod a bérma ajándékot!

Béla barátom türelmetlen volt, idegeskedett és nem tanult. (Ép úgy, mint máskor.)

— Vajon mit küld az öreg? — folytón ezen töprengött.

Pár nap múlva midőn mi az iskolából haza jöttünk, a háziasszonyunk azzal fogadott, hogy a levélhordó kereste Bélát egy csomaggal. Képzelték Béla barátom kíváncsisága; ezer kérdéssel ostromolta a háziasszonyunkat, hogy milyen is volt az a csomag kicsi-e vagy nagy, könnyű-e vagy nehéz? stb. stb. Nem volt türelme, hogy a levélhordót újból bevárja, szaladt a postára. Persze hogy ott nem adták ki neki, mert nem ismerték. Végre is addig kunyerált a levélhordónak, míg eljött vele a lakásunkra, s miután a háziasszonyunk igazolta személyazonosságát, megkapta a csomagot. Ideges érdeklődéssel bontotta ki, s midőn kihámozta a sok csomagoló papirosból, egy diszkötésű könyvet talált:

„Krisztus követése, Kempis Tamástól.”

Béla barátom az ajándék láttára elhalványodott, dühösen kapta fel a könyvet és úgy a földhöz vágta, hogy csak porzott bele. A háziasszonyom és én (kacagásunkat elfojtva) vigasztalni kezdtük:

— Látja, szólt a háziasszonyunk és felvette a könyvet a földről, nem kell így idegeskedni és elhamarkodni a dolgot. Én már sokszor hallottam, hogy a papoknak az a szokásuk, hogy a bankókat a könyvekbe rakják.

— Nézzük meg!

Ez némileg megnyugtatta Béla barátunkat és elkezdte lapozni a címlaptól az utolsó oldalig és aztán visszafelé mind felbájtva hármán, úgy hogy az ujjainkkal a sok nyálazástól már majd leszedték a bőrt a nyelőlünkrol.

De bizony még egy fia sem volt benne a bankónak.

Béla barátom kétségbe volt esve, bár komikus volt a helyzet, mégis megsajnáltam őt. Utolsó mentő gondolatom támadt.

— Tudod mit? — szóltam hozzá vigasztalva, — hátha nem jól néztük meg.

Kezembe vettem a Kempis Tamás könyvét, két kézre fogtam és széjjel huztam a fedél-táblákat; erősen rázogattam a könyvet a levegőben. Most csak ki fog esni belőle a váru-vári bankó!

Általános érdeklődéssel kísértük a levegőben vibráló könyvet. És ime kiesett belőle az asztalra — két poloska!

*

(A németországi Arad és Ujarad.) Az egyeteméről világhírű Bonn városa Németországban a Rajna folyó jobbpartján fekszik. Bonnal szemben a fulsó parton áll Beuer nevű kis német városka. Épen úgy fekszenek, mint Arad és Ujarad. Bonn városa elhatárolta, hogy a két város között a Rajnán át hidat épített, miután erre úgy gazdasági, mint kereskedelmi szempontból szüksége van. Az eszme különösen Beuer városka lakóinak tetszett, akik a létesítendő hid által közvetlen közelébe jönnek Bonn városának, ami rájuk nézve óriási előnyt biztosít és ki is jelentették, hogy bizonyos százalékkal hozzájárulnak a hidépítés költségéhez. A kioftelnél azonban sok nehézségre akadtak. A bonniak az új hidat a széles és legtekintélyesebb utcájuk végére az Universitäts strasse torkolatába tervezték olyformán, hogy az új hid ez utcával egyenes vonalban haladjon a Rajnán át.

A beuerioknak a megoldás nem tetszett, mert ők úgy szerették volna, ha az új hid az ő főutcájuk torkolatánál végződött volna; ebbe aztán a bonniak nem egyeztek bele szépmészeti szempontból, mert nem akartak görbe hidat építeni. A hosszas tárgyalásnak a vége az lett, hogy a beueriek kijelentették, ha a hid nem az ő kívánságaik szerint épül, visszavonják az ajánlatukat és nem járulnak a költségekhez egy pfénninggel sem.

Végre is a bonniak megcsinálták a hidat saját eredeti terveik szerint egyenes vonalban az Univer-

sitáts strasséval. A beueriak a markukba nevettek, ilyen formán ha nem is úgy ahogy ők óhajtották, de mégis in g y e n jutottak a hidhoz.

Bonn városa azonban gondoskodott, hogy a beueriak öröme ne legyen zavartalan. A hid utolsó pillérjére, amely a beueri parthoz legközelebb esik, egy körülbelül középnagyságú ember alakot faragtattak ki kőből és úgy helyezték el, hogy testének ama részét fordítja Beuer városka felé, amelyen az ember ülni szokott és azontúl a kömberke teljes derekszögben hajlik meg Bonn felé. És hogy a beuerieknek teljes örömet szerezzenek, az igazság kedvéért meg kell említenem, hogy a kömberke nadrágja csak térdig van felhúzva... A köszobor tehát a legkellemetlenebb alakban, bizonyos egészségi funkciót végezve áll a hidon.

Igy boszulta meg magát Bonn városa (a németországi Arad) a potyázni szerető kis helységen, az ottani Ujaradon.

A megmérgezett

Körös folyó.

(Tömeges kártérítési pör Magyarország legnagyobb aranybányája ellen. — Ki-egyezték a pörös felek.)

Saját tudósítónktól.

Brád, 1912. december hónap.

A múlt év folyamán méltó feltűnést keltett Európaszerte az a mérhetetlen gazdagság, amely a rudai 12 apostol bányatársulat muszári telepén szabadarany alakjában került ki a bányákból.

A muszári bányatelep már a múlt század 80-as éveiben nevezetessé vált bányász körökben annak a tellérnek révén, amely több kisebb aranytömb között egy 58 klg. súlyú is tartalmazott.

Az időben a muszári bányatelep egy drezdai pénzintézet birtokában volt. A mesésgazdagságú aranyletek valósággal elkábították a környék bányatulajdonosait. A rudai 12 apostol bányatársulat, amely akkoriban már a valemori, a a bársai és a rudai bányákat bírta s így szomszédirtokosa volt a muszári bányának, csakhamar alkudozásba bocsátkozott a drezdai bankkal, amely azután azt kerek 4 millió márkáért el is adta neki örökáron. 1889 ben üzembe vette a rudai 12 apostol a muszári bányát is, amely még néhány esztendeig bőséges osztalékokat nyújtott a részvényeseknek. Utóbb azonban nyoma veszett a szabadaranyának s ezzel megszűnt a bánya mesés gazdagsága is.

Vagy öt évvel ezelőtt, már a bánya a befektetett tőkét sem térítette meg. A társulat csakhamar kimondta reá a szentenciát: a muszári bánya teljesen terméketlen s mint Wyen a mivelést nem érdemli meg.

Ez időben történt azonban, hogy a társulat igazgatót cserélt s a vállalat élére egy, Németországban általánosan ismert geologus, dr. Buchrucker Leonárd került.

Ez a nagytudású és széleskörű ismeretekkel bíró igazgató azzal kezdte meg működését, hogy a társulat négy bányatelepét földalatti folyosókkal kötötte össze s a tárnákat modern üzemű furógépekkel látta el. A muszári bányatelep felé vezető alagut furása közben váratlan felfedezésekre bukkantak. A múlt év tavaszán ugyanis oly tellérekre akadtak, amelyek jóval felülmúlták a 80-as évek produktumait. Felszínre került egy 40 és egy 80 klg. súlyú aranytömb, amelynek híre villámgyorsasággal bejárta egész Európát.

Ezek után a nevezett bánya csak úgy ontja az aranyat, amelynek eredményeül a társulat a múlt év végével egy évi termelésekép 2005 klg. fentsorozott aranyat tudott felmutatni. E bánya aranybősége ma sem csökkent. Ez év elején pld. egy oly tellérre akadtak, melynek gazdagsága valósággal mesébe illő.

Ezt a nagy aranytömböt a társulat eddig

éríntetlenül hagyta. Vastag cementfalakkal körül bástyázva s súlyos vasajtóval elzárva, éjjel nappal fegyveres őrkkel őrizteti az alvilágban. A társulat nyilván a bibliai 7 sován esztendőre gondol, amikor ez a gazdag teiler hivatva leendő a részvényesek osztalékát fűszerezni.

Ez a rengeteg aranytermés azonban korántsem vándorol át a részvényesek zsebeibe. Horribilis összegek terhelik u. i. évenként a társulat pénztárát. Eltekintve az óriási befektetésektől — amelyek közt csak az Európában egyedül álló gurabárai zuzdát említem fel, amely felszereléssel együtt öt milliónál többbe került — a munkások napibére havonként 120—130 ezer koronát nyel el. Ehhez járul a tisztviselők havi fizetése 30-ezer korona összegben. Ezenkívül tekintélyes az a summa, amit a társulat munkásai gyermekeinek oktatására fordít. Sokat fordít a társaság jótékony célra is.

Az áldozatkészség annál is inkább honorálandó erkölcsileg, miután a társulat részvényei majdnem kizárólag németországi egyének kezében vannak s az igazgató maga is német alattvaló.

Mindemellett a tisztviselők 1—2 kivételével magyar emberek s a közel három ezerre menő munkássereg is egytől-egyig ide való.

Nem csoda, hogy a bányák aranybősége felkeltette a vidék lakóiban a kapzsiság ördögét.

Nemcsak a munkások, de a vidék lakói közül is sokan bűnre vetemednek. A társulat nap nap után kénytelen védekezni a tolvajok és bányabetörők ellen, akik az aranylopást bűnnek sem tekintik, mert hisz szerintük az aranyat az Isten adta, amelynek ültetése pénzbe nem került s úgy ahhoz mindenkinek jussa van.

Különösen az utóbbi időkben napirenden vannak a bányabetörések s ha a tolvajok rend-

szeresen hurokra is kerülnek, mégis egy fél milliónál többet tesz ki a bányákból bűnös uton kikerült arany értéke.

Nagy összegre rug az a pénz is, amelyet a társulat a *körösparti földtulajdonosoknak* kártalanítás címén fizet ki évenként. A rudai 12 apostol bányatársulat ellen támasztott, nem mindig jogos kártalanítási igények genezise is inkább a népek arany osztozkodási vágyára vezet vissza. A rudai 12 apostol bányatársulat u. i. a gurabárai zuzdából lekerülő marát és ragyot a Körös vizébe vezet le. Teszi ezt pedig a patak víz használati joga alapján, amely a bányák létezése óta nemcsak az erdélyi érc-hegységben, de Magyarország összes bányavidékein évszázadok óta érvényben volt.

A társulat vízhasználati joga 1906-ig sohasem lett megszorítva. A vízjogról szóló újabb törvény életbeléptekor a rudai 12 apostol bányatársulat újból fojyamadott a vízhasználati jog engedélyezéseért. Kérésük azonban hosszas időn keresztül elintézés nélkül maradt. 1906-ban Körösbánya és vidékének lakói *óvást emeltek* a közigazgatási hatóság előtt azon a címen, hogy a társulat a mara levezetése által a *Körös vizét használhatatlanná teszi, a halállományt pedig veszélyezteti*. Ezt a panaszt csakhamar másik követé. Egyes, nyilván kitanított körösparti földtulajdonosok kártalanítási pört indítottak a társulat ellen amiatt, hogy a patak vizébe engedett mara áradások alkalmával a partokon elterülő földek termőképességét csökkentik.

Erre a társulat igazgatója saját szakközvegeit küldte ki a panasztevők földjének megvizsgálására azzal a határozott utasítással, hogy a netán észlelt károkat a legnagyobb lelkiismeretességgel állapítsák meg, amire a lakosság egész Tataresd községig békés uton kiegyezkedett a társulattal.

Tette pedig ezt a társulat két földmívelési akadémiai szaktanár azon határozott véleménye dacára, mely szerint a környék kopár hegyeinek vizmosásai nagyobb kárral vannak a körösparti földekre, mint a zuzda marája.

Tudvalevő dolog u. i. hogy a körösmenti földek ősidők óta árterületek voltak, miután a partvédelmi intézkedésekkel sem az érdekelt lakosság, sem pedig az erre hivatott hatóságok soha sem törődtek.

Már pedig a környék meredek fekvésű, 35—40 foknyi lejtéssel bíró kopár földekről — a mint azt *Michalusz Sándor* brádi m. kir. erdőfőmérnök a kormányhoz intézett jelentésében nagy szakértői gondnal kimutatta — évenként több mint két és fél millió köbméter terméketlen törmelék és kavics csuszik le az alant fekvő lankásabb vidék földjére, óriási kárára a gazdasági életnek.

Miután azonban ezen károk miatt felelősségre vonni senkit sem lehetett az érdekelték egy médiumot kerestek, mely alkalmas lehetne a saját indolenciájuk következtében okozott károk kielégítésére. Így állították oda bűnbakul a rudai 12 apostol bányatársulatot, amelyet sikerült is éveken át fejős tehénnek felhasználni. S hogy a „németek“, a mint e vidéken a társulatot nevezni szokás, jól fizettek eddig, bizonyítja az a körülmény is, hogy Gurabáráztól kezdve egész Prihodesdig az érdekelt községek rendre békés uton kiegyeztek velük. Csak Mesztakon község makacskodik még egy jobb üzlet reményében.

Akadnak ugyan még folyton igénykeresők oly távolságban is, a hová a Körös vizének marája el sem hat. De hisz ez természetes. Az emberek nagyobb része könnyű szerrel szeretne pénzhez jutni, különösen ott, ahol méretetlen milliókat hisznek a vasszekrényben.

A társulat hosszas utánjárásra ez évben

végre megkapta újból a vízhasználati jogot. Köteleztetett azonban, hogy a zuzdából lekerülő marát és ragyot mertersegesen készült tavakban felfogja és ezzel a *Körös vizét a megfertőzéstől megóvjá*.

A rudai 12 apostol bányatársulat nyomban hozzálatott a szükséges tavak előállításához. Rengeteg költséggel beszerezte a mara elhordásához szükséges gépezeteket, úgy, hogy már a jövő év tavaszán tiszta víz fog hőmpölyögni a Körös medrében.

Nézetem szerint ennek a Körösparti lakók legkevésbé fognak örülni, miután ezzel évenként minimálisan százezer koronától esnek el, a mit a társulat eddig kártérítés címén kifizetett. Már pedig vízáradások ezentul is lesznek, miután előrelátható, hogy a nép a partvédelmi intézkedésekkel ezentul sem fog törődni.

Lehetetlen ezek után reá nem mutatni egy körülményre, a mely nem a társulat, de Magyarország közgazdasági érdekével áll szoros összefüggésben. Az erdélyi érc-hegység u. i. még mindig tömegtelen aranykincseket rejt magában. Ennek dacára bányáiparunk ma is lassan halad előre, nyilván azért, mert a racionális bányaműveléshez szükséges nagyobb tőke nem áll rendelkezésünkre.

Amíg pld a környékben tömördek kisebb vállalat megfelelő tőke hiányában csak tengeti életét, addig a rudai 12 apostol bányatársulat, amely ezidőszert Európa legnagyobb bányavállalata, rendszeres művelés mellett 2—3 ezer embernek nyújt kenyeret naponként, akik e nélkül már bizonyára a tengeren tuli kíváncsiak számát szaporították volna.

Közgazdasági érdek parancsolja tehát, hogy ennek a tőkének helyzetét folytonos intrikákkal, ne veszélyeztessük, de egyenesen oda törekedjünk, hogy a még kiaknázásra váró területek kihasználását — ha már erre saját anyagi erőnkkel képeseink nem vagyunk — külföldi tőke beözönlésével előmozdítsuk. Ezt nemcsak az egyesek, de az állam érdeke is parancsolja.

G. A.

Városatyák almanachja.

Egész emberöltőt föltölt már megfeszített munkában. Élete egyik legszebb diadalának azt tekinti, hogy az osztrák Dreher sört sikerült neki Aradról kiszorítani. Különben Eles Ármán kiváló philologus is, aki e tekintetben a nagynevelő Szarvas Gábor hite: utolsó csepp véreig küzdött és küzd is mindig a magyar nyelv tisztaságáért.

Városatyák almanachja.

Tanulmányait a neuchateli egyetemen Sodjban végezte, ahol az aszfalt fakultást hallgatta. Mint jó hazafi, még a kilencvenes évek elején átlért a magyar aszfalt tanulmányozására. Ezen a téren több maradandó művel ajándékozta meg szülővárosát. Statisztikusok állítása szerint átlag két méter helvanhat egész és száznegyvenegy ezredrész centiméter aszfaltot fogyaszt minden nap. Korántsem olyan savanyu ember, mint arcképe mutatja. Ellenkezőleg. Virágh főmérnök mindig jókedvű és különösen a közgyűlésen szeret mosolyogni, amikor kavicsolásról van szó.

Városatyák almanachja.

Azon kívül, hogy törvényhatósági bizottsági tag és gépüzemigazgató, tagja az árvédelmi, építési, közlekedésügyi, városszabályozási, világítási bizottságnak, a kereskedelmi és iparkamara levelező osztályának, igazgatója a városi autobusznak, a hatósági jeggyárnak, a csatornatelepnek, zárgondnoka a vízvezeték műveknek, tagja a szövőiparigazgató testületnek. Annyira elfoglalt ember, hogy legközelebb kénytelen lesz külön gépüzemet berendezni tagsági és elfoglaltsági nyilvántartására. Az autobus utasai nemrég sajnálatosul konstataáltak, hogy annyira még se elfoglalt ember a gépüzem igazgató, hogy ne ért volna rá felemelni az autobus viteldiját.

Egy ismeretlen ország.

— Jegyzetek délamerikai utazásomról. —

Írta: Sármezey Árpád temesszépfalui földbirtokos.

Sok cikket olvastam már Amerikáról ahová egész Európa és hazánk is százezer számra szállítja már évtizedek óta a kivándorlókat és ahol ezek a kivándorlók teremtettk meg azt a páratlan ipari fellendülést, ami Északamerikában szemünk előtt kifejlődött és még ma is óriási léptekkel halad előre.

Az európai kivándorlók százezreinek munkája és szellemi termékei párosulva a szabad légkörrel és az amerikaiak vállalkozási szellemével a legjobb úton, a legbiztosabb nyomon halad olyan irányban, hogy az európai iparnak konkurrenciát csináljon és ezt ma holnap le is gyűrje óriási erejével. Kimennek embereink ebbe az óriási iparállamba azért, mert itthon nincs meg a szükséges munka alkalmuk, mert úgy érzik, hogy munkabírásuk képességeinek idehaza nem kapják meg ellenértéküket. Kimennek, hogy az itthoni óriási terheket az odakinn kifejtett megerőltető munkájukkal jól megérdemelt keresetükből kifizethessék és elgyőződve és elfáradva néhány évi kintléte után annyit takarítanak meg, hogy idehaza egy darabka földet magukénak nevezhessenek. Egészségét, munkabírását mind dollárokra váltva nem hoz mászt haza, mint a magyar ember szívében olyan melegen élő, forrón lüktető hazaszeretét, egy darabka magyar föld bírásának vágyában nyilvánul meg; itthoni föld megszerzése a vágy ennek bírása a végcél amiért mindent feláldoz.

Egyes kivételektől eltekintve ez a mi kivándorlónk életrajza, ezt a processzust nevezik sokan vezető férfaink közül egészséges fejlődésnek, és a kivándorlók révén befolyó néhány milliót nemzeti vagyon szaporulatnak tekintve a kivándorlást a hajóstársaságoknak nyújtott szubvenciók révén hivatalosan elősegítik. Pedig milyen kis ellenértéke az így befolyó néhány millió korona, annak az óriási vérvesztésnek, amit a kivándorlónk révén évente szenvedünk. Hány megszámlálhatlan

millió értékű munkát teljesítenek véreink a külföldi részvénytőke érdekében, hány százezer magyar ember munkabírását öröli meg teljesen a bányákban és gyárakban végzett túlfeszített súlyos munka? De mert az emberáradat Északamerikába vette útját, mert sok és nagy érdek ezt így kívánják, a folyamat ez marad és embereink más irányítás híján tovább is erre özönlenek, embereink továbbra is Északamerika bányáiban és ipartelepein keresik meg véres verejtékkel dollárjaikat és szaporítják a milliárdosok vagyonát.

Az északamerikai kivándorlásról a népre káros hatást gyakorló, tapasztalataim folytán — elhatároztam, hogy tanulmányozni fogom Délamerika Paraguay köztársaságát és így alábbiakban rövid vázlatát kívánom adni szerzett tapasztalataimnak; leírom azt, amit láttam, tapasztaltam egy magyar gazda szemével, egy magyar gazda megfigyelésével gazdátársaim részére, akiknek képet akarok nyújtani a látottakról és tapasztalataimról.

Egy aradi honfitársammal leveleztem ki nek leírása nyomán, aki Brasíliá és Argentínában egy és fél évet töltött, most pedig Paraguayba három évet tölt és tanulmányozza a délamerikai gazdasági viszonyokat, ennek meghívására múlt év december hó 8-án vadászatra is felkészülve, elindultam Brémából, hogy személyesen meggyőződjem azokról a viszonyokról, amiket barátom Paraguay Délamerika köztársaságáról leveleiben ecselelt. Négy heti elég kényelmes, de mozgalmas tengeri út, és Buenos-Ayrestől az óriási Laplata folyón folytatott négy és félnapi hajóút után január hó 15-én végre kikötöttünk Paraguay fővárosában Assuncionban. Az utazásomból idáig csupán azt kívánom feljegyezni, hogy meglepett a Buenos-Ayresban (Argentína fővárosa) tapasztalt nagy drágaság, ahol úgy az élelmicikkek, de még inkább az ipari termékek hasonlíthatatlanul drágábbak, mint minálunk. Meglepett a Laplata hatalmas folyam, melyen Assuncionig négy és félnap és éjjel ment fel a gőzhajónk és melynek mindkét partját csak a távolban elenyészőn láthattam egész Rosárióig, mely város gyönyörű fekvése és fejlődése meglepett; a közepén haladó hajótól jobbra és balra kilométerekre terjedő óriási mederben hömpölygő le Délamerika belsejéből összegyűlemlő édesvíz tömeg olyan méretű folyam, alakjában, amelynek egyik-egyik mellékfolyója nagyobb, mint a mi hatalmas Dunának.

Assuncionban egynehány napi pihenés és különféle információk beszerzése után megindul-am hat teljes hónapig tartó vándorlásomra az ország belsejébe. Beutaztam az ország egy hatalmas részét, várost, falut, farmokat, őserdőket, ahol a kultúrának már nyomai sem láthatók, ahol az őstermészet alkotja csodás műveit. Paraguay a déli földgömbön lévén, megérkezésemtől január hóban a nyár közepétől kezdődő viszonyokat figyelhettem meg a téli időnek bekövetkeztéig. Paraguay lakott területe 445.000 négyszög kilométer, ehhez tartozik még a Paraguay folyó jobb partján elterülő „Chaco” ami nagyságra hasonló a lakott résszel: tehát jóval nagyobb, mint Magyarország. Fővárosa Assuncion 80.000 lakossal; az egész ország lakosságának száma közel 2.000.000 ebből a vidékre esik 1.4 millió, városok és falvakban lakik 600.000 egyén, evvel szemben pl. minálunk sokkal kisebb területen közel 20 millió lakos van. Eghajlata a legkedvezőbbnek mondható, mennyiben a legnagyobb hőség december — január hóban átlag olyan mint nálunk nyáron 32—32½ fok, télen június—júliusban átlagban 13—15 fok meleg van; Paraguayban tehát sem tűrhetetlen meleg, sem tél nincsen, ami fogalmaink szerint télen pedig odalenn olyan a temperatura, mint nálunk a kellemes tavasz uolja, de fagy nélkül; ennek természetes következménye az, hogy Paraguayban állandó a vegetáció, a kultúrnövényeket kétszer is lehet évente termelni, amit nagyban elősegít az a körülmény is, hogy az évi csapadék mennyiség például az utolsó tíz évi átlagát véve nem kevesebb mint évenként 1260 mm. méter volt (evvel szembe nálunk az alföldön az évi átlag 500 mm. méter körül mozog). A csapadék minimuma (mindig tíz évi átlagban) augusztusban 24.3 mm. maximuma, novemberben 168.7 mm. (Január 164.5 mm., február 153.7, március 143, április 126.6, május 80.5, június 65.2, július 49.8, augusztus 24.3, szeptember 55.9, október 112.1, november 168.7, december 95.9 mm.).

tember 55.9, október 112.1, november 168.7, december 95.9 mm.).

Saját tapasztalataim nyomán mondhatom, hogy vadász barátságaim közben sehol sem éreztem a tűrhetetlen meleget. Talajának minőségét elárulja a dus növényzet, ami a magasban fekvő síkságokat elborítja. A magasabban fekvő területe vörös agyagos (vastartalmu) homok, a síkterületek talaja fekete humus, növényrohadék évszázados lerakományának képződvénye vegyesen homokos talajjal; szikes talaj alig található. A természet bőségesen gondoskodik itt mindenről; az őserdőkben a legnemesebb fajták óriásai olyan példányok, amelyeknek méretei ami képzeletünket felülmúlják, olyan mennyiségben, amiről európai embernek fogalma alig lehet; és mindez nem holmi értéktelen minőségű faanyag, hanem olyan faanyag, amelyek között a cédrus, peteryby, urunduay, ibi-váro, lapacho, a curupuay és a mit elsősorban kellett volna említenem, a kebracho amelynek anyaga cseresav tartalma, szilárdsága és szívóssága hihetetlen, a szálak irányában — méterként 99.22 klgrm szilárdságot adnak meg, nyomásra pedig 15.4 klgrm; ezek a fák mind-mind sikerrel állják ki a versenyt ami tölgy és veres-fenyőnkkel szemben; azonkívül a „kebrachot” örökre szállítják nagy mennyiségben, mint a legjobb cserző anyagot Európába; soha nem látott minőségű és színű hihetetlen szívós és kemény és puha nemes faanyag, amiből a bennszülöttek ijjákat, szerszámaikat, járműveik kerekeit készítik, olyan tartós és jó kivitelben, amely jól megvasalt keréktalpnak is becsületére válnék.

Az erdők aljnövényzetét narancs és citromfák mérhetetlen mennyisége képezi, míg a tisztások embernyi magasságu fűvel vannak dusan beborítva. Csoda-e, ha ebben a földi paradicsomban, ahol minden és mindenki bőven megtalálja mindennapiját, a bennszülöttek alig, vagy semmit nem dolgoznak, a földművelés, a termelés el van hanyagolva, az igények minimálisak, az idegen bevándorlók ragadják magukhoz az ország felhalmozott természetadta kincseit? Ez magyarázza aztán meg azt is, hogy az európai fogalmak szerinti igények némi kielégítése igen drága! Nem termel itt mindenki csak annyit amennyi neki kell és amit saját igényeinek kielégítésére szükségesnek tart: vadon terem a narancs, citrom, banán, szőlő és sok-sok más erdei gyümölcs, télen nyáron egyaránt (narancs van júniustól decembé végéig). Termelnek ezenkívül: mandiókot, egy gyökérnövényt amit főve, sültve fogyasztanak a bennszülöttek és bevándorlottak kenyér helyett, batátot (eddes krumpi), kukoricát, bab, rizs, cukornád, dohány, gyapotot házi szükségletük fedezésére, még pedig majd mindenből kétszer aratnak évente; a Yerbafát tenyészítik, de vadon is van elég, ami képezi a teát, amit minden szegény, gazdag fogyaszt és Paraguay talaja terem legjobban, ez a nemzeti ital a „Mate” általános fogyasztásnak örvend. Mást alig termelnek, pedig megteremne itt minden épen úgy, mint nálunk és a szomszédos Argentínában, ahol oly fejlett a gazdasági termelés, de nincs aki termeljen!

Az állattenyésztés némileg fejlett, habár e téren is a kezdet kezdetén vannak; van sok és jó szarvasmarhájuk aminek ára, tehát 60 koronától 120 koronáig, 4-éves tinó 100—150 koronáig, ökör jármó: 120—200 koronáig darabonként, 16 ami nagyon jó anyag kisebb fajta 150—160 cm magasak 60 koronától 150 koronáig, egyes nagyobb példányok 200—250 korona árban, őszvér, ez képezi a legtöbb keresletet használatra ára: 80—200 koronáig, számár 50—100 korona, juh, disznó és sok apró jószág baromfi, a disznó aránylag nagyon kevés, pedig a természet is reá mutat arra, hogy ez a háziállat Paraguayban jól tenyészíthető, mert a vadonban három fajta vaddisznó él nagy számmal (Pekári, egy másik faj 200—300 as csapatok, egy még nagyobb 5—6 darabos csapatokban.)

Amint személyesen meggyőződtem, a jószágba fektetett tőke ily primitív kezelése mellett is, évenként 20—30% hasznot biztosít a tenyésztőnek.

Az országnak ipara lehet mondani semmi, mert csak 1 cukorgyár van és 2 „Kebrachó” gyár, e városokban az élelmicik árak a fenti körülmények folytán nagyon magasak, pl. a krumpli

amit Argentina szállít, kilója a városban 50—60 fillér stb. ilyen arányban.

Telekkönyvi és birtok viszonyai szigorúan rendezettek, a magánvagyon védelme drákói szigorral lesz megőrizve, természetesen, hogy ilyen kedvező viszonyok mellett az élelmes külföldi tőke máris rátette a kezét az ország gazdasági fejlődésére és gyapot, dohány, cukornád, kávétermelés céljából most ottlétem alatt egy angol társaság óriási birtokot vásárolt, hogy ott telepesekekkel a termelést megkezdje, eltekintve az ottan már kézbenlevő jószágtenyésztéssel foglalkozó külföldiek óriási birtokaitól, amit már 10—15 év előtt vettek. Irtják az erdőt, azaz csak azt az egy-két értékes fát (Lapachó Cédrus) vágják ki és sok helyen irtják teljesen és mivélés alá fogják a pompásan termő őstallajt. A fa termelés és fa kereskedelem ami legjobban kiván fejlődve; ez az a tér, amelyiken kisebb tőkével hamarosan lehet vagyont szerezni, főképp erre vetették magukat a külföldi bevándorlók és tőkések. Hogy teljes tájékozást szerezzek, több kisebb-nagyobb birtok viszonyait részletesen tanulmányoztam; tárgyaltam azok birtokosaival, tárgyaltam nagy angol, német, francia, holland és ottani nagy cégek képviselőivel (gazdák és felelősök) és érintkezéssel léptem a köztársaság akkori pénzügyi (Scherer) és földmiveli miniszterével is, akik részletes felvilágosítást adtak a telepítési és birtok viszonyokról. Az itt személyesen beszerezett információk szerint az állam minden bevándorlót minden magával hozott áru és felszerelésével együtt vámmentesen enged be, díjmentesen szállítja államköltségen családjával együtt Buenos-Ayrestől a telepítés helyéig, ad minden telepesnek 20 hektár = 35 kat. hold földet, amit művelhet és minden ily telepésvidéknek 2—3 legua (azaz 15—20 ezer hold) legelőt ingyen és mind ezért nincs más kötelezettsége az állammal szemben a telepesnek, minthogy az ingyen kapott területen házat kell építenie és 2—3 hold Yerba fát kell ültetnie amely fa fiatal hajtásai és leveleiből szárítva s megőrölve egy tea készül, amit úgy az ottani szegények és gazdagok, valamint az egész Délamerikában lakók az összes államokban fogyasztanak és így nagy keresletnek és kivételnek örvend; ára ily szárított levélnek 140—150 kor. kilogrammonként, egy 2 éves fa már 2—3 kilogramm szárított levelet ad.

Nem fizet a bevándorló, de sem a ben-szüllött semmiféle adót, sem közterhet, a bevándorló nem ad katonát, szóval semmiféle közteherben nem vesz részt, kivéve azt, amit a behozatali vám révén minden elfogyasztott árucikkért fizetett. Ez a behozatali vám képezi az állam bevételét, ami az áru értékének 30—60% tesz ki és a mi nem a termelés, hanem a fogyasztás révén szaporodik és tisztán a kereskedelmet terheli, ez adja magyarázatát az ottani drágaságnak.

Az ország nagyrésze még mindig az állam kezében van és tulajdonát képezi, melyből elsősorban a telepesek kapnak ingyen területet de igen mérsékelt áron vásárolhat más is. A nagy tőkések által 8—10 év alatt poton pénzzen megvett birtoktestekből, melyek százezrekre menő területek, szintén lehet még mindig olcsón vásárolni, őserdő és nagy legelő területeket, a melyekből a jelenlegi tulajdonos például csak a Lapachó és Cédrus 50—50 től felfelé erősségű tönköket termelte ki és ebből már a megvett birtok 2—3-szoros értékét kiárulta így a birtokot poton árért eladja; ugy-szintén a tőkepénzes, aki most az érintetlen erdeit és területeit 4—5-szörös árért szinte eladja ezeknek ára 20—50 korona holdanként (1600). A városok közelében már nehezebb a földvásárlás, mert ott már holdjáért 120—200 korona árat is fizetnek; ezelőtt 8—10 évvel a fent jelzett árak 1—10, de volt ezeknek ára és az élelmes angol, francia, német most óriási hasznót tesz el a kincses bányából.

Nem lenne tiszta a kép, ha nem jegyezném fel egy-egy terménynek évenkénti hozamát, egy aratását és azoknak árát, mindezt hivatalos adatok alapján, amelyek megbízhatóságáról személyesen szereztem meggyőződést ott a helyszínen:

Dohány terem egy kat. holdon egy törés 9'06 m. mázsa 60—100
Cukornád terem egy kat. holdon egy törés 268'08 m. mázsa
Mandioka terem egy kat. holdon egy

törés 123'02 m. mázsa
Kukorica terem egy kat. holdon egy törés 9'06 m. mázsa 25'—
Liszt prima 100 kg. 40 K másodmínőség 30 K ezt mint Argentina szállítja a városoknak.
Paszuly (egy termés) 13'44 mm. 100 kg. 22'9
Krumpi " " 84'— " " 60'—
Hagyma " " 112'— ezrenként 65'—
Feghagyma " " " " 50'—
Disznózsir 100 kg.-ként 195'—
Só (finoman örölt) 24'—
Cukor (durván szürke por és darabban) 100 kg. 170—180
Gyufa egy csomag 10 drb. (Schwéd) —68
Gyertya (egy nagyon rossz gyártmány) 6-os 4-os 1'15
stb. továbbá a fa árakból is sorolok a lap szerint, ami akkor volt mikor ott voltam köbméterenként átszámítva koronába: Assuncionban:

	1912. május	1912. június
Cédrus 1 kbm. 119 K	144 korona	
Lapachó (keményfa) " 119 "	144 "	
Curupay " " 119 "	144 "	
Peteryby vörös " " 119 "	144 "	

es így tovább.
A szarvasmarha és bórarak az utolsó kimutatás szerint: Bőrök kilója
Jármas ökör darabja 210 K 32—35 fillér
4 éves vágó tinó drbja 190 " " " "
" " " " " " " "
Tehén vágni való 150 " " " "
" " " " " " " "
" " " " " " " "
Külföliek az ottani termékek árai:
Kócsag toll 1 klg. 2500 K
Faggyu 1 " 40 fillér
Pálinka (Canna) cukornádból 17° 1 hl. 210 K
Dohány 11½ kg. 10 koronától 50 koronáig.

A napszám munka jól megvan fizetve, mert egy-egy munkás kap havonta 50—100 korona havi fizetést és étellemezést: még pedig olyan étellemezést aminél, a hus játsza a főszerepet és miután a gyümölcs mindenütt terem a mi forgalmaink és izlésünk szerint egészséges jó étellemezésben van része a munkásnak. A hus ára a városokban 50—70 fillér között váltakozik kilogrammra.

A munka idejének beosztása némileg eltér a mienktől, de azért nem mondható terhesnek, mert ideje napfelkeltekor kezdődik és naplementekor végződik, de délelben nagy pihenővel — nyáron reggel 5-től délelőtt 11 óráig és délután 3 óráig naplementig 7 óráig tart; télen 7½-től—12 ig, délután 2½ óráig 5 óráig naplementig tart. — Mennyivel helyesebb és embersegebb beosztás ez mint a mienk, amely a déli nagymeleget ember és állatnak csak 1—2 óra déli pihenőt enged; oda lenn 4 óra a déli pihenő, ami bizonyára inkább megfelel a szervezet, az emberi test tényleges kipihenésének és kimélésének, mint a mi beosztásunk.

A közlekedési viszonyok Paraguayban elég kezdetlegesek. Összesen 347 kilométer hosszú vasutvonai van üzemben, amely évenként csupán 614000 utast és 244000 tonna árut közvitel, egyébként minden szállítás vizen történik részint kisebb, részint nagyobb vízi járművekkel. A vízi szállítás a lehető legideálisabb, amennyiben az országot szelő minden folyóvíz az ország határát képező Paraguay és Paranna folyókba torkollik: ez a két hatalmas nagy folyam az ország északi részén egyesülve képezi az óriási Laplata folyómat, amely azután a Laplata öbölbe Buenos-Ayresnél ömlik be. Tehát minden az országban levő vízi út természetes és leg-rövidebb útja a világpiacra vezet; és miután télen nyáron a folyók egyformán hajózhatók megmagyarázható, hogy miért nincs több vasút az országban, de főképpen oka ennek az, hogy nincs termelés és tőke, ami a vasutat felépítse és szállításával ellássa. A két határfolyam mindenike tengeri nagy hajókkal is részben járható az ország belsejében szétágazó folyók közül öt olyan nagy, hogy azok hajózásra alkalmasak. Az egész ország különben vízűs; mert 30 kisebb nagyobb folyója a hozzátartozó mellék folyókkal ömlik a két határfolyóba és amint az évi nagy csapadék mennyiségeiből is látható, a vízfolyások közel állandó vízmennyiséggel bírnak, aminek következtében a víziközlekedés könnyű és biztos.

A közbiztonsági viszonyok megfelelőek; a bennszüött nép az indiánus Guarri népfajhoz tartozik, ezek már mind keresztények, vadon élők a Guayaki, stb. fajok, a Guarri indián jóindulatú, alkalmazkodni tudó, elég szorgalmas

kis igényű. Az állattenyésztés és mivélési célokra jól alkalmazható és távolabb fekvő vidékeken élő őslakok még nomád életet élnek, (Guayaki stb.) de a telepítésre nem veszélyesek, mert olyan alacsony fokán állanak a civilizációnak, hogy csak elszórtan élnek, még mindig nyílak képezik fegyvereiket és amint fehér ember közelségét érzik, tovább vonulnak a vadonokba, ahol háborúlanul vadásznak és élnek le az ő kisigényű egyszerű életüket, távol minden civilizációtól, távol a fehér ember veszedelmétől.

Hogy mit produkál itt egy részvénytársaság vagy tőkepénzes!? azt láttam magam oda lenn. Angol, francia, német, hollandi, spanyol és ottani részvénytársaságok óriási birtokai, amelyek poton pénzzen vettek 1 Pesoert = (50 fill.) Hektáronként (1½ kat. hold) eddig a primitív marhatenyésztéssel 25—30% jövedelmet hozott s ma a földet, őserdőt 20—25 koronával árulják vagy az erdőkből kitermelt Lapachó és Cédrus óriásait eladták és a birtok ket-háromszoros árát már régen megkapták. Ilyen birtok nálam vagy 50 van eladásra feljegyezve. Egy-néhány száz hold telepes létesítése elég arra, hogy a körülötte fekvő nagy területek értéke négy-öttszörösre emelkedjék fel.

Megszivlelendők lennének ezek a viszonyok ezek a körülmények azok részéről is, akik ma a kivándorlásokat irányítják vagy közvetett formában elősegítik; de nem csak a kivándorlónak kellene ezeket a viszonyokat közelebbről megismerni, hanem a nagy és kistőkéseknek is nem ugyan kivándorlás, de tisztán vagyonszerzés szempontjából mint azt az alakult részvénytársaságok teszik egyesült tőkékkel. Miért ne vegye ki más is részét abból a kincses ládából, mely nyitva áll minden tevékenység, minden vállalkozás előtt? Miért ne lépjen más is a civilizáció előharcosai közé, akik rövid egy-néhány évi munka után tevékenységük árán vagyont szerezhettek és hazatérve nem csak a nemzeti vagyont gyarapítják, hanem testben és lélekben megerősödve térhetnek és térnek majd vissza, mint megelégedett és vagyoniilag független polgárai hazájuknak?

Hat hónapi tanulmány és közvetlen szerzett tapasztalataim nyomán véleményem az, hogy aki dolgozni akar és dolgozni tud, aki egy-néhány évig munkával akar vagyonhoz jutni, az Paraguayban abban a kincses házban, mindent megtalál arra, amivel célját elérheti. Munkás, gazda, kereskedő, kisiparos, tőkepénzes egyaránt boldogulhat ha dolgozni, akar és tud. Részlet kérdésekben szívesen állok bárkinek rendelkezésére, aki a viszonyok iránt közelebb érdeklődik és azt óhajtánám, hogy illetékes helyen is méltának tapasztalataimat, hogy a köznek tegyek szolgálatot tapasztalataim ösmeretetésével.

ARADI KÖZLÖNY

1913. évi január 1-től új előfizetést nyitunk az Aradi Közlönyre.

Az Aradi Közlöny ma Délmagyarország legelterjedtebb, legértelmesebb és legkedveltebb napilapja. Hétköznaponként 16—18, vasárnap és ünnepnaponként 24—32 oldalon jelenik meg. Az Aradi Közlöny-t a közönség minden rétege olvassa, epen ezért egyben a legjobb hirdetési organum is.

Az Aradi Közlöny előfizetési árai:

Helyben:

egy hónapra	2 K. — fill.
negyedévre	6 " — "

Vidéken:

egy hónapra	2 K. 40 fill.
negyedévre	7 " — "

Az Aradi Közlöny Nagy Képes Naptára az idén az eddiginél még nagyobb terjedelemben és dusabb tartalommal jelent meg.

Minden új előfizető, aki január 1-vel negyedévi előfizetéssel belép az előfizetők sorába, vagy annak idején negyedévre kiegészíti, karácsonyi ajándékkul ingyen és bérmentve kapja

az Aradi Közlöny Nagy Képes Naptárát
az 1913. évre.

Villanyvilágítás

8055

elektromotor, szellőztető, telefon, villámhárító,
villamoscsengő és jelző berendezések. :: ::

Gáz- és villanycsillárok,

lámpák és izzótestek a legolcsóbb árak és legjobb kivitelben.

DIAMANT FERENCZ

Arad, Deák Ferenc-utca 7. szám.

Vidéki szereléseket áremelés nélkül

Telefon 595.

vállalok.

Telefon 595.

Funkelstein József

ARADON,

Petőfi-utca Bing-ház.

Vásárol minden gabonaneműt.

Ugyanott mindenféle vetőmag kis és

● ● nagy mennyiségben kapható. ● ●

VAS- ÉS RÉZBUTOR, SODRONYÁGYBETÉT GYÁR

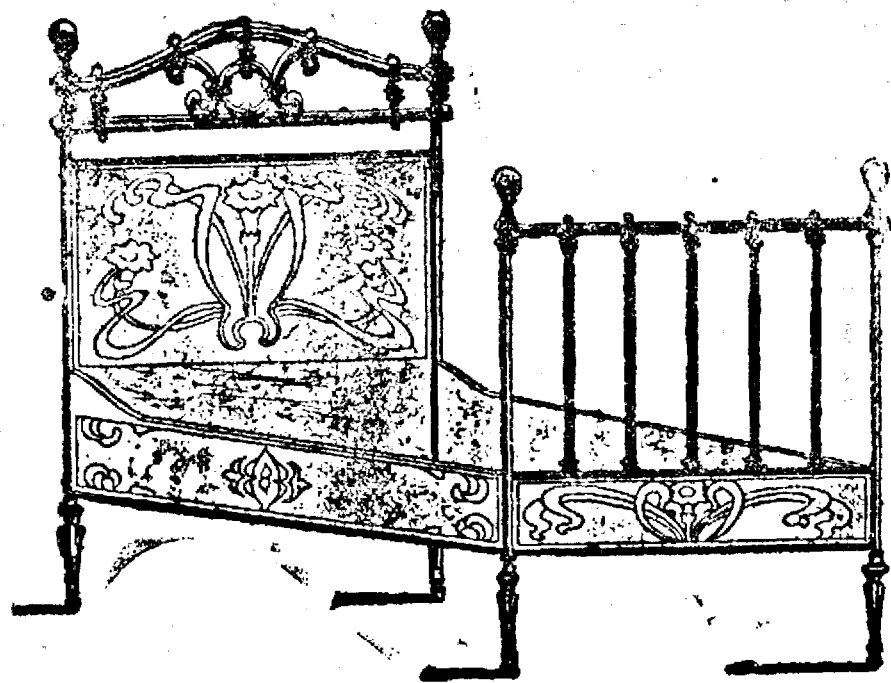
Ajánljuk a n. é. közönségnek saját gyártmányunkat,

VAS- ÉS RÉZBUTOROKBAN

a legjobb kivitelben. — Elvállalunk mindennemű

JAVÍTÁSOKAT ÉS VASBUTOR-FESTÉSEKET.

Árjegyzéket kívánatra díj- és bérmentesen küldünk.

8064

SODRONYÁGYBETÉTEK,

vas- és fakerettel, minden méretben, a legerősebb kivitelben kaphatók.

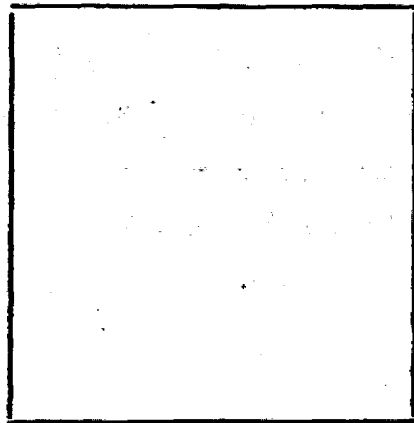
Szíves megrendelést kér tisztelettel

Fleischer Testvérek

Raktár és gyárhelyiség:

Aulich Lajos-utca 14. sz.

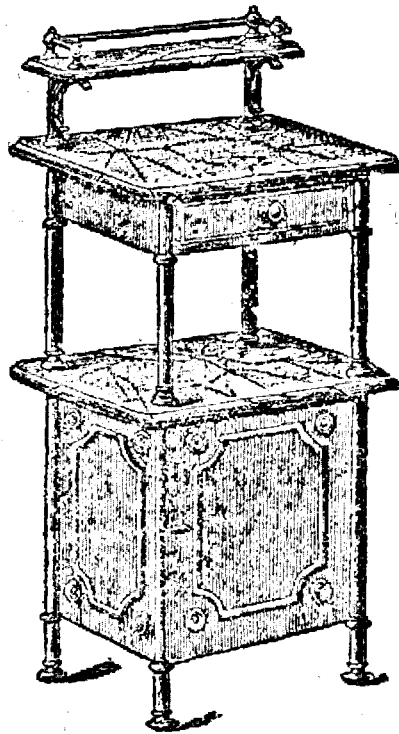
Telefon 423. sz.

Üzlethelyiség:

József főherceg-ut 7. sz.

Telefon 184. sz.

Assael Jakab Fia

modernül berendezett gépgyára

Arad, Radnai-ut 23. szám. Telefon 835.

Ajánlja electromos erőre berendezett teherfelvonóit, vasszerkezetek készítését, rácsos szerkezetű ivlámpa oszlopjait és kisebb gépszerkezetek kidolgozását és tervezését.

Tervek és költségvetések ingyen.

8049

Mairovitz Mór és Fiai

Máriaradna.

Fatermelés és kőbányák. Utépítési vállalat.
Hordógyártás.

5801

Fatermelés:

Milova (Aradmegye), Bulza (Krassószörénym.)

Kőbányák:

Bátyafalva, Milova, Solymosvár (Aradmegye),
Szurdokpüspöki (Hevesmegye.)

Mészégetés:

Kaprevár áll. Soborsin (Aradmegye.)

A Z

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

ma Délmagyarország legelterjedtebb, legtartalmasabb és legkedveltebb napi lapja. Hírszolgálati mindenkor a legmegbízhatóbb forrásból erednek. — **Szerkesztőségi telefonszám 357.** — Hétköznaponként 16—18, vasárnap és ünnepnaponként 24—34 oldalon jelenik meg. Az

ARADI KÖZLÖNY

a közönség minden rétegébe eljut, épen ezért egyben a legjobb hirdetési organum is. Az

ARADI KÖZLÖNY

apróhirdetéseinek rovatai által feltétlenül eredményt ér el. Apróhirdetések ára: minden szó 4 fillér, vastagabb betűvel szedett szó 8 fillér. A legkisebb hirdetés 60 fillér.

Nyomdai és kiadóhivatali telefonszám 151.

Az Aradi Közlöny előfizetési árai:

Helyben:

Vidéken:

egy hónapra ... 2 K. — fillér.

egy hónapra ... 2 K. 40 fillér.

negyedévre ... 6 „ — „

negyedévre ... 7 „ — „

Minden előfizető megkapja Az Aradi Közlöny 1913. évre szóló Nagy Képes Naptárát.

Szerkesztőség, kiadóhivatal és könyvnyomda:
József főherceg-ut 22. sz.

(Arad-csanádi Egyesült vasutak palotájában.)

KÖNYVKÖTÉSZEZET

elvéllal a szakmába vágó munkát olcsó és jó kiállításban

Mindenféle

nyomtatványok

izléses és csinos kivitelben készülnek

az Aradi nyomda részvénytársaság nyomdájában.

Aki péterfalvi gyártmányú papirosokat vásárol,
:: :: :: az pártolja a magyar ipart! :: :: ::

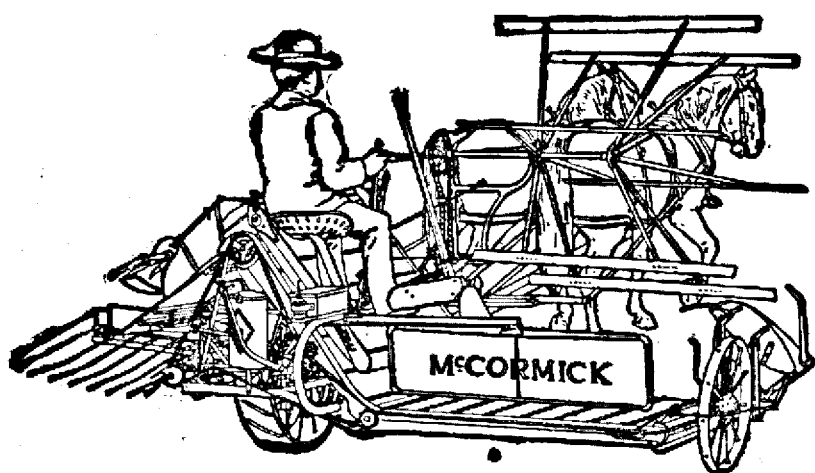

Ezen fajták minőség tekintetében megállják a
versenyt bármely hasonló anyagu külföldi gyárt-
:: :: :: :: :: mánnyal! :: :: :: ::

Kavács Soma és Társa ARAD, gépudvar.

McCormick Harvester Machine Co. Chicago vezérképviselete és Kühne r.-t. gépgyára raktára.

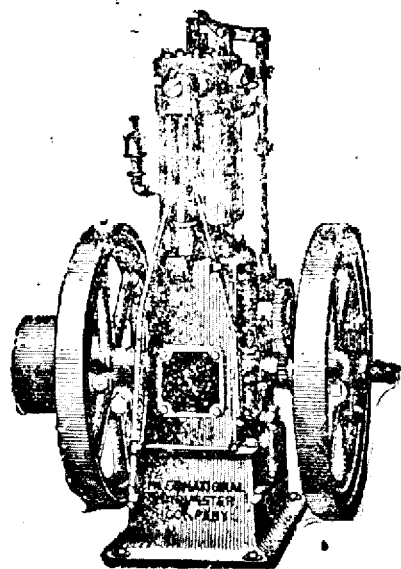
Gép- és gépfelszerelések, műszaki- és ruggyanta-árak, szerszámok és malomszerek, pincészeti eszközök, kutak és fecskendők, ipari gépek.

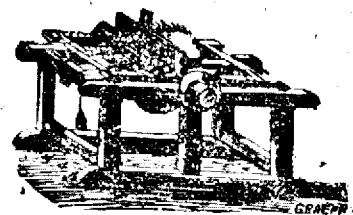
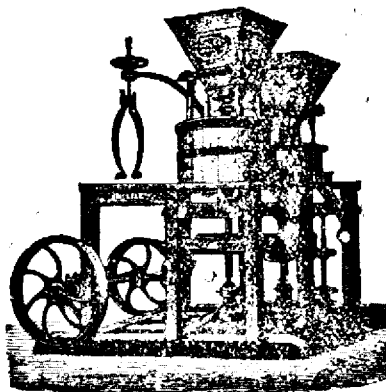
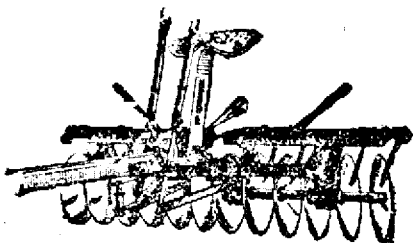
Nyersolaj, benzin
szivógáz, és electro

Motorok

gyári áron.

8081

Gazdaság ló

pokrócok

Ágytakaró

pokrócok

Futó

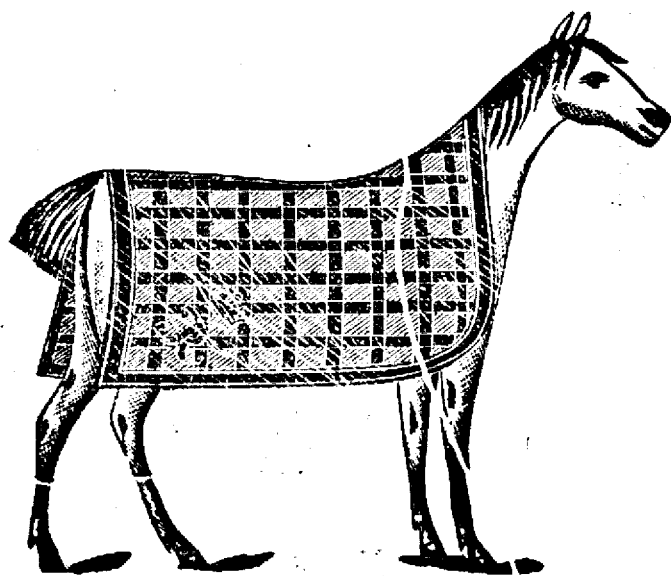
pokrócok

Kórházi

pokrócok

Ablakelő

pokrócok

Vasaló

pokrócok

Kocsi

pokrócok

Brassói hosszuszőrű

pokrócok

Fürdő

pokrócok

Beszegett finom

pokrócok

Kárpitos kellékek, saját készítményű mindennemű kötélárak, tiszta fonott lószőr, zsinegek és zsinórok, hevederek és kenderítőmlők gerebenezett kender és kender kóc. Ponyvák, gabonazsákok, szalmazsákok, legjutányosabban kaphatók az

7887

Erdélyi és Bácskai iparáruraktár

Reich B. Károly Fia és Társa cégnél,

Aradon, Andrássy-tér 16. sz. (Verbos-ház.)

Mmes Neustadt és Herzog

francia és angol fűzőkülönlegességei
Arad, Salacz-utca 1. szám.

Főüzlet: Budapest, V. Bécsi-utca 9. sz. Telefon 134-04.

villanyerőre berendezett nagy műhely. Kényelmes próbafülkék.

Vidéki b. rendelőinket kérjük budapesti tartózkodásuk alkalmával legújabb modelleinket megtekinteni.

7996

Ajánljuk legújabb 1912—1913. évi eredeti párisi modelleinket. Rendelésre már 24. — K-tól kezdve a legmodernebb fűzőket készítjük.

Hosszu fűzők, különösen erős hölgyeknek kiválóan alkalmasak, a járásban és ülésnél igen kényelmesek. Továbbá pongyola-fűzők, csipőszorítók, egyenestartók, halcsont nélküli fűzők, mindennemű sport- és lovaglő-fűzők, melltartók (leibchenek) stb.

Bármily hibáját a női alaknak a legnagyobb szakértelemmel eltüntetünk.

Orvosi rendelésre készülő ortopéd-fűzőket a legnagyobb gondossággal készítünk.

Szíves figyelmét felhívjuk a vidéki hölgyeknek is, hogy fűzők tisztítását elvállaljuk a legnagyobb gondossággal és 1 hét alatt bárhová visszaszállítjuk.

Ólasi raktár párisi és brüsszeli, valamint saját gyártmányu kész fűzőkben, melltartókban stb. már 6 — koronától kezdve.

Legújabb árjegyzékünket, vidéki hölgyeknek mártékvételi utasítással azonnal küldjük. — Sürgős esetben 24 óra alatt szállítunk bárhová. — Mindennemű levélbeli megkeresésre válaszolunk.

Ha finom Teát, Rumot óhajt forduljon Vojtek és Weisz-céghez Aradon.

Teák.		Rumok.	
	Kor.		Kor.
1 csom. igen fin. keverék	— 50	1/2 lit. üv. „Hungaria“	1.10
1 „ „ „ „	1.—	1 „ „ „	2.20
1 „ „ „ „	2.—	1/2 „ „ „ Jamaicai II.	1.80
1 „ fin. keverék 1/2 k. 10	2.50	1 „ „ „ II.	2.00
1 „ „ törmelék	— 40	1/2 „ „ „ I.	1.80
1 „ „ „	— 80	1 „ „ „ I.	3.60
1 „ „ „ kiló	7.—	1/2 „ „ „ fortior.	2.70
1 „ Popoff-féle 4 sz.	7.—	1 „ „ „	5.40
1 „ „ „ 6 „	5.50	1/2 „ „ „ antiqu.	3.70
1 „ „ „ 8 „	4.50	1 „ „ „	7.40

Postai megrendelések naponta pontosan eszközöltetnek.

701

LEGGAZDASÁGOSABB

Remington a legújabb írógépek gyártója

Remington írógép

mert a modern géptechonika összes vívmányait egyesíti magába és világosra állított

legtartósabb gyártmány

Díjazott és vételezett minőségű gépek bemutatásán és használatán bármely részben.

Kedvező részletfizetési feltételek.

Ugyanott: „Burroughs” amerikai számlaíró összeadó gépek, „Millionaire” svájci „Saxonia” glasshüttel számológépek, „Kartothek” amerikai nyilvántartási rendszer és valódi amerikai íróda, arisztokrácia és könyvtárberendezések telepe.

GLOGOWSKI és TÁRSA

ca. és kár. udvari számlák

Budapest, VI. Andrassy-ut 12. szám.

A legelőkelőbb hölgyek kedvenc szépítő szere

Földes-féle

MARGIT-CREME

mert zsirtalan, ártalmatlan és rögtön szépít.

Hogy a **MARGIT-CREME** páratlan hatású szer, azt nemcsak az elismerő levelek ezrei bizonyítják, hanem azon körülmény is, hogy a milliókra menő arcoszépítő szerek tömkelegében is vezérszerepet visz és minden konkurens készítmény dacára napról-napra jobban terjed.

Franciaország a kosmetikus készítmények klasszikus hazája, ezer-számra készülnek ott a legkiválóbb kosmetikumok; mégis a francia hölgyek ezrei használják a **MARGIT-CREMET**, mert a francia nők finomult ízlésének a **MARGIT-CREME** felel meg legjobban.

A **MARGIT-CREME**, miként azt számtalan vegyikísérleti állomás vizsgálatai bizonyítják, minden tekintetben ártalmatlan készítmény, amely az arc szépségét, teltségét és üdőségét a legkésőbb öreg korig megtartja, úgy, hogy kizárt dolog az, hogy egy hölgy, ki a **MARGIT-CREMET** használja, megráncosodjon, vagy arca szépségét csak a legkisebb mérvben is elveszítse. A **MARGIT-CREMET** használó hölgyek fölött nyom nélkül repül el az idő.

4539

Kapható a világ minden nagyobb gyógyszer-tárában és illatszerüzletében, 1 koronás adagokban,
 6 darabot bérmentve küld.

! Ujévi Vásár !

a CSIPKE ÁRUHÁZ-ban

Telefon 932.

ARAD

Telefon 932.

Csak Asztalos Sándor-utca 4.

**AZ UJÉVI ÜNNEPEK ALKALMÁBÓL AZ ÁRUKAT JÓVAL
OLCSÓBBAN SZÁLLÍTOTTUK LE, ÉS IGY MINDENKINEK
ÉRDEKÉBEN VAN MEGGYŐZŐDNI ÉS AZT KIHASZNÁLNI.**

Eladásra kerülnek a következő olcsón beszerezett áruk:

Reform fűzők I. minőség ...	K 4.—	Battiszt női zsebkendők ...	K—20
Reform női trico nadrág		Himzett női zsebkendők ...	K—50
minden szín... ..	K 2.40	Himzett női ingek I. minőség	K 3.—
Selyem blousok	K 7.—	Csipke és betétek meterje...	K—02
Selyem taft aljak ...	K 7.—11.—	Csipke szövetek 50 fillértől	
Lüster és kloth aljak dupla		Csipke gallérok 70 fillértől	
fodor... ..	K 2.50	Ruhadiszek minden kivitelben	
Női ingek R schiffon ...	K 1.50	Széles selyem szalagok min-	
Női nadrág R schiffon ...	K 1.60	den színben meterje ...	K—60
Férfi ingek R schiffon ...	K 1.98	Női glace kesztyű I. minőség	K 1.70
Férfi hálós ingek I. minőség	K 2.60	Női glace kesztyű feh. hosszú	K 3.60
Férfi alsó nadrág Köpper I.	K 1.6	Selyem kesztyűk hosszú ...	K 3.—
Férfi alsó nadrág francia		Svéd imitált rövid kesztyű ...	K—70
szabás I.	K 2.80	Valódi svéd kesztyű sárga ...	
Férfi zephir ingek, gyönyörű		és fehér rendes	K 2.20
színek	K 2.60	Férfi glace kesztyű színes	K 1.80
Zephir turista ing remek kiv.	K 2.50	Mesalin selymek	K 2.—
Női harisnya 3 pár	K 1.—	Taft selymek	K 1.50
Női flor harisnya I. minőség		Angol kötött kesztyű női és	
3 pár	K 2.40	férfi	K—70
Selyem harisnyák minden		Férfi glace bélelt kesztyű ...	K 2.20
színben	K 4.—	Férfi szokni jäger párja ...	K—70
Férfi szokni csikos 3 pár	K 1.20	Férfi alsó téli ingek és nad-	
Gyermekek patent harisnya...	K—30	rág la... ..	K 1.70
Eszőernyők férfi és női ...	K 2.70	Női gyöngykötésű téli alsó	
Férfi nyakkendők selyem...	K—30	ing la	K 1.40
Nadrágtartók minden szín	K—70	Selyem gallér védők	K—70
Férfi gallér I. minőség ...	K—12	Férfi Galuschni la minőség	K 3.—
Férfi kezelő I. minőség ...	K—40	Női " " " " " " " "	K 2.80
Battiszt mieder védők	K—60	Battiszt fűzővédő	K—70
Aré fáttyolók minden szín...	K—30	Lüster kötött reform női ...	K 3.50
Női nyilas harisnya	K—76	Kloth " " " " " " " "	K 3.30
Lack övek tiszta bőr	K—70		

Azonkívül érkeztek nagy mennyiségben finom női fehérneműek, csipke ágytakarók, storok, draperiák, szőnyegek, téli kendők, finom csipke betétek és csipkeszövetek, modepolán himzések, zsebkendők, barchet pongyolák, barchet gyermek ruhácskák remek kivitelben. Továbbá **gyönyörű színhazi sálak** stb. stb.

Meglepő olcsó árak!

Tisztelettel: **CSIPKE ÁRUHÁZ.**

Telefon szám 513.

Kereskedelmi szakoktatás

(felnőttek részére.)

Gépirás. — Gyorsírás. — Könyvvi-

tel. — Helyesírás. — Ker. számtan.

Együttes és külön tanfolyamok.

Nappali és esti kurzusok.

Mérsékelt tandíj. — Díjtalan áliásközvetítés.

8096

Underwood, Standard

abszolút látható írásu amerikai
írógép kizárólagos képviselője.

Utolérhetetlen tartósság

„ egyenes írás
„ átütőképesség
„ írásgyorsaság.

Ziffer Sándor írógépvállalata

Andrássy-tér 21., I. em.

Berlini Viktoria Általános
Biztosító Részvénytársaság
aradi vezérügynökség. :-

ARAD, Apponyi Albert-körút 8. Telefon 801.

Legelőnyösebb feltételek, legolcsóbb díjak. 30 százalék díjmegtakarítás.

8116

Alapított 1845.

BUTOROK

stílszerű kivitelben, jutányos áron kaphatók

REINHART FÜLÖP

8099

butorgyárosnál

Aradon, Andrássy-tér 17. szám.

PORCELLÁNHAZ Eötvös-utca.

Legolcsóbb
bevásárlási forrás

üveg-, porcellán- és lámpaárukban.

Szabott árak.

Telefon 818. sz.

Mozgó.

Teljesen berendezve 60.000 lakosu városban a főváros mellett, 400 ülőhely 1800 kor. évi házbér családi viszály miatt olcsón el dó. A vételhez 8000 kor. elegendő. Ügynökök kizárva.

8065

Bővebbet

Radnay

Budapest, Vadász utca
32. szám, földszint 2.

Liba és kacsza tépett toll felpelyh és pelyh

fehér és szürke német ágytoll-gyár által készpénzfizetés mellett megvételre kerestetik. — Minta az ár megjelölésével, ugyszintén a készletben levő mennyiség lache Ottó címre Központi szálloda Budapest küldendő. 6817

Legolcsóbb és legjobb cipő beszerzési forrás Aradon, Boros Béni-tér 9. szám.

A n. é. közönség szives figyelmébe ajánlom saját készítményű kész férfi-, női- és gyermek-cipő raktáromat, hol állandóan dus választékot tartok mindennemű legdivatosabb és legtartósabb cipőkből legolcsóbb árakban. Megrendelések gyorsan és pontosan elkészíttetnek. 5041

Teljes tisztelettel

Czernóczky Imre,
uri- és női cipész.

Porszívógépek,

parkettisztítók, villany főzőedények és vasalók, villanyberendezések, villanycsillárok, dynamogépek, villanymotorok

olcsón kaphatók:

Kalmár Józsefnél

Aradon,
Salacz-utca 2. szám.

6111

SCHNEIDER MIHÁLY

ANGOL NŐI DIVATTERME

Arad, Szabadság tér 22. sz.

(Sinház-épület, I. emelet.)

Készít mindennemű női kosztümöket, aljakat, felöltőket a legújabb divat szerint pontos és izléses kivitelben. ::

Legújabb divatlapokkal állandóan szolgál.

Az uri hölgyközönség nagyrabecsült pártfogását kéri, kiváló tisztelettel

Schneider Mihály,
angol női szabó.

Új cukorka üzlet.

A nagyközönség szives tudomására hozom, hogy Forrai u. 2. szám alatt levő volt Német-féle cukorka-üzletet ujonnan berendeztem, ahol is mindennemű legfinomabb tea, teassütemény, déligyümölcs, cacao és cukorkák legjutányosabb gyári beszerzési áron kaphatók

**Nagy karácsonyi
cukorka választék.**

Szives pártfogást kér 7798

Adler Sándorné.

Legalkalmasabb

óra és ékszer
bevásárlási forrás!

A nagy közönség szives figyelmébe ajánlom Arad, Boros Béni-tér 9. szám alatt levő

óra- és ékszerüzletemet,

hol állandóan dus választékú raktárt tartok mindennemű elsőrendű fali és arany, ezüst zsebórákból ugyszintén legizlésesebb ékszerágyakból szolid olcsó árak mellett. Javításokat gyorsan és lelkiismeretesen, jótállás mellett eszközök.

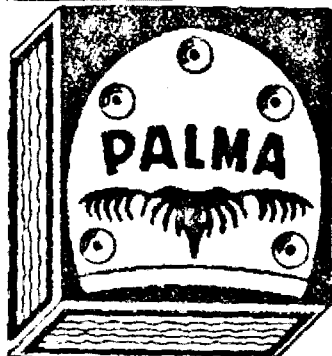
Mielőtt karácsonyi ajándékait megvenné, kérem a vevőközönséget győződjék meg üzletem jutányosságáról. Szives pártfogást kér

Kintzler Zoltán.

Üzletvezető

7634

Márkus Ferenc,
műórás és ékszerész.

valódi
**KAUCSUK-CIPŐSAROK
DOBOZA,
MINŐSÉGE:
ARANY**

gutori FÖLDES KELEMEN gyógyszerész

1503

Aradon.

Ajánlja dus raktárát legfinomabb sterilizált kötszerekben a Magyar gyógyszerkönyv 3-ik kiadásának megfelelő minőség és csomagolásban. A kötszerek Hartmann és Kleining hírneves Hohenelbei gyárából származnak s azokat a legolcsóbb árakon hozom forgalomba. 1/4 kilós Bruns vattát 80 fillér, 1/2 kilós Bruns vattát 1.50 fillér, Carbol, Dermatol, Jodoform Sterill, sublimat, Xeroform, gazékat, Calico, Cső, Flanel Fősz, Gummi, Ideál, Isoform, Jodoform, Mull, Organtin és vászon pólyákat, Bruns, Carbol, Jód Salicil, Sublimat, Vaschloridos gyapotokat, Bardeleben égési sebkötőket, Bilrot batistot, Catgutot, Dr. Elsenreich-féle kötő gyapotot, Drain csöveket. Drürsen-féle jodoform csikokat, Esmarch kendőket, Mose-tig batistot, Sineket fából és fémből. Varró selymeket, Orvosi hőmérőket különböző nagyságban és alakban, szájhőmérőket, Uebe-féle gyártmányok 1.40, 1.60 2 korona 2.50. Pravaz fecskendőket teljesen üvegből (sterilizálhatók) ugyszintén cautschukból és fémből 2.40, és 3 korona, Pravaz fecskendőtűket Leoni huzalokat stb. Teljesen felszerelt másfél liter ürtartalmu Irrigateuröket 2.50 fillér, duplán emailrozott 4 és 5 korona. Hygea kötőket (női havi kötők) 90 fillér, Tricot szövethől 3 korona. Betéteket tucatonként 1.80 fillér. Kitűnően felszerelt mentőszekrényeket, a ministerium előírásának megfelelőket.

Ugy a neybeli, mint a vidéki n. é. hölgyközönség szives tudomására hozom, hogy

a mai kényes igényeknek megfelelő

::: 7701

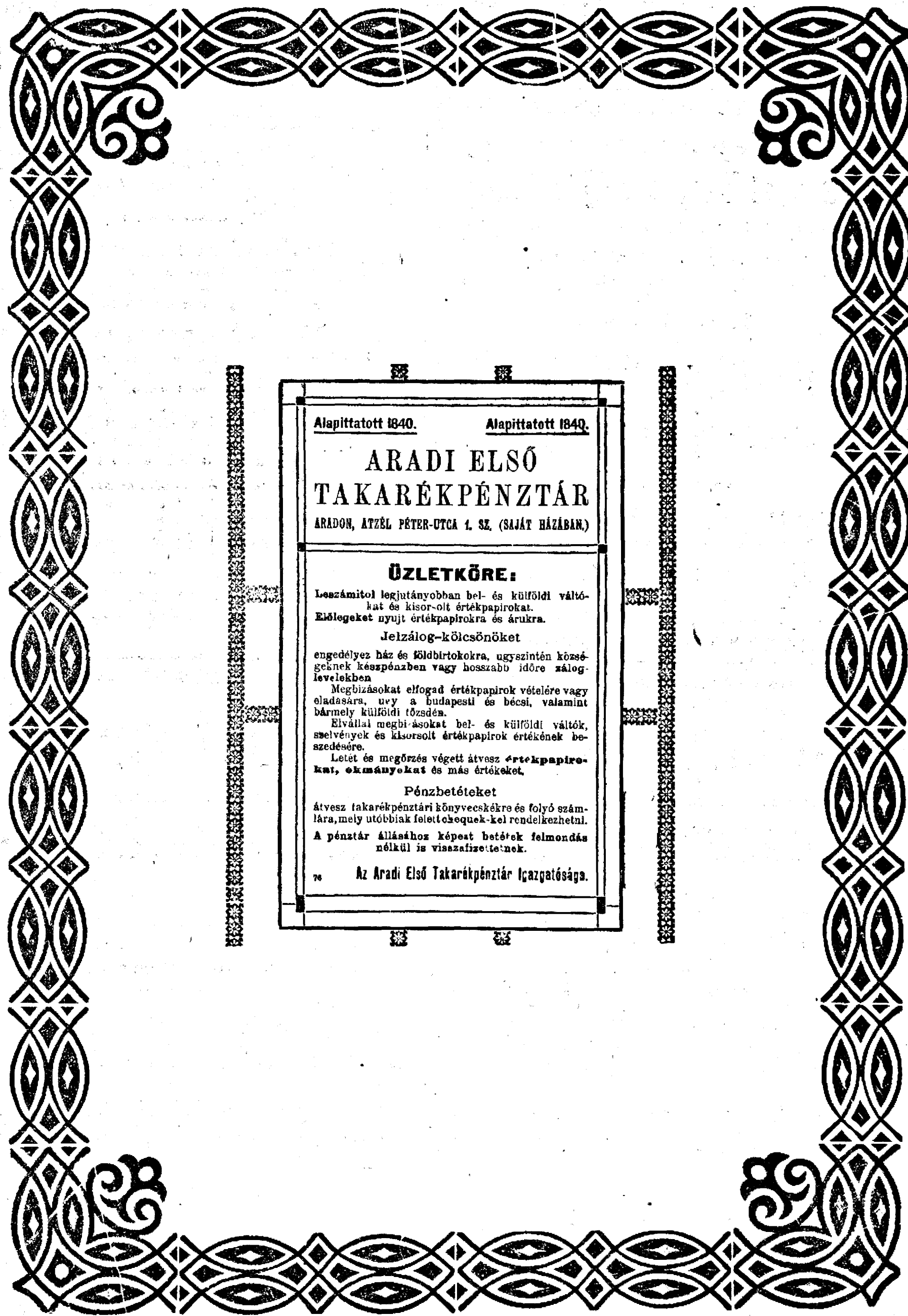
angol és francia női divattermet

Aradon, Weitzer
J.-u. 17. sz. I. em.

nyitottam, ahol Geiger Etel-féle szab. rendszer szerint szabni is tanítok. Ezen szabászati módszert bárki is a legrövidebb idő alatt elsajátíthatja. Szives pártfogást kér:

Klein Gersonné

Arad, Weitzer János-
utca 17. szám I. emelet.

Alapított 1840.	Alapított 1840.
ARADI ELSŐ TAKARÉKPÉNZTÁR	
ARADON, ATZÉL PÉTER-UTCA 1. SZ. (SAJÁT HÁZÁBAN.)	
ÜZLETKÖRE:	
Leszámitol legjutányobban bel- és külföldi váltókat és kisor-olt értékpapírokat. Eldőlegeket nyujt értékpapírokra és árukra.	
Jelzálog-kölcsönöket	
engedélyez ház és földbirtokokra, ugyszintén községeknek készpénzben vagy hosszabb időre záloglevelekben	
Megbízásokat elfogad értékpapírok vételére vagy eladására, uuy a budapesti és bécsi, valamint bármely külföldi tőzsdén.	
Elvállal megbízásokat bel- és külföldi váltók, szelvények és kisorsolt értékpapírok értékének beszedésére.	
Letét és megőrzés végett átvesz értékpapírokat, okmányokat és más értékeket.	
Pénzbetéteket	
átvesz takarékpénztári könyvecskékre és folyó számlára, mely utóbbiak felettochequek-kel rendelkezhetni.	
A pénztár állásához képest betétek felmondás nélkül is visszafizettetnek.	
Az Aradi Első Takarékpénztár Igazgatósága.	

Karácsonyi ünnepek közeledtével ajánlom a nagy közönség szíves figyelmébe
Arad, Deák Ferenc-utca 4. szám alatt levő

férfikalap és cipőkülönlegességi üzletemet,
 hol legelsőrendű cikkek nagy választékban legolcsóbban kaphatók.
 Szíves látogatást kérek: **PINTEA JÁNOS**

Mindenki azt mondja már, hogy
Szeplők, májfoltok
 és minden arctis tatlanságok eltüntetésére, továbbá hideg, szeles időben arc és kezek megvédésére legjobb az eredeti

Kárpáti-féle

Benzoe-Creme 1 korona.

és **Benzoe-tej szappan** 70 fillér utasítással.

Készíti:

7081

KÁRPÁTI JÁNOS gyógyszerész

Arad, Boros Beni-tér 15. sz.

6 korona rendelésnél postaköltség nem számítatik.

ANOSMIN

Mindazok részére, akik a kellemetlen lábizzadásban szenvednek, legjobban ajánlható szer. Teljesen szagtalan!

Egy doboz ára 1 korona.

Poloska szesz.

Kitűnő és megbízható szer a poloskák gyökeres kiirtására. — Egyszerű beecsetelésre még a tojások is elpusztulnak. —

Egy üveg ára 70 fillér.

Alpesi gyomorcepp.

Kitűnő alpesi gyógyfüvekből előállított gyomorszábadó szer. Fokozza az étvágyat és elősegíti az emésztést.

Egy üveg ára 1 korona 40 fillér.

Főfájás elleni pastilla.

A fejfájást azonnal megszünteti. — Egy darab 20 fillér. —

Egy doboz 6 (darabbal) 1 korona.

Kapható kizárólag:

1945

Rozsnyai Mátyás

gyógyszertárban

Arad, Szabadság-tér.

Villanyerőre berendezett varroda.

A karácsonyi ünnepek közeledtével felhívom a vevő közönség figyelmét villanyerőre berendezett varrodámra és kész női és gyermekruha áruházamra, ahol legdivatosabb pongyolák, aljak blusok és gyermekruhák legolcsóbban szerezhetők be.

	Korona		Korona
Double flanel pongyola	8.—	Double flanel bluz	2 80
Divatos posztó reform ruha	14.—	Szővet és posztó bluz	6.—
Szővet reform ruha	16.—	Cloth alsó	8—4—5.—
Elegáns angol alj	7.—	Selyem alsó	9.—

Kosztümök raktáron és mérték után legutolsó divat szerint **24 óra alatt és gyász-ruhák legpontosabban 4 óra alatt készülnek.**

Tisztelettel:

1197

STERN CECILIA.

Az angol király udvari szállítói.

Különlegesség:

„Kingdom-Blend” az angol király öfelségének 5 órás teája.

A VILÁG LEGJOBB

TEA

U.K. TEAS

A walesi herceg szállítói.

Az „U. K. TEA K” rendkívül kiadók és zamatosak.

Raktáron: Éles Árminnál, Atlantika kávé és tea behozatal, Hoffmann Ottó Arad és Theis Miklósnál Ujaradon.

Eiser Sándor Arad,

Telefon
222.

Weitzer János-u. 2.

Telefon
222

A legrégibb és a legnagyobb különlegességi üzlet világítási tárgyakban. Dusan felszerelt raktár a legdivatosabb csillárokból villany-, gáz- és acetilén-világításhoz, továbbá villany, gáz- és acetilén főző, valamint vasalási készülékekben. Ugyszintén minden e szakmába tartozó üvegáru- és armatúrákban nagy raktár. A magyar gázizzófény részvénytársaság welsbach-i Dr. Auer Károly szabadalma egyedüli elárúsítója.

7729

BENKŐ JÓZSEF

műlakatos-, mérlegkészítő- és javító-műhelye. Arad, Rákóczi-utca 16. szám.

Elvállalja minden kivitelű rácsok, kutak, sirkerítések, vas-kapuk, takaréktűzhelyek

készítését és javítását

és mindennemű lakatosmunkákat legesinosabb kivitelben legjutányosabb árakon.

Vidéki rendeléseket árkülönbözet nélkül elvállalok. 8054

Mérlegeket szakszerűen javítok, átalkítok és hitelesítek.

Finom

hizlalt baromfi

naponta friss vágás, szárazon tisztítva és házhoz szállítva u. m. kövér és sütni való

liba, kacska, kappan, pulyka, gyöngycsirke, nagy poullárd sütni és rántani való csirke

rendelhető

Bartos Ede

hizlaldájában

Kapa-utca 7. szám

Telefon 583.

Azonkívül rendelhető:

Fejér Gyula és Lázár Gyula

cégeknél is.

8091

! Tombola tárgyakból legnagyobb választék már 20 fi létől kezdve !

Üzletáthelyezés miatt az összes raktáron levő üveg, porcellán servisek, függő és asztali lámpák, valamint chinaezüst és terrakotta dísz-tárgyak gyári beszerzési árban árusíttatnak az

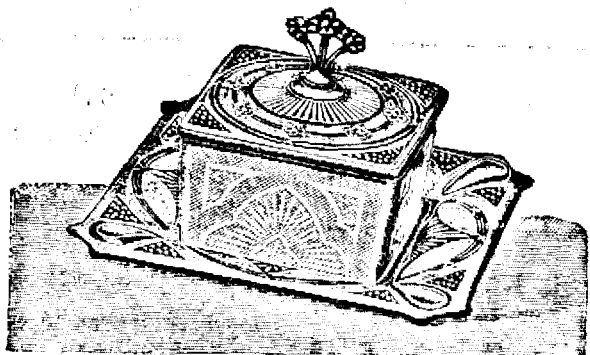
7228

Üveg és Porcellán Versenyáruházban

TELEFON 934.

ARAD, WEITZER JANOS ÉS KAZINCZI-UTCA SARKÁN.

TELEFON 934.

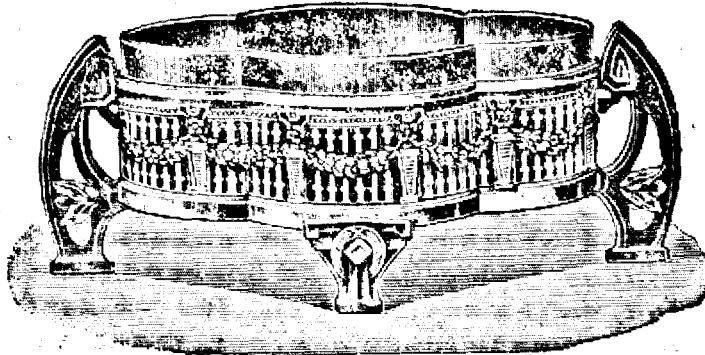

Chinaezüst vajtartó oxidált ezüstöléssel
K. 1.90

ezüstözött, oxidált
teapohár Kor. 1.90
6 személyes tálca
hozzá ezüstözve K. 3

Az üzlethelyiség kiadó.

Kompóttál ezüst összel, üvegbetéttel
K. 3.—

Uj fodrászüzlet!

Van szerencsém a n. é. közönséget értesíteni, hogy **Aradon, Deák Ferenc-utca 39. szám alatt** a Vadászkürt iszállodával szemben, a mai kor és a higiénia minden igényeit kielégítő azar kényelemmel berendezett

fodrásztermet

nyitottam. Felhívom a n. é. közönség becses figyelmét azon körülményre, hogy e téren tapasztalataimat a külföldön és hazánk nagyobb városaiban szereztem, mely tapasztalataimat felhasználva műtermemet hajmosó, villany-száritó gépekkel és villanymaszirozó készülékkel és az eredeti amerikai székekkel a legkényelmesebben rendeztem be.

Midőn a n. é. közönség b. pártfogásáért esedezem, szíves tudomására adom még, hogy műtermem a legnagyobb kényelemmel van berendezve, az árak ugyanolyanok, mint a többi helyi fodrászüzletekben.

Szíves pártfogást kér:

Bodrozsán Aurél,

borbély és fodrász.

7826

Feltűnő olcsóságok!

A Karácsonyi és Újévi ünnepek alkalmára mint legolcsóbb ajándékoknak ajánlom raktáromon levő nagy választék

RŐFÖS ÉS DIVATCIKKEIMET

amelyeket ez alkalomra feltűnő olcsón, leszállított árral árusítok. :: ::

MAUTNER R.

Olcsó Áruháza

5544

Arad, Hunyadi-utca 1. szám.

ALAPÍTOTT 1889-BEN

Várhol László

ur és női cipész Arad, Weitzer János-utca 2 szám. (Minorita-palota.)

A n. é. közönség szíves tudomására hozom, hogy a téli idényre már megérkeztek a bőrkülönlegességek. Elvállalok a legújabb divat szerint férfi-, női- és gyermekcipők készítését, valamint Orthopéd cipőket fájós lábakra — Megrendelések 48 ora alatt eszközöltetnek. Visszamaradt cipők jutányos áron kaphatók. Becses pártfogást kér a legmélyebb tisztelettel

VÁRHOL LÁSZLÓ,

a legolcsóbb honvédsereg tisztikarának szolgálatára.

Boldog karácsonyi ünnepeket!

Ezer márkáért örömet szerez ön magának és gyermekeinek, ha az ön törvényesen védett bűvésztudományát megrendeli, amivel ön feltűnő és nagyszerű mutatványokat produkálhat a hosszú téli esteken, érdekes fiatal és öregnek. Csakis nálam kapható 75 fillér bevétele mellett. Bármenny 3 darab 1 korona 50 fillér. Utánvét 50 fillérrel több. Bármely országbeli levélbélyegeket fizetésül elfogadok. Egy karácsonyi alól sem szabad hiányoznia.

Max Ewald,

áruháza Gelsenkirchen. Postaszekrény 35. Minden megrendelő, három darab törvényileg védett tréfás újévi lapot kap ingyen. 7851

FÜSZER-, CSEMEGE- ÉS ÁSVÁNYVIZEK KERESKEDÉSE.

Telefon 311 sz

Telefon 311. sz.

A fekete

kutyához.

— Alapított 1882. —

Färber Lajos, Arad

fűszer- és csemege-üzletben kapható:

Kizárólag általam saját módszerem alapján, óránként pörkölt

„Japán-kávé”

mely minőségre és zamatra minden más fajtát felülmúl.

Mindennemű fűszerárunk a legkiválóbb minőségben. Déli gyümölcsök, u. m.: francia és berber datolya, füge, malaga és maróni, továbbá színházi szalon cukorkák és a legkülönfélébb csokoládé bombonok, csemege sajtok, és tea-sütemények és választékban. A legfinomabb tearumok, bor, francia és magyar pezsgők, kitűnő iquorok jutányos napi áron nagyban és kicsinyben.

8785

Általánosan kedvelt legjobb hatásu

és ízű **Hajós-féle** most érkezett meg.

Csukamájolaj

E fontos és nagy táperező szer kitűnő hatásának bizonyított mindenféle légzőszervi bajoknál, köhögésnél, fejlődésben visszamaradt gyermekoknál, stb. stb.

Ara egy üvegnek 2 korona.

Fagydagánatok

elmulasztására, fagyviszketegség biztos megszüntetésére legjobb szer a „Frigin”

Ara egy üvegnek ecsettel és utasítással 70 fillér.

Legjobb fekete

Hajfestő

a „MELOGEN”! Egy pár perc alatt bármely haját vagy bajuszt a legszebb állandó fekete színre lehet festeni anélkül, hogy a színt le lehet mosni. Ara 341 2 korona.

Kitűnő amerikai gummi

a „NITER” 6 darab egy eredeti fémdobozban 2 korona.

Fenti szerek kaphatók az egyedüli készítőnél:

Hajós Árpád

gyógyszertárban ARAD, Andrassy-tér 22. sz. a megyeházzal szemben. —

APOLLO SZINHÁZ

**December hó 25-én utoljára
a legszebb Nordisk sláger:**

KÉT FÉRFI

életkép 3 felvonásban.

26., 27., 28.

Óriási szenzáció! — Kizárólagos joggal

A 482. számú fegyenc

— 3 felvonásban. —

Nem titok többé,

hogyminden hölgy a HAJÓS-féle

Aradi Ibolya-crémet

használja. Az arcot vakító fehérre varázsolja.
Eltünteti mindenféle arctisztatlanságot egy csapásra.

420

Ára egy lógolynak I kor., Ibolya hölgyor I kor. 20 fill. Ibolya szappan 70 fill.

Kapható a készítőnél: HAJÓS ÁRPÁD

A legkitűnőbb hatású nyálkaoldó
köhögés és rekedtség elleni szer a
Tussinál cukorka, ára egy nagy do-
boznak 60 fillér és a **Tussinál thea**
á 1 doboznak 50 fillér. — Kellemes ízénél
fogva bárki **legszívesebben veszi be.**
gyógyszertárában **ARAD, Andrassy-tér 22. sz.**

OCCASSIÓ

Szővetek, barchetek, selymek nagy
választékban érkeztek, vászon és fe-
hérművek IGEN JUTÁNYOS
ÁRAKBAN kaphatók. — Szörme-
boák és muffok olcsóbb mint bár-
hol. NŐI- és LEÁNYKA Confectió

Hoffmann Sándor
ARAD, (SZINHÁZ ÉPÜLET.)

KARÁCSONY és ÚJÉVI ünnepekre

ajánlok a nagyközönségnek finom és izletes diós, mákos
kuglóf, kalács és tea süteményeket, ugyancsak legcse-
ribb karácsonyfa cukorkákat és díszítéseket dus választékban,
legszolidabb árakban. Újévi legszerencsésebb

griliás malaczkokat

megrendelésre házhoz is szállítok. Munkatorlódás és
a szállítás gyors lebonyolítása érdekében kérem a megrende-
léseket legalább 2 nappal előbb feladni. — Szíves látogatást kér

Frank József cukrász, 7808
különlegességi üzlete
ARAD, Deák Ferenc-utca 40/a.

Van szerencsénk a n. é. közönség
szíves tudomására hozni, hogy
Tökölly-tér 1. szám alatt motoros
fűrészelési és aprított tűzifa el-
adási vállalatot létesítettünk.

**100 kgr. aprított tűzifa ház-
hoz szállítva 2 kor. 70 fill.**

Pontos kiszolgálás. Magunkat a
n. é. közönség szíves pártfogására
ajánlvá vagyunk kiváló tisztelettel:

Iván és Burián.
Telefon 811. 8089

Ezelőtt

Bolezni Antal

féle cipő-üzlet Salacz-utca 2. sz.
alatt megnagyobbítva, saját készi-
tési uri női és gyermek cipők
raktára. Elsőrendű munka és anyag-
ból állandó nagy választékban kap-
ható. Mérték utáni rendelések a
legújabb divat után pontosan készi-
tetnek. — Tisztelettel

Czernóczky M.

Egy régi, jóforgalmu
épület és

műlakatos-műhely
azonnal bérbeadó,
vagy esetleg házzal együtt
eladó.

Bővebbet a tulajdonosnénál:
özv. Bartl Jánosnénál
Arad, Rákóczi-utca 9. 7599

Az ingatlanforgalmi és Par-
cellázóbank r.-t. Arad,
Petőfi u. 1. sz. (Telefon 861.)
áruba bocsátja az Arad város
határában lévő a Pécskai országot
mellett elterülő

Prohászka dűlő

67. sz. (volt Kristóffy-féle) 210
kis holdas ingatlanát igen
előnyös fizetési feltételek-
kel. A tanya 40—50 kis hold
földdel egy tagban, többi
5—10 holdas parcellákban

adatik el!

III-7717.

Több fővárosi

magyar és német 8067

napilap,

angol illusztrált la-
pok, január 1-től sub
abonement-be kap-
ható a „FEHÉR
KERESZT” ká-
véházban.

Pathefonok

és Pathe-lamek, a legújabb fel-
vételek, kedvező fizetési feltételek
mellett kapható

Koch Dánielnél

Arad, Deák Ferenc-utca 42. sz.
a Fehér Kereszt-tel szemben. 819

Alkalmi vétel és eladások

ékszertárgyakban
arany és ezüstművekben, Arad
legnagyobb óra- és ékszerraktár

Deutsch Izidor

Órák és ékszerész
Weitzer János-utca, Minerita-paleta.

Zálogcédulák

arany és ezüstművek, gyémánt
és briliáns tárgyak a legmaga-
sabb árban megvételnek vagy
más tárgyakra átcsereíthetnek.

Telefon 438. Telefon 438.

Új himző és előnyomda üzlet!

Értesítjük igen tisztelt ismerő-
seinket és a nagy hölgyközönséget,
hogy Deák Ferenc-utca 33.
alatt egy jól berendezett

himző és elő- nyomdai intézetet

nyitottunk, ahol is hivatkozva e
térre való szakismereteinkre mó-
dunkban áll legizlésebb szíves,
fehér és arany műhimzés-
ket elkészíteni, ugyancsak bár-
milyen komplikált rajzokat leg-
gyorsabban előállítani.

Elvállalunk teljes keletgyé-
ket legrövidebb idő alatt elké-
szítésére. 7474

Szíves pártfogást kérünk
Wirschafter Testvérek.

**Aki jó és olcsó ru-
hát akar az ünne-
pekre venni, az fordul-
jon teljes bizalommal**

HOLTZER JÓZSEF

ARAD, Vörtösmarty-utca
1. szám alatt levő 8029

férfi- és fiuruha áruházához,
hol divatos és jó anyagból készült mindennemű **öltönyök**
és **kabátok** még nem létezett olcsó árban vásárolhatók.

ÚJÉVKOR
AZ
ARADI KÖZLÖNY
NAGY KÉPES NAPTÁRÁT
az Aradi Közlöny minden vidéki negyedéves
előfizetője
amennyiben előfizetési hátralékban
nincs — az esetben is, ha havonként
fizet elő
ajándéku kapja.

A színházlátogató közönség figyelmébe. A „Fehér Kereszt” kávéházban fővárosi módra színház után Buffet-színházi vacsora. Naponta elsőrangú cigányzene.

A karácsonyi ünnepek és újév alkalmával bajor sör csapolás.

Katona-zene

folyó hó 26-án csütörtök este a Fehér Kereszt szálloda télikertjében a 33. gyalogezred zenekara Zellner Sándor karnagy ur személyes vezetése mellett a következő műsorral hangversenyt rendez:

Műsor: — Programm:

1. Ouverture „Die Glocken von Cornville”. ... Planquette.
2. „Rosenkavalier” Walzer a. d. Komödie für Musik: „Der Rosenkavalier” R. Strauss.
3. „Schubert-Liederkranz”. Emlékeztetés a „Schubert Ferencz” dalköltő Zellner.
Inhalt: — Tartalom: „1. Der Wanderer”. 2. „Wiegenlied.” 3. Das Wandern ist des Müllers Lust” aus „Die schöne Müllerin.” 4. „Ständchen.” 5. „Erkönig”. 6. Sehnsucht- oder Trauerwalzer.
4. „Örségen”. Dal szárnykürt részére. „Auf der Wacht” Lied für Flügelhorn Dierig.
5. Fragmente d. Operette: „Der Zigeunerbaron” Részletek a „Czigánybáró” c. operettből ... Strauss.
6. Komisch, heiter u. s. w. Keringő-egyv. (Walzer-Potp.) ... Schreiner.
7. „Junge Mädchen tanzen gern.” Walzer a. d. Opette „Der Frauenfresser” Eysler
8. „Am Bosphorus.” Türk. Intermezzo Lincke.
9. „Walzer-Scene” a. der Operette „Éva” Lehár.
10. „Rákóczy.” Marsch (Induló) ... * * *

Kezdete este 8 órakor

A karácsonyi ünnepek és újév alkalmával bajor sör csapolás.

Parmetézőjavítások elfogadtatnak.

M. kir. szabadalmazott

Borszivattyuk

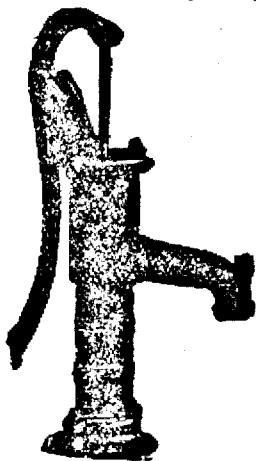
és hozzá való legjobb minőségű gummi-csővek legolcsóbb gyári árakon.

A szivattyu-hengerből a bor utolsó cseppig kifolyik, a szőlőmagvak, héjak és egyéb tisztátalanságok azonnal továbbíthatnak, ezáltal a szivattyu nem romlik, és a bori nem ronthatja, a gépezet jó működéséért 3 évi jótállás, ingyen javítás.

Tüzi fecskendő

golyó szelepekkel.

Községeknek legalkalmasabb, mert homokos és sáros talaszakaitánál sem tagadják meg a szőlőmagvakat — a gép működéséért 3 évi jótállás (ingyen javítás) hozzá való országos egységes csavarok

és a legjobb minőségű, beüregesített gummirozszt

kenderesővek

a legolcsóbb árban.

Kutak

a hozzá való csövekkel

olcsóbbak és jobbak, mint bármely bel- vagy külföldi gyárban

HÖNIG OTTÓ

m. kir. szabadalmazott tüzi fecskendő- és szivattyukészítő.

Arad, Rákóczi-u. 27. sz.

Ruha teszi az embert!

Jó és elegáns ruhát legjobban kivitelben, finom angol szöveteiből csakis

Engel urisزابó cégnél

Deák Ferencz utca 32.

rendelhetünk, hol állandóan óriási minta választék van legjutányosabb árakon. 7857

Üzletiiv: Szolid munka, gyors szállítás.

ÜZLETI KENYÉR

Uj! Sláger 1912. Uj!

D. R. G. M. No. 526081.

Ujévi humoros lapok

eddig még nem látott fajtában. Minden lap egy sláger, felülmúlhatatlan humoros és szenzációs. A legkisebb küldemény is jól válogatott és minden egyes lap borítékban van. ::

Egyedárusítás csak nekünk van. Képviselek minden helyen kerestetnek.

10 eredeti minta 75 fillér beküldése mellett. 25 darab 1 korona. 50 darab 1 kor. 75 fillér. 100 darab 3 korona. Utánvétellel 50 fillérrel több. Bármely országbeli levélbéllyegeket fizetésül elfogadunk. 7469

Habighorst & Co. Bochum I. W. Postschliessfach 149.

Legszebb karácsonyi vagy ujévi ajándék! Valódi harzi kanári madarak,

szárny alatt harzibélyeggel, éjjel-nappal ének.

15k, versenyképes olcsó árban már 10 koronától, ugyszintén

tengerentuli díszmadarak

minden színben kaphatók. 7365

ZIMMERMANN JÁNOS-nál
Aradon, Deák Ferenc-utca 10. sz.

Sokféle sósborszeszt

próbált már használni ön is és ha talán még se ért el hatást, ugy tegyen kísérletet a

„TURUL-SÓSBORSZESZSEL”,

mely minden néven nevezendő külső bántalmakat hátfájást, bágyadságot, gyöngeséget, reumát, ischiást, fül-, fog- és fejfájást stb. Egyszeri bedörzsölés után megszüntet, az idegeket megerősíti, belsőleg a gyomor-fájdalmakat, bélbántalmakat, hasmenést, nehéz légzést, szívbántalmakat, mellfájást megszünteti, ezáltal a közérzetet kellemessé teszi. Ára: kis üveg 44 fill., nagy üveg 1 kor. 20 fill. Kapható az egyedül készítőnél:

WAJDITS GYÖRGY

„Turul” gyógyszeráránban, Kápolna- és Lipót-utca sarkán. Azonkívül minden gyógyszeráránban, drogeriában és nagyobb fűszerüzletben. 6581

Hölgyek

azonnali segítséget kaphatnak a tisztulási folyamat kimaradása esetén az én eddig utolérhetetlen kézművészetem által. Bevenni kellemes, teljesen ártalmatlan. Naponta érkeznek önként küldött köszönőlevelek. Női orvosok állandóan rendelkeznek. Egy doboz tabella ára kor. 3-60 bérmentve, diszkrét szétküldés vármehétség nélkül. Kaesbach gyógyszerárán Niewerle 160. (Bez. Frankfurt J. Oder.) Kívánatra küld a Wiener Versand Stelle. Árjegyzék számos köszönőlevelekkel ingyen. 6985

SAVINO CALVASINA UTÓDA

CALVASINA HENRIK

Alapított 1885.

márványtelepe.

Több kitüntetés.

Arad, Wesselényi-utca 33. szám.

Kredencz,
Trimó,
Toilette,

Mosdó,
Éjjeli szekrény lapok,
Mészárszék-berendezések,

Fürdőszobaberendezések,
Falak bevonása,
Kávéház-berendezések,

Szálloda-berendezések,
Vendéglő-berendezések,
Asztal-lapok.

a legjutányosabb árban készíttetnek.

Kívánatra költségvetéssel díjtalanul szolgálók.

5345

Árjegyzék rendelkezésre áll.

VARGA IMRE temetkezési vállalata

ARAD, Andrassy-tér 13. szám. (Minorita-palota.)

Éjjeli szolgálat-telefon 738. ENTREPRISE DES POMPES FUNÉBRES. Központi-telefon 37.

TEMETKEZÉSEK ÁLTAL KITÜNTETVE:

26

Ó Felsége Karagyorgyevits Sándor herceg, volt szerbiai fejedelem részére	Ó Felsége I. MILÁN volt szerbiai király részére	Ó Excellenciája BONNAZ SÁNDOR csanádi püspök részére	Ó Moltósága POPOVITS NIKANOR gör. kel. szerb püspök részére
Ó Felsége SALM-REIFFERSCHIED-DYK herceg részére	Ó Excellenciája SCHLAUCH LŐRINCZ biboros-érsek nagyváradai püspök részére	Ó Excellenciája Cserneki és Tarkeői DESSEWFFY SÁNDOR csanádi megyei püspök részére	

Temetkezések és hullaszállítások

minden irányban a bel- és külföldre.

KOSZORUK érc-, mű- és élővirágból. — SZALAGOK felirással, a legegyszerűbbtől a legfinomabb kivitelig.

SIRKERESZTEK, öntöttvas, keményfa minden kivitelig.

Ezen temetkezési intézet a legnagyobb és leggazdagabb díszítményekkel rendelkezik.

A leggazdagabb választékban rendelkezésre állnak díszesen kiállított, üveggel elzárt halotti kocsik.

8107

OPRE-féle gőz- és kád-fürdő, Tököli-tér 1. sz.

A nagyérdemű közönség becses figyelmébe ajánlva.

Férfiak részére a gőzfürdő minden nap reggel 5 $\frac{1}{2}$ -től 1-ig nyitva. Ára 1 kor. Tisztviselők, tisztok és egyleti tagok részére 80. fillér. 10 bérelt jegy 8 korona. — Nők részére a gőzfürdő minden hétfőn és pénteken délután 2-től 6-ig nyitva. Ára 80 fillér. — Kádfürdő minden nap reggel 5 $\frac{1}{2}$ -től este 10-ig nyitva. :: :: ::

A nagyérdemű közönség szives pártfogását kéri:

A vezetőség.

Névjegyek

izléses kivitelben
készülnek az

Aradi Nyomda
r. t. nyomdájában.

246—912. gsz.

Versenytárgyalási hirdetmény.

Arad sz. kir. város gazdasági széke a Varjassy Lajos-utca burkolási munkálatainak elvégzése iránt 1913. január hó 7-én delelőtt 10 óráig a városháza földszinti tanácstermében zárt írásbeli versenytárgyalást tart. Ajánlat tehető a szóban levő ut a) keramittal való burkolása, b) kocka kővel való burkolása c) asphalttal való burkolására. Részletes feltételek:

1. A versenytárgyaláson minden hazai iparos részt vehet, ki ipari gyakorlására engedéllyel bír. Azon pályázók, kik a szóban levő munkát teljesítésére hatósági engedéllyel nem bírnak, kötelesek ajánlatukban ily képesítéssel bíró megbízottat megnevezni és képesítését okmányilag igazolni. Azon ajánlattevők, kik Arad szab. kir. város közönségével üzleti összeköttetésben nem állottak, tartoznak megbízhatóságukat azon kereskedelmi és iparkamara bizonyítványával igazolni, melyhez vállalatuk telepe tartozik.

2. Az ajánlatok pecséttel lezárt borítékban, 1 koronás bélyeggel ellátva a fenti nap d. e. 10 órájáig nyújtandók be. Az elkésztett vagy szabálytalan ajánlatokat nem vesszük figyelembe.

3. Az ajánlatok a városi mérnöki hivatalban 2 koronáért kaphatók, mintán az egységárak és végösszegek pontos leírása és a végeredmények számokkal és szavakkal való pontos feltüntetésével adandók be. Az ajánlatok kizárólag a városi mérnöki hivatalban megtekinthető munkákra nyújthatók be.

4. Az ajánlatokhoz 5% bánatpénznek a városi pénztárba való letétét igazoló nyugta csatolandó.

5. A munkákhoz kizárólag hazai anyag használható és honi munkások alkalmazhatók. Ez irányban vállalkozó a városi mérnöki hivatal közgei ellenőrzésének veti magát alá.

6. A munkát elnyerő vállalkozó tartozik az 5% bánatpénzt 10% biztosítékra kiegészíteni.

7. Fentartjuk azon jogot, hogy a beérkezett ajánlatok közül az ajánlott árakra tekintett nélkül szabadon válasszunk.

8. Ajánlattevők ajánlatukkal a végleges döntésig kötelezettségben maradnak.

9. Ha vállalkozó a munka feltételeknek részben, vagy egészben eleget nem tenne, jogunk van őt a vállalatától minden további beavatkozás nélkül elmozdítani és a munkát kárára és veszélyére másnak kiadni.

10. Amennyiben többen együttesen tesznek ajánlatot, már az ajánlatban megnevezendő azon egyén, a ki a munkálatokat vezetni fogja társai nevében a munkálatokra vonatkozó rendelkezéseket és utasításokat átveszi s a folyósított járandóságokat felveheti. Nyilatkozatban kiteendő az is, hogy az ajánlat tekintetében az ajánlattevők egyetemlegesen felelősek.

11. Az ajánlatban világosan és határozottan kiteendő, hogy ajánlattevő a feltételeket ismeri és elfogadja.

12. A versenytárgyalás a fent jelölt napon és időpontban az ajánlatok felbontásával veszi kezdetét. Az ajánlatok felbontásánál az ajánlattevők, vagy igazolt képviselői jelen lehetnek.

13. Az ajánlatok felett Arad szab. kir. város törvényhatósági bizottsága dönt.

14. Táviratilag beadott ajánlatokat figyelembe nem vesszük.

Arad, 1912. évi december hó 16-án.

A gazdasági szék.

Arad-hegyaljai h. é. motoros vasút menetrendje.

Hrvényes 1912. november 1-től.

Arad-Györök-Pankota						
Kilomet. távols.	Állomások	Sz. V. 1. II. III.	Sz. V. 4. II. III.	Sz. V. 6. II. III.	Sz. V. 8. II. III.	Sz. V. 10. II. III.
—	Arad-Radnai úti	5-00	8-10	11-20	2-30	6-10
2	Uj-Mikolaka	5-05	8-15	11-25	2-35	6-15
3	Mikolaka	5-08	8-19	11-29	2-39	6-18
7	Óthalom	5-20	8-30	11-40	2-50	6-30
12	Mondorlak	5-30	8-40	11-50	3-00	6-40
13	Mondorlak-Gálász	5-34	8-44	11-54	3-04	6-44
13	Maroscsicsér	5-37	8-47	11-57	3-07	6-47
17	Szabadhely	5-47	8-57	12-07	3-17	6-57
23	Györök	6-10	9-20	12-30	3-40	7-10
24	Aradkövi	6-15	9-25	12-35	3-45	7-15
27	Kovácsi	6-24	9-34	12-44	3-54	7-24
31	Livada	6-36	9-46	12-56	4-06	7-36
36	Világos	6-53	10-03	1-13	4-23	7-53
39	Gálász	7-08	10-18	1-28	4-38	8-08
41	Muzsika	7-08	10-18	1-28	4-38	8-08
46	Pankota	7-20	10-30	1-40	4-50	8-20

Pankota-Györök-Arad					
Állomások	Sz. V. 1. II. III.	Sz. V. 3. II. III.	Sz. V. 5. II. III.	Sz. V. 7. II. III.	Sz. V. 9. II. III.
Pankota ind.	4-30	8-00	11-10	2-20	6-00
Muzsika	5-03	8-13	11-23	2-33	6-13
Gálász	5-05	8-18	11-28	2-38	6-18
Világos	5-23	8-28	11-38	2-48	6-38
Livada	5-33	8-42	11-52	3-02	6-48
Kovácsi	5-33	8-56	12-06	3-16	6-53
Aradkövi	5-33	9-05	12-15	3-26	7-03
Györök	6-10	9-20	12-30	3-40	7-10
Szabadhely	6-24	9-34	12-44	3-54	7-24
Maroscsicsér	6-34	9-44	12-54	4-04	7-34
Mondorlak-Gálász	6-37	9-47	12-57	4-07	7-37
Mondorlak	6-41	9-51	1-01	4-11	7-41
Óthalom	6-51	10-01	1-11	4-21	7-51
Mikolaka	7-09	10-12	1-28	4-32	8-01
Uj-Mikolaka	7-08	10-16	1-26	4-36	8-00
Arad-Radnai-út érk.	7-10	10-20	1-30	4-40	8-00

Györök-M.-Radna.					
Állomások	Sz. V. 102. II. III.	Sz. V. 104. II. III.	Sz. V. 106. II. III.	Sz. V. 108. II. III.	Sz. V. 110. II. III.
Arad (1) ind.	regg. 5-00	d. e. 8-10	d. e. 11-20	d. e. 2-30	regg. 6-10
Pankota (1) ind.	4-53	8-00	11-10	2-20	6-00
Györök pályér ind.	6-10	9-20	12-30	3-40	7-10
Ménzes	6-18	9-28	12-38	3-48	7-18
Pálos	6-25	9-35	12-45	3-55	7-25
Pálosbaracka	6-33	9-43	12-53	4-03	7-33
Radna	6-41	9-51	1-01	4-11	7-41
	7-00	10-10	1-20	4-30	8-00

M.-Radna-Györök.					
Állomások	Sz. V. 101. II. III.	Sz. V. 103. II. III.	Sz. V. 105. II. III.	Sz. V. 107. II. III.	Sz. V. 109. II. III.
Radna	regg. 5-10	d. e. 8-20	d. e. 11-30	d. e. 2-40	regg. 6-20
Pálos-Baracka	5-29	8-39	11-49	3-59	6-39
Pálos	5-37	8-47	11-57	3-07	6-47
Ménzes	5-46	8-56	12-06	3-16	6-56
Györök pályér érk.	5-53	9-03	12-13	3-23	7-03
	6-00	9-10	12-20	3-30	7-10
Pankota (1) érk.	7-30	10-30	1-40	4-50	8-20
Arad (1) érk.	7-10	10-20	1-30	4-40	8-10

Igen tisztelt vevőim és a nagyérdemű közönség szíves tudomására hozom, hogy üzletemben a

legdivatosabb angol és belföldi szövetek

igen nagy választékban vannak raktáron, amelyek szíves megtekintését kéri kitűnő tisztelettel 7986

Hirsch Antal
uri szabó
ARAD, Andrassy-tér 18. sz.

Uj mübutor és zongora asztalos mühely.

A nagyközönség szíves tudomására hozom, hogy **Aradon, Wesselyi-u. 1. sz. alatt egy jól berendezett** 7588

mübutor és zongora asztalos mühelyt

nyitottam, hol is támaszkodva e téren szerzett szaktapasztalataimra, módomban áll mindennemű **butorokat, üzlet- és irodai berendezéseket**, nemkülönben bármilyen gyártmányu **zongorák tisztítását és javítását**, ugyszintén intarsia réz- és fabetéteket a legprecízebben, legjutányosabban elvállalni. Szíves pártfogást kérek

Dittrich Albert.

Hölgyközönség szíves figyelmébe

ajánlom elsőrendű amerikai gépekkel felszerelt

Weitzer János-utca 15. sz. alatti harisnyakötő démet,

hol mindennemű férfi, női és gyermek harisnya készítését a legszolidabb kivitelben legolcsóbb árakban készítek. Raktáron tartok minden nagyságu kész harisnyát, legfinomabb pamutokból előállítva. 7799

Javitások aznap elkészíttetnek.

Szíves pártfogást kérek kiváló tisztelettel:

Özv. Braun Ignácné.

25449—1912. kh. sz.

Hirdetmény.

Közhírré teszem, hogy a Kereskedelmiügyi m. kir. minister 72000/III. sz. körrendeletével a közforgalomra szolgáló vasutak menetrendjének szerkesztésére előterjesztésre és kihirdetésére vonatkozólag egységes szabályokat állapított meg.

E rendeletnek az utazó közönség érdekeit is érintő határozmányai a kapitányi hivatal iktatójában az érdeklődők által a hivatalos órák alatt bármikor megtekinthetők.

Arad, 1912. évi dec. hó 12-én.

Greén,
h. főkapitány.

6 olcsó nap VOJTEK és WEISZ-nál

Tekintettel az általános drágaságra, mely minden irányban a nagyközönség vállaira nehezedik, elhatároztuk, hogy 6 napon által. illetve a karácsonyi ünnepekig minden vevőnk, aki 1 korona vagy azon felüli összegért vásárol

5%

készpénzbeni engedményben részesítjük, melyet azonnal levonásba is hozunk.

Minden vevőnk ingyen kapja meg a bájos illa u „rosa centifolia” kártyákat.

Karácsonyra ajánlunk:

féű és manicule kassetták igen nagy választékban.

Illatszerek:

a leghirnevesebb francia és angol gyárosoktól kimerve és eredeti díszdobozokban, 4 koronától feljebb.

Nyomtatványok

izléses és csinos kivitelben készülnek

Az Aradi nyomda r.-t. nyomdájában

Aradi nyomda részvénytársaság könyvnyomdája.

6211—912. pmsz.

Hirdetmény.

A „Dengl József” 20000 koronás alapítvány kamatai, két az Arad városi árvaházban nevelkedett róm. kat. vallásu leány kiházasítására fordítandók.

Felhívom azokat, kik a kiházasítási segélyben részesülni óhajtának, hogy alábbi okmányokkal felszerelt kérvényeiket hivatalomban legkésőbb f. évi december hó 31-ig nyújtsák be. A kérvényhez csatolandó:

1. Az Arad városi árvaház igazgatójának bizonyítványa, hogy kérvényező az árvaházban nevelkedett.

2. Erkölcsei bizonyítvány.

3. A házasság kihirdetéséről, vagy annak megkötéséről szóló tanusítvány.

Amennyiben kérvényező házasságot még nem kötött volna, úgy a kiházasítási segélyösszeg a házasság megkötésének igazolása után fog kiutalványoztatni.

Arad, 1912. december 20.

Varjassy,
polgármester.

6181—912. pmsz.

Hirdetmény.

Az 1918. évre megállapított virilis névjegyzékbe felvett Adler Andor, Müller Karoly, Ottenberg Tivadar, Reinhart Gyula, Tabakovits Emil és Tedeschi Viktor törvényhatósági bizottsági tagsági jogukat nem virilis hanem választott jogon óhajtván gyakorolni, nevezettek pótlásával az igazoló választmány által kiegészített névjegyzéket az 1886. évi XXI. tc. 28. §-a értelmében 1912. évi december hó 20-tól 1918. évi január hó 4-ig bezárólag terjedő 15 napi határidőre Aradon, a városháza I. emeletén levő hivatalos helyiségben közszemlére kiteszem megjegyezvén, hogy a névjegyzék a közszemlére kitétel ideje alatt betekinthező és ellene benyújtható netaláni felelőzések Arad szab. kir. város állandó bíráló választmányához címezve hivatalomba nyújtandók be.

Arad, 1912. december 19-én.

Varjasy,
polgármester.

Hirdetmény.

Arad szabad királyi város törvényhatóságánál 1912. évi december hónap 24-ik napjának délelőtti 11^{1/2} órájára rendkívüli közgyűlést hirdetek, amelyre a törvényhatósági bizottság t. tagjait meghívom.

Tárgy:

Több törvényhatósági bizottsági tagnak indítványa az adótörvények életbeléptetésének 1914. évi jan. 1-ig törvényhozásilag való elhalasztása és az új adótörvény sérelmes intézkedéseinek revizió alávétele tárgyában.

Arad, 1912. decemben 21.

Urbán Iván s. k.
főispán.